Scriitorul irlandez William Trevor s-a născut în 1928, la Mitchelstown, County Cork, într-o familie protestantă. A învăţat în treisprezece şcoli din diferite orăşele irlandeze şi a absolvit Trinity College din Dublin. Înainte de a deveni scriitor, a fost, pentru scurtă vreme, sculptor. Trăieşte în Anglia. A publicat peste cincisprezece romane, peste zece volume de nuvele şi povestiri şi mai multe piese de teatru. De asemenea, două volume de eseuri şi unul de memorii. În Marea Britanie este considerat maestrul incontestabil al prozei scurte. Este deţinătorul unui număr *Pentru Jane* impresionant de premii literare prestigioase, dintre care menţionăm: Premiul Hawthornden, în 1964, pentru romanul său de debut *Colegi de odinioară* (tradus în româneşte în 1969), Premiul Whitbread pentru roman, de trei ori, în 1976, pentru *Copiii din Dynmouth*, în 1983, pentru *Nebunii sorţii* şi în 1994, pentru *Călătoria Feliciei* (tradus la noi în 1998). În 1992 a primit Premiul *Sunday Times* pentru Excelenţă în Literatură, iar în 1999, Premiul David Cohen. Este membru al Academiei Irlandeze. Romanele, nuvelele şi povestirile lui Trevor sunt apreciate atât în Europa, cât şi în America, scriitorul devenind din ce în ce mai cunoscut şi datorită ecranizărilor BBC după proza sa.

Romanul *Citindu-l pe Turghenieu* a apărut în 1991, alături de Casa *mea din Umbria*, într-un volum intitulat *Două vieţi*. Imediat a fost considerat capodopera lui Trevor şi nominalizat la Premiul Booker. Romanul a cunoscut, până în prezent, peste cinci ediţii în Marea Britanie şi a fost tradus în multe limbi.

Unul dintre cele mai „irlandeze" romane ale lui Trevor, *Citindu-l pe Turgheniev* are ca personaj central o tânără sensibilă de la ţară, care se angajează într-un mariaj nefericit cu un bărbat mult mai în vârstă, dintr-un oraş învecinat, Mary Louise cunoaşte totuşi dragostea adevărată, dar Robert, iubitul ei, fidel cititor al lui Turgheniev, moare prematur, evenimentul declanşând în ea revolta faţă de rutina şi convenţiile vieţii. Romanul are două fire narative care se întretaie în capitole alternative. Unul prezintă trecutul personajului, celălalt se ocupă de prezent, mai precis de viaţa pacientei Mary Louise într-un azil pe cale de desfiinţare. Iubire sau nebunie? Această întrebare

creează o tensiune fertilă din punct de vedere narativ, pe care scriitorul o fructifică magistral. O femeie de cincizeci şi şapte de ani neîmpliniţi, slabă şi aparent firavă, mănâncă încet la o masă din colţ. Feliile de pâine unse cu unt i-au fost tăiate în două, oul fărâmiţat, şunca mărunţită.

— Ei, asta-i o adevărată fericire! murmură ea cu voce ţarc, dar niciuna dintre celelalte femei aflate în sufragerie nu-i răspunde, pentru că niciuna nu-i destul de aproape ca s-o audă.

E privilegiată, spun celelalte, i se permite să ocupe singură masa din colţ. Are la dispoziţie, numai pentru ea, sarca şi piperul.

— Hai, grăbeşte-te! Apărând ca de nicăieri, domnişoara Foye întrerupe tăios gândul intim al femeii. Te aşteaptă un vizitator.

— O fi Peter Martyr, îşi dă cu părerea o altă femeic, prinzând din zbor ştirea, însă imediat toată lumea obiectează. Cum să fie el musafirul, de vreme ce femeii n-are cum să-i pese nici cât negrul sub unghie de Peter Martyr, căci nu este de aceeaşi religie cu ea?

— Eretico, strigă o voce.

— Păgâno, murmură o alta.

Femeia care mănâncă singură nu se sinchiseşte. Sunt inofensive. Nu-i vor răul. Se lasă duse de val. Dar pentru că a fost întreruptă, trebuie să facă faţă situaţiei, trebuie să termine de mâncat:

nu i se va permite să-şi vadă vizitatorul decât după ce îşi va goli farfuria. Înghite o furculiţă plină cu bucăţi de ou şi şuncă, fără să mestece. Grăsimea, coagulată, i se lipeşte de limbă şi de cerul gurii. Dacă o să vomite, nu i se va mai da voie să iasă. Îşi clăteşte gura cu ceai. Îşi îndeasă cu degetele, printre dinţi, o altă bucată de pâine cu unt. Celelalte o vor pârî dacă n-o să mănânce toată pâinea. Vor începe să strige în gura mare şi ea va trebui să se întoarcă la masă. Înmoaie pâinea sor-bind încă puţin din ceai, apoi înghite. Trece printre celelalte femei.

— Povesteşte-mi despre cimitir. O femeie micuţă, uscăţivă, se ridică şi face câţiva paşi alături de ea, şoptind: Povesteşte-mi, dragă, despre cimitir.

— Stai jos, Sadie, îi ordonă domnişoara Foye. Las-o-n pace!

— S-a dezbrăcat în pielea goală, acuză o altă voce, care este imediat contrazisă: Brid Beamish a fost cea care s-a vândut bărbaţilor pe bani.

— Nu e treaba noastră.

Impunătoare, îmbrăcată în cenuşiu, domnişoara Foye le pune iute la punct. Aşa e ea. Nu suportă aiurelile.

— Grăbeşte-te acum, o îndeamnă ea pe femeie. Pe hol, dezamăgire. Vizitatorul nu e un străin. Stă lângă fereastră şi începe să vorbească imediat ce domnişoara Foye se îndepărtează. Îşi expune scopul vizitei, şi tot ce spune parcă a mai fost spus.

— Aşa se procedează în ziua de azi, explică el, exact invers decât pe vremuri: de luni de zile personalul medical şi domnişoara Foye spun acelaşi lucru. Cei care au unde să meargă o duc mai bine în comunitate, lucrul ăsta a fost stabilit. În alte ţări, schimbarea s-a petrecut cu ani în urmă, în Italia, în America, în locuri de genul ăsta. Întotdeauna suntem cam înapoiaţi în această privinţă.

— Păi, tu ai unde să te duci, îi aminteşte bărbatul. Nu există nicio îndoială în legătură cu asta, dragă.

— Am crezut că eşti Insarov. Când am auzit că a venit cineva să mă vadă, mi-am zis că trebuie să fie Insarov. Ca să-ţi spun drept, mi-am întrerupt cina.

Zâmbeşte şi dă din cap, apoi se îndepărtează.

— Nu, întoarce-te, o roagă soţul ei. Mi-au spus că trebuie să discut chostiunea asta cu tine.

Ascultătoare, ea se întoarce. De fapt, nu e rău intenţionat.

Mary Louise Dallon avea încă trăsăturile unei copile. Pe un chip oval, ochii ei albaştri aveau inocenţa deplină a unui prunc. Părul şaten era mătăsos şi uşor cârlionţat. Temperamentul îi rămăsese nesofisticat. Cândva i se spusese că e frumoasă, dar izbucnise în râs atunci când auzise afirmaţia: în oglinda ei din dormitor nu se reflecta decât un chip dintre cele mai obişnuite.

În sala de clasă de lângă biserica protestantă, domnişoara Mullover îi fusese cândva profesoară şi, din anii aceia, bătrâna ar fi reţinut doar amintirea unei copile vioaie, dacă n-ar fi fost interesul

subit al aceleiaşi Mary Louise, pe la vârsta de zece ani, faţă de loana d'Arc sau Jeanne d'Arc, după cum insista dominaoara Mullover. Sfânta fusese sursa unei asemenea fascinaţii, încât profesoara se întrebase o vreme dacă nu cumva copila avea adâncimi nebănuite, o imaginaţie care, într-o zi, avea să dea rod. Dar Mary Louise a părăsit şcoala fără alte ambiţii decât aceea de a lucra în drogheria de prin partea locului, a *lui Dodd*. Totuşi, în privinţa asta, a fost dezamăgită. Circumstanţele au obligat-o să rămână acasă şi să dea o mână de ajutor la fermă.

Cu câteva generaţii în urmă, domnişoara

Mullover îi fusese profesoară şi lui Elmer Quarry care, atunci când plecase de la şcoala ei, se dusese la internatul şcolii Tate din Wexford, situată cam la vreo şaizeci de mile depărtare. Cei trei copii Quarry – Elmer şi surorile lui – se trăgeau dintr-o familie care, timp de decenii, fusese importantă în oraş. În schimb, familia Dallon, din Culleen, se chinuise tot cam de atâta vreme să supravieţuiască de azi pe mâine.

În anii din urmă, domnişoara Mullover observase de la distanţă vicisitudinile şi grijile care dominau viaţa familiei Dallon, ca şi natura imuabilă a rutinei domestice şi mercantile a familiei Quarry. A observat că banii însemnau la fel de mult pentru Elmer Quarry la maturitate ca şi pentru strămoşii lui, că în general era la fel de precaut precum fuseseră tatăl şi bunicul lui, că întărea cu prisosinţă reputaţia de pragmatism şi ordine protestantă a priorităţilor pe care şi-o făcuse familia Quarry. În fiecare generaţie, timp de mai bine de un secol, moştenitorul magazinului de textile Quarry se căsătorise târziu, consolidându-şi mai întâi afacerea, înainte de a se gândi la întemeierea unei familii: vechea casă de deasupra prăvăliei situate pe strada Bridge văzuse o mulţime de tinere neveste ajunse văduve înainte de vreme. Astfel s-a întâmplat ca, în 1955, Elmer Quarry să fie încă burlac şi singurul protestant înstărit din zonă. Peste tot în ţinut bogăţia trecuse în mâinile unei noi clase mijlocii de rit catolic, schimbând astfel natura vieţii de provincie.

Ferma familiei Dallon, aflată în Culleen, nu fusese niciodată mai mult decât modestă şi, în 1955, chiar şi acea modestie era considerabil

ameninţată: tencuiala albă căzuse ici-colo, plăcile de ardezie crăpate sau dislocate nu mai fuseseră înlocuite, geamul unei ferestre de la etaj era spart. În interior, încăperile aveau nevoie de o redecorare;

vopseaua crăpase, umezeala umflase tapetul de hârtie de pe casa scării, sufrageria nefolosită mirosea a mucegai şi funingine. Cinci membri ai familiei Dallon locuiau acolo – Mary Louise, sora sa, Letty, fratele James, mama şi tatăl ei.

Ridicată la marginea fermei de douăzeci şi şapte de acri, casa se afla la o depărtare de trei mile de oraşul unde prăvălia lui Quarry prosperase în tot acest timp. Duminicile, mergând la biserica din oraş cu automobilul lor marca Hillman, negru şi demodat, familia Dallon forma aproape un sfert din populaţia protestantă a locului. De Crăciun şi de Paşti, congregaţia sporea până la treizeci şi trei, treizeci şi patru de membri. Elmer Quarry şi surorile lui aveau obiceiul să meargă la biserică doar cu ocazia acestor zile festive, dar pentru membrii familiei Dallon – în special pentru Mary Louise şi Letty – ocaziile săptămânale de rugăciune ofereau prilejul unei socializări care le făcea plăcere.

Orăşelul era mic, cu o populaţie cu puţin peste două mii cinci sute de locuitori. O fabrică de bri-chete de turbă fusese deschisă cu şapte ani în urmă pe locul unde cândva existase o tăbăcărie. Mai avea o moară în ruină, o gară părăsită şi nişte depozite verzurii, de fiecare parte a singurului pod ce trecea peste râul leneş. Câteva prăvălii şi cârciumi, poşta şi birourile primăriei, două bănci şi hotelul Hogan, trei antreprenori, o fabrică de unt, o unitate de ambalat ouă şi un depozit de maşini agricole ofereau ceva locuri de muncă. Cinematograful Electric era la modă în anii ’55. Sala de dans Dixie continua să atragă lumea vineri seara. Biserica catolică – aflată la periferia nordică a oraşului – era dedicată Fecioarei ca Regină a Cerurilor; o mănăstire – la jumătatea drumului ce urca pe singurul deal al oraşului – aparţinea ordinului Inimii Sacre. Băieţii erau educaţi în spatele gardului argintiu al Şcolii Fraţilor Creştini de pe strada Conlon, iar la colegiul profesional Sfântul Fintan se puteau învăţa câteva meserii. Strada Bridge, unde se aflau hotelul Hogan, zugrăvit în roz, şi principalele prăvălii, era îngustă şi scurtă, trana-formându-se în strada Sud-Vest dincolo de pod. Turla

sfrijită, cenuşie, a bisericii protestante se ridica dintr-o lizieră de tisă, care o izola de împrejurimi. O sumedenie de alei din jurul uzinei de gaz şi al depozitului lui Brown cuprindeau cartie-rele mărginaşe. O pancartă – litere negre pe un fundal galben – acoperea parţial o statuie a lui Daniel O'Connell şi indica drumul către Clonmel şi Cappoquin, Cahir şi Carrick-on-Suir. Locuitorii oraşului o ştiau pe de rost; cei de prin împrejurimi o priveau uneori cu mirare.

Elmer Quarry a observat pentru prima oară că Mary Louise Dallon era o fată drăguţă în luna ianuarie a anului în chestiune. El avea treizeci şi cinci de ani pe atunci, iar Mary Louise, douăzeci şi unu. Pântecos şi îndesat, era îmbrăcat invariabil într-un costum oarecare, de culoarea noroiului, cu dungi abia vizibile. Părul rărit, tăiat scurt, chiar se potrivea cu această nuanţă; trăsăturile îi erau mici şi regulate, potrivite chipului dolofan şi palid. Deşi nu era înalt, Elmer Quarry părea totuşi corpolent, o prezentă impozantă, aşa cum fuseseră şi tatăl şi bunicul lui. În prăvălie, era ajutat de surorile lui, Matilda şi Rose, amândouă mai mari decât el cu vreo câţiva ani şi având o frumuseţe care lui îi lipsea. Niciuna nu era căsătorită şi nici uneia nu i-a convenit atunci când Elmer a început s-o curteze pe Mary Louise Dallon. De ce să fie tulburată starea lucrurilor din prăvălie şi din casa de deasupra ei? Magazinul urma să-i întreţină pe toţi trei, câtă vreme aveau să trăiască, să îmbătrânească şi apoi să moară, odată cu protestanţii din zonă. Nici Rose şi nici Matilda nu erau genul de persoane care să evite să privească adevărul în faţă: prăvălia era deja o relicvă din alte timpuri. Dacă n-aveau să mai existe moştenitori, afacerea avea să treacă în mâinile unor veri îndepărtaţi din Athy, care urmau probabil s-o vândă.

Actualii membri ai familiei Quarry îşi aminteau de vremurile când existau cinci vânzători în spatele tejghelelor şi o reţea de şine montate deasupra capului, menite să lege prăvălia de contabilitate şi să transporte banii, înapoind restul în sfere de lemn. Acum, în magazin, nu mai erau decât cei trei membri ai familiei. Sistemul de şine fusese dezasamblat cu ani în urmă. Dar catastifele roşii cu facturi erau la fel cum fuseseră întotdeauna, aranjate unul peste altul în fiecare seară

lângă cutiile de bani, Tatăl lui Elmer intra în biroul de contabilitate în fiecare zi, numai după ce magazinul își închidea ușile și funcționarul care aducea înapoi restul în containerele de lemn pleca acasă. Acum însă, de vreme ce nu mai exista un asemenea funcționar, iar Matilda și Rose se descurcau cu ușurință în spatele tejghelelor, Elmer petrecea tot mai mult timp în birou. Adesea, stătea acolo holbându-se în jos, prin ferestruiea ce străpungea tavanul prăvăliei liniștite de dedesubt, către baloturile de material aranjate pe rafturi – nailon, stambă și mătase, bumbac și în –, cutiile cu mosoare de ață, rochiile și costumele de pe manechinele din vitrină. Surorile lui păreau uneori la fel de țepene precum acele manechine, fiecare în spatele câte unei tejghele, așteptând clienții. Matildei îi plăcea să se îmbrace elegant. Rose se îmbrăca jalnic. Matilda era foarte politicoasă cu clienții, era cea mai politicoasă dintre ei trei, Elmer o știa. Rose prefera să se ocupe de treburile casei și de gătit. El era atras mai degrabă de registrele contabile.

Pe Mary Louise a început s-o curteze pe 11 ianuarie 1955, într-o marți. Ainvitat-o la film într-o vineri seara. Habar n-avea ce rula la Electric, dar considera că oricum n-avea nicio importanță. Din când în când, poate că o dată pe an, Elmer și surorile lui se duceau să vadă un film, doar pentru că se vorbise despre el în prăvălie. Lui îi plăceau cel mai multjurnalele de știri, însă Rose și Matilda preferau comediile și filmele muzicale. Sigur că a trebuit să le spună că o invitase pe Mary Louise Dallon. Ele au continuat să pară nemulțumite, dar n-au comentat.

În familia Dallon, invitația a constituit o surpriză considerabilă. Domnul și doamna Dallon – slabi, cărunți, trecuți de cincizeci de ani, semănând așa de tare între ei încât puteau trece drept gemeni – au știut imediat ce implicații avea acest lucru, cunoscând foarte bine obiceiul celor din familia Quarry de a-și lua neveste mult mai tinere. Au discutat despre asta în intimitatea dormitorului lor. Doamna Dallon a făcut un drum special până în oraș, a trecut pe la magazinul lui Quarry, a cumpărat un mosor de ață albă și și-a reîmpros-pătat imaginea pe care o avea despre Elmer, aruncându-i priviri furișe prin

fereastra biroului de contabilitate. Putea fi şi mai rău, i-a raportat ea soţului când s-a întors acasă, iar mai târziu, în dormitorul lor, au continuat să comenteze situaţia.

Letty, sora mai mare a Mariei Louise, ca şi fratele ei, James, n-au reacţionat la fel de favo-rabil. James – impetuos, cunoscut pentru faptul că-i sărea iute ţandăra şi era cam încet la minte, încă de pe vremea şcolii – a declarat că invitaţia e un afront. Elmer Quarry era un om care nu râdea niciodată şi zâmbea rar, născut să fie negustor de textile. Letty – supărată de fapt că fusese preferată sora ei, nu că ar fi pus ea piciorul la Electric cu Elmer Quarry, chiar dacă acesta ar fi rugat-o în genunchi – a avertizat-o pe Mary Louise despre ce s-ar putea întâmpla în întunericul sălii de cinema şi a sfătuit-o să aibă la îndemână un ac de siguranţă, care putea fi folosit la nevoie. Elmer avea dinţi falşi, a declarat ea, fapt pe care a pretins că-l aflase în sala de aşteptare a celui mai bun dentist din oraş, domnul McGreevy.

Mary Louise era destul de îngrozită. Când Elmer Quary a ieşit după ea în stradă, ca să-i facă invitaţia, s-a înroşit şi a devenit atât de agitată, încât a început să se bâlbâie. Pe bicicletă, tot drumul spre casă, n-a mai putut scăpa de imaginea lui Elmer Quarry, cu silueta lui pătrăţoasă şi domul cheliei, ivit atunci când s-a aplecat să-l ridice mănuşa. Letty mai avusese câteva întâlniri, cu Gargan de la Banca Irlandeză, cu doi ani în urmă, şi cu Billie Lyndon, de la atelierul de reparaţii electrice. Crezuse că Gargan avea de gând s-o ceară de nevastă, dar din nefericire fusese promovat şi se mutase în Carlow. Billie Lyndon se căsătorise cu cea mai mică dintre surorile IIayes-Letty prinsese obiceiul să spună că nici n-o să-şi mai bată capul cu chestii de-astea, dar Mary Louise ştia că nu era adevărat. Dacă Gargan s-ar fi întors după ea, l-ar fi acceptat imediat şi, dacă oricine altcineva ar fi apărut, ar fi început să se dichisească din nou.

— Ce film e? a întrebat Letty.

— Nu mi-a spus.

— Hm, a făcut Letty.

Cerşetorii n-aveau de ales, a cugetat domnul Dallon în cele din urmă. Dacă una dintre fele ar fi intrat prin căsătorie în familia Quarry,

asta ar fi însemnat că putea să se descurce mai uşor şi s-ar fi întrezărit viitorul ce-i aştepta pe cei doi copii care rămâneau în casă. Doamna Dallon a ajuns la o conduxie similară: cu condiţia ca James să nu se însoare, ferma ar fi reuşit să-i întreţină şi pe el şi pe Letty, băiatul lucrând la câmp şi ocupându-se de muls, fata având grijă de orătănii. Ferma era tocmai potrivită pentru doi copii. Cu trei era mult mai greu, deşi nimeni nu era de condamnat; o familie îmbătrânând împreună nu era niciodată un lucru bun.

Filmul se numea *Flacăra şi carnea* şi lui Elmer nu i-a plăcut deloc. Dar cumpărase o cutie de bomboane de ciocolată de la cofetăria de lângă cinema şi, cel puţin, aceasta i-a fost consolarea, căci nu mai putea după dulciuri. Când i-a întins cutia lui Mary Louise pentru a cincea oară, esa dat din cap şi a murmurat ceva, iar el a înţeles că nu mai voia. Ştia că fetele erau nevoite să-şi supravegheze silueta, aşa că a mâncat singur ce mai rămăsese din bomboane, desfăcând staniolul cât mai silenţios cu putinţă, ca să nu deranjeze, Filmul era despre o italiancă după care umblau mai mulţi bărbaţi. „N-a fost un film minunat?” s-a entuziasmat Mary Louise când s-au aprins luminile, iar el a trebuit să-i dea dreptate.

Era o noapte rece. În faţa cinematografului, Elmer şi-a strâns cordonul paltonului şi şi-a pus mănuşile de piele; nu purta pălărie. A observat că obrajii fetei erau îmbujoraţi de la căldura din sală şi că-şi pusese o căciulă de lână alb-albastră, în acelaşi ton cu mănuşile. Cumpărase lâna de la magazinul lui şi i-a trecut prin cap că-şi putea chiar aminti clipa în care privise în jos din birou şi o văzuse alegând, probabil vara trecută.

— Am să te însoţesc puţin către Culleen, a zis el.

— Ah, nu-i nevoie, domnule Quarry. Mulţumesc, totuşi.

Îşi lăsase bicicleta pe aleea de lângă cinematograful Electric; a desfăcut lanţul greoi şi lacătul, punându-le în coşul ataşat de ghidon. Când s-a aplecat să facă asta, lumina becului din vârful stâlpului a căzut pe picioarele ei şi, pentru prima oară, Elmer a simţit un fior de dorinţă fizică pentru Mary Louise. Între tivul paltonului ei ponosit şi bocanci, mătasea ciorapilor a strălucit într-un fel care lui i s-a părut

tulburător. O dată sau de două ori, în timpul filmului, atenţia îi fusese atrasă de decolteul actriţei Lana Turner.

— Dă-mi mie să duc bideleta, a zis el în grabă, ignorând protestul lui Mary Louise care a repetat că nu era obligat s-o însoţească.

Familia Quarry nu avea maşină. N-avusesoră niciodată nevoie, de vreme ce locuiau în centrul oraşului, la fel cum în trecut nu se simţise nevoia vreunui vehicul tras de cai. Un autobuz te ducea afară din oraş şi altul te aducea înapoi seara. În decembrie, înainte de Crăciun, surorile Quarry luau autobuzul pentru a face cumpărăturile de sărbători. Elmer nu se sinchisea. iarna juca biliard la sala Asociaţiei Tinerilor Creştini, unde focul ardea de zor în cămin, între două biblioteci cu rafturile acoperite cu sticlă, înţesate cu destule cărţi bunc: *En. cyclopaedia Britannica*, poveşti cu cowboy, romane poliţiste şi de aventuri, scrise de autori prerimm Sapper sau Leslie Charteris. Adesea, Elmer era singur acolo, de vreme ce nu treceau prea mulţi pe la sala AŢE în perioada asta, dar administratorul întreţinea totdeauna focul iarna şi păstra la îndemână exemplare din *Geographical Magazine* şi *Illustrated London News*. Vara, Elmer ieşea să se plimbe – strada Bridge, strada Sud-Vest, aleea Boys, strada Părintele Matei, şoseaua Upton şi înapoi spre casă, pe lângă garajul lui Kilkelly.

Vrând cu tot dinadinsul s-o facă pe Mary Louise să se simtă bine şi întâmplându-se să treacă pe lângă sala de biliard, el a dezvăluit câteva detalii ale acestor două atât de vechi deprinderi. Dacă ar fi avut o maşină, a adăugat, sigur că ar fi venit s-o ia de la fermă, iar acum ar fi dus-o înapoi. Kilkelly i-a spus adesea că ar trebui să-şi ia una. „Un om cu o situaţie ca a ta, Elmer”, aşa se exprimase Kilkelly – care vindea automobile Ford –, dar el nu a citat această afirmaţie ca să nu pară că se laudă. În schimb, a întrebat-o pe Mary Louise dacă învăţase să conducă Hillman-ul în care îi văzuse adesea pe membrii familiei Dullon; ea a răspuns că da. Iată un fapt pe care Elmer l-a reţinut. Era interesat de astfel de lucruri.

— Ei, aici am să te las, a zis el, când au ajuns la ultima căsuţă ce putea fi considerată ca aparţinând oraşului. Luna plină arunca o

lumină la fel de strălucitoare ca ziua. Drumul scânteia acolo unde bruma se aşezase printre crăpăturile lui. Tufişurile şi bordurile de iarbă se albeau deja; se formaseră petice răzleţe de gheaţă.

— Îţi funcţionează farul, nu-i aşa? a întrebat Elmer, grijuliu.

Mary l-a încercat. O rază abia dacă s-a întrevăzut în lumina lunh.

— Mttiţumesc pentru tot, a zis ea.

— Săptămâna viitoare te-ar interesa?

— Dacă m-ar interesa?

— Să ne întâlnim din nou vineri…

Elmer auzise cândva în prăvălie că fetelor le plăcea să se spele pe cap sâmbăta şi, cu siguranţă, Rose şi Matilda făceau acest lucru o dată la două săptămâni. E bine totdeauna să fii prudent, obişnuia maică-sa să spună, şi acesta era motivul pentru care propusese ziua de vineri. El ar fi preferat sâmbăta, căci abia atunci începea să guste senzaţia de relaxare de sfârşit de săptămână. Prăvălia fiind închisă până luni dimineaţa şi străzile fiind mai aglomerate decât în alte seri, Elmer simţea adesea nevoia, sâmbătă seara, să marcheze într-un fel diferenţa. Totuşi, de obicei, nu făcea decât să treacă pe la AŢE, unde juca singur biliard.

— Vineri? a întrebat Mary Louise.

— Îţi convine vineri? Sâmbătă ar fi mai bine?

— Nu, vineri e perfect.

— Să zicem la şapte şi jumătate? Mary Louise a aprobat din cap. S-a urcat pe bicicletă şi s-a îndepărtat. Nu fusese nevoie de acul de siguranţă asupra căruia insistase Letty. El nu încercase să-i ia mâna. Şi nici măcar, se gândi ea, nu-şi spuseseră noapte bună. Exista un fel de intimitate atunci când spuneai „noapte bună” unei persoane şi amândoi ezitaseră s-o facă. În sala de cinema, înainte ca luminile să se stingă, ea observase oamenii care-i priveau. Mâine la ora asta tot oraşul avea să fie la curent.

— Eşti întreagă? a întrebat-o Letty când a intrat în bucătărie, cu farul bicicletei în mână. Mama şi tatăl lor plecaseră la culcare, dar Mary Louise ştia că nu dormeau. Stăteau întinşi, aşteptând să audă zgomotul roţilor de bicicletă, clămpănitul uşii şopronului şi paşii ei pe pietriş.

Aveau să rămână acolo întinşi, probabil fără să vorbească unul cu altul, doar întrebându-se cum decurseseră lucrurile.

— Ce film a fost? a întrebat Letty.

— *Flacăra şi carnea*, cu Lana Turner.

— Dumnezeule!

— A jucat şi Bonar Colleano.

— Amicul tău şi-a ţinut mâinile acasă?

— Bineînţeles, a replicat Mary Louise ofuscată, având pentru prima oară un sentiment de solidaritate cu bărbatul care o scosese în oraş, Letty avea o limbă ascuţită ca o lamă.

— Unde e James?

— S-a dus să joace cărţi la familia Eddery.

— Atunci o să mă duc la culcare.

— Şi cu asta s-a terminat, Mary Louise?

— Cum adică, s-a terminat?

— Ţi-a mai propus ceva?

— M-a rugat să ieşim în oraş vineri.

— Nu te duce, Mary Louise.

— I-am spus c-o să mă duc.

— Aproape c-ar putea să-ţi fie tată. Pentru Dumnezeu, ai grijă ce faci.

Şi Mary Louise a avut grijă. A răcit în timpul săptămânii şi i-a dat lui Letty un bileţel să-l ducă la prăvălie. În condiţii obişnuite, o răceală n-ar fi împiedicat-o să meargă la film şi spera că Elmer Qaurry va deduce acest lucru, Spera că avea să ghicească cum se simţea, deşi nici ea nu era prea sigură de sentimentele pe care le avea. Când rămânea singură, mai ales înainte de culcare, nu-şi dorea să fie nevoită să mai urce vreodată treptele cinematografului Electric alături de el. Dar când Letty începea cu sfaturile ei şi când James se mai băga şi el în vorbă, în mod inevitabil avea tendinţa să-i sfideze. Nici mama, nici tatăl ei n-au făcut vreun comentariu, în afară de a o întreba ce film rulase. Dar ea ştia ce gândeau, şi asta o făcea să-şi schimbe atitudinea: din nou îşi dorea să nu mai fie nevoită niciodată să repete experienţa de a sta în sala de la Electric cu moştenitorul magazinului de textile. N-a sosit

niciun răspuns la bileţelul dus de Letty, deşi Mary Louise se aşteptase la ceva. Nu ştia de ce a dezamăgit-o faptul că el nu izbutise să-i trimită un rând-două în vremea aceea, din oraş şi din împrejurimi, mulţi tineri plecau spre Anglia sau America, fiind adesea nevoiţi să-şi falsifice datele personale pentru a se putea stabili în oraşul în care ajungeau. Mai toate familiile erau afectate de emigrare şi fracţiunea protestantă a populaţiei era tot mai anemică. Comunitatea care se tot micşora nu mai avea nicio substanţă, nicio rezervă de putere. Viaţa însăşi îi era erodată de economia în regres.

Subiectul ăsta era adesea abordat la masa fami-lici Dallon. În serile în care juca cărţi la Eddery, James aducea ştiri despre goana după slujbe pe plan local, urmată apoi de exilul forţat.

Întorcându-se cu un bou nevândut de la încă un târg de vite, domnul Dallon a relatat părerile deprimante ale acelora cu care stătuse de vorbă:

la unitatea de ambalat ouă salariile rămâneau mici. Zvonurile de extindere a fabricii de brichete nu se adevereau.

Bucătăria familiei Dallon, unde aveau loc toate conversaţiile de acest gen şi unde se mânca întotdeauna, avea pereţii văruiţi în alb şi un cămin cu grilaj de fier. Exista un dulap vopsit în verde, unde erau aranjate ceştile, farfurioarele şi farfuriile folosite zilnic. În jurul mesei de brad negeluit erau cinci scaune verzi. Uşa care dădea către curte era de asemenea verde, ca şi lemnăria celor două ferestre. Pe unul dintre pervazuri se acumulase un vralde ziare, păstrate fiindcă erau bune pentru învelit ouăle. Pe celălalt pervaz, se afla un aparat de radio care, cu zece ani în urmă, înlocuise un altul ce funcţiona cu baterii. James şi Letty îşi aminteau ziua în care aparatul cu baterii fusese adus în casă de tatăl lui Billie Lyndon, care ataşase o antenă de coş şi legase un alt fir de un piron băgat în pământ, chiar în faţa ferestrei. „Asta-i Henry Hall”, a spus domnul Lyndon când s-a auzit o voce care anunţa o melodie de dans. Mary Louise nu-şi putea aminti nimic din toate astea.

„Aşa stau lucrurile”, avea obiceiul să spună domnul Dallon în bucătărie, o remarcă bună la toate, ce putea fi aplicată oricărui aspect al vieţii. Cu un uşor suspin, o folosise adesea în timpul războiului, când

ştirile de la BBC erau alarmante;

şi după război, când se anunţa foamete în Europa. Dar, în ciuda notei de pesimism care însoţea observaţia, domnul Dallon nu rămăsese fără speranţă:

credea la fel de mult în posibilitatea ca lucrurile, în cele din urmă, să se îmbunătăţească, ca şi în probabilitatea ca ele să se înrăutăţească mai întâi. Exista un ciclu în condiţia umană pe care, de voie de nevoie, l-ar fi acceptat, deşi n-ar fi folosit tocmai expresia asta.

Doamna Dallon aprecia evaluarea instinctivă a soţului ei şi semnificaţia pe care el o dădea evenimentelor. Nu discuta în contradictoriu decât despre probleme mai mărunte, şi atunci în mod discret: a pus piciorul în prag când domnul Dallon a pornit spre oraş cu hainele pe care le purtase ca să cureţe şopronul vacilor; a insistat, o dată la două luni, ca el să se tundă; şi, în intimitatea dormitorului lor, şi-a dat cu părerea despre cum era mai bine să te porţi cu James, care se supăra prea uşor dacă simţea că e tratat ca un zilier oarecare la fermă. James avea să plece, a prezis doamna Dallon, la fel cum o făceau toţi ceilalţi tineri: dacă nu se purtau atent cu el, dacă îl puncău să muncească prea mult la câmp, aveau să se trezească într-o dimineaţă şi să descopere că nu mai era acolo. Nu era exclus să se apuce să facă cine ştie ce tâmpenie, cum ar fi să se înroleze în armata britanică.

În discuţiile obişnuite, cam aceleaşi aubiecte erau abordate atunci când familiile protestante din zonă se întâlneau duminica, la biserica St. Giles: familia Good, familia Hayese, familia Kirkpatrick, familia Fitzgerald, familia Lyndon, familia Enright, familia Yatese, familia Dallon. În 1955, au recunoscut că supravieţuirea lor depindea de participarea la viaţa socială, aşa cum era ea acum. Deşi mai credeau încă în statutul lor de protestanţi, se întruneau mai puţin decât în trecut.

— Ai nevoie de răbdarea lui Iov, se destăinuise domnul Dallon de mai multe ori după slujba de duminică, referindu-se la eforturile lui de a-şi învăţa fiul să muncească la fermă.

James era cel care conta. El, şi nu surorile lui, urma să-şi câştige mai departe traiul, oricât de modest, din cei douăzeci şi şapte de acri, şi

să vândă animale la târgul de vite: de succesul lui depindea supravieţuirea lor.

— Mă rog lui Dumnezeu să nu se însoare cu vreo fluşturatică! Doamna Dallon dădea glas acestei îngrijorări nu în curtea bisericii, ci doar în prezenţa soţului, când erau singuri. James fiind James, orice căsătorie pe care avea s-o propună urma să fie cu siguranţă absurdă. Dar dacă ai fi aruncat vreo vorbă nepotrivită, existau şanse ca el s-o facă în cine ştie ce parohie îndepărtată, fără ca cineva să prindă de veste. O fluşturatică ar putea însemna sfârşitul fermei Culleen, al lui Letty şi al lui Mary Louise, asta dacă Mary Louise n-ar descoperi între timp avantajele unui mariaj cu proprietarul magazinului de textile. Nici în sensul ăsta nu putea fi spus vreun cuvânt, şi nici exerci-tată vreo presiune. În zile ca acestea – mai mult decât oricând înainte, şi-a zis doamna Dallon – o familie trebuia să-şi pună încrederea în Dumnezeu.

— Văd că ţi-a trecut răceala, a observat ea în bucătărie, când făcea pâine împreună cu Mary Louise, la vrfio două săptămâni după ieşirea la cinema. Am crezut c-o să ne îmbolnăvim de gripă.

— Da, mi-a trecut.

Mary Louise vorbea încet, a observat mama ei, spunându-şi că ăsta nu era un semn rău. Sugera că mândria ei fusese lezată, pentru că Elmer Quarry nu îşi arătase dezamăgirea faţă de anularea întâlnirii. Cu instinctul unei mame, ea a ghicit că Mary Louise îşi regreta gestul.

Când Elmer a intrat în salonul de biliard, administratorul – Daly, paracliserul biserich – stătea lângă focul care pâlpâia între rafturile acoperite cu sticlă. Respectuos, s-a ridicat imediat, a împins înapoi fotoliul pluşat şi a pus la loc pe măsuţa cu reviste exemplarul din *Illustrated London News* pe care îl răsfoia. A făcut o remarcă în legătură cu vremea tot mai proastă. A adăugat că urma să se întoarcă să închidă şi a zis că exista destul cărbune în coş.

Pe Elmer îl uimea faptul că rar venea cineva, în afară de el, să joace biliard sau să stea de vorbă lângă foc. Nu putea înţelege de ce pe alţii nu-i atrăgea salonul de biliard umbros, cu lampadarul ce-şi arunca pe masă lumina puternică, cărbunele sâsâind plăcut, flăcările schimbându-şi culoarea şi făcând mahonul rafturilor să strălucească.

În salonul de biliard nu se serveau băuturi, dar asta nu părea să conteze câtuşi de puţin, de vreme ce puteai bea în propria-ţi sufragerie, iar dacă voiai să fumezi (nu era cazul lui) o puteai face. Daly, un omuleţ în vârstă care şchiopăta de un picior, răsfoia invariabil o revistă atunci când sosea Elmer, dar întotdcăuna se ridică şi plecă. Uneori lui Elmer îi trecea pim cap că administratorul aprindea şi întreţinea focul pentru propriul lui confort.

A dat cu cretă pe un tac, şi-a aranjat bilele aşa cum îi plăcea, pregătindu-se să joace vreo oră. Ziua fusese profitabilă: Matilda îi vânduse stareţei mănăstirii Inima Sacră şapte iarzi de pânză cerată, restul unui balot care rămăsese în magazin timp de cincisprezece ani. De asemeni, o soţie de fermier cumpărase o haină pentru ea şi un palton pentru soţ, ambele achiziţii fiind probabil făcute în urma vreunei moşteniri. Comis-voiajorul de la firma Fitzpatrick îi arătase o nouă linie de lenjerie, la un preţ de producător foarte mic, una dintre ofertele cele mai atrăgătoare din ultimii ani. Comandase o duzină de cutii, plus o sută din cămă-şile de noapte Nitelite de la Fitzpatrick. Rose vânduse zece iarzi de şifon pentru rochia de mireasă a lui Kate Glasheen. N-ai întotdeauna parte de o asemenea zi.

Ţintind, Elmer a închis un ochi. S-a oprit, apoi a împins încet tacul înainte. O bilă a lovit o altă bilă, mişcându-se exact cum plănuise. Avea să mai aştepte, s-a gândit el, în vreme ce se mişca în jurul mesei. Într-o zi, mai curând sau mai târziu, ea avea să apară în magazin şi el urma să-şi dea seama cum stăteau lucrurile după expresia chipului ei. Rose şi Matilda erau încântate de turnura evenimentelor, dar evenimentele care se schimbau o dată se puteau schimba din nou. Imaginea picioarelor ei învăluite în mătasea ciorapilor, în lumina becului din vârful stâlpului, i-a trecut fulgerător prin minte, precum o scenă din filmul pe care îl văzuseră. Familia Dallon nu era prea pricopsită. Ea avea să apară până la urmă în prăvălie.

Mary Louise a făcut asta douăsprezece zile mai târziu, şi Elmer a coborât din birou ca s-o întrebe dacă-i trecuse răceala. Cea mai în vârstă dintre cele două surori – care tocmai îi arăta un cardigan – a fost departe de a fi încântată atunci când els-a apropiat.

Răceala îi trecuse, a zis Mary Louise; o ţinuse cam mult, dar îi trecuse. Cardiganul nu prea era ce-i trebuia, a adăugat ea. îi plăcuse în vitrină, dar, privit mai de aproape, nuanţa nu era cea care i se potrivea.

— N-a fost un film extraordinar? a remarcat el, în vreme ce Rose punea haina la loc în vitrină.

— Da, a fost.

— O seară minunată.

— Da, aşa e.

— Păi, păcat de răceala aia nefericită! Ca să fim chit, cred că-ţi datorez o altă seară la cinema.

I-a zâmbit. Avea dinţii mici, a observat ea, un fapt care mai înainte îi scăpase.

— Ah, a început ea.

— Ce spui de vineri? Sau sâmbătă? Sâmbătă ar fi mai bine?

Ea a ales vinerea. Au *vsizvitliliaculprimăvara*.

I se explică cum vor sta lucrurile: ea nu ascultă. Cuvintele nu sunt decât o bolboroseală, un sunet ca de câine ce se tânguie în depărtare sau ca jelania vântului printre crengi. Jeanne d'Arc mânuia plugul ca un bărbat; nu era o pirpirie ca Possy Luke, cu ochelarii ei crăpaţi. Domnişoara Mullover spunea despre curajul lui Jeanne d'Arc că era dincolo de orice înţelegere.

— Ai făcut bine că ai trecut pe-aici. Dommşoara Foye s-a reîntors. Tonul ei sever întrerupe mormăitul vizitatorului, care îi dă înainte cu situaţia actuală. Pe chipul rumen al domnişoarei Foye apare un zâmbet. Are patruzeci şi doi de ani. Toată lumea ştie. E curtată de un supraveghetor de drumuri.

— O s-o luăm încet, remarcă bărbatul, coborându-şi vocea. N-o să ne grăbim.

O privesc pe furiş, amândoi. Ea se uită cu ochi goi, pe deasupra capetelor lor, în sus, către tavan.

— Va însemna o economie pentru dumneata, observă domnişoara Foye.

El scutură din cap, sugerând că nu asta e problema.

— Nu vreau decât să fac ceea ce trebuie. Se va închide azilul,

domnişoară Foye?

— Mai avem paisprezece persoane de redistribuit, persoane care nu se pot întoarce de unde au venit. Pe urmă, azilul se va închide.

— Dumneavoastră o să vă descurcaţi?

— Ca să fiu sinceră, oricum aveam de gând să termin cu slujba asta.

Domnişoara Foye pare timidă. Cu o lună în urmă, pe inelarul ei apăruse un rubin. Domnişoara Foye urmează să devină soţia supraveghetorului de drumuri, o idilă tomnatică, dacă a existat într-adevăr aşa ceva. „Bătrânica încă se ţine bine”, a remarcat Dot Sterne când s-a răspândit vestea. „Chestia asta nu e prea îndrăzneaţă pentru vârsta ei?”

— Vinerea viitoare.

El o spune, domnişoara Foye aprobă din cap. Vinerea viitoare e foarte bine. Asta o să lase timp tuturor, aşa e cinstit faţă de o veche pensionară, să-i lăsăm timp să se obişnuiască o vreme cu schimbarea.

— Ne auzi, dragă? întreabă ea, ridicând tonul. Ne urmăreşti?

Femeia zâmbeşte, la început către domnişoara Foye, apoi către vizitator. Scutură din cap.

— N-a auzit nimic, spune ea.

Nunta a avut loc sâmbătă, lo septembrie 1955. A fost o ceremonie restrânsă, dar chiar şi aşa, Mary Louise a avut o rochic de mircasă tradiţională, iar Letty, o rochie de domnişoară de onoare croită ca să se asorteze cu a ei. Apoi a fost o petrecere la fermă. Toată lumea a luat loc în sufragerie, o încăpere, de altfel, foarte rar folosită. Doamna Dallon fripsest; trei pui şi mai pregătise carne de vită cu mirodenii şi nişte şuncă. Înainte de începerea festinului, s-a închinat în sănătatea mirilor cu sherry sau whisky. Reverendul Harrington, care oficiase căsătoria, şi-a mai permis o predică.

Dommşoarei Mullover, mică şi firavă, bolnavă de artrită, având acum aproape şaptezeci de ani, i s-a rezervat un loc special, ca mentor de odinioară al ambilor miri. Fusese surprinsă atunci când auzise de logodna lui Mary Louise cu negustorul de textile, dar numai datorită diferenţei de generaţie: nimic altceva legat de această uniune nu i-a

provocat vreo îngrijorare. Şi alte fete trecute prin şcoala ei se măritaseră mai târziu cu bărbaţi mai în vârstă. Marie Yates, care nu împlinise nici treizeci de ani la vremea căsătoriei cu Canon Moore, care avea aproape optzeci, a fost exemplul care i-a venit cel mai repede în minte:

domnişoara Mullover nu văzuse în viaţa ei o văduvă mai îndurerată ca Marie, la înmormântarea bătrânului cleric.

Dar această viziune optimistă nu era împărtăşită de toţi oaspeţii de la nuntă. Atitudinea negativă a surorilor lui Elmer, care se potrivea cu cea a lui Letty, a luat forma unei poziţii reci, distante, menite să respingă ferm ideea că ocazia ar fi fost una festivă. Atunci când Mary Louise mărturisise, în martie, că Elmer o ceruse în căsătorie şi că acceptase, Letty nu-i mai vorbise timp de trei săptămâni, iar când tăcerea fusese ruptă în cele din urmă, Letty era atât de schimbată, încât Mary Louise s-a întrebat dacă ele două vor mai fi vreodată atât de apropiate ca înainte.

— Sunt un bărbat norocos, a declarat Elmer într-un discurs. Nu există nimeni, zece mile împrejur, care să nu fie de acord cu asta.

Asta era suficient, a considerat el, aşa că altceva n-a mai adăugat. Cu o noapte în urmă, Rose căzuse realmente în genunchi, cu lacrimile şiroind, implorându-l să se răzgândească în acest al doisprezecelea ceas. Matilda, mohorâtă, pe palierul de la primul etaj, decretase că el urma să regrete această nebunie tot restul vieţii. Mary Louise Dallon n-avea pic de creier în cap. Se mărita doar pentru banii lui, de vreme ce se ştia prea bine că familia Dallon n-avea nici după ce bea apă. Era o fiinţă ciudată, care urma să-l conducă, să-l vlă-guiască peste măsură, să-l tulbure şi să-l supere. Surorile lui nu s-au dus la culcare până la două jumătate. Şi chiar şi după aceea, când s-a întins în pat epuizat, Elmer încă le mai putea auzi trăn-cănind.

Într-o izbucnire finală de energie, cu o noapte în urmă, Letty încercase la rândul ei să-şi facă sora să se răzgândească. În întunericul călduţ al dormitorului pe care îl împărţeau, Mary Louise a ascultat murmurul persistent, pendulând între amărăciune şi dispreţ. 1 s-a zugrăvit un tablou sumbru al viitorului ei în casa de deasupra

prăvăliei, cu cele două cumnate criticându-i fiecare mişcare, fără ca bărbatul cu care se căsătorea să intervină vreodată în favoarea ei. N-avea să fie decât o servitoare în casă şi o vânzătoare în prăvălie. Urma să dea de mirosuri şi lucruri intime pe care nicio fată nu le-ar suporta în dormitorul pe care avea să-l împartă cu negustorul cel gras;

reticenţa ei de a-i îndeplini dorinţele nu va fi luată în seamă. Cei trei Quarry aveau s-o privească pe sub sprâncene în timpul mesei. Fetele bătrâne erau întotdeauna îngrozitoare.

Dar pe la mijlocul zilei de lo septembrie, perechea a fost unită. Cavalerul de onoare a fost unul dintre verii lui Elmer din Athy, adus în parohie pentru ocazie, un om pe care Mary Louise nu-l văzuse niciodată. Reverendul Harrington – rotofei şi cu obrajii rumeni, el însuşi căsătorit cu puţină vreme în urmă – pusese necesarele întrebări, încet şi cu grijă, adoptând un ton tărăgănat, cu intenţia de a îmbiba ceremonia cu un grad în plus de sfinţenie. În sacristie, în vreme ce se semna în registru, domnul şi doamna Dallon stăteau stânjeniţi, iar Rose, Matilda şi Letty, mohorâte. Simţind stânjeneala din aer, reverendul Harrington a început să sporovăiască despre alte ceremonii pe care le oficiase şi apoi şi-a reamintit detaliile propriei sale nunţi.

— Păru! i-a şoptit James unuia dintre verii Eddery, în sufrageria fermei. Exclamaţia nu se referea la nunta surorii lui, ci la efectul agreabil al celui de-al doilea pahar de whisky. Putea simţi răspândindu-i-se în piept o senzaţie de arsură, cu totul nouă pentru el.

— Astăzi am pariat doi şilingi pe un cal, *Drăguţul lui Polly*, *a* mărturisit cel mai mare dintre fraţii Eddery.

James, care cheltuia tot ce câştiga pe cursele de cai de la Kilmartin, a fost impresionat. El nu pariase azi, a spus. Dar auzise despre *Drăguţul lui Polly*.

Letty şi-a schimbat rochia de domnişoară de onoare ca s-o ajute pe maică-sa în bucătărie. Puii se fripseseră în timpul ceremoniei, şunca şi carnea de vită erau reci, gătite cu o zi înainte. Obrajh doamnei Dallon erau îmbujoraţi de la păhărelul de sherry pe care îl băuse şi de la căldura căminului. A scos cartofii şi mazărea. Letty le-a aranjat în

farfurii calde, pe care le-a dus în sufragerie. Domnul Dallon a început să taie carnea, în vreme ce oaspeţii se aşezau.

— O nnasă pe cinste, a remarcat Elmer. Purta o garoafă la reverul costumului său maro închis. Costumul lui de duminică, îi zicea, mult mai puţin purtat decât hainele obişnuite. Se tunsese cu o zi în urmă şi briantina pe care i-o pusese frizerul încă îi ţinea părul scurt bine fixat. Ceafa îi era puţin roşie.

— Splendid, a spus o femeie. Totul e splendid, doamnă Dallon.

Doamna Dallon, grăbindu-se cu două sosiere, era prea ocupată ca să răspundă. I-a şoptit ceva soţului ei şi acesta s-a oprit din tăiat carnea, ca să strige:

— Mi s-a spus să anunţ ca toată lumea să treacă la masă. Nu lăsaţi mâncarea să se răcească.

Domnişoara Mullover i-a mărturisit nevestei clericului că îi plăcea foarte mult să asiste la nunta unei foste eleve. Era surprinzător prin ce emoţii puteai trece. Doamna Harrington – care ştia că, într-o anume fază, soţul ei avusese îndoieli cu privire la această uniune – a fost uşurată de faptul că domnişoara Mullover părea încântată. I-ar fi plăcut ca el să binecuvânteze masa, dar, din nefericire, fuaese nevoit să se ducă la baie.

James şi fraţii Eddery şi-au mai turnat whisky, găsind sticla în spatele unui ghivechi cu ferigi de pe pervaz. Fraţii Eddery fumau. I-au spus doamnei Dallon că voiau să-şi termine ţigările înainte de a se aşeza. Nu se grăbeau să mănânce, au declarat.

Letty, căreia i se dăduse sarcina de a muta de colo-colo legumele pe masă, ca să ajungă la toată lumea, se gândea la Gargan, funcţionarul de la Banca Irlandei, care, odată promovat, plecase la Carlow. leşiseră împreună timp de doi ani, la film sau în plimbări cu bicicleta, şi de două ori la balul dat de Camera de Comerţ la hotelul Hogan. După ce Gargan plecase la Carlow şi trecuse destul timp ca să fie clar că nu se va mai întoarce s-o vadă, Billie Lyndon, de la atelierul de reparaţii electrice, îi sugerase să petreacă o seară la salonul de dans Dixie şi ea îl însoţise acolo o dată, dar nu-i plăcuse. Ar fi putut, îl ea mireasa, se gândea în vreme ce muta legumele de colo-colo. În această clipă ar fi

putut sta în capul mesei, ca doamnă Gargan sau doamnă Lyndon. Amândoi aduseseră vorba despre căsătorie, nu chiar cereri oficiale, dar pe-aproape. La cinematograful Electric se comportaseră la fel:

punând un braţ pe speteaza scaunului ei şi apoi, după alte câteva minute, apucând-o de umăr. Amândurora le simţise genunchiul lipit de al ei. Degetele lor îi mângâiaseră obrazul. În drum spre casă, o sărutaseră de noapte-bună.

— Îţi stătea foarte bine în rochia aceea, Letty, a complimentat-o Angela Eddery, care era încă elevă, în vreme ce-şi punea mazăre pe farfurie. Arătai chiar mai bine ca Andrey Hepburn.

Letty ştia că nu era adevărat. Ori Angela Eddery o confunda pe Andrey Hepbum cu altcineva, ori pur şi simplu minţea. Nu semăna deloc cu ea. Arăta cu totul altfel.

— Voi le-aţi făcut? a continuat Angela Eddery, Dumnezeule, n-am văzut niciodată asemenea rochii.

— Noi ni le-am cusut.

Când i-a oferit cavalerului de onoare una dintre farfuriile cu cartofi, el i-a zis că lucra în aceeaşi branşă cu mirele. Mary Louise îi spusese că e holtei, manager al unei lăptării de lângă Athy. Letty a considerat că era prea familiar cu ea, spunându-i prea repede pe nume. Era mai înalt decât Elmer Quarry, dar la fel de rotofei şi mai chel.

Rose şi Matilda, aşezate alături, nu prea mâncau. „Vai, n-o să mă descurc niciodată cu toate astea”, a spus Rose, de îndată ce şi-a primit far-furia, holbându-se la conţinutul ei, de parcă ar fi judecat-o. Puii probabil nu-i costaseră nimic, a reflectat Matilda, căci proveneau din propria lor ogradă.

Reverendul Harrington a vorbit cu domnul Dallon şi acesta s-a oprit iarăşi din tăiat carnea, A spus că preotul ar fi vrut să binecuvânteze masa, dar nu fusese în încăpere la momentul potrivit. Dacă toată lumea era de acord, avea s-o facă acum, chiar dacă unii dintre meseni începuseră să mănânce. Asta n-avea nicio importanţă, a adăugat în grabă reverendul Harrington.

— Pentru ceea ce vom primi, a mai adăugat el, îţi mulţunmm Ţie, Doamne.

Mary Louise se simţea cam somnoroasă, fiindcă Letty o ţinuse trează jumătate de noapte cu hărţuiala ei. Făcuse pasul hotărâtor, şi-a spus.

Se hotărâse şi gata. Era treaba ei, era vorba de propria-i viaţă. I-a zâmbit domnişoarei Mullover, care se apleca peste masă ca să-i vorbească.

— Îţi aminteşti, a întrebat-o profesoara, cum îţi dorcăi să lucrezi la drogheria lui Dodd?

Mary Louise îşi amintea. Ar fi vrut să lucreze la drogherie, pentru că era cea mai drăguţă prăvălie din oraş, acolo mirosea cel mai bine şi totul era curat. Trebuia să porţi halat. Toată lumea ştia că era ceva deosebit.

— Ei, acum o să lucrezi la Quarry, a continuat domnişoara Mullover, şi Mary Louise s-a întrebat dacă nu cumva bătrâna profesoară se cam ţăcănise, de vreme ce era clar pentru toată lumea că tocmai se căsătorise, devenind stăpâna prăvăliei. Adevărul era că tejghelele de la Quarry fuseseră totdeauna cea de-a doua alegere a ei. Sigur că nu-i spusese acest lucru domnişoarei Mullover şi nici nu venise vorba despre asta, dar o spusese acasă. La terminarea şcolii, munca într-o prăvălie părea alegerea cea mai bună pentru ea; tatăl ei spusese asta şi ea n-avusese nimic împotrivă, gândindu-se la cea a lui Dodd sau a lui Quarry, sau chiar la magazinul de delicatese al lui Foley, aflat două uşi mai încolo de magazinul de textile, pe strada Bridge. Se răspândise vestea prin oraş că îşi căuta o slujbă, în următoarea zi de târg, dar se părea că nimeni n-avea nevoie de o vânzătoare. Foley era rezervat pentru fetele din familia Foley. Renehan, negustorul de articole de fierărie, avea doar bărbaţi în spatele tejghelelor şi nici nu era nevoit să caute în altă parte căci avea trei fii. Şi, chiar dacă domnul Dallon n-avea de gând să-şi lase fiica să lucreze într-o cârciumă, nici măcar posibilitatea asta nu se ivise. Timp de cinci ani, Mary Louse rămăsese acasă, ajutând cu ce putea şi aşteptând să se elibereze vreun post. La asta a trebuit să se gândească atunci când Elmer Quarry şi-a arătat interesul faţă de ea: zilele lungi de la Culleen, bucătăria, curtea, coteţele, săptămânile nesfârşite în care nu vedea pe nimeni în afara

celor din familie, cu excepţia zilelor când se ducea la biserică sau la unitatea de ambalat ouă. Dar toate astea Letty le uitase, probabil.

— Algebra a fost cuiul lui Elmer. Niciodată nu a putut să înveţe cum e cu parantezele, tot repeta clătinând din cap domnişoara Mullover, sublinindu-şi amintirile. Acolade, paranteze drepte, paranteze rotunde. Niciodată n-a putut învăţa ordinea corectă.

— Şi parcă la mare lucru folosesc! a izbucnit Elmer în râs, luând-o pe Mary Louise prin surprindere şi făcând-o să tresară. A încercat să se gândească dacă îl auzise vreodată râzând şi şi-a amintit că James spusese că niciodată nu râdea. Dinţii lui mici s-au văzut toţi deodată. Grăsimea de pe chip i s-a ridicat în mici proeminenţe.

— La algebră, notă mică, şi-a amintit domnişoara Mullover. La aritmetică, notă bună. Mi-am amintit că am scris asta. Prin 1931 sau aşa ceva.

Mary Louise şi l-a imaginat pe soţul ei în vremurile acelea îndepărtate, un băiat bondoc, cu genunchi dolofani. Avusese de fapt pantaloni lungi la internatul din Wexford.

— Am văzut o mulţime de lucruri în şcoală, i-a amintit domnişoara Mullover domnului Dallon, în vreme ce acesta se aşeza în sfârşit, terminând de tăiat carnea.

— Aţi făcut o treabă minunată la şcoală, domnişoară Mullover.

Domnul Dallon s-a întins să ia sarea şi piperul. Şi-a amintit de ziua de naştere a lui Mary Louise, cum se îngrijorase pentru că fata se născuse cu întârziere, dar nu spusese nimic, pentru că asta n-ar fi făcut decât să înrăutăţească lucrurile. Dacă ar fi fost băiat, numele pe care le aveau pregătite erau William sau poate Nevil. A fost botezată Louise, după mama lui. Nu-şi amintea cum ajunseseră să-i înlosească ambele nume, ştia doar că, la un moment dat, spusese că două nume sunau parcă mai bine.

„Era foarte veselă”, îşi amintea acum domnişoara Mullover – vrând să spună, presupunea el, că vioiciunea de copil a lui Mary Louise îi adusese necazuri uneori. Odată aruncase o piatră în curtea şcolii şi fusese pedepsită; ea şi Tessa Enright puseseră viermi în banca lui Possy Luke şi dezumflaseră cauciucurile de la biciclete. Accese

ocazionale de violenţă, scrisese domnişoara Mullover într-un raport.

Mary Louise era copilul lui favorit, deşi nu-i plăcea să fie nevoit să admită, chiar şi faţă de el însuşi, că putea fi vorba de asta, dar fetiţa, născută atunci când crezuseră că familia este completă, obţinuse – din niciun alt motiv decât acesta – un loc special în inima lui. Cu privirea solemnă, îl ascultase atunci când o certase pentru năzbâtiile de la şcoală. La cules sau la coasă, stătea lângă el, povestindu-i de pildă despre suferinţele unui mic puişor mecanic. Când îi învârteai cheia, ciugulea.

„Ciugulitorul”, îl botezase.

— Eşti fericit pentru ea, domnule Dallon? a murmurat domnişoara Mullover.

El a dat din cap. Atunci când mai crescuse, îşi dorise să locuiască în oraş, în oricare oraş. Începuse să iasă cu Elmer Quarry şi aşa sfârşise. Era o căsătorie de convenienţă: ea o ştia, şi el o ştia, ca şi Elmer Quarry. Erau cu toţii conştienţi de asta şi acceptaseră lucrurile ca atare. „Eşti sigură, Mary Louise?” insistase el. Dar ea nu ezitase nici măcar o secundă. Avea un aer inocent: calitatea ei cea mai pregnantă. Inocentă faţă de consecinţe, comisese micile păcate ale copilăriei; întotdeauna continua să ciripească. O puteai face să tacă într-o clipă; îi puteai risipi încrederea, dar te simţeai vinovat imediat după aceea. „N-o să te plictiseşti de căsătoria asta?” a mai întrebat el. „De oraş, de toate celelalte?” Din nou, ea se grăbise să-l liniştească, lăsând nerostită între ei teama de care el ştia că suferă fata: de a fi obligată să rămână la fermă pentru totdeauna, până la sfârşitul zilelor. Munca într-o drogherie dichisită, ieşirea la dans cu vreun tânăr îmbrăcat în tweed: asta nu se realizase, dar ea trăsese concluzia că până la urmă se va întâmpla într-o zi. Singure pe băncile lor în biserica St. Gilles stăteau fetele bătrâne ale paro-hiei protestante, care puteau fi văzute săptămână de săptămână şi cărora li se adăugau, de Crăciun şi de Paşte, surorile lui Elmer Quarry şi încă altele.

— Nu e un om dificil, a remarcat domnişoara Mullover încet, de parcă ar fi ştiut ce îi trecea prin cap domnului Dallon. Adesea, când o fată se căsătoreşte, mai apare şi câte un necaz.

Elmer Quarry era un om cumsecade şi pe care te puteai bizui, a replicat domnul Dallon, în şoaptă. Mary Louise ar fi putut face o alegere mult mai proastă, era pe cale să spună, dar s-a răzgândit pentru că nu prea suna bine. Totuşi, domnişoara Mullover a dat din cap, aprobând pe tăcute faptul că fiica lui ar fi putut nimeri şi mai rău.

La ora trei, a sosit maşina de la garajul Kilkelly. Mary Louise se schimbase, punându-şi o fustă şi o haină verde pal. Avea şi o pălăriuţă neagră, cu voaleta ridicată. Cu o seară în urmă, îşi pregătise o valiză.

Fraţii Eddery au legat o cutie veche de tinichea de bara din spate a maşinii, dar şoferul de la Kilkelly a scos-o. Când maşina s-a îndepărtat, James a pedalat în urma ei pe bicicleta lui Mary Lonise şi fraţii Eddery au ovaţionat. Toţi ceilalţi au făcut cu mâna, letty şi surorile lui Elmer fără prea mare entuziasm.

— A ieşit bine? a întrebat şoferul, care era mecanicul-şef al garajului; n-avusese timp să-şi schimbe salopeta.

— Da, a ieşit bine, a replicat Elmer. Mai bine nici că se putea.

Maşina s-a oprit la magazinul de textile. În vitrină era un anunţ unde scria că magazinul se deschidea abia luni. Elmer a intrat să-şi ia şi el valiza.

— Plecaţi în weekend? a continuat să sporovăiască şoferul, în vreme ce Mary Louise aştepta. Ea i-a explicat că vor fi de fapt plecaţi timp de opt zile, nouă, dacă puneai la socoteală şi ce mai rămăsese din ziua de azi. Când Elmer s-a întors, şoferul i-a dus la gara aflată la douăsprezece mile depărtare. Au prins trenul de patru fără cinci, apoi au luat un autobuz, continuându-şi drumul către staţiunea de pe ţărmul mării aleasă pentru luna de miere. Niciunul dintre ei doi nu s-a simţit în largul său în timpul călătoriei. Şi nici n-a dat la iveală faptul că unul sau altul dintre membrii familiei, cu o seară în urmă, se opusese căsătoriei. În schimb, au vorbit despre oaspeţii de la nuntă şi despre petrecerea de la fermă. În lunile care trecuseră de la prima lor întâlnire, n-ajunseseră să se cunoască intim. Fiecare devenise familiar cu anumite trăsături ale celuilalt, lucru care le oferea un grad de nonşalanţă care nu existase în trecut; dar curiozitatea afecţiunii nu era prezentă la niciunul dintre ei. Mai fuseseră la cinematograful Electric

doar de două ori după ce văzuseră *Liliacul primăvara*: Elmer a curtat-o pe Mary Louise mai ales în timpul plimbărilor de duminică după-amiaza, care deveniseră obişnuite. El venea de pe strada Bridge pe jos, iar ea venea din Culleen cu bicicleta. Se întâlneau la periferiile oraşului, lăsau bicicleta lângă o poartă şi se plimbau încet pe drum. La intersecţie, o luau spre dreapta, pe o potecă întortocheată, în josul unui deal împădurit şi traversau un pod cocoşat. Într-una din aceste plimbări, Elmer a cerut-o în căsătorie şi Mary Louise a spus că ar trebui mai întâi să se gândească. A petrecut o lună chibzuind şi, când în cele din urmă a zis da, Elmer şi-a trecut limba peste buze, le-a şters cu o batistă şi a anunţat că avea de gând să o sărute, ceea ce a şi făcut. Se aflau în acel moment pe podul cocoşat; el avea vocea răguşită. În respiraţia lui, Mary Louise a simţit un iz de praz, parcă. În afară de Gargan şi Billie Lyndon, îşi spusese ea în timpul lunii care trecuse, Letty nu mai avusese pe nimeni. Oare surorile lui avuseseră vreodată pe cineva?

Elmer nu îmbrăţişase niciodată o fată. Cu ani în urmă, când era la internatul şcolii din Wexford, fusese străbătut de dorinţă pentru îngrijitoarea cea solidă. Îşi imaginase cum ar fi să o sărute. În vise, o dezbrăcase.

— Dumnezeule, eşti minunată, a complimen-tat-o el pe Mary Louise când buzele li s-au despărţit, deşi, de fapt, experienţa i se păruse un pic cam dezamăgitoare. Era tulburată, a observat el. Şi-a şters gura cu dosul palmei, coborându-şi privirea.

S-au întors către oraş, braţul ei stâng rămânând sub braţul lui, acolo unde el i-l vârâse. A întrebat-o ce o să spună mama ei când va auzi vestea. A declarat, de asemenea, că va trebui să vorbească şi cu tatăl ei, aşa se cădea. În timp ce se întreba cum ar fi mai bine să le dea ştirea, a declarat că surorile lui vor fi încântate.

— Vn cu mine până în Culleen? a sugerat Mary

Louise.

— Acum, vrei să spui?

— Ai bicicletă, Elmer?

— N-am avut niciodată nevoie de una.

— Ai putea veni pe jos, poate duminica viitoare? N-am să spun niciun cuvânt până atunci.

— Sigur, o să vin.

— Am să spun doar că vei trece pe la mine.

S-au oprit pe drum şi s-au sărutat din nou. De data asta, Mary Louise i-a simţit dinţii. Una dintre mâinile lui îi presa ceafa. Ea a închis ochii, fiindcă observase prin filme că aşa se proceda. El şi-a ţinut ochii deschişi.

În călătoria de nuntă, acea duminică anume a fost evocată de amândoi. S-au mai îmbrăţişat şi în duminicile care au urmat. Toate planurile de nuntă au fost făcute în acele plimbări de după-amiază. „Suntem încântaţi”, şi-a amintit-o Mary Louise pe maică-sa. Tatăl ei i-a strâns mâna lui Elmer.

— Se numeşte hotelul Ştrand, i-a zis Elmer, când au coborât din autobuz, în oraşul de la malul mării. Scuzaţi-mă, i s-a adresat el unui bărbat care stătea în faţa unui magazin de dulciuri. Unde este hotelul Ştrand?

Omul le-a indicat să meargă tot înainte. N-aveţi cum să-l rataţi, i-a asigurat el. Când drumul va deveni nisipos, mai aveţi vreo cincizeci de iarzi. În patru minute aveau să ajungă.

— Mulţumesc, domnule.

Elmer avea un mod anume, observase Mary Louise mai de mult, de a se adresa bărbaţilor. Tatălui ei îi spunea „domnule”, la fel i se adresa şi reverendului Harrington. Probabil din cauza mă-gazinului, şi-a spus ea, politeţea era ceva natural pentru el. Au continuat să meargă, cărându-şi valizele pe lângă un şir de mici prăvălii, două cârciumi şi o biserică catolică. Drumul a devenit nisipos, apoi au dat colţul după care se afla „Hotel Ştrand”, cele două cuvinte fiind zugrăvite de-a latul unei faţade cu ferestre arcuite.

— Am făcut o rezervare în scris, a declarat Elmer în hol. Pe numele Quarry.

— Ah, desigur, domnule Quarry. I-a întâmpinat o femeie cu un batic pus peste bigudiuri.

— Domnul şi doamna Quarry, a spus ea, aruncându-i o privire

lui Mary Louise, cu ochii scânteind de interes. Ochii ei au trecut repede de la pălăriuţa neagră la paltonul şi fusta verde pal, oprindu-se pe verighetă. Domnul şi doamna Quarry, a repetat ea, de parcă ar fi vrut să-şi asigure vizitatorii că, de vreme ce-şi terminase inspecţia, acum totul era în regulă. I-a condus pe o scară îngustă.

Era mai degrabă o pensiune decât un hotel. Ceaiul se servea în sufragerie la ora şase fix, a zis femeia, şi, pentru că trecuse puţin peste ora asta, i-a îndemnat să coboare în grabă. A deschis o fereastră în camera lor şi s-a dat la o parte mândră. Dacă te trezeai noaptea, puteai auzi marea.

— Minunat, a spus Elmer, şi femeia a plecat.

Mary Louise a rămas în picioare lângă pat. Pentru prima oară de când se hotărâse să accepte oferta de căsătorie a lui Elmer Quarry a fost cuprinsă de îndoieli. Tot felul de şovăieli o asaltaseră din când în când; ascultând-o pe Letty, nici n-ar fi putut scăpa de ele. Dar niciodată n-avusese sentimentul că făcuse o greşeală absurdă, comică. Şi nici nu-şi spusese vreodată că, imediat ce era posibil, trebuia să fie dezlegată de promisiunea ei. În timpul lunii de reflecţie pe care şi-o acordase, revăzuse în detaliu toate argumentele şi, ajungând la o decizie, nu prea vedea de ce ar fi trebuit să încurajeze şi alte gânduri. Dar în dormitorul hotelului Ştrand, cu perdelele brodate fâlfâind de fiecare parte a ferestrei deschise, Mary Louise şi-a dorit brusc să fie acasă, la fermă, să adune ouăle din coteţul găinilor sau să hrănească păsările cu Letty. Într-un fel său. altul, mai târziu, va fi nevoită să-şi pună cămaşa de noapte şi să urce în patul acela, alături de bărbatul rotofei căruia acceptase să-i fie nevastă. Într-un fel sau altul, va trebui să-i simtă picioarele goale, restul fiind acoperit de pijamaua maro cu albastru, pe care tocmai şi-o scotea din valiză.

— E destul de confortabil, a spus el. Chiar agreabil, dragă.

Mama lui Elmer folosea uneori cuvântul ăsta şi lui i s-a părut că s-ar potrivi în conversaţia dintre un bărbat şi o femeie, acum că rămăseseră singuri. Nu părea genul de expresie pe care ar folosi-o faţă de Matilda sau Rose, dar acum era altceva. Se bucura că şi-o amintise.

— E un loc minunat, a zis Mary Louise, încă stând în picioare

lângă pat.

El a fost de acord că aşa era. Despre hotelul

Ştrand îi povestise conus-voiajorul Horton, care îi spusese că altul mai bun nici nu exista. Amintindu-şi în tren fanteziile din copilărie cu îngrijitoarea solidă de la internat, şi mai târziu cu doamna Fahy şi doamna Bleddy, două soţii de negustori din oraş, sperase că nevasta lui îşi va schimba hainele de îndată ce aveau să sosească la hotel. N-avea deloc alura îngrijitoarei şi nici măcar a nevestelor de negustori; era cam slabă, n-avea nimic din robusteţea surorii ei. Letty venise în magazin cu aproape un an în urmă şi el aruncase o privire din biroul lui de sus tocmai când ea îşi scotea portmoneul din geantă. Nu arăta rău, o evaluase el, şi se gândise la asta o vreme, sperând că se va reîntoarce în magazin ca s-o poată privi din nou. De fapt, chiar se dusese la biserică într-o duminică, tocmai în acest scop. Dar problema cu fata asta, dacă trecea cu vederea silueta ei cam plinuţă, era că fusese văzută, cu câţiva ani în urmă, cu Gargan de la Bancă şi, după aceea, cu tânărul Lyndon. Aceste lucruri îl inhibau pe Elmer; experienţa ei în întâlnirile cu bărbaţii îl făcea nervos, de vreme ce acest fapt însemna că ea urma să-i fie astfel superioară. Dar mă rog, dacă n-ar fi observat-o pe Letty scoţându-şi port-moneul în acea zi, probabil că nu şi-ar fi îndreptat niciodată atenţia asupra lui Mary Louise. Aşa se întâmplau lucrurile; hazardul avea rolul lui.

— Coborâm? a sugerat el.

— Da.

— Nu vrei să-ţi schimbi hainele sau mai ştiu eu ce?

— A spus să ne grăbim. Sunt bine aşa. Mary Louise şi-a scos pălăria şi a pus-o pe toaletă. Oglinda curbată în care s-a reflectat era cră-pată, o linie ascuţită, neagră, tăind-o în diagonală. Se vedeau arsuri de ţigară pe suprafaţa toaletei.

— Cred că va fi agreabil, a repetat el. În sufragerie, alţi oameni îşi terminau masa, ungând felii de pâine cu gem. Femeia cu batic i-a condus pe noii veniţi la o masă unde erau aşezaţi deja trei bărbaţi. Alte familii ocupau alte mese.

— Am să vă aduc câte o ceaşcă de ceai, a spus femeia. Ceaiul mai

e cald, domnule Mulholland?

Domnul Mulholland, un bărbat cu mustaţă, mai micuţ şi mai în vârstă decât Elmer Quarry, a pus mâna pe ceainic şi a spus că da. Ceilalţi de la masă erau de asemenea de vârstă mijlocie, unul dintre ei cărunt, celălalt chel.

— Mulţumesc, domnule, a zis Elmer atunci când domnul Mulholland i-a întins laptele şi zahărul.

— E o zi frumoasă, a spus chelul. Câte o farfurie cu mâncare a fost pusă în faţa lui Mary Louise şi a soţului ei. Acum totul era Uniştit acasă, s-a gândit ea. Oaspeţii de la nuntă plecaseră probabil, iar curăţenia era deja terminată. Tatăl ei se schimbase în hainele lui obişnuite, la fel şi James şi maică-sa. Probabil că Letty punea mâncarea pe masă.

Domnul Mulholland era comis-voiajor şi vindea articole de papetărie. Omul cărunt era holtei şi venea la hotelul Ştrand să-şi bea ceaiul de când se ştia. Chelul locuia în hotel, fiind şi el holtei.

Lucrurile astea au fost date la iveală treptat. Soţul ei, a observat Mary Louise, se simţea în largul lui cu aceşti trei comeseni şi părea că e interesat de informaţiile pe care ei le ofereau. Le-a povestit despre magazinului lui de textile. Încă mai purta garoafa la butonieră, aşa că ei au ştiut despre nuntă înainte ca el să aducă vorba.

— Păi, m-am gândit eu că despre asta e vorba, a zis domnul Mulholland. De îndată ce aţi intrat amândoi în încăpere, mi-am spus că e vorba de luna de miere.

Mary Louise a simţit că se înroşeşte. Bărbaţii o examinau şi ea putea ghici la ce se gândeau. 46

Observaseră faptul că era cu mult mai tânără decât Elmer, un gând pe care îl putuse citi şi în ochii conductorului de tren şi în privirea proprietăresei hotelului.

— Am putea spune că e o ocazie de a bea un păhărel? a sugerat chelul. Noi trei o să ne cinstim la barul lui Mebirney în seara asta.

— Aţi trecut pe lângă Mebirney când aţi coborât din autobuz, a zis domnul Mulholland.

— Cred că l-am observat, domnule, a fost de acord Elmer. O să

vedem cum stau lucrurile după ce o să facem o mică plimbare pe ţărm.

— O să rămânem la Mebirney până la ora închiderii, a spus bărbatul cărunt.

Curând după asta, cei trei au plecat, lăsându-i pe Elmer şi Mary Louise singuri la masă. Familiile au început să părăsească şi ele sufrageria, copiii holbându-se în trecere la Mary Louise.

— N-a fost drăguţ din partea lor? a remarcat Elmer. N-a fost un gest prietenesc?

— Da, a fost.

Nu-i era foame. Soţul ei a întins dulceaţa de agrişe pe o felie de pâine albă şi a amestecat zahărul în ceai, iar Mary Louise s-a gândit că i-ar fi plăcut să se plimbe pe malul mării singură. Nu mai fusese decât o dată la mare, cu unsprezece ani în urmă, când domnişoara Mullover şi-a urcat elevii în autobuzul care a pornit la ora opt dimineaţa. Au făcut cu toţii baie în mare, cu excepţia delicatei verişoare a lui Mary Louise şi a domnişoarei Mullover, care şi-a scos doar ciorapii şi a intrat cu picioarele în apă. Domnişoara Mullover le interzisese să se îndepărteze prea mult de ţărm, dar Berty Figgis nu ascultase şi, mai târziu, îi fusese confiscat un.com cu dulceaţă.

— Mănâncă, dragă, a zis Elmer.

— Cred că m-am săturat.

— Mama ta a organizat o masă de pomină.

— Aşa e.

— Toată lumea a fost mulţumită.

Ea a zâmbit. Un muc de ţigară, părăsit de unul dintre comeseni, nu fusese bine siins. Fumoga în scrunupră, spirala de fum răspândind un miros acru. Mary Louise ar fi vrut să-l stingă cum trebuie, dar nu prea îi venea să pună mâna.

— Vrei să facem o plimbare, dragă? a zis Elemer. Era pe cale să adauge că, de fapt, plătiseră pentru aerul de mare, dar, într-un fel, parcă nu suna prea bine-A zis în schimb că, pe vremuri, cunoscuse un om pe nume Mulholland, un funcţionar de la fabrica de gaze. Dulceaţa pe care o mânca era mai bună decât cea făcută de Rose. În primul rând că era mai vârtoasă. îi plăcea dulceaţa vârtoasă.

— Aş vrea să iau puţin aer, a spus ea. Aşa că atunci când el şi-a terminat ceaiul şi a mai mâncat o felie de pâine cu dulceaţă, au ieşit pe ţărm. Marea era agitată. Nisipul umed era ferm sub picioare, neted şi întunecat, întinderea fiind spartă ici-colo de câte o moviliţă spiralată. Viermi de nisip, a zis Elmer. Ea ar fi vrut să ştie ce sunt viermii ăştia de nisip, dar n-a întrebat.

Un câine a lătrat în depărtare, alergând după pescăruşi. Doi copii culegeau ceva într-o găleată. Ea şi-a amintit cum tremura după baie, în ziua când domnişoara Mullover îi adusese la mare şi cum profesoara i-a pus să alerge pe nisip ca să se încălzească. „Nu aşa, scoate-ţi pantofii şi ciorapii, Berty”, i-a revenit în minte vocea dommşoarei Mullover, care era din nou supărată pe Berty Figis.

— Scoici, a zis Elmer, referindu-se la ce culegeau copiii în găleată. 48

Au continuat să meargă agale, aşa cum făceau întotdeauna când ieşeau la plimbare. Elmer nu se grăbea niciodată; îi plăcea să ia lucrurile încet. Dar de acum Mary Louise se obişnuise. Soarele apunea, dungând suprafaţa mării cu suliţe de bronz.

— Domnişoara Mullover ne-a dus la mare. I-a povestit acea zi. El a zis că, pe vremea lui, nu existau la şcoală asemenea excursii. Tot timpul făceau algebră, a adăugat, în glumă.

Nisipul s-a terminat. S-au căţărat pe pietriş şi stânci, dar, nu după multă vreme, el a sugerat că plimbarea nu mai era agreabilă, aşa că s-au întors. Încă mai puteau auzi foarte slab câinele lătrând după pescăruşi.

— Ţi-ar plăcea, dragă, a sugerat el, să trecem pe la bar şi să bem un pahar cu tipii aceia?

Elmer nu obişnuia să bea. Nu era împotriva alcoolului, dar considera această practică inutil de scumpă şi o pierdere de vreme. Dar când come-seanul îi sugerase să bea un pahar la Mebirney, el îşi amintise imediat paharul de whisky pe care îl băuse mai devreme în acea zi şi îi revenise dorinţa de a mai bea unul, punând acest impuls neobişnuit pe seama emoţiilor ocaziei. Se trezise de două ori cu o noapte în urmă, ecoul vorbelor surorilor lui încă zbârnâindu-i în creier,

şi îi fusese teamă ca nu cumva în biserică vreuna dintre ele să se dea în spectacol, izbucnind în plâns, apoi, la masa care urmase, să nu rostească vreo vorbă nepotrivită. Fusese bucuros că plecase cu maşina de la Kilkelly, dar în tren un alt fel de nervozitate începuse să-l sâcâie. Nu prea ştia despre ce era vorba sau de unde i se trăgea, dar, oricum, era acolo, ca nişte uşoare înţepături, apărând şi dispărând în valuri.

— Dacă ţie îţi face plăcere, a zis ea.

A surprins-o faptul că el sugersae acest lucru Atunci când invitaţia fusese făcută, ea nu s-a gândit că el vorbise serios atunci când spusese că a-ar putea să treacă pe la cârciumă, a crezut că fusese doar politicos.

— S-a făcut, a zis c1. N-au mai vorbit aproape deloc pe drumul de întoarcere. Au trecut pe lângă hotel şi au ajuns în cele din urmă la cârciuma lui Mebirney, o clădire părăginită, zugrăvită în galben. Pe trotuarul din faţă erau două butoaie de bere din metal, de care erau proptite nişte biciclete. Înăuntru, cei trei beau câte o halbă cu bere.

— Lichior de cireşe, a zis Mary Louise când bărbatul cel chel a întrebat-o ce vrea să bea. O femeie care tamponase Hillman-ul cu doi ani în urmă, dând cu spatele pe strada Bridge, îi dăduse drept compensaţie domnului Dallon o sticlă cu lichlor de cireşe. În ultimii doi ani, de Crăciun, băuse câte un pahar din sticla aceea, în casa de la fermă.

— Whiaky, a cerut Elmer. Un whisky mic, domnule.

A început o conversaţie despre schelărie. Un zidar din Leitrim, pe care îl cunoştea chelul, îşi găsise moartea prin cădere, datorită faptului că schelăria unei case nu fusese asamblată cum trebuie. Omul cărunt a spus că prefera tipul mai vechi de schelărie, din lemn, îmbinată cu plat-bande. Cu astea ştiai care era situaţia.

— Din nefericire, a intervenit chelul, schelele de genul ăsta nu mai sunt la modă.

Lichiorul era dulce şi plăcut. Mary Louise se bucura că i-a trecut prin cap să-l ceară. După câteva sorbituri, s-a simţit mai fericită decât fusese pe ţărm, în salon sau în dormitor. Câţiva băieţi de vârsta ei râdeau şi beau într-un colţ al barului. Doi bărbaţi mai în vârstă stăteau

la o masă, fără să vorbească. Mary Louise era singura femeie din încăpere.

— Eu m-am însurat în 1941, i-a mărturisit domnul Mulholland, în vreme ce ceilalţi terminau discuţia despre diversele tipuri de schele. Ziua în care s-a scufundat *Bismark-ul.*

Ea a dat din cap şi a zâmbit. îi era ciudă că nu-l rugase pe Elmer să-şi scoată garoafa de la butonieră, ca să nu mai ştie toată lumea că se căsătoriseră doar de câteva ore. îi zărise pe băieţii din colţ holbându-se la floare.

— Vechile metode nu pot fi întotdeauna îmbunătăţite, domnule, l-a auzit pe Elmer zicând şi apoi bărbatul cu părul alb a spus că era rândul lui să-i cinstească. A întrebat-o dacă doreşte acelaşi lucru şi ea răspuns că da.

— Scuzaţi-mă o clipă, doamnă Quarry, a spus chelul. Am puţină treabă.

Era pentru prima oară când cineva i se adresa direct cu „doamna Quarry”. Când proprietăreasa hotelului o numise astfel, parcă nu fusese acelaşi lucru. Mary Louise Quarry, şi-a spus în sinea ei.

— Paddy sau JJ? l-a întrebat omul cărunt pe Elmer, şi Elmer a spus JJ, fără să ştie de ce. Ea urma să-şi scoată la început jacheta verde, presupunea el, şi se întreba dacă după aceea avea să urmeze bluza sau fusta. A privit-o. Părul îi era uşor ciufulit după plimbarea pe care o făcuseră şi se îmbujorase puţin de la lichior. Sora ei nu era la fel de arătoasă, nu exista nicio îndoială.

— Pe 27 mai, a spus domnul Mulholland. Glasnevin, şi cerurile s-au deschis.

Mary Louise pierduse şirul conversaţiei. La un moment dat s-a-simţit încurcată, apoi şi-a dat

Se

seama că domnul Mulholland încă vorbea despre nunta lui. Omul cu părul alb i-a pus în mână un nou pahar de lichior şi i l-a luat pe cel gol.

— Nevastă-mea e din Glasnevin, a continuat domnul. Mulholland.

— Unde e asta, în Dublin?

— Locuim şi azi tot acolo. Pe bulevardul

St. Patrick nr. 21.

Conversaţia despre schele s-a reluat, căci uhelul se reîntorsese. Apoi Mary Louise l-a auzit pe soţul ei discutând despre prăvălia lui şi, o clipă mai târziu, spunând „suntem protestanţi”, apoi l-a auzit pe omul cărunt mărturisind că ghicise acest lucru.

— Stăm în aceeaşi casă unde ne-am căsătorit, a zis domnul Mulholland.

— Înţeleg.

— Am crescut şapte copii în casa aia. Când socrul meu a murit, i-a revenit ei proprietatea, deşi maică-sa avea dreptul la o încăpere de la etaj. Nu se înţelegeau, ol şi soacră-sa.

— Nu cunosc prea bine Dublinul.

— Întotdeauna vei fi binevenită în Glasnevin.

Kitty.

— Mulţumesc foarte mult. Domnul Mulholland şi-a coborât vocea. Soţia lui trecea printr-o schimbare radicală, a zis el.

— Înţelegi, Kitty, e o perioadă grea pentru ea.

— De fapt, nu mă cheamă Kitty.

— Mi s-a părut că aşa ţi-a spus.

— Mă cheamă Mary Louise.

— Bine ai venit în tagma familiştilor, Mar)

Louise.

Mary Louise a râs. Domnul Mulhollanders amuzant. La fel ca prietenul lui Letty, Gargan Gargan se pricepea să facă pe chinezul şi ştii nenumărate glume despre englezi, irlandezi şi scoţieni. Îl putea irnita şi pe Charlie Chaplin.

— Odată, spunea Elmer, am văzut un tip peste drum de prăvălie, desfăcând o schelă. Era cocoţat în vârful ei şi arunca jos încheieturile de metal. Normal că una a trecut prin tavanul unei maşini!

— Unii dintre tipii ăştia sunt de-a dreptul periculoşi, a fost de acord omul cărunt.

— Asta s-a întâmplat acum câţiva ani, a zis Elmer. Era unul

dintre angajaţii lui Joe Claddy.

În vreme ce-şi sorbea băutura, Mary Louise era bucuroasă că venise la bar. Elmer era mai locvace decât fusese toată ziua. Acum i se părea că ar fi fost o prostie să-i ceară să-şi scoată garoafa de la butonieră. Dacă i-ar fi spus-o, el ar fi replicat că era păcat de o floare aşa frumoasă, şi bineînţeles că ar fi avut dreptate. Datorită amintirii lui Elmer despre bucata de schelă care perforase capota unei maşini, ea i-a povestit domnului Mulholland despre femeia care dăruise familiei o sticlă de lichior de cireşe, după ce le lovise Hillman-ul.

— De atunci îmi place, a spus ea.

— Şi nevastă-mea bea câte un păhărel, a zis domnul Mulholland.

Chelul şi-a amintit de o întâmplare când mergea cu maşina pe şoseaua Cork, pe lângă Mitchelstown;

O scară căzuse de pe camionul din faţa lui. A descris stricăciunile pricinuite radiatorului maşinii şi unuia dintre faruri.

— Povesteşte-le despre Hilhnan, a îndemnat-o domnul Mulholland pe Mary Louise şi, după ce ea a făcut acest lucru, Elmer a zis că n-a mai auzit povestea asta.

— De atunci a început să-i placă băutura, a zis domnul Mulholland.

Toţi au izbucnit în râs. Domnul Mulholland a strâns-o pe Mary Louise de după talie. Ea nu fusese niciodată într-un bar şi mereu se întrebase cum era. N-avusese parte decât de descrierile lui Letty, pentru că ea se dusese adesea cu Gargan la McDermott sau la barul hotelului Hogan. Pe vremea aia, Letty avea obiceiul să fumeze. Intra seara în dormitor mirosind a ţigări şi uneori a băutură. Totuşi, nu fumasb niciodată în casă, pentru ea nu era decât un obicei pur social.

— Scuzaţi-mă o clipă, a spus chelul, repetând că are puţină treabă.

Mary Louise i-a povestit domnului Mulholland despre fermă, răspunzând la întrebările pe care el le punea. L-a auzit pe Elmer zicând cât de dificil era pentru un magazin de textile să ţină pasul cu vremurile, remarcând că autoservirea nu se potrivea la orice tip de comerţ.

— Ah, fără îndoială, a fost de acord omul cu părul alb.

Ea s-a trezit povestindu-i domnului Mulholland cum mergea cu bicicleta de la Culleen la şcoală, în fiecare zi, cu Letty şi James. I-a descris şcoala domnişoarei Mullover, cu harta Irlandei care arăta râurile şi munţii, şi cu cealaltă, care arăta districtele în diferite culori. Cu toţii se aşezau pe vine în jurul sobel în zilele friguroase, căci domnişoara Mullover le dădea voie să-şi părăsească băncile. Erau vreo doisprezece – treisprezece copii, uneori ceva mai mulţi, alteori ceva mai puţini, depinde.

— Ce mai beţi?

Chelul li se alăturase din nou. Era slab de vezică, a spus, şi domnnt Mulholland l-a admo-nestat. Şi-a pus din nou braţul în jurul taliei lui Mary Louise, ca şi cum ar fi vrut s-o protejeze de astfel de observaţii. Ea a spus că ar mai vrea încă un pahar de lichior.

Unul dintre băieţii din colţ a început să cânte, bătând încet ritmul pe tăblia mesei. Mary Louise putea simţi palma domnului Mulholland masându-i şoldul, dar ştia că el nu era rău intenţionat. Şi-a amintit de acul de siguranţă pe care îl luase la cinema, prima oară când se dusese acolo cu Elmer. A zâmbit. Acum părea ridicol; fusese caraghios din partea lui Letty să-i sugereze aşa ceva.

— Îmi pare rău de ce am zis, s-a scuzat chelul, oferindu-i un alt pahar.

O să le placă locul în care stăteau, a prezis el. Hotelul e ţinut de o familie. El venea acolo de douăzeci şi doi de ani.

— Pare drăguţ, a fost de acord Mary Louise. Domnul Mulholland se îndepărtase şi îi povestea lui Elmer despre diversele tipuri de produse pe care le comercializa; chitanţiere, registre de contabilitate, hârtie de luat notiţe, felicitări, invitaţii la liturghie, facturi imprimate, plicuri de toate dimensiunile. N-avea să fie chiar atât de rău cum crezuse faptul că urmau să împartă patul acela mare. Lucrurile pe care Letty le spunea erau prosteşti. Elmer încetase să le mai spună „domnule” celorlalţi, tot dădea din cap în timp ce-l asculta pe domnul Mulholland. „Elmer Quarry e întotdeauna politicos”, comentase tatăl ei în seara de duminică, după ce Elmer anunţase că o ceruse în căsătorie.

Un vânzător trebuia să fie politicos, intervenise cu răceală Letty. Politeţea aducea bani proprietarilor de prăvălii.

— Sunt contabil la Traynor, a spus chelul. N-a dezvăluit ce era cu acest Traynor, dar, din remarcile care au urmat, Mary Louise a rămas cu impresia că era ceva în legătură cu hrana pentru animale.

— Înţeleg, a zis ea

Ascultându-l pe domnul Mulholland, Elmer se gândea că nu băuse niciodată atâta whisky într-o singură zi. Nu Linca nicio băutură în casă şi mei nu existase vreodată o sticlă, dar uneori, la înmormântarea vreunui client, avea senzaţia că trebuia să accepte ceea ce i se oferea şi, de Crăciun, Renehan, care ţinea prăvălia cu articole de fie-rărie de alături, venea întotdeauna pe la patru jumătate şi îl invita la barul hotelului Hogan. El bea o apă minerală, în vreme ce Renehan bea gin cu apa fierbinte. De obicei, Reneban se alătura altor clienţi şi Elmer pleca, lăsându-l acolo. Punând la socoteală şi paharul de whisky de după nuntă, în ziua aia băuse deja trei şi se întreba ce ar zice Rose şi Matilda dacă l-ar vedea stând la bar, cu Lânăra lui nevastă şi trei străini. Probabil că ar fi prea mirate ca să mai facă vreun comentariu.

— Ştiu ce vrei să spui, a fost el de acord cu declaraţia domnului Mulholland cu privire la necesitatea ca în orice afacere să existe produse de papetărie de bună calitate. Peste o clipă avea să facă el cinste la toată lumea, şi apoi omul cărunt o să cumpere şi el un rând. Era firesc să bei un păhărel când te aflai în vacanţă, acasă normal că n-ai fi făcut-o. Şaizeci şi şase de lire, atâta o să coste şederea la hotelul Ştrand.

Elmer s-a întors către bar ca să comande băuturile. Şi-a amintit când o luase cândva prin curtea din spate a familiei Fahy; marile uşi duble erau deschise şi a văzut hainele doamnei Fahy atârnând pe sfoară lângă cele ale soţului ei. Se oprise să le privească, avea vreo paisprezcee-cincisprezece ani. Apoi s-a gândit la ele, doamna Fahy împăturindu-le după ce se dezbrăca de ele, unele dintre accesorii fiind de culoarea somonului. Amintindu-şi acum, o dâră de cmoţie i-a trecut prin stomac, ca o briză. S-a întors să-i privească picioarele lui Mary Louise, dar erau dificil de zărit în semiîntuneric. Uneori, arunca câte o

privire din biroul lui, vedea tejgheaua unde se vindeau ciorapi şi portjartiere şi vreo femeie încercând să se hotărască, pipăind materialul sau elasticul.

— Ai făcut bine că ai luat-o, a murmurat chelul din colţul gurii, atunci când Elmer i-a înmânat paharul. O fată adorabilă, domnule Quarry.

Elmer n-a răspuns. Se simţeajenat de replică, deşi nu prea era sigur de ce. Domnul Mulholland a ridicat paharul şi a propus un toast pentru fericitul cuplu.

— Am greşit cu ceva? şi-a continuat murmurul secretos. Cred că am cam sărit peste cal.

Elmer şi-a dat seama că omul intenţionase să facă un compliment. A negat că s-ar fi simţit ofensat, scuturând din cap.

— *Ce ştiri n. e aduci*? *Ce ştiri ne aduci*, *oh*, *viteazule cavaler*? cântau băieţii de la masa din colţ. *Cu puşca ta cu ţeavă lungă*…

În timp ce asculta detalii despre cum se ţinea contabilitatea la Traynor, lui Mary Louise i-a trecut prin cap că soţul ei ar putea lăsa plătitul băuturilor pe seama celorlalţi. Zgârcit ca un crab bătrân, spusese James despre el. Dar dacă greşise în felul ăsta, o făcuse probabil mai degrabă din cauză că nu ştia obiceiurile băutorilor, de vreme ce ea însăşi nu detectase semne de zgârcenie la el. Şi oricum, uite că împărţea pahare la fel ca şi ceilalţi.

— Mulţumesc, Elmer, i-a zâmbit atunci când el i-a oferit o nouă băutură.

Se întreba oare e & purta ea sub costum. Din câte îşi putea imagina, erau lucruri pe care le cumpărase din magazinul lui, de la Rose sau Matilda. Surorile îl informaseră că, în ziua de a%i, se zice „deux-pièces” şi nu „taior”, cum spunea mama lor. În prima zi când el se aşezase în spatele tejghelei, intrase o femeie care a cerut ciorapi, denier 30. A urmănt-o vârând mâna într-unul şi de-atunci totdeauna i-a plăcut să vadă o femeie făcând asta.

— N-aş vrea să-l ofensez pe domnul şi stăpânul tău, i s-a confesat chelul lui Mary Louise. Uimită, ea s-a încruntat. I-am spus că eşti o fată adorabilă. Un mire ar putea înţelege greşit o astfel de

remarcă. Mary Louise a râs şi în curând au. părăsit cu toţii barul. Domnul Mulholland şi omul cărunt au plecat. Elmer, Mary Louise şi chelul s-au. reîntors la hotelul Ştrand. Proprietăreasa îşi scosese baticul şi bigudiurile din părul care acum – vopsit într-o nuanţă roşiatică – stătea mărturie a tratamentului la care fusese supus. Chelul a dat mâna cu Elmer şi Mary Louise în hol. El avea obiceiul să bea câte o cacao seara, a mărturisit, urmând-o pe proprietăreasă în adâncimile interioare ale hotelului.

Când ieşise în aerul proaspăt, Elnaer fusese conştient de senzaţia de plutire din cap. Casele de peste drum, una roz, cealaltă albastră, se vedeau clar în întunericul care se adâncea. Trotuarul se tot îndepărta de el când păşea, mai întâi într-o direcţie, apoi în alta. La hotel, pe scări, s-a ţinut ferm de balustradă.

Mary Louise s-a dus să caute baia şi spălătorul.

Şi ea se simţea tulburată. Avea un fel de ameţeală care nu era tocmai neplăcută. Când s-a reîntors în dormitor, şi-a găsit soţul stând pe marginea patului, fără haină şi cu cravata slăbită. Ochii i se tot închideau.

Mary Louise şi-a pus cămaşa de noapte peste furou şi apoi şi-a scos furoul, restul lenjeriei şi cioraph. Nu-i plăcea să se dezbrace nici măcar de faţă cu Letty, decât cu lumina stinsă. Letty se comporta cum se cuvine în asemenea împrejurări. Căzuseră de acord fără ca măcar să vorbească despre asta.

Elmer a încercat să se uite, dar efortul de concentrare i-a cauzat o confuzie vizuală de care nu mai avusese parte. O a doua imagine a soţiei lui a început să plutească din prima, acelaşi contur, aceleaşi mâini şi cap, cămaşa de noapte albă luată de pe pat, trupul aplecat, aproape, apoi îndepărtându-se, în vreme ce orbecăia, cu ciorapii în mână. Ar fi vrut să-i spună că cra minunată, dar, când a încercat, limba nu-l mai asculta. În hol, când chelul începuse să vorbească despre cacao, el încercase să-i facă un compliment proprietăresei cu privire la dulceaţa ei, dar se întâmplase acelaşi lucru. Încercase să spună că-i plăcea dulceaţa vârtoasă, dar n-a putut găsi cuvintele potrivite.

— Să te ajut? a spus ea, şi el s-a holbat ca s-o vadă mai bine. Să

sting lumina? l-a mai întrebat şi, o clipă mai târziu, chiar a făcut acest lucru. El s-a lăsat pe spate, s-a întors şi a găsit o pernă. La internatul şcolii Tate, îngrijitoarea putea fi văzută punându-şi bluza, reflexia ei jucând în geamul ferestrei care se legăna în afară. N-ar trebui să adorm, şi-a spus Elmer, dar n-a rezistat.

— Ţi-am adus Ovaltinul, dragă.

Domnişoara Foye pune pe noptieră o tavă pe care se află o cană. Tava este întotdeauna aceeaşi – de metal, rotundă, cu flon albastre pe un fundal verde. A întrebat-o odată despre flori şi domnişoara Foye a spus că erau hortensii, un frumos buchet de hortensii.

— Fii cuminte şi nu-l lăsa să se răcească.

— Despre ce este vorba, domnişoară Foye? În dormitor, celelalte femei îşi sorb ascultătoare Ovaltinul. Domnişoara Foye aşteaptă totdeauna până ce termină toate, apoi adună cănile pe tavă şi stinge lumina. Sunt şapte femei în dormitor: „cele mai bune fete ale domnişoarei Foye”, le spune ea, pentru că sunt în stare să doarmă împreună fără să se deranjeze una pe alta. În fiecare noapte, ultima care primeşte Ovaltinul primeşte şi tava. Corectitudinea este importantă în azil.

— Ştii, dragă, despre ce este vorba. Te-am văzut cum îl ascultai.

— N-am înţeles.

— Hai, bea, dragă. Hai, fă-o. Domnişoara Foye e obosită.

— Nu vreau să plec din azil.

— Nu. noi decidem asta. Ei ştiu mai bine.

— Cine?

— Doctorii, dragă.

— Nu ştiu ei mai bine unde ai vrea tu să fii.

— Bea-ţi cana, dragă. Hai, te rog.

Domnişoara Foye se îndepărtează. Adună cănile goale de pe celelalte noptiere, câte una între paturi. Le spune femeilor noapte bună şi fiecare dintre ele îi răspunde. Sunt „cele mai bune fete ale domnişoarei Foye”.

— Îmi amintesc ziua când am venit aici, remarcă femeia care îi dă de furcă în seara asta. Era o joi după-amiază.

— Eşti o fată bună. Hai, bea tot. Sigur că-ţi aminteşti.

— „Vei fi mai fericită aici”, mi-aţi spus.

— Pe vremea aia, era normal s-o spun. Nu plânge, dragă. Domnişoara Foye e obosită.

Dar femeia plânge. Îşi termină băutura, înapoiază cana şi, când domnişoara Foye închide lumina, ea suspină pe tăcute sub aşternuturi, astfel încât celelalte să n-o poată auzi.

Mary Louise a început să lucreze în magazin sub îndrumarea lui Rose şi a Matildei, I-au arătat unde se aflau toate lucrurile, cum să facă o chitanţă şi cum să ruleze şi să desfacă baloturile de material. Le-a auzit vorbind în şoaptă despre ea, Rose spunând că învăţa cam încet.

În bucătărie, i s-au alocat anumite sarcini, şi anume să pună masa în sufragerie şi să aducă farfuriile când mâncarea era gata, după aceea să le spele în vreme ce Matilda le ştergea. Lui Rose îi plăcea să dea cu aspiratorul pe scări, în sufra-gerie, în camera din faţă, în dormitoare şi pe paliere. Matilda ştergea praful şi se ocupa iarna de focul din camera din faţă. De gătit se ocupa doar Rose. Mary Louise făcea patul pe care îl împărţea cu soţul ei, Matilda şi Rose şi le făceau pe ale lor.

Când trecuseră deja câteva luni de când intrase în familie, Mary Louise a explorat o scară îngustă, cu treptele goale, din spatele unei uşi de la etaj. Când a ajuns la capătul lor, a descoperit podul cu încăperi. Jucăriile care fuseseră ale lui Elmer şi ale surorilor lui erau frumos aranjate pe rafturile largi ale unui dulap, jucării care, după cum arătau, puteau să fi aparţinut şi unei generaţii anterioare a familiei Quarry. Tablouri înrămate erau sprijinite în vrafuri de un perete, iar pe altul stăteau stivuite teancuri de cărţi. Mai erau acolo câteva manechine demodate, unele dintre ele învăluite în cearşafuri. O veche maşină de cusut, înlocuită de cea pe care o folosea Matilda în sufra-gerie, fusese păstrată. La fel, canapele şi scaune care aveau nevoie de reparath, ca şi un cal-balan-soar. Un dulăpior pentru setul de ceai conţinea nişte obiecte învelite în ziare îngălbenite – porţelanuri, a presupus Mary Louise. În acoperişul foarte înclinat exista o singură fereastră, în fiecare dintre cele două încăperi. Acolo domnea nemişcarea şi aerul

stătut era oarecum liniştitor. Cu uşa din capul scărilor închisă în spatele ei, Mary Louise trăia singurele momente de intimitate autentică ce i se ofereau în casa aceea;

uneori, când ştia unde se afla toată lui nea, avea obiceiul să se strecoare pe tăcute pe scările abrupte şi goale, scoţându-şi pantofu pentru ca paşii să nu aibă ecou. Se aşeza într-un fotoliu, scufundându-se în adâncimile lui. Închidea ochii şi se gândea la cât de mult îi era dor de casă, de fermă, de câmpurile de la Culleen şi de hoinăritul pe bicicletă. îi plăcea să servească în prăvălie şi ştia că Rose n-avea dreptate când zicea că e înceată. Era mai rapidă decât oricare dintre surori, prinzând din zbor nevoile clientului. Putea aprecia deja cu precizie cantitatea de hârtie maro necesară pentru a împacheta orice lucru cumpărat şi pachetele ei erau mai arătoase decât ale lor, cu sfoara prinsă în aşa fel încât să poată fi cărate cu uşurinţă. Când un client aducea vorba de o reducere de preţuri, ea ştia că nu era cazul să citeze vreo cifră fără să-l consulte mai întâi pe Elmer, dar mai ştia că, în curând, va veni ziua când îi va putea anticipa dorinţele până la ultima jumătate de penny. Ca a doua alegere după drogheria lui Dodd, magazinul de textile era destul de interesant. Abia când magazinul se închidea, se aşternea melancolia.

În trecut, pe vremea când Mary Louise fusese ea însăşi o modestă clientă, Matilda şi Rose păruseră întotdeauna cumsecade. Şi-a amintit când cumpărase copei şi alte mărunţişuri de la Quarry, apoi alimente de la Foley, pe vremea când era elevă la domnişoara Mullover. Şi-a amintit cum odată, când intrase în magazin cu mama ei, fiindcă abia dacă putea vedea peste tejghea, fusese ridicată pe un scaun cu fundul rotund care încă se afla acolo. Matilda o întrebase atunci câţi ani avea, iar Rose alergase în spate şi se reîntorsese cu o prăjitură.

Acum erau total schimbate.

Mama ei, căreia i se destăinuise în timpul uncia din vizitele de duminică la Culleen, a spus că nu era probabil unor nici pentru ele, cu o non-venită în preajmă, care le schimbase rutina îndelung stabilită. Nici ei nu-i era uşor, ar fi vrut Mary Louise să răspundă, dar maică-sa n-a

făcut decât să scuture din cap. „Arăţi bine”, a remarcat ea în liniştea care s-a instalat, cu implicaţia că şi asta era important.

Mai erau şi alte probleme pe care Mary Louise nu le-a discutat cu mama ei şi cu nimeni altcineva. Le-ar fi discutat cu Tessa Enright, dar ea plecase la Dublin ca să se pregătească pentru meseria de fizioterapeut şi nu se întorcea în oraş decât de Crăciun. Cele două fete nu corespondau, dar Mary Louise aflase adresa prietenei ei şi îi scrisese ca s-o invite la nuntă. Nu putuse să vină.

Mai erau şi alte fete care rămăseseră încă în oraş şi pe care Mary Louise le cunoscuse bine în şcoală, dar niciuna dintre ele nu-i fusese atât de apropiată ca Tessa Enright şi cu siguranţă niciuna n-ar fi fost potrivită pentru confidenţele pe care Mary Louise simţea că nu le-ar fi putut face mamei ei sau lui Letty. Când se gândea la asta, se întreba ce-o mai fi fost cu Tessa: chiar dacă ea n-ar fi plecat niciodată şi prietenia lor ar fi continuat, acest subiect anume ar fi putut fi mai uşor abordat cu o fată care să fie ea însăşi căsătorită.

Aşa că Mary Louise a ţinut secretă stânjeneala care apăruse în dormitorul pe care îl împărţea cu soţul ei. Dar când anul s-a terminat şi au mai trecut o primăvară şi o vară, a început să fie tot mai conştientă de interesul crescând pe care îl aveau faţă de ea oamenii care intrau în magazin. De îndată ce solicitau marfa de care aveau nevoie, femeile aruncau o privire de-a lungul trupului ei, ochii lor oprindu-se scurt atunci când ajungeau în zona burţii. Ştia la ce se gândeau. Duminicile era de asemenea conştientă că mama ei şi Letty se gândeau la acelaşi lucru. „Arăţi bine”: observaţia repetată a maică-sh căpăta o semnificaţie iritată, părând acum a fi aproape o întrebare. Nici în dormitor chestiunea nu era discutată: Elmer nu spunea şi nici nu spusese nimic vreodată. O privea când îşi peria părul, aşezată în faţa oglinzii de la toaletă, şi ea îl putea vedea, deja îmbrăcat în pijama, având în privire un gol care nu fusese acolo în trecut. La început, îi zâmbea prin oglindă, dar apoi a încetat, pentru că el nu părea să observe.

— Nu e nevoie să trânteşti uşa aia, Mary Louise, a certat-o Rose într-o dimineaţă, când ea a închis uşa de la sufragerie pentru că era

curent.

O împinsese cu umărul pentru că în mâini ducea o tavă cu patru farfurii de griş cu lapte. Nu era vina ei că uşa a fost împinsă de curent şi s-a trântit. „Închide uşa după tine, Mary Louise”, îi comandase Rose cu o săptămână înainte.

65 – Îmi cer scuze, a zis ea, împărţind farfuriile cu griş.

Oricare dintre ei trei s-ar fi putut ridica să închidă uşa, de vreme ce era clar că fusese dificil pentru ea s-o facă„Lâni cer scuze”, spusese ea cu altă ocazie, fără să dea glas gândurilor nici atunci.

Nu-i plăcea mâncarea gătită de Rose, cotletele grase, bucăţile de friptură prăjite prea mult, napii şi varza apoasă. Lui Rose nu-i plăcea decât să facă prăjituri şi alte dulciuri, şi cu ele avea mai mult succes. Mereu era câte o prăjitură la cina pe care o luau la ora şase seara, dar pâinea era tare şi lui Mary Louise i se părea necoaptă suficient. O ofensa pe Rose cumpărând din când în când câte o franzelă şi prăjind pâinea la micul dejun. „Înălţimea sa”, a auzit-o pe Rose spunându-i surorii ei şi atunci i-a trecut prin cap că ori de câte ori una dintre ele spunea ceva aparent fără intenţia ca ea să audă, întotdeauna era rostit când ea se afla prin preajmă.

În toamna lui 1956, când căsătoria abia depăşise un an, Mary Louise s-a trezit într-o dimineaţă în semiîntunericul dinaintea zorilor cu lacrimi pe obraz. Nu visase nimic; fără niciun motiv anume, lacrimile au continuat să curgă, fără zgomot, fără suspine. Ceea ce-şi imaginase înaintea căsătoriei nu se adeverise. Să fie respectată în oraş, să aibă bani de cheltuit pentru hainele pe care şi le dorea, să facă plimbări plăcute din magazin în magazin, fără să trebuiască să ezite din cauza preţurilor, ca pe vremuri: toate acestea nu înlocuiseră lungile zile de la Culleen, când nu aveai nimic de făcut după terminarea muncii la bucătărie, în afară de spălatul ouălor. În mod vag, îşi imaginase că, fiind soţia lui Elmer, casa va fi a ei şi că, în timp, ea va fi şefa magazinului. În dimineţile de duminică, de vreme ce Elmer nu o însoţea la biserică, stătea cu familia ei, de parcă nici nu s-ar fi măritat. Apoi a încetat să se mai ducă la slujbă. După-amiezile de duminică a continuat să meargă cu bicicleta la fermă – o rutină săptămânală care a

înlocuit plimbarea cu care ea şi Elmer se obişnuiseră. Abia când s-a trezit că aştepta cu atâta nerăbdare acele vizite, şi-a dat seama că îi lipseau ferma şi tovărăşia familiei ci mai mult decât ar fi putut crede vreodată.

Trezitul dimineaţa foarte devreme, pradă melancoliei, a devenit după un timp un lucru comun. Rămânea întinsă, lângă soţul ei adormit, gândindu-se la propria-i stupiditate şi la încăpăţânarea de a nu fi vrut să perceapă o realitate care era clară. Înainte de căsătorie, reverendul Harrington o rugase să treacă pe la el, la parohie. Exista o glumă printre protestanţii din zonă, cum că el întotdeauna oferea enoriaşilor un lichior de zmeură cu apă caldă atunci când dorea să fie serios; asta a şi făcut, oferindu-i fetei chiar şi biscuiţi. „Îl iubeşti pe Elmer?” a întrebat-o el de-a dreptul, cu o lună înainte de căsătorie. „Te rog, nu fi timidă, Mary Louise”. Nu era timidă. Nimeni nu era timid în faţa reverendului Harrington. A fost uşor să-i spună o minciună, să-i zâmbească şi să-i spună că-l iubea pe Elmer Quarry, de vreme ce nu dorea să aibă o discuţie asemănătoare cu cele pe care le avea cu Letty. La paisprezece ani crezuse că era îndrăgostită de vărul ei şi, mai târziu, de James Stewart. Dar toate astea păreau nişte tâmpenii când îşi amintea de ele. Era mult mai real faptul că mergea la plimbare cu Elmer Quarry şi că acesta o ţinea de braţ. Era mult mai real să se gândească la ea însăşi servind în magazin, într-o seară de iarnă, când luminile erau aprinse, şi focul ardea, să se vadă drept stăpâna casei de deasupra magazinului. Aveau să fie partide de cărţi înuriaşa încăpere din faţă, cu căminul ei de marmură şi tapetul ei gri înflorat. Apoi muzică, chiar şi dans, şi belşug pe masa din sufragerie, şi uşile dintre cele două încăperi larg deschise. „Sunt bucuros că am avut această discuţie”, îi spusese reverendul Harrington.

Toate aceste amintiri şi fantezii îi reveneau lui Mary Louise în timpul orelor de nesomn. Tăiase nişte fotografii de-ale nu James Steward din revista *Picturegoer a* lui Letty şi le înrămase cu passe-partout. Vărul de care crezuse că e îndrăgostită nu fusese destul de sănătos în cele din urmă pentru a continua să vină zilnic la şcoală. Crescuse acum, dar era încă slab şi bolnăvicios, suferind de ceva

incurabil, venise la biserică în ziua căsătoriei, dar nu şi acasă după aceea. În vreme ce stătea acolo întinsă dimineţile, Mary Louise şi-a amintit înfăţişarea blândă a preotului, zâmbetul lui amabil, paharul de lichior roz pe care i-l oferise, nelipsiţii biscuiţi. De ce nu-i spusese nimeni că era un lucru îngrozitor ceea ce făcea? Numai Letty i-o spusese, dar Letty se comportase ca o nebună, aşa că n-o putuse asculta. Maică-sa nu spusese niciun cuvânt, tatăl ei întrebase doar dacă era sigură. Dommsoara Mullover o felicitase la modul cel mai călduros. Oare Tessa Enlight ar fi protestat, Tessa, care nu era uşor de înşelat? Dacă da, de ce nu-i scrisese? De ce nu-i trimisese o telegramă sau de ce nu luase autobuzul să vină, aşa cum ar fi făcut orice prietenă? Ce rost a avut ca preotnt să întrebe doar dacă ea îl iubea şi nimic mai mult? Dacă surorile lui nu o plăceau, de ce nu au venit la ea să-i spună? De ce n-o preveniseră de felul în care aveau să se poarte cu ea? De ce ea însăşi nu observase cât de anost era, când Elmer i-a tot spus că o prăvălie de textile nu putea ţine pasul cu vremurile? în plimbările lor de duminică, el îi explicase că anumite articole de galanterie erau acum puse în vânzare la supermarketuri şi că numărul acestora era în continuă creştere. De ce ascultase toate astea în loc să-şi ia tălpăşiţa?

În plimbările lor, ea auzise despre trecutul magazinului, despre vremurile când paltoanele îi fuseseră trimise doamnei O'Keefe pentru aprobare, când un căţeluş rupsese blana de pe patru dintre ele. Auzise despre datorii împovărătoare, despre regulile care existau cu privire la acceptarea unor cecuri de la străini, despre o bătrână care cobora de pe dealurile din împrejurimi în fiecare august şi cumpăra un costum pentru un fiu care plecase în Anglia în 1941 şi nu se mai întorsese de atunci. Auzise despre nedumerirea logodnicului ei în legătură cu aparentul dezinteres al oamenilor faţă de sala de biliard a ATE-ului. Ascultase fără să-i treacă vreodată prin cap că repetarea acestor subiecte de discuţie avea s-o calce într-o zi pe nervi. Letty nu o prevenise cu privire la acest lucru; măcar dacă ar fi ştiut că toate subiectele cu care o tot bătuse la cap nu erau rdmic faţă de ce avea să îndure.

— E ceva lipit de farfuria asta, s-a plâns Rose într-o seară, în

sufragerie. Pare a fi varză.

Rose tocmai îşi terminase de mâncat cârnaţii şi şunca din farfurie, fiind pe cale să o cureţe cu o bucată de pâine, pentru a aduna grăsimea gustoasă care rămăsese; a observat atunci că o fărâmă de varză rămăsese de la ultima folosire a farfuriei.

— E un zarzavat, fără îndoială, a zis Rose. I-a trecut farfuria surorii ei, care a examinat-o la rându-i.

În mod clar erau nişte rămăşiţe de verdeaţă, a zis Matilda. Elmer nu le-a acordat nicio atenţie.

Adeseori, la ora mesei, se pierdea în adâncimile calculelor matematice începute în biroul lui.

— Ia uită-te la asta, a invitat-o Matilda, întinzându-i lui Mary Louise farfuria unde se coagula grăsimea bine piperată pe care Rose fusese pe cale s-o înghită.

Bucăţica de varză ofensatoare era lipită de margine, prezenţa ei devenind şi mai evidentă din cauza încălzirii farfuriei în cuptor. Era probabil varză, a fost de acord Mary Louise, de vreme ce varza fusese leguma de la masa de prânz.

— Întotdeauna folosesc cârpa atunci când spăl farfuriile, a zis Matilda. Întotdeauna le ţin în sus ca să văd dacă n-a rămas ceva de genul ăsta.

— Aş fi putut s-o mănânc, a zis Rose.

— Ai fi mişcat-o din loc când ai fi şters farfuria cu pâinea, a fost de acord sora ei. Şi atunci evident că ai fi înghiţit-o.

— Rămăşiţele de la altcineva!

Mary Louise s-a ridicat de la masă şi a ÎNceput să strângă farfuriile de la cină. Oricui i se putea întâmpla ca un asemftnea rest să rămână pe farfurie. Doar nu era otrăvitoare.

— Mă mir cum de n-ai văzut-o când le-ai uscat, i-a spus ea Matildei.

— Atunci când usuci, consideri că totul este deja curat. O iei ca pe ceva de la sine înţeles.

— Să foloseşti o cârpă pe viitor, a zis Rose pe un ton sever şi Matilda i-a aruncat o privire lui Elmer, întrebându-se dacă auzise.

Era clar, judecând după emoţia de pe chipul

Matildei, că femeia simţea că Rose fusese cam îndrăzneaţă să emită un astfel de ordin, ca şi cum i-ar fi vorbit unui copil sau servitor. Mary Louise a părăsit sufrageria fără să răspundă, dar, câteva minute mai târziu, când s-a reîntors din bucătărie cu o tavă, a auzit voci ridicate înainte de a deschide uşa.

— O adevărată cocina! spunea Rose. filmer a mormăit ceva. Matilda a zis:

— Auzi la creatură, că eu trebuia s-o văd atunci când ştergeam vasele.

— Curtea aia era plină de bălegar! Cu oaspeţi chemaţi la nuntă!

Din nou, Elmer a mormăit ceva, fiind întrerupt de vocea stridentă a lui Rose, care a izbucnit brusc:

— Tot oraşul vorbea de ce făcea sor-sa cu Gargan. De mirare că nu te-ai căsătorit cu o vagabondă, ca să termini odată!

— La ascultă! a protestat Elmer, şi Mary Louise a auzit cum îşi împinge scaunul înapoi. Şi vocea lui a devenit stridentă.

— Ba n-ascult deloc! a ţipat Rose. Ne scoate din sărite clipă de clipă.

— Propria ta soră ar fi putut să mănânce mizeria de pe farfurie, i-a amintit Matilda. Am fi putut fi otrăviţi, chiar aici.

— Ei, nu vorbi prostii, a exclamat Elmer supărat. Ce rău poate face cuiva o bucăţică de varză?

— Spălată cu săpun, poate să-ţi facă rău, a exclamat Matilda. Şi Dumnezeu ştie ce o să găseşti pe farfurie data viitoare.

— Fratele ăla al ei e întârziat mintal, a zis Rose. Elmer nu i-a răspuns. Matilda a adăugat că poţi face o budincă de orez într-un vas unde a fost amestecat adeziv de tapet. Dacă vasul n-a fost spălat cum trebuie, urmează să mănânci lipici. A sugerat că Elmer n-avea decât să se intereseze:

un astfel de adeziv te putea ucide pe loc.

— Încearcă să se bage pe sub pielea clienţilor, a zis Rose. Se gudură pe lângă ei. Nu vrei o felie de tort, Elmer?

S-a auzit un zăngănit de ceşti pe farfurioare şi sunetul făcut de

ceaiul tnrnat.

— E cu cireşe? a ssis Elmer.

— Da.

— Atunci am să iau o felie. Apoi s-a aşternut liniştea: interludiul s-a încheiat. Mary Louise n-a mai intrat în sufragerie, s-a reîntors în bucătărie. Era la chiuvetă când surorile au intrat, zece minute mai târziu, aducând vesela de la cină. S-au purtat destul de drăguţ cu ea, fără să mai aducă vorba de bucăţica de varză. Rose i-a oferit o felie de tort de cireşe, dar Mary Louise a negat din cap, fără să se întoarcă de la chiuvetă, pentru că nu voia ca ele s-o vadă plângând.

Elmer s-a dus în seara aceea la sala de biliard a ATE-ului. Când s-a întors, Mary Louise era deja în pat, cu lumina stinsă, prefăcându-se că doarme. Ele ştiuseră că ea avea să se întoarcă spre sufra-gerie chiar în clipa aceea. Ştiuseră că avea să se oprească în faţa uşii, auzind vocile ridicate. Lacrimile îi ţâşneau din colţurile ochilor şi intrau în păr, umezindu-i urechile şi gâtul. Cel mai mult o durea faptul că îl făcuseră pe fratele ei „întârziat mintal”.

În după-amiaza următoare, când Rose şi Matilda se aflau în prăvălie, iar Elmer în biroul lui, Mary Louise a urcat scările către cele două încăperi din pod. Acolo putea să plângă în voie. Şi-a încleştat pumnii şi s-a bătut peste coapse, pedepsindu-şi prostia.

Visează că au din nou opt ani, ea şi Tessa Enright. „Îţi vine o dată pe lună”, spune Tessa, pe un drum de lângă Culleen, unde amândouă fuseseră trimise să caute o oaie rătăcită. „O opreşti punând cârpe”.

Este blestemul vieţii unei fete, zice Letty. În bucătărie, mama ei îi spune să aibă grijă când alege data căsătoriei. În ziua în care ajunge în azilul doamnei Foye, îi vine. „Nu mă părăsi, te rog”, îl imploră ea în ziua aceea, dar el spune că e nevoit s-o facă.

Găsesc oaia moartă lângă o stâncă. Iese singură dintr-o pădure şi acolo dă peste azilul domnişoarei Foye. „O să te simţi bine acolo”, zice el. îl îmbrăţişează, pentru că are dreptate. Niciodată nu s-a purtat urât cu ea.

În Ajunul Crăciunului din 1956, Elmer l-a însoţit pe Renehan, negustorul de articole de fierărie din vecini, până la hotelul Hogan. Era

ora patru şi junftătate după-amiaza, aşa cum era întotdeauna când cei doi o luau pe strada Bridge, în Ajunul Crăciunului. Un muzicant ambulant, care nu apă-rea în oraş decât la vremea aceea, cânta la o flaş-netă. Trotuarele erau pline de oameni din zona săracă a orsaului, care lăsaseră bruma de cumpărături pe care şi-o puteau permite pentru ultimele ore din acea zi, sperând în reduceri de preţuri. Un beţiv se împleticea pe stradă, vorbind cu oricine stătea să-l asculte.

— Un an rău, a remarcat Renehan, când au ajuns la intrarea laterală care ducea la barul hotelului.

Ca de obicei, despre asta discutau cu ocazia Crăciunului: fluctuaţiile afacerilor în timpul celor douăsprezece luni care trecuseră, dificultăţile cu aprovizionarea în domeniile unde lucrau, despre profit şi pierdere. Renehan era mai în vârstă, slab şi îmbrăcat îngrijit, cu o mustaţă bine întreţinută şi o reputaţie de om vanitos.

— Teribil, a fost Elmer de acord.

Barul hotelului era aglomerat, iar atmosfera la fel de festivă ca şi cea de afară. Oameni ca Elmer, care nu erau văzuţi acolo în mod obişnuit, stăteau în grupuri, discutând aprins. Decoraţiuni de hârtie erau atârnate diagonal, străbătând tavanul.

— Îţi iei otrava obişnuită, Elmer? Renehan era cunoscut pentru felul lui înflorit de a vorbi şi, în cazul ăsta, inexact. În viaţa lui de afaceri, cultiva o manieră glumeaţă, crezând că asta atrăgea clienţii.

— De fapt, a zis Elmer, am să iau una mică. Renehan i-a aruncat o privire amuzată. De ani de zile de când se întâlneau, negustorul de textile nu băuse niciodată whisky, nici în anul în care fusese răcit şi ar fi trebuit să stea în pat. Renehan a ridicat din sprâncene, aşa cum văzuse un actor făcând într-un film.

— Asta înseamnă viaţă de om însurat! a sugerat el şi l-a împuns încet cu cotul.

Elmer nu a răspuns; cu Renehan, nu era nevoie s-o faci. A rămas într-un colţ al barului, în vreme ce amicul său şi-a făcut loc prin mulţime. Nu mai băuse whisky din prima noapte a lunii de miere;

cu ocazia Crăciunului trecut, băuse o apă mine-rală, ca de obicei. Ar putea fi vorba într-adevăr de viaţa de om însurat, a reflectat el, în

vreme ce stătea acolo. Poate că spiritul de glumă al lui Renehan era mai adânc decât îşi dădea el seama.

Observându-l, alţi oameni l-au salutat pe Elmer din partea cealaltă a barului, majoritatea negustori, câţiva funcţionari de bancă şi avocatul Hanlon. Se întreba la ce puteau să se gândească, dacă se gândeau la ceva. Era căsătorit de cincisprezece luni.

— Cu urările de rigoare! şi-a ridicat Renehan paharul, iar Elmer l-a ridicat şi el pe-al lui.

Ultimul lucru de care îşi amintea din acea noapte de sâmbătă era că barmanul insistase că vrea să închidă. Drumul înapoi către hotelul Ştrand, holul şi scările, vreun cuvânt spus la despărţire – nimic din toate astea nu-i mai reveneau în minte. Următorul lucru pe care şi-l putea aminti, după ce barmanul a zis că trebuie să ajungă şi el acasă, a fost când s-a trezit a doua zi, încă îmbrăcat.

Renehan i-a oferit o ţigară, de parcă ar fi presupus că, de vreme ce bea whisky, se apucase probabil şi de fumat. Elmer a negat din cap. Nu fumase în viaţa lui şi nici n-avea intenţia s-o facă.

— Cu atât mai bine.

Degetele subţiri, maronii, ale lui Renehan s-au luminat sub flăcăruia unui chibrit cu care şi-a aprins ţigara. A tras în piept şi a suflat un inel de fum. A adus vorba despre un fermier pe care refuzase să-l servească pe credit mai demult.

— Aşa fac şi eu, a zis Elmer.

N-au mai trecut pe la barul lui Mebirney cât au mai rămas la hotelul Ştrand, considerând că aventura aceea fusese o greşeală. În ultima lor seară, unu. l dintre oamenii care stăteau la masa lor în sufragerie a tot insistat să-i invite, iar Mary Louise chiar ar fi dorit să mai treacă pe la bar. De fapt, parcă fuseseră de acord s-o facă. Dar el a rămas pe poziţie. În primul rând, episodul costase o avere.

Renehan a vorbit despre alţi clienţi, despre posibilele datorii ce aveau să se acumuleze în lunile următoare. A adus vorba despre fermierii al căror noroc era pe ducă. În afară de cei trei băieţi care lucrau cu el în prăvălie, Renehan avea o fată care ţinea contabilitatea. În barul de la hotelul Hogan, cei doi fuseseră de mai multe ori de acord

că era un avantaj să nu fii nevoit să angajezi pe cineva.

— Asta-i gin? a întrebat Elmer.

— Cu puţină apă caldă.

Şi-a făcut loc spre bar. Directoarea hotelului îl ajuta pe barman să facă faţă aglomeraţiei de

Crăciun. Era o femeie nemăritată, de vârsta lui Elmer, mai degrabă solidă, cu sprâncene epilate, iar părul ei amintea lui Elmer de părul proprietă-resei de la hotelul Ştrand, fiind de aceeaşi nuanţă roşiatică. Remarcase asemănarea la vremea aia, dar Mary Louise a zis că n-o văzuse niciodată pe directoarea de la hotelul Hogan. O chema Bridget.

— Cu ce vă servesc, domnule Quarry? i-a zâmbit, cu mâinile întinse după pahare. Purta o rochie neagră şi un colier care strălucea pe decol-teu. Avea unul dintre dinţi murdar de ruj.

— Vai, îmi cer scuze! Nu v-am urat Crăciun fericit, domnule Quarry.

— Crăciun fericit, Bridget! Un whisky mic pentru mine, gin cu apă caldă pentru domnul Renehan.

Cu ani în urmă, se întrebase cum ar fi fost oare să se însoare cu o catolică. Când a sosit vremea, crezuse că va fi nevoit s-o facă, dacă altcineva nu mai apărea în preajmă. Aruncase într-o zi o privire din biroul lui şi o văzuse pe directoarea hotelului – era pe vremea aia directoare adjunctă – într-o rochie de vară lipită de corp. Vreo două săptămâni, se gândise să încerce o apropiere, dar apoi se hotărâse că nu era nicio grabă. Oare totul ar fi altfel acum, s-a întrebat el, dacă ar fi ajuns atunci la o altă concluzie? Căsătoriile mixte erau foarte frecvente în ziua de azi.

— Ce mai faceţi, domnule Quarry? a întrebat ea, luându-i banii şi înapoindu-i restul.

— Îi dau înainte, Bridget, îi dau înainte.

— Ei, îmi pare bine.

S-a întors, în timp ce vorbea, să servească pe altcineva, El nu ştia dfi ce ea rămăsese nemăritată.

— Noroc, a zis Renehan, ridicând din nou paharul. În alţi ani,

Elmer şi-ar fi băut repede cel de-al doilea pahar de apă minerală, dându-l peste cap şi apoi lăsându-l pe unde se nimerea. De obicei, ajungea înapoi la magazin la cinci fără zece. Acum şi-a sorbit whisky-ul încet, savurând gustul aspru. Era plăcut în bar, mai plăcut într-un fel decât în sala goală de biliard.

— Nu-i o chestie extraordinară, a zis el, că

Bridget nu s-a măritat niciodată?

Renehan i-a spus o poveste lungă despre pasiunea lui Bridget, care fusese îndrăgostită în tinereţe de un tânăr preot.

— Părintele Curtin. Un mucos care îşi dădea importanţă.

— Mi-l amintesc bine. A fost transferat atunci când preotul paroh a mirosit ceva.

— Aşa şi trebuia.

— S-a zvonit la vremea aia că părintele Curtin era pe cale să renunţe la preoţie. Oricum, n-a făcut-o, şi sărmana Bridget a rămas cu buza umflată.

— Ei, de asta n-am ştiut.

— Povestea a fost ţinută secretă. Mulţi din oraşul ăsta nu ştiu nimic nici în ziua de azi.

— Doar Bridget.

— Păi, bineînţeles.

Alte scandaluri din trecut, cunoscute ambilor, au fost evocate. Renehan a mai dat un rând şi apoi

Elmer a făcut la fel.

— Ar fi mai bine să mă întorc, a zis el, văzând că era aproape şase. Renehan s-a dus să discute cu altcineva. Elmer s-a reîntors la magazin.

Ceva s-a declanşat de acel Crăciun, deşi Elmer, la vremea aia, nu şi-a dat seama. Pe la jumătatea lui ianuarie, în loc să se ducă la sala de biliard a ATE-ului, s-a trezit la intrarea barului Hogan. Era mult mai gol de data asta, dar chiar şi aşa, mai erau vreo câţiva clienţi obişnuiţi. Ştiindu-i din vedere, Elmer i-a salutat din cap şi i-a comandat un pahar de whisky barmanului, Gerry, care făcea şi pe portarul hotelului. S-a aşezat pe un scaun înalt la bar, vorbind cu Gerry despre vreme.

Câteva săptămâni mai târziu, vizita s-a repetat. Elmer a plecat din casa de deasupra magazinului cu intenţia fermă de a juca, o oră sau două, o partidă solitară de biliard, dar s-a trezit din nou luând-o către bar. În ainbole ocazii, n-a adus vorba deloc despre schimbare atunci când s-a întors mai târziu acasă. Whisky-ul u amorţea o durere care îl sâcâia, ridica o greutate de pe suflet, chiar dacă numai pentru o oră. Dacă bea prea mult, cum o făcuse în noaptea nunţii, alcoolul stârnea un fel de negură în el, dar adesea, în biroul lui, supraveghindu-şi surorile şi nevasta trebăluind în magazinul de dedesubt, o astfel de negură părea un balsam.

În primăvara acelui an, vizitele lui Elmer la sala de biliard se răriseră şi mai mult. Dar de vreme ce asta se întâmpla de obicei când zilele se lungeau, lucrul a trecut neobservat de Daly, administratorul. odată cu sosirea toamnei, părea că ele au fost reluate. În timpul lunilor care au urmat, Elmer n-avusese nicio scuză ca să plece de acasă seara, pentru că dacă ar fi spus – aşa cum făcuse o dată sau de două ori – că intenţiona să facă o plimbare, Mary Louise s-ar fi pregătit să-l însoţească. Aşa că, în schimb, a prins obiceiul de a trece iute pe la barul Hogan după-amiaza şi a fost bucuros când a venit septembrie, ca să poată petrece mai multă vreme acolo, sub pretextul că juca biliard. Pe la sfârşitul anului, oamenii din oraş începuseră să observe că Elmer Quarry era un client obişnuit al barului.

Nimic nu trecea neobservat de Rose şi Matilda;

nici nu trecuse vreodată. Nimic nu le scăpa, încă din copilărie, iar înclinaţia asta li se dezvoltase în anii de celibat. În viaţa Matildei – ca şi în cea a lui Letty şi a lui Bridget, directoarea hotelului – existase cândva o poveste romanţioasă. Logodnicul Matildei se înrolase în aviaţie la începutul războiului şi fusese ucis în 1945, cu câteva luni înainte ca ostilităţile să înceteze. Nu căzuse la datorie, căci lupta era dată mai mult de către cei care mânuiau mitralierele; murise într-un accident pe un aerodroin din leiceatershire: un pilot neglijent, încercând să zboare printr-un hambar deschis, cauzase un dezastru tragic. Pe Rose n-o ceruse nimeni, şi celibatul celor două surori se dezvoltase ca două tulpini tot mai puternice ridicându-se din aceeaşi

rădăcină. Rădăcina era familia – generaţii de Quarry, protestanţi de provmde care ieşeau în evidenţă prin faptul că nu se duceau la llturghic. Matilda şi Rose erau neclintite, nu datorită părerilor sau credinţei altora, ci faptului că se credeau superioare.

Surorile nu se puteau abţine să creadă acest lucru, convingere pe care o căpătaseră cu multă vreme în urmă. De ce s-ar fi deranjat câtuşi de puţin pentru o sărăntoacă, pe care fratele lor ar fi putut-o cumpăra de la iarmaroc, dacă ar fi trăit cu o sută de ani în u. rână? El se căsătorise cu ea ca să aibă moştenitori. Se însurase din cauza sentimentalismului. Ţinea ca numele să continue să-i fie înscris deasupra prăvăliei. Chiar şi ideea asta aparţinea unei alte epoci – pe vremuri avusese sens, niciuna dintre ele nu nega asta. Acum era o tâmpenie.

În Ajunul Crăciunului, când Elmer se întorsese acasă mirosind a băutură, au observat amândouă imediat, dar n-au comentat între ele. Ştiau că fratele lor se ducea întotdeauna la Hogan în aju-nul Crăciunului. Niciodată nu se gândiseră la ce bea acolo. Mirosul de alcool pe care îl adusese cu el nu părea semnificativ, ci mai degrabă ceva la care te aşteptai de la un om tocmai întors dintr-un bar. Dar într-o seară de ianuarie, mirosul în cauză a apărut din nou. Niciuna dintre ele nu l-a întrebat dacă fusese la sala de biliard. Nici el n-a spus nimic; şi apoi – nu cu mult după aceea – l-au mirosit din nou, cu altă ocazie. Nici de data asta n-au comentat între ele. Cât priveşte căsătoria, surorile ştiau că nimic nu putea fi schimbat. Înainte ca el să facă greşeala, încercaseră din răsputeri, la fel cum fuseseră nevoite să facă pe vremea când erau copii, ele fiind surorile mai mari. Greşeala consta în ceea ce cu toţii trebuiau să trăiască acum.

— Bea pe şest, a spus Rose în cele din urmă.

— Da.

L-au aşteptat într-o seară, pe palierul de la primul etaj. Avea ochii cam înceţoşaţi, au observat amândouă. Tot închidea şi deschidea buzele, într-un mod care nu era obişnuit pentru el: îi cunoşteau tabieturile, hachiţele care îl caracterizau. N-au vorbit pe palier, şi nici Elmer n-a făcut-o. A trecut pe lângă ele şi a urcat. În camera din faţă,

nevas-tă-sa, „Înălţimea Sa”, a dat drumul la aparatul de radio. Câteva minute mai târziu au auzit-o şi pe ea urcând.

Un doctor veterinar a început s-o curteze pe Letty. A venit la fermă să examineze o junincă bolnavă şi, după ce a terminat, a rămas mai multă vreme la o ceaşcă de ceai în bucătărie. Peste două săptămâni, a trecut să-şi ia banii şi a invitat-o pe Letty la cinematograful Electric. Era un bărbat arătos, cu părul roşu, cu câţiva ani mai în vârstă decât ea, un catolic pe nume Dennehy. „Aşa se întâmplă”, i-a spus domnul Dallon soţiei lui, în intimitatea dormitorului. Amândoi sperau să nu iasă nimic din relaţia sata.

Şcoala de lângă biserică, unde domnişoara Mullover a predat din 1906 până în 1950, s-a închis când ea a ieşit la pensie. De-atunci s-a aranjat ca elevii protestanţi din oraşele învecinate să fie duşi cu maşina la o şcoală aflată la cincisprezece mile depărtare ori să înveţe la mănăstire sau la Fraţii Creştini. Domnişoara Mullover anticipase asta şi chiar se mândrea cu faptul că era ultima profe-soară protestantă care avusese şcoală în oraş:

un succesor – un oarecare de la Colegiul Bisericii Irlandeze – n-ar fi făcut decât s-o irite.

— Te-ai aranjat la casa ta? a întrebat-o pe Mary Louise, cu care s-a întâlnit într-o zi, pe strada Sud-Vest, după ce trecuse destul timp de la nuntă. Adesea spusese acelaşi lucru elevilor care se căsătoriseră. Să te aşezi la casa ta era necesar, Acesta era motivul pentru care, cu multă vreme în urmă, ea alesese expresia respectivă. Nicio fată, indiferent de vârstă – şi niciun bărbat, dacă stătea să se gândească –, nu se putea aştepta ca în primul an de căsătorie să nu întâmpine unele probleme de adaptare. Asta părea evident şi totuşi nu era întotdeauna luat în considerare dinainte.

— Ah, da, a răspuns Mary Louise, dar o anume tonalitate a vocii a făcut-o pe domnişoara Mullover să se îndoiască. Stând de vorbă cu alte ocazii, i s-a confirmat această părere şi a ajuns să-şi dea seamă – spre marea ei dezamăgire – că optimismul ei împărtăşit cu ocazia nunţii fusese deplasat.

Amintirile sunt uneori perfecte, clare ca o lumină. Imediat după

ce se trezeşte, se scaldă în ele, urmărită de liniştea crepusculară a zorilor. A doua zi după vizită, dimineaţa, ea se scaldă în anul favorit din viaţa ei, anul în care ruşii au trimis un câine în spaţiu, anul lui Bill Haley, anul când de Valera a proclamat starea de urgenţă. O călugăriţă de la mănăstirea Sfântă Inimă, când toată lumea se aştepta să atingă suta, a murit la nouăzeci şi nouă de ani. Pe strada Conlon s-a spart o conductă şi a fost nevoie de ciocan pneumatic, de ţevi noi şi de refacerea drumului. Un motan cafeniu, cel al directorului de la gaze, a atacat colivia cu păsări a vecinului, desprinzând-o din cârlig şi provocând ameninţări cu darea înjudecată. Aprozarul lui Tyrell s-a închis. Humphrey Bogart, favoritul lui Letty – lipit peste tot în dormitorul din Culleen – a murit. Era în 1957.

— Mary Louise, şopteşte ea, a doua zi după tulburarea provocată de vizita lui. Mary Louise Dallon, adică doamna Quarry.

Acum e bătrân, surorile încă şi mai bătrâne. El ar mai putea trăi încă o duzină de ani, poate chiar paisprezece – cincisprezece, surorile la nesfârşit. El plăteşte internarea în azilul domnişoarei Foye, întotdeauna a făcut-o. Cu ani în urmă, surorile au încercat să-l facă pe tatăl ei să plătească, dar, fireşte, la Culleen nu era niciun ban pentru asta.

„Soţul tău e un om cumsecade”, spune adesea domnişoara Foye, pentru că nu toată lumea de aici are pe cineva care să plătească. Dormitoarele mai mari sunt goale. Cele pentru care nu plăteşte nimeni au căni şi farfurii de tablă. E un om cumsecade, dedat la băutură. Nu e vina lui că se închid azilele. O să-i adune pe cei turbulenţi şi o să le găsească un loc în altă parte. Ea niciodată n-a fost turbulentă.

O figură înfăşurată într-o pătură răsare din întuneric şi se aşază pe marginea patului ei: doamna Leavy din Youghal vine să-şi povestească visele.

Ea ascultă şi apoi le povesteşte pe ale ei.

Duminicile, după ce schimba noutăţi la o ceaşcă cu ceai, în Culleen, Mary Louise pornea de obicei înapoi spre oraş cam pe la cinci fără un sfert, cu moralul tot mai scăzut pe măsură ce se apropia de casă. Dar într-o după-amiază de martie, în 1957, a cotit de pe drumul

care ducea în oraş şi a pedalat fără scop, explorând o zonă necunoscută. În săptămâna următoare, a ales o altă direcţie şi când, în cele din urmă, toate drumurile i-au devenit cunoscute, s-a reîntors în mod repetat la acela care îi plăcuse cel mai mult. îi amintea, în mod ironic, de plimbările de duminică, pe vremea când Elmer îi făcea curte, de răspânthle pe unde o luau la dreapta, de pădurile prin care treceau, de podul cocoşat. Parcă trecuse o viaţă de atunci, la fel de adânc în trecut ca şi prima zi când se dusese la şcoala domnişoarei Mullover. De câte ori traversa podul cocoşat cu bicicleta, se gândea din nou, de fiecare dată cu şi mai mare amărăciune, că cineva ar fi putut s-o avertizeze. De ce o făcuse doar Letty? Şi de ce Letty se manifestase ca şi cum ar fi fost vorba doar de invidie?

Într-o duminică, mergând cu bicicleta mai mult ca de obicei, s-a trezit la capătul unei poteci năpădite de iarbă. Două porţi de fier ruginite, care îşi pierduseră de multă vreme orice urmă de vopsea, se înălţau acolo ca şi cum ar fi fost aruncate într-un alt timp, rămânând aşa, pentru a sprijini o junglă de rugi de mure şi ramuri groase de iederă. De pe drum, Mary Louise putea vedea casa albă unde ducea poteca, modesta proprictate a mătuşii ei, Emmeline. Doar o singură dată mai fusese aici, când ea şi Letty aduseseră un dar – o livră din untul făcut de mama lor. Ulterior, untul a fost trimis regulat la acea casă, dar sarcina de a-l duce i-a revenit lui James, căci surorile lui se plânse-scră că trebuiau să-şi împingă bicicletele pe deal cam o milă. Aruncând o privire în josul aleii, Mary Louise s-a trezit amintindu-şi că singurul copil al mătuşii Emmeline – vărul de care îşi imaginase o vreme că era îndrăgostită – venise totuşi la nunta ei, în ciuda faptului că era bolnav. Dacă boala i s-ar fi agravat, probabil că ar fi auzit. Îl chema Robert.

Mary Louise s-a îndepărtat, pedalând înapoi pe drumul pe care venise, dar aproape imediat, o maşină plină de praf a luat curba de care ea se apropia. Cineva a claxonat şi mătuşa Emmeline i-a făcut cu mâna. Maşina s-a oprit. Simţindu-se caraghioasă şi parcă prinsă asupra faptului, necăjită şi spunându-şi că ar fi trebuit să evite această zonă, Mary Louise s-a dat jos de pe bicicletă. Ştia că se înroşise şi spera că se

va presupune că era din cauza efortului.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat mătuşa ei, coborând geamul maşinii. Ai venit să ne vizitezi, Mary Louise?

Ea a negat din cap. A încercat să se gândească la o scuză, dar nu i-a venit niciuna. Nu exista niciun motiv în lume pentru care ea să fie aici într-o după-amiază de duminică. A zis primul lucru care i-a trecut prin cap.

— Mă întrebam ce mai face Robert.

— Ai fost să-l vezi?

— Nu, doar mă întrebam.

— Robert nu se simte rău deloc în perioada asta. Hai cu mine, dragă. I-ar face mare plăcere să te vadă.

Capul – cu părul zburlit, cu pielea frunţii şi a obrajilor înroşite de intemperii – s-a retras. Maşina a mers înainte, a ezitat, apoi a făcut o curbă mare către intrare şi a avansat cu viteză pe alee. Mary Louise a pedalat în urma ei.

Robert – un copil slab, neîndemânatic, cu ochi maliţioşi – devenise un tânăr palid şi răutatea din privire i se transformase în ceea ce părea a fi amuzament. Acum purta ochelari, dar făptura lui puţină îi amintea lui Mary Louise de copilul de odinioară. Un smoc de păr negru îi tot cădea pe frunte. Un zâmbet de adult îi plutea pe buze.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat el, exact ca şi mama lui. Mary Louise!

Stătea lângă foc, într-o încăpere mare, aflată în neorânduială. Mese şi fotolii erau acoperite cu desene ale unor copaci hibernali, cu cărţi şi hârtii cu mâzgăleli în cerneală verde. În alcovul unei ferestre, batalioane de soldaţi-jucărie luceau războinic. Beţe de pescuit şi plase erau puse grămadă într-un colţ. Nişte uşi de sticlă duceau către o seră cu viţă de vie.

La vremea când Mary Louise şi Letty veniseră cu bicicletele să aducă untul, nu fuseseră invitate mai departe de bucătărie. Tot ceea ce vedea acum îi cra necunoscut. Dar auzise adesea vorbindu-se despre casă, de obicei când se discuta despre soţul mătuşii Emmeline, care murise înainte ca ea să se fi născut. Sora mamei ei se măritase pentru

bani, se spunea, o afirmaţie urmată invariabil de menţionarea faptului că banii nu duraseră, pentru că omului îi plăceaujocurile de noroc. „Avea mult farmec”, obişnuia domnul Dallon să spună, şi – spre deosebire de bani – farmecul durase până la sfârşit. Mary Louise nu ştiuse niciodată de ce murise unchiul ei şi uneori se întrebase dacă nu cumva avusese aceeaşi boală de care suferea Robert.

— Am ieşit să culeg primule, şi-a minţit ea vărul, în încăperea dezordonată, căci observase câteva flori pe marginea aleii. Totdeauna se ducea la Culleen duminica, a adăugat ca, dar astăzi îşi prelungise plimbarea, gândindu-se să culeagă nişte flori de primăvară.

Devenit tot mai larg pe măsură ce o asculta, zâmbetul vărului ei i-a îndreptat linia buzelor, altfel curbată. Nu părea interesat de motivele prezenţei ei.

— M-am întâlnit cu mătuşa Emmeline, a adăugat ea perseverentă.

— Cum e să fii căsătorită, Mary Louise? A răspuns că de-acum se obişnuise. Cuvintele i-au ieşit pe nerăsuflate. N-avusese de gând să răspundă la întrebare chiar aşa; şi-a dat seama că el ştia că era evazivă.

— Ei, presupun că până la urmă te obişnuieşti. Ce întrebare prostească!

Şi-a scos ochelarii şi i-a şters cu o batistă. Purta pantaloni maro de velur, o haină de tweed şi bocanci maro. Un lanţ de ceas atârna de butoniera reverului stâng şi îi dispărea în buzunarul de dedesubt. Se zvonise în familie că ceasul acela fusese returnat de un cămătar cumsecade, care auzise că tatăl lui Robert murise fără să lase mare lucru în urmă.

— Lucrezi în prăvălie?

— O parte din zi.

— M-am întrebat adesea.

Mătuşa Emmeline a adus ceaiul. A pus tava pe o măsuţă pe care a eliberat-o de cărţi şi hârtii, trăgând-o mai aproape de foc. odată cu ea intrase şi un câine.

— Avem rar musafiri, a spus mătuşa şi Mary Louise chiar putea vedea că era foarte încântată de vizită. Îşi câştigă existenţa vânzând

mere, struguri şi legume din grădină. N-ar fi supravieţuit, l-a auzit Mary Louise pe taică-su spunând, dacă n-ar fi fost merele şi strugurii.

— Îţi aminteşti când tu şi Tessa Enright aţi pus viermi în banca fetei ălera? a zis Robert. Cine era fata?

— Possy Luke.

— A ţipat de parcă ar fi fost muşcată.

— Sărmana Possy! îi era frică de viermi. Au vorbit despre vremea când erau la şcoală şi mătuşa a întrebat despre familia lui Mary Louise. Auzise că Letty ieşea cu veterinarul. îl cunoştea;

a zis că era un om simpatic.

— Ce mai face Jarnes? a întrebat Robert.

— James e bine.

Asta părea să fie adevărat. Fratele ei nu se mai plângea aşa de mult ca înainte şi nu-şi mai pierdea controlul atât de uşor. Pentru prima oară în viaţa lui, părea să fie conştient că era moştenitorul fermei, că muncea mai ales pentru el însuşi. Transformarea asta avusese loc după căsătoria lui Mary Louise şi devenise evidentă de când Letty începuse să iasă cu veterinarul.

— Ce mai fac cei din familia Quarry? a întrebat mătuşa.

Şi ei erau bine, a răspuns Mary Louise.

— Mă bucur să aud asta.

— Nu pot rămâne prea mult.

— Ah, nu te grăbi, dragă. Ne vedem atât de rar.

Robert a râs.

— Nu ne vedem deloc.

Le-a povestit cum plimbarea cu bicicleta şi urcatul dealului fuseseră prea obositoare pentru ea şi Letty cu ani în urmă, motiv pentru care i se dăduse lui James sarcina de a aduce untul săptămânal. S-a gândit că ar fi mai bine să spună asta, în cazul în care cineva ar fi fost supărat.

— De-aia îl ştim mai bine pe James, a spus mătuşa ei.

— Obişmnam să jucăm împreună *bagatelle1*, a zis Robert. îi plăcea la nebunie *bagatelle*.

— Acum se duce să joace cărţi cu fraţii Ederry. Au râs. Dar ea se

întrebă dacă era bine că adusese vorba despre cărţi, ştiind că jocurile de noroc îi lăsaseră săraci pe mătuşa şi vărul ei. Din nou a simţit că roşeala i se strecoară în obraji şi a sperat că ei nu vor observa.

— Mai stai să vorbeşti puţin cu Robert, i-a spus mătuşa ei.

Rugămintea blândă implicată în tonul ei avea o nuanţă de nelinişte. S-a ridicat în vreme ce vorbea şi le-a turnat la amândoi încă o ceaşcă de ceai. Apoi a ieşit, urmată de câinele somnoros.

— Crede că sunt cam singuratic, a zis Robert când uşa s-a închis în urma ei. Şi cam aşa e.

— Ce faci toată ziua, Robert?

— Cobor în camera asta. Îmi place aici. Aprind focul când e frig. Luăm micul dejun împreună în bucătărie. Restul zilei depinde de tot felul de lucruri.

Şi-a amintit cum era dus cu maşina la şcoală, când toţi ceilalţi mergeau pe jos sau veneau cu bicicleta. Întotdeauna îl asodase cu mama lui.

1. Un fel de biliard (n.tr.). 90

cu chipul acela marcat de intemperii din spatele volanului. N-o văzuse niciodată pe mătuşă în oraş şi se întreba unde îşi făcea cumpărăturile. Când a trecut pe lângă un magazin universal şi o pompă de benzină, câteva mile mai în susul drumului, şi-a dat seama că se ducea probabil acolo.

— O viaţă liniştită, a spus Robert.

— Da.

Zâmbetul pieziş i s-a lărgit. O privea: tot timpul cât au vorbit a simţit că el o examinează.

— Nu cred că aş fi fost potrivit pentru altceva mai zgomotos.

Ea a zâmbit la rândul ei, neştiind dacă era cazul să nege asta, hotărându-se până la urmă să n-o facă.

— Cândva voiam să devin licitator, pe vremea când învăţam la şcoala domnişoarei Mullover. Mă imaginam agitându-mă şi strigând valorile licitate. Poţi să crezi aşa ceva? Chiar e-adevărat.

— Nu mi te pot închipui în postura asta, Robert.

— N-aş fi fost bun de nimic.

— Eu voiam să lucrez în drogheria lui Dodd. Mi se părea paradisul.

— Ai obţinut ceva pe-aproape.

— Îmi trecuse prin cap şi varianta Quarry.

— Şi chiar e paradisul, Mary Louise?

— Ah, nu erau decât nişte copilării. El a râs, încă examinând-o. Avea ochi căprui, foarte întunecaţi, aproape negri atunci când îşi pierdeau luminozitatea. Ochelarii cu ramă din cara-pace de ţestoasă, perfecţi rotunzi, i se potriveau.

— Vino să vezi o altă copilărie, a zis el. S-a ridicat din fotoliu şi a condus-o la masa de la fereastră, unde erau înşiraţi soldaţii. Era dubla bătălie de la Aisne şi Champagne.

— Planul generalului Nivelle era să străpungă lânile germane între Vailly şi Reims. Armatele germane se aflau chiar sub comanda prinţului moştenitor.

I-a arătat locul unde liniile germane rezistaseră, între Vendresse şi La Ville aux Bois. În rest, toate trupele fuseseră obligate să se retragă. Mary Louise s-a întrebat despre ce război era vorba şi ce scop avusese.

— Nemţii se pricepeau foarte bine să contraatace, dar chiar şi aşa francezii i-au presat, spărgând liniile la Chemin des Dames.

Săgeţi cu nume clar tipărite indicau toate lucrurile astea. Unii dintre soldaţi erau doborâţi. Sunt morţi, a zis el. Ea şi-a făcut curaj şi a întrebat:

— Ce război a fost ăsta?

— Cel dinaintea ultimului. Dubla bătălie a avut loc în primăvara lui 1917.

Ea l-a urmat înapoi lângă foc. A dat să spună din nou că e cazul să plece, dar el deja explica faptul că, dacă ruşii n-ar fi fost preocupaţi de revoluţia lor, ar fi fost o altă poveste. Ea ar fi vrut să-i spună că, la orele de istorie ale domnişoarei Mullover, fusese fascinată de Jeanne d'Arc. Timi-ditatea a făcut-o să se abţină.

— În cele din urmă, nemţii au ieşit victorioşi în bătălia de la Aisle şi Champagne. Îmi pare rău, s-ar putea să te plictisesc.

— Nu, deloc.

— Ţi-am explicat cum îmi petrec ziua, pentru că m-ai întrebat. Măjoc cu soldaţii şi citesc. Citesc foarte mult.

Mary Louise nu se omora cu cititul. În afară de revistele de cinema, Letty mai cumpăra *Căminul model* şi *Amicul fetelor*, cu ani în urmă, când erau mai tinere. În casa de la fermă exista un raft pe palier. Mary Louse citise *Grădina lui Allah* şi *Strada Greenery*. La şcoală citiseră *Lorna Doone*.

Cât priveşte cărţile din podul casei Quarry, nici măcar nu se uitase la titlurile lor.

— Când nu e iarnă, a spus vărul ei, ajut la grădina de legume. Uneori, mă duc până la râu. E un bâtlan acolo.

— N-am văzut niciodată un bâtlan.

— L-ai putea zări pe ăsta, Mary Louise. El a zâmbit din nou şi brusc ei i-a fi plăcut să-i spună că odinioară avusese impresia că e îndrăgostită de el. Nu ştia de unde-i venise impulsul ăsta, bineînţeles că nu putea fi pus în practică, dar s-a gândit că ar fi bine dacă el ar şti că, deşi bolnav, nu era de compătimit. Probabil că ştia: părea extraordinar de fericit cu viaţa pe care o ducea.

— Mi-a făcut plăcere să te văd, a spus ea şi, înainte de a părăsi încăperea, a promis că va mai trece pe-acolo.

— Ar fi drăguţ din partea ta, i-a spus mama lui în bucătărie. N-ai idee ce bucurie i-ai făcut.

Mary Louise ar fi vrut ca totul să rămână secret. Nu voia să se ştie la Culleen şi nici în casa familiei Quarry că petrecuse o oră cu vărul ei bolnav. A fost pe cale s-o roage pe mătuşă ca vizita asta să rămână doar între ei, dar nu şi-a găsit cuvintele. Apoi i-a venit în minte că mama şi mătuşa ei, în ultima vreme, nu prea ţineau legătura; uneori trecea câte un an întreg fără să se vadă. Şi, de vreme ce mătuşa ei nu mai făcea cumpărături în oraş, se părea că nu prea existau şanse să răzbată ceva în vreo conversaţie.

În vreme ce mergea repede cu bicicleta pe aleea năpădită de iarbă, a încercat să-şi amintească felul în care s-a simţit când a fost îndrăgostită de vărul ei. Avusese oare aceleaşi sentimente, poate mai

puţin puternice, ca pentru imaginile de cinema cu James Stewart? Timp de aproape doisprezece ani, de când ea însăşi avusese doisprezece ani, nu îi dedicase mai mult de un gând trecător băiatului care nu fusese în stare să urmeze şcoala, chiar dacă era adus acolo cu maşina. Un caz nefericit, aşa îl considerase, şi cu asta se sfârşise.

În acea scară de duminică, când şi-a ocupat locul în sufragerie, între soţul ei şi Matilda, Mary Louise s-a simţit mai bine. Elmer a luat din salata cu ouă pe care o pregătisc Kose, întrebând despre fermă şi reacţionând vag la răspunsun.

— Am auzit că sora ta umblă cu Dennehy, a spus Matilda.

— Cred că da.

— Ciudat lucru.

Tăcerea care se aşternea de obicei după acest comentariu favorit al Malildei s-a instalat din nou. În cele din urmă, Elmer a zis:

— E vorba de veterinarul de la hanul Ennistane? Rose a confirmat. Tatăl lui Dennehy era hangiul de la Ennistane, a adăugat ea.

— Pe mama ta n-o deranjează?

— Ce s-o deranjeze?

— Un om ca Dennehy.

— N-a spus c-ar avea ceva împotrivă.

— E catolic, nu?

Elmer întotdeauna îşi tăia lăptucile şi roşiile foarte fin şi strivea un ou fiert tare. După ce a făcut asta, a întins mâna să ia sosul de salată.

— Ah, desigur, a spus Rose.

— Nu sunt chiar nevoiaşi, a zis Matilda, întărindu-şi cuvintele cu o înclinare repetată a capului. Poate că asta e.

A vorbit pe un ton neutru, de parcă ar fi căutat să degajeze afirmaţia de implicaţii sau să sugereze că, dacă vorbele i-ar fi fost examinate cu grijă, s-ar fi constatat că, în ciuda evidenţei gestului ei din cap, nimic altceva nu era de subînţeles, Cu grijă, şi-a pus unt pe o felie de pâine. Ordonată, a tăiat felia în două şi apoi iarăşi în două.

— Dar chiar şi aşa, a preluat Rose tema, aş fi crezut că doamna Dallon va fi îngrijorată.

Mary Louise s-a uitat în altă parte. A închis ochii pe jumătate şi a

văzut soldaţii pe masă, micile săgeţi cu inscripţii, şirul de tunuri. Uniformele erau exact cum fuseseră în realitate, îi explicase vărul ei, cu fiecare detaliu. Ea s-a întrebat de unde apăruseră. Într-o casă lovită de sărăcie, bogăţia de culori părea deplasată.

— Grosolan, a zis Rose, cuvântul părând să fie aruncat la întâmplare, nelegat de nimic.

Matilda a dat din cap şi din nou s-a aşternut liniştea. Elmer şi-a împins ceaşca pentru a-i fi umplută cu ceai. Rose i-a turnat. Matilda a adăugatlapte.

O să se ducă din nou duminica viitoare. Nu va sta mai mult de zece minute la Culleen şi apoi va merge mai departe cu bicicleta. De data asta, va găsi curajul s-o roage pe mătuşa ei să ţină totul secret. îi va oferi un motiv. Se va gândi la ceva în timpul săptămânii.

— Trebuie să comandăm dantelă, spunea Elmer. Şi broderie.

Duminicile verifica stocul. Avea o metodă, îi povestise el lui Mary Louise, într-una dintre plimbările dinaintea căsătoriei. În fiecare duminică dimineaţa se ocupa de un articol anume şi verifica ce mai rămăsese în stoc: articolele de mercerie într-o săptămână, catifeaua şi velurul, stamba, satinul şi mătasea, apoi pălăriile şi rochhle, apoi paltoanele, costumele, toată îmbrăcămintea bărbătească, şosetele şi bretelele. În serile de duminică, cerceta catastifele, comparând minuţios vânzările din săptămâna care trecuse. Nu era necesar, la fel cum nu era necesar să ţină socoteala accesoriilor care erau respinse în mod repetat atunci când erau trimise spre aprobare. Dar toate lucrurile astea îl interesau, Toate făceau parte din meserie.

— Pun pariu pe un şiling că o să vină săptămâna asta, a zis Matilda, referindu-se la comis-voiajorul de la care cornandau broderia şi dantela. E programat încă din februarie.

Mary Louise se întreba dacă pe masă avea să fie o bătălie diferită data viitoare. Vor fi două tabere diferite, uniforme diferite, cuvintele de pe săgeţi pictate în altă limbă? Şi l-a imaginat pe vărul ei în grădina de legume, care îi întreţinea pe el şi pe mama lui. L-a văzut aplecat peste un strat, în soare, plivind printre rânduri de lăptuci. Ce stranie trebuie să fie viaţa lui solitară! Şi ce straniu pentru mătuşa ei să

se mărite pentru bani şi să nu se aleagă cu nimic din ei! Oare ceea ce insinuau ei despre Letty era adevărat? ieşea cu veterinarul la fel cum ea însăşi ieşise cu Elmer Quarry? îl va lua de bărbat şi un cori, noaptea, se va întinde după el, căutându-i căldura fizică? Sau în cazul lui Letty totul va fi diferit?

— Vreo doi dintre comis-voiajorii ăia s-au lene-vit, a zis Elmer.

Ea şi vărul ci n-aveau nimic în comun. Împinsa undeva într-un colţ al minţii, această revelaţie rămăsese acolo încă de când el vorbise despre bătălia franceză. Lui îi plăcea să citească; uneori când îi spunea câta ceva, ea nu-l înţelegea. Avea să se plictisească s-o tot vadă duminicile; era evident că îi plăcea să stea singur, în pofida celor spuse de mama lui.

— E surprinzător că maică-ta poate accepta grosolănia lui Dennehy, a zis Rose. E chiar surprinzător.

Cu timpul, cei care pot înţelege îşi dau seama că, în ziua de azi, lucrurile sunt altfel ordonate. Cei trei doctori care vizitează azilul în mod regulat vorbesc pe rând cu cei despre care cred că s-ar simţi mai bine în ceea ce ei numesc cu grijă „comunitate”. Acolo unde nu există familie, sau dacă familia nu doreşte să coopereze, se vor găsi locuri în alte adăposturi.

— Comunitate înseamnă să cânţi în cor? întreabă Belle D. Asta vor să zică?

Numele ei este Belle Dymock, dar, din motive numai de ea ştiute, a interzis să i se rostească numele întreg, insistând în acelaşi timp ca prenumele să nu fie niciodată folosit singur.

— Comunitatea înseamnă locul de unde ai venit, îi răspunde nevasta spaniolă.

Şi numele i-a provocat unele dificultăţi, nu din cauză că-i displace, ci fiindcă nimeni nu-l poate pronunţa. Ea nu e, de fapt, spaniolă, dar şi-a căpătat porecla datorită faptului că fusese măritată cu un spaniol care o părăsise în Gibraltar.

— Ai mai auzit aşa ceva? întreabă o altă pensionară, o femeie ştearsă, care vorbeşte doar atunci când un subiect o inspiră.

— E din cauza pastilelor, explică doamna Leavy. Medicaţia face

minuni.

Toate spun asta. O spun şi o repetă: noile medicamente ale anilor ’80 fac miracolul posibil. Doctorul care se îngrijeşte de Belle D i-a spus că ea şi-ar putea relua fără probleme munca la fabrica de covoare. Drăguţa de Brid Beamish – nu era vina ei că o luase razna – va fi gătită cu frumoase veşminte de nuntă, nu exista niciun motiv să nu se întâmple asta. Garanţia că aceste lucruri vor avea loc sunt tocmai medicamentele luate zilnic, exact după prescripţie. Se va solicita asistenţa membrilor familiei, se va insista asupra asigurărilor de rigoare. „Nu-i aşa că e cel mai bun concediu pe care vi l-aţi putea dori?” remarcă jovial doctorul cu barbă, zâmbind către femeile ale căror chipuri rămân serioase. Părintele Malley zăboveşte alături de fiecare pensionară care se pregăteşte să plece, amintindu-i de Sfânta Fecioară şi de mila ei.

— Mary Louise! Vino aici, Mary Louise! Micuţa Sadie îi face semn şi, atunci când Mary Louise se apropie, o întreabă:

— O să te întorci la cimitir? o să te apuci iar de şmecheriile tale?

Râsul gâlgâie din beregata femeii scunde. În azil, ea e adesea comparată cu o găină din cauza zgomotului pe care îl face.

— Ce şmecherii, Sadie?

Dar Sadie nu face decât să dea din cap. Noaptea e încuiată separat. Cândva a rupt braţul unui grădinar. E la azil pentru că îi venea prea des să spargă lucrurile şi să sfâşie tapetul. Cu o săptămână în urmă i s-a spus că va putea rămâne sub supraveghere încă o vreme.

— Sadie e cea norocoasă! ţipă ea pe acelaşi ton strident. Amărâtelor, la ce vă foloseşte? La ce foloseşte Sfânta Biserică Apostolică? La ce-s buni câinii prinşi în capcane? Câinii se mănâncă între ei, pe toţi dracii! Sunt băgaţi la conserve cu iepurii.

— Ah, ia mai taci dracului din gură, izbucneşte o femeie.

A luat cu el binoclul pentru cazul în care bâtlanul ar fi fost prin preajmă. Soldaţii fuseseră ai tatălui său, i-a spus. Nu erau decât cei pe care îi văzuse, francezi şi nemţi: numărul bătăliilor pe care le putea reconstitui era limitat.

— Despre ceasul ăsta ai auzit?

L-a scos din buzunarul hainei. Stăteau pe malul pârâului despre care vorbiseră. Dacă ar fi continuat să se uite atentă, Mary Louise ar fi văzut înotând păstrăvi minusculi.

— E un ceas arătos. Îl admirase în tăcere atunci când îl observase prima oară. Era subţire, auriu, cu capacul încrustat şi lanţul mai cizelat decât de obicei.

— Tatăl meu, ştii… A râs. Ai auzit nu-i aşa?

— Lumea povesteşte.

— E-adevărat. Dacă şi-ar fi amintit că soldaţii mai erau în casă, ar fi încercat să-i vândă şi pe ei. Îmi doresc să-l fi cunoscut.

A explicat că, la vremea când a încetat să mai vină la şcoală, n-a fost din cauză că se simţea mai slăbit ca de obicei, ci datorită faptului că mama lui nu mai avea timp să-l ducă şi să-l aducă de două ori pe zi cu maşina. Nu-şi putea permite să plătească un ajutor în grădina de legume, de pe urma căreia trăiau: fiecare oră era preţioasă.

— Învăţam cu ea serile. Nu că aş fi rămas cu mare lucru.

— De fapt, pari să ştii foarte multe.

— Cu anumite subiecte nu prea ne-am bătut capul. Abia dacă pot să număr, de exemplu.

Şi-a scos binoclul din jurul gâtului şi i l-a dat. Ea l-a focalizat, cercetând tufişurile în susul şi în josul râului. El a luat înapoi binoclul şi a scuturat din cap.

— N-avem noroc azi.

Dar cel puţin au văzut păstrăvii trecând pe acolo, doi câte doi. îi putea prinde cu o plasă, a zis el.

— Sărmanii, n-aş face-o.

El a râs. Şi-a dat la o parte smocul de păr de pe frunte, gestul lui obişnuit. Cu cât păstrăvii erau mai mici, i-a explicat, cu atât erau mai gustoşi.

— Surorile soţului tău te intimidează, nu-i aşa?

— Un pic, presupun.

— Locuieşti în aceeaşi casă cu ele?

— Da. Deasupra magazinului.

— Nu sunt aşa de sigur că eu aş face ca tine. S-au întors pe unde

veniseră. El a zis:

— La nunta ta, eram cu maică-mea în al doilea şir de bănci. Mă tot întrebam cum arăţi. Ai trecut către altar cu tatăl tău, dar nu li-am văzut decât spatele.

— M-am întors când totul s-a terminat.

— Atunci erai doamna Quarry.

— Da, aşa e.

— Nu te mai văzusem de ani de zile. S-a oprit.

— De fapt, erai frumoasă în ziua aia. Dacă vrei să ştii, la asta m-am gândit. Ea s-a înroşit. A întors capul.

— Ca să-ţi spun adevărul, totdeauna am fost de părerea că eşti o frumuseţe.

— O frumuseţe? Fugi de aici, Robert.

— Totdeauna am crezut asta, a repetat el, pe un ton apăsat.

Nu s-a uitat la ea; nu o examina, cum făcuse în duminica precedentă. S-a oprit să culeagă o păpădie.

— Dar nu sunt deloc…

— Ba eşti, Mary Louise.

Ar fi vrut ca el să continue, s-o spună din nou, să intre în detalii, dar el a dat să vorbească şi apoi a tăcut.

— Nu sunt deloc frumoasă.

— Elmer Quarry nu crede că eşti?

— Nu ştiu.

— Întreabă-l şi o să-ţi spună. Bineînţeles că o să-ţi spună.

Nu mai mergeau în direcţia casei. El o cotise spre stânga, traversând un câmp în pantă.

— Citeşti romane ruseşti? a întrebat el brusc, dezamăgind-o cu schimbarea asta de subiect. Ea a negat din cap.

— Am un romancier rus favorit, a zis el. A continuat să vorbească pe tema asta, în vreme ce mergeau. A vorbit despre oameni cu nume ruseşti dificile. A descris un bărbat cu faţă lungă, subţire, cu un nas conic şi turtit la vârf.

— Unde mergem?

— Spre un cimitir. Un loc cât se poate de deosebit. I-a relatat

subiectul unei poveşti, descriind atât de meticulos eroul şi eroina, încât ea le-a văzut imaginile ca pe ecranul de la Electric, la început cam ceţoase, dar devenind apoi tot mai clare.

— Pe vremuri, a mărturisit el, îmi închipuiam că aş putea încerca să scriu o chestie ca asta.

— Şi ai încercat?

— Nu mă pricepeam deloc.

— Ah, dar sunt sigură că…

— Nu, nu mă pricepeam.

Au ajuns la cimitir, pe o potecă ce părea abandonată. Mica poartă de fier nu mai putea fi împinsă, dar nu era greu să te caţeri pe zid. I-a luat mâna ca s-o ajute.

— Mi-ar plăcea să fiu îngropat aici, a zis el. Nu e plin, dar nimănui nu-i mai pasă de el acum.

Era foarte cald printre pietrele de mormânt. iarba înaltă semăna cu finul care aşteaptă să fie cosit, deşi era primăvara.

— Un nou secret, a zis el.

— Da, aşa e.

Zidul de piatră era mărginit de mărăcini. Dacă existaseră vreodată poteci, acum nu se mai puteau discerne. Pietrele de mormânt se lăsaseră într-o rână; cele care mai rămăseseră drepte se scufundaseră.

— Îmi place foarte mult aici, a zis el. S-au aşezat pe iarba înaltă, sprijinindu-se de o piatră de mormânt pe care era marcat numele cuiva din familia Attridge. De jur-împrejur, alţi membri ai familiei, alte ramuri, alte generaţii. *James Attridge*, *născut în 1742*, *mort în septembrie 1803*, *în repaus acum în sânul dragostei cereşti*. *Percival Attridge*, *1769-1828*. *Charintte Jane Attridge*, *moartă în 1840*, *în vârstă de un an*. *Susan Emily*, *soţia lui Charles*, *în repaus acum în sânul raiului*. *Pace*, *pace tuturor*.

— Ciudat că nu există şi o biserică, a spus Mary Louise.

— E undeva la jumătate de milă depărtare. Acum e în ruine.

— Cei îngropaţi aici au fost protestanţi, nu-i aşa?

— Da.

— Păcat de biserică.

— Cresc trandafiri peste tot în ea. Intră şi ies pe ferestre. În iunie e vremea când ar trebui văzută bisericuţa.

— Mi-ar plăcea s-o văd.

— Am să ţi-o arăt într-o zi. Şi să ştii că bâtlanul chiar e acolo. Nu l-am inventat.

— Nici nu m-am gândit că l-ai fi inventat. De ce să fi făcut aşa ceva?

— Ca să te determin să te întorci. Ea ar fi vrut să spună că se gândise că ignoranţa ei faţă de lucrurile care îi plăceau lui o să-l plictisească, dar n-a avut curajul. Cu vârful degetului, a trasat un model pe fusta-i verde pal. Avea picioarele strânse sub ea. Simţea piatra caldă în spate.

— Oricum, m-am întors.

— Când a trebuit să întrerup şcoala pentru că nu mai era timp să fiu dus cu maşina, am vrut să încerc cu bicicleta. Am făcut-o într-o zi, dar nu

A zâmbit. Purta aceiaşi pantaloni de velur şi haina de tweed cu care fusese îmbrăcat cu o săptămână în urmă. Şi cravata îi era de tweed, destul de colorată, în nuanţe de verde şi roşu.

— Am încercat să aranjez cu camionul de lapte, dar nici asta n-a mers, pentru că făcea nu ştiu ce ocoluri şi n-aş fi putut să ajung din nou acasă.

— În ziua de azi, văd că există autobuze pentru copiii de la ţară.

— Ştii de ce voiam aşa de mult să continui şcoala?

— Nu, nu ştiu.

— Te superi dacă îţi spun?

— De ce să mă supăr?

— S-ar putea să te simţi jenată.

— Tessa Enright obişnuia să spună că totul mă jenează. Mă poreclise Madam Jenă.

— Eram îndrăgostit de tine, Mary Louise. Ea a închis ochii. A simţit cum îi urcă sângele, fierbinte ca un vătrai înroşit în foc, târându-i-se pe gât, în obraji, peste frunte şi chiar coborând pe umeri.

Senzaţia era atât de intensă, încât a simţit cum i se încreţeşte pielea. Niciodată nu fusese atât de rău, s-a gândit.

— Chiar că te-am făcut să te simţi stânjenită, a zis el. Şi a adăugat în grabă: Ibtul apariine acelei epoci, n-are legătură cu prezentul. Era îngrozitor să nu pot să întorc capul şi să te privesc, cra ca şi cum mi s-ar fi smuls o parte din mine. Nici nu pot să-ţi spun cum a fost. Şi totuşi, la ce ar fi folosit totul?

— Când eşti la vârsta asta…

— A, ştiu, ştiu.

Ea a simţit cum sângele i se scurge de pe chip şi de pe gâl. O picătură de transpiraţie i s-a ivit în bărbie, dar n-a ridicat mâna, nevrând să-l distragă.

— Totdeauna mi-am dorit să ţi-o spun, a zis el. Ea a dat din cap, neştiind cum să răspundă altfel. Ar fi putut spune că şi ea crezuse că este îndrăgostită de el: era un lucru normal, totuşi n-a putut s-o facă. Oare a ştiut de privirile pe care i le arunca el în clasa domnişoarei Mullover, fără să-şi dea prea bine seama? Ce fusese? Ceva existase acolo între ei, ceva real – chiar dacă numai pentru o săptămână sau două, înainte ca ea să-şi transfere afecţiunea către James Stewart. Totuşi, o săptămână sau două au fost cu siguranţă suficiente:

aşa părea acum.

— O să mai vii, Mary Louise? Suntem veri, în fond. Şi oricum, eşti căsătorită.

— Bineînţeles că o să mai vin.

— Oamenii ar trebui să ştie atunci când sunt admiraţi. Aşa cred eu.

— E drăguţ din partea ta să-mi spui asta, Robert. Conversaţia s-a terminat acolo. Curând după aceea, s-au întors în casă, unde el a atârnat binoclul într-un cârlig, în holul din faţa bucătăriei, şi apoi au băut un ceai lângă foc, ca şi duminica trecută.

— Lasă-mă să-ţi citesc asta, a zis el, luând o carte din vraful de alături.

Era timpul ca ea să plece, dar l-a privit cum deschide cartea, zâmbeşte, dă o pagină sau două, ridică din sprâncene, înainte de a

murmura ceva despre lungimea prefeţei, şi apoi începe:

„Un domn de vreo patruzeci de ani, purtând pantaloni cadrilaţi şi un palton prăfuit, a ieşit pe veranda hanului…”

Ea a avut impresia că nu ascultase niciodată o voce atât de frumoasă. Încântarea mângâia fiecare cuvânt pe care el îl pronunţa, blândeţea sau vigoarea marca frazele sau propoziţiile. Dacă i-ar fi citit doar un orar, şi tot ar fi fost vrăjită.

„Era în 2 o mai 1859”.

Stătuse mai mult decât cu o săptămână în urmă, trecuseră mai bine de două ore când Mary Louise a plecat. La periferia oraşului, s-a dat jos de pe bicicletă şi şi-a dezumflat cauciucul din spate. Avusese o pană, a spus când a sosit în sufragerie. Masa se terminase cam de multişor.

Dennehy, veterinarul, era foarte atent. Adus-o de mai multe ori pe Letty la Electric şi au văzut *Genul meu de femeie*, *Prăbuşire vertiginoasă* şi *Aruncă o umbră întunecată*. Lui Dennehy îi plăcea să danseze, iar când a sugerat să meargă la salonul de dans Dixie, Letty n-a refuzat, aşa cum o făcuse în trecut. Nu era prea rău, a fost ea de acord, după ce fuseseră acolo de vreo două ori.

Dennehy o lua întotdeauna cu maşina. Sosea la casa de la fermă, intra în curte şi suna de două ori, apoi fuma o ţigară aşteptând. Dacă domnul

Dallon trecea prin curte, Dennehy cobora şi stătea de vorbă cu el, de obicei despre preţul animalelor. Uneori, Dennehy o ducea pe Letty la un restaurant care se deschisese într-un oraş la nouăsprezece mile depărtare, cafeneaua Curcubeu; alteori, dacă salonul de dans nu era deschis ori văzuseră deja filmul de la Electric, îşi petreceau seara în barul lui MacDermott. În drum spre casă, Dennehy făcea invariabil un ocol, oprind la o fermă părăsită şi parcând în curte. Farurile luminau în treacăt perdelele zdrenţuite ce atârnau la ferestrele casei şi uşa albastră a faţadei de ciment colorate. „Un bătrân a murit acolo”, a dezvăluit Dennehy. „Poţi cumpăra locul ăsta pe nimic”. În curte stingea farurile şi o lua pe Letty în braţe. Lui i-a permis intimităţi pe care nu le permisese lui Gargan şi Billie Lyndon. Îşi sprijinea capul de scaunul

mă-şinii şi se lăsa în voia lor.

Domnişoara Mullover a auzit că Elmer Quarry se apucase de băut. Şi-a amintit de copilul cam greoi, cu trăsături solemnc, încet atunci când scria – îi plăcea să facă lucrurile cum trebuie – dar iute în gândire, cu excepţia algebrei. În micul ei bungalou, vizitat în mod regulat de foşti elevi de toate vârstele, se gândea că băutura nu cra o slăbiciune de-a lui Quarry şi nu fusese vorba de aşa ceva înainte de căsătorie. Oare nu se înţelegeau? Se certau? Era prea mult faptul că surorile trăiau şi ele acolo? Existase o vreme când Matilda şi Rose Quarry fuseseră frumoasele întrunirilor protestanţilor la partidele de whist, nişte fete adorabile.

Cândva, cu ani în urmă, domnişoara Mullover fusese rugată de o fostă elevă să „stea de vorbă” cu soţul ei, deoarece băutura ameninţa să-i distrugă căsnicia. Omul, care nu-şi pierduse nici respectul, nici afecţiunea pentru profesoara lui, a venit la ea pe motocicletă. Stângaci şi nefericit, s-a aşezat punându-şi casca pe podea, lângă picioare. Nu băutura, a insistat el, stricase totul, „problema e că nu-mi place de ea”.

Tannon, contabilul fabricii de brichete de căr-bune, călătorea cu maşina patruzeci de mile în fiecare joi după-amiaza, ducându-se la nevasta unui director de bancă dintr-un alt oraş. Asta se întâmpla de douăzeci şi şase de ani şi drept rezultat Tannon nu se căsătorise niciodată. În perioada de privaţiuni a războiului, când şoferii particulari nu găseau benzină, el îşi aranjase transportul cu unul dintre camioanele fabrich de brichete, camion în care îşi punea şi bicicleta pentru drumul de întoarcere. Se zvonea că, atunci când sosea la destinaţie, îşi parca maşina pe o stradă lăturalnică şi intra în casa de deasupra băncii printr-o uşiţă practicată în poarta dublă a curţii. Domnişoara Mullover s-a întrebat adesea cum arăta oare nevasta directorului de bancă, ce vârstă avea şi dacă avea copii. Şi-o imagina ca fiind o femeie cu buze groase, slabă la faţă, pudrată şi parfumată, îmbrăcată în haine scumpe. Şi-l imagina pe Tannon făcându-şi drum până în spatele casei, ferindu-se de ferestrele birourilor. Şi-a imaginat cum toate afacerile băncii continuau sub cuplul păcătos, făcându-se plăţi, fiind aranjate împrumuturi, directorul băncii vorbind la telefon

cu subordonaţii. Tannon fusese un băiat uscăţiv, cu dinţi de iepure şi cu pantaloni foarte scurţi deasupra unor genunchi osoşi, fragili.

În oraş se discuta şi despre alte relaţii neconvenţionale. Se spunea că, tocmai de când se certase cu privire la căsătoria mixtă a fiicei lor, un anume cuplu în vârstă îşi vorbea numai prin intermediul câinelui, Unul dintre f puncţionarii de la poştă, cel mai amabil om când te servea la ghişeu, rupând cu blândeţe marginile perforate ale timbrelor, se spunea că are accese de violenţă domestică. Prezenţa săptămânală a unei tinere snţii la salonul de dans Dixie nu era cunoscută sulului ei, care muncea toată noaptea la uzina de electricitate. Unul dintre distribuitorii de pâine ai oraşului a fugit cu o vagabondă şi apoi s-a întors, spunând că totul a fost o greşeală. Niciunul dintre oamenii ăştia nu trecuse prin şcoala domnişoarei Mullover, dar îi cunoscuse pe toţi, cel puţin din vedere, încă din copilărie.

Era o ştire întristătoare faptul că Elmer Quarry se apucase de băut.

— Se duce la Hogan, a raportat Rose, după ce şi-a urmărit fratele pe strada Bridge.

A spus-o în şoaptă, pe la jumătatea scărilor. Matilda aştepta pe palierul de la primul etaj.

— M-am gândit eu că la Hogan se duce. Mereu s-a dus acolo cu Renehan.

— Cu Reneban era altfel.

— Nu zic că nu.

Rose a coborât restul de trepte. Matilda a luat-o înainte către sufragerie. Rose a închis uşa după ea.

— Nu m-am gândit că o să se ducă într-o cârciumă, a zis Matilda. Barul unui hotel e altceva.

— Nu ştiu de ce ar mai putea fi în stare. Dacă l-ai fi văzut cum arăta! Aproape că alerga pe stradă, de parcă ar fi fost urmărit de vampiri.

— Nu ştiu ce să spun.

— Am s-o spun eu în locul tău, Matilda. Ea l-a făcut să se apuce

de băutură.

Surorile au continuat să discute problema. Anume, cu ceea ce ele credeau a fi începutul – 108

primele atenţii acordate lui Mary Louise de către fratele lor. Au trecut în revistă evenimentele lunilor care au urmat; au zăbovit asupra propriilor lor proteste. Şi-au exprimat opinia faţă de stabilitatea mentală a lui James Dallon şi au făcut legătura între asta şi sănătatea surorii lui. S-au gândit la ce măsuri ar putea lua: să aranjeze să picec cu o maşină de la Kilkelly până la ferma familiei Dallon şi să le ceară acestora să-şi ia fiica înapoi, înainte ca răul să se adâncească. N-au ajuns însă la nicio concluzie. În cele din urmă au auzit paşii lui Elmer pe scări; a intrat în camera din faţă, unde Înălţimea Sa asculta radioul. I-au auzit vocea ridicându-se veselă, spunându-i nevestei „dragă”.

Cei din familia Dallon, resemnaţi acum cu relaţia care avansase între Letty şi Dennehy, bucuroşi de faptul că fiul lor arăta semne de maturitate, au început să-şi facă griji în legătură cu fiica lor mai mică. Rămânea foarte puţin atunci când îi vizita duminicile şi tot mai des nu mai apărea deloc. Pe măsură ce anul înainta, o primăvară călduroasă făcând loc unei veri splendide, se tot întrebau de ce nu erau încă bunici. Nu şi-au spus-o unul altuia, dar o nedumerire, pasageră la început, a apărut tot mai pregnant în timpul lunilor care au trecut. Adesea, desigur, mai aveau loc astfel de întârzieri:

trebuiau să-şi amintească asta şi să fie răbdători. Ceva în felul de a fi al fiicei lor mai mici, ca şi nerăbdarea ei de a-şi scurta vizitele de duminică, fără a face vreun efort de a oferi vreo explicaţie atunci când nu dădea deloc pe la ei, i-a îngrijorat şi mai mult. Părea distrată. La întrebările care să-i puneau despre magazin, răspundea în doi peri sau deloc. Bârfele din oraş nu mai erau relatate în bucătăria casei de la fermă. Plăcerea de a da sfaturi clienţilor magazinului, privitor la asortarea culorilor, la felul cum cădea o rochie sau dacă o pălărie era sau nu potrivită, părea să fi dispărut definitiv. Cuvintele de spirit ale comis-voiajorilor care veneau la magazin nu mai erau repetate.

— Nu poţi să-ţi dai seama ce se întâmplă, a remarcat doamna Dallon, înainte de a se pregăti de culcare într-o seară.

— Şi totuşi nu pare nemulţumită.

— Nu, nu pare.

O să se adune atunci când o să aibă copii, s-au gândit amândoi. Într-una din aceste duminici, o să le aducă vestea, şi după aceea va fi din nou ea însăşi.

În liniştea cimitirului, el îi citea. Ea stătea întinsă pe spate, privind norii alhi traversând încet curba cerului. Numele ruaeaţi dificile n-au fost uşor de reţinut la început, dar apoi, din cauza repetiţiei, i-au devenit cunoscute. „Ai adormit?” o întreba el uneori, dar ea nu dormea niciodată. Vedea cu ochii minţii biroul lui Pavel Petrovici, mobila de nuc şi catifea verde, tapiseria viu colorată. Vocea vărului ei dădea poruncile lui Arkadi pe un un ton ferm; tristeţea îi transmitea zbuciumul lui Miţea. „*Madame nu va primi peste jumătate de oră*”, spunea un valet. Vrăbii zburau la mare înălţime, albine bâzâiau în liliac. Un ţăran cu un petic pe umăr mâna un căluţ alb prin umbrele serii. O rămurică de cerceluşi decora părul unei femei în negru.

Doar unda de răcoare care se strecura în cimitir îi făcea, în fiecare săptămână, să închidă cartea pe care o aduseseră cu ei„L-ar am stat prea mult”, spunea el întotdeauna, amuzându-i pe amândoi cu acea remarcă foarte nepotrivită.

Ca să spună şi ea ceva, Mary Louise i-a atras atenţia soţului ci că, în trecut, n-avea obiceiul să joace biliard vara.

— Vară sau iarnă, dragă, e relaxant să citeşti reviste.

— N-am ştiut că au şi băutură acolo.

— Despre ce băutură vorbeşti, dragă?

— N-am ştiut că au băutură la AŢE.

— N-au nimic de genul ăsta, de fapt. În dormitor, el a rămas cu pantalonii în mână, ştiind la ce se referea ea şi pretinzând că nu ştie. Conversaţia pe care o aveau era ridicolă. îi spusese în mod categoric, cu multă vreme în urmă, înainte de a fi căsătoriţi, că nu se ducea niciodată la sala de biliard a Ligii vara, pentru că ceea ce-l atrăgea acolo erau confortul căminului şi draperiile trase. îi descrisese draperiile, de brocart greu maro, cumpărate de la Quarry, pe vremea tatălui său.

— Uneori miroşi a băutură, a zis ea. El a clătinat din cap. Era un fel al lui de a reacţiona atunci când nu ştia ce să spună. Un răspuns care putea însemna orice. A fluierat în surdină. Mary Louise a oftat. N-avea nicio importanţă;

nu-i păsa. N-o interesa deloc dacă îşi petrecea timpul la sala de biliard sau în cu totul altă parte. Dar uneori trebuia să spună şi ea ceva, altfel n-ar fi fost decât tăcere între ei. Mirosul de băutură era un miros ca oricare altul. Nu făcuse decât un comen-tariu oarecare.

El a căscat şi şi-a tras pijamaua. Se puteau spune şi lucruri bune despre el, s-a gândit ea, chiar mai multe decât acelea de care fusese conştientă atunci când se căsătorise cu el. Era un pic cam zgârcit în unele cazuri, dar nu şi-n altele. Îl văzu luând o bucată de cărbune din foc, dar ea îşi putea alege tot ce dorea din magazin şi, în plus, îi dădea bani pentru alte necesităţi – o mică grămăjoară de bancnote şi monede în prima zi a fiecărei luni:

nu uita niciodată să facă asta. Dacă i s-ar fi plâns despre grosolănia surorilor lui, poate că el ar fi stat de vorbă cu ele.

— Noapte bună, dragă, a zis el şi ea a întins mâna ca să stingă lumina, aşa cum fă cea în fiecare noapte, pentru că butonul îi era mai la îndemână.

— Noapte bună, Elmer.

El adormea aproape instantaneu. Respiraţia lui, uşoară la început, devenea mai adâncă, apoi sforăitoare. Ea îşi apropia picioarele de ale lui. Mâinile ei odihneau uşor pe trupul lui adormit.

Femeile vorbesc despre vremuri diferite. În anii în care s-au cunoscut, au marcat în conversaţiile lor anumite perioade preferate. Aşa cum Mary Louise se opreşte la 1957, la fel şi doamna Leavy din Youghal se întoarce mereu la copilăria ei, în 1921 şi 1922, Dot Sterne la 1984, Belle D la apariţia Beatles-ilor, soţia spaniolă la 1986, la privaţiunile suferite în Gibraltar. Altele ţin pentru ele însele zile sau clipe sau evemmente, ora unei tragedii sau un act de violentă.

Şi oamenii sunt evocaţi, oameni deosebiţi sau rude, bagajul personal al pensionarelor din azil. Într-o conversaţie reînnoită la nesfârşit, Mary Louise evocă oamenii din Culleen şi pe cei din oraş, pe

vărul şi mătuşa ei, pe soţul şi surorile lui. Apoi aude despre oameni pe care nu-i cunoaşte. În fiecare zi azilul se aglomerează, mulţimile fiind uneori impenetrabile.

— Dumnezeu ştie, nu-i nimic nou, afirmă femeia ştearsă, care tace de obicei, într-o conversaţie mai potolită.

Nu e nimic nou, a avut ea această revelaţie, că femeile alea nebune se vor plimba pe drumurile şi străzile Irlandei. Cândva au făcut asta, mai demult, înainte ca marile aziluri de cărămidă să fie construite, înainte ca fiecare oraş să aibă nişte adăposturi unde să-şi ascundă nebunii.

— Despre ce vorbeşte? întreabă Brid Beamish, din vârful buzelor rujate.

— Despre nebuni în libertate.

Dot Sterne şi-a rulat ciorapii în jos, sperând ca miss Foye să observe şi să n-o trimită înapoi de unde venise.

— Ah, desigur, e de acord doamna Leavy. Cu toţii am cunoscut azilurile de cărămidă. De multe ori, eu şi cu Elsie ne-am uitat peste zid.

— Mă refer la vremurile de dinaintea existenţei azilurilor, o corectează femeia ştearsă. Cu multă vreme în urmă.

— Nebuni în libertate, repetă Belle D.

— Demenţi, adaugă o femeie care fusese menajera unui preot. Cu minţile ferfeniţite.

— Acum e cu totul altceva, le reaminteşte doamna Leavy. Zilele nebunilor de pe vremuri au luat sfârşit, Nu mai folosim expresiile alea. Chiar în clipa de faţă, mi-a spus infirmiera.

— Înghite-ţi medicamentele. Râsul Micuţei Sadie gâlgâie. Te ia naiba dacă nu-ţi înghiţi medicamentele.

— Unii n-ar fi pus niciodată piciorul în locul ăsta dacă ar fi putut găsi medicamente. Un borcan cu pastile i-ar fi ţinut pe picioare.

Doamna Leavy a luat conducerea. S-a pus în fruntea pensionarelor care în curând vor fi eliberate. Le susţine cauza. Oferă dovezile medicale aşa cum le-a primit personal de la domnişoara Foye şi un doctor, cel chel, nu cel cu barbă.

— Mary Louise n-ar trebui niciodată să pună piciorul afară,

intervine Micuţa Sadie. Târfă nenorocită şi păgână.

Izbucneşte în plâns imediat, o ia în braţe pe Mary Louise şi îşi cere iertare.

1 s-a părut firesc ca vărul ei să-i devină confident. În septembrie 1957, la doi ani după nuntă, ea i-a povestit detaliile perioadei în care i se făcuse curte, propunerea de pe podul cocoşat, cum ceruse un timp de gândire, logodna şi călătoria de nuntă cu trenul şi autobuzul, sosirea la hotelul Ştrand.

Văzuseră în iunie trandafirii înflorind sălbatic în micuţa biserică ruinată. Se reîntorseseră de mai multe ori la râu, în căutarea bâtlanului. Dar Mary Louise făcea confidenţe în cimitir, printre pietrele de mormânt ale familiei Attridge.

— Şi tu ce gândeai atunci?

Robert, fascinat, o tot întrerupea, conducând-o într-un anumit punct, care îl interesa în mod special. La ce se gândea când s-a aşezat lângă Elmer Quarry prima oară, în timpul filmului *Flacăra şi carnea*? Sau când a stat în faţa altarului? Sau când reverendul Harrington, cel cu obrajii roşii, i-a declarat soţ şi soţie?

A împărţit cu el emoţiile din timpul primelor clipe petrecute în hotelul Ştrand, când a simţit îndoieli care nu existaseră înainte, atunci când soţul ei a spus că locul părea destul de confortabil. A descris cum, în sufragerie, proprietăreasa le indicase o masă unde trei bărbaţi mâncau deja. I-a împărtăşit plimbarea pe malul mării, unde copiii adunau scoici şi câinele alerga după pescăruşi. L-a condus în barul lui Mebirney, i-a povestit despre păhărelele cu lichior de cireşe, despre felul în care domnul Mulholland îi spusese Kitty, cum chelul spusese că era slab de vezică.

În cele din urmă se îmbătase, a mărturisit, iar Elmer fusese prea beat ca să se mai dezbrace. Când se treziseră dimineaţa, se simţiseră amândoi îngrozitor. Plecaseră să mai facă o plimbare de-a lungul ţărmului, în timpul căreia Elmer a zis că erau aşa mahmuri pentru că nu erau obişnuiţi cu băutura. Şi-a amintit de restul lunii de miere, acelaşi tip de conversaţii în sufragerie ca şi la barul lui Mebirney în noaptea nunţii. Domnul Mulholland şi-a luat adio în dimineaţa de

duminică, anunţând că era de datoria lui să sărute mireasa. După micul dejun, Elmer ieşea în fiecare zi în faţa hotelului şi citea din scoarţă în scoarţă *Irish Times*, în timp ce ea însoţea pe ţărm una dintre familiile care stătea la hotel. Se juca cu copiii, ajutându-i să înalţe castele de nisip. Şi-a cumpărat un costum de baie şi a intrat în mare. Miercuri, chelul i-a luat cu ei să viziteze făbricuţa unde lucra. Joi au privit bărcile care îşi ridicau pânzele. Vineri s-au întors.

— De ce te-ai măritat, Mary Louise?

— Nimeni nu ştie un asemenea lucru. El a scuturat din cap. A spus că, de obicei, privind înapoi, îţi dai seama.

— M-am gândit că va fi bine. Credeam că nimeni altcineva n-o să mă ia de nevastă. Am vrut să ajung în oraş.

— Dumnezeule!

A întins mâna şi i-a luat palma, ridicând-o la obraz. N-ar fi trebuit să-i povestească toate astea, s-a gândit ea, dar apoi şi-a spus că n-avea nicio importanţă. Nu conta nici că-l lăsa să-i ţină mâna.

— Spune-mi tot ce vrei, a îndemnat-o el şi a ascultat, ţinând-o în continuare de mână.

A auzit despre o căsătorie care nu era consumată, despre şocul pe care îl provocase hotelul Ştrand pentru noii căsătoriţi, despre felul în care trăiau de atunci. Vocea ei părea moartă, un murmur lipsit de nuanţe. „Domnişoara Jenă”, îi spunea prietena ei, dar Mary Louise, care se înroşea atât de uşor, era palidă atunci când făcea aceste confidenţe. Oare din cauză că el era invalid, de-asta îi povestise? s-a întrebat Robert. Din cauză că el nu conta? Din cauză că ei îi părea a fi dincolo de tărâmul umanităţii obişnuite, la fel de impotent ca soţul ei?

— A început să bea, a zis ea. Şi l-am înşelat după doar doi ani, venind aici duminicile.

— Dar eu sunt vărul tău, Mary Louise. Nu ştie că vii aici?

— Nimeni nu ştie.

Şi-a imaginat-o în casă, între cele două fete bătrâne care n-o puteau suferi, ba chiar o urau, şi Elmer Quarry care se târa la etaj la ora mesei, înecându-şi ruşinea în băutură. Ea a povestit despre cele două poduri ale casei, despre jucăriile cu care se jucase Elmer când era copil,

toate păstrate cu grijă în dulap. Apoi a spus:

— Cândva am crezut că sunt îndrăgostită de tine, Robert.

— De mine?

— Poate a fost în acelaşi timp când ţie îţi plăcea de mine. Poate că am fost amândoi îndrăgostiţi unul de altul.

El şi-a amintit cât de tare l-a durut când nu i s-a mai permis să meargă la şcoală, mânia pe care a simţit-o faţă de maică-sa, refuzul lui de a înţelege. Altfel ar fi murit de foame, h spusese maică-sa.

Indiferent cât de devreme s-ar fi sculat dimineaţa, orele de lumină erau insuficiente, mai ales iarna. Nici ea nu înţelesese; iar el nu-i putea mărturisi.

— Când James venea cu untul aici, în fiecare săptămână, obişnuiam să aduc vorba despre tine. Mereu mă gândeam să-i dau să-ţi ducă un bileţel.

— Cred că pe atunci atenţia îmi era acaparată de domnul Stewart.

Râsul a detensionat puţin atmosfera. Apoi el a zis:

— Ca să-ţi spun adevărul, eu încă sunt îndrăgostit de tine. Te aştept în fiecare duminică cu aceleaşi sentimente ca şi atunci.

Nici pentru Robert nu conta. N-avea importanţă că-i mărturisea totul, ea oricum n-avea să se mai întoarcă. După intimităţile împărtăşite, îi va fi greu să vină cu bicicleta duminica viitoare ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Nu ştia încă acest lucru, dar aşa avea să fie.

— N-am fost în stare să vin la petrecerea de după cununie, a zis el.

— Am crezut că n-ai vrut să vii.

— Nu, aveam de gând să venim. Aşa intenţionam. „Am să aştept în maşină”, am zis eu, dar mama nici n-a vrut să audă de aşa ceva.

— N-aveai cum să mă iubeşti, Robert.

— Nu este o alegere pe care oamenii o pot face. Oare ea voia să spună, s-a întrebat el, că nu-l putea iubi? Voia să spună că înainte de căsătorie nu putea fi vorba de iubire între ei, pentru că el nu era decât o jumătate de om? în copilărie fusese altceva, nu era nicio îndoială ce voia ea să spună:

copiii nu observă întotdeauna.

Dar Mary Louise i-a contrazis aceste gânduri, chiar pe măsură ce îi veneau în minte. Ea nu merita dragostea nimănui, a zis. Se căsătorise cu cineva pentru bani. Se căsătorise din cauza nerăbdării şi a plictiselii şi amândouă i se serviseră înapoi cu vârf şi îndesat. Calculase. Calculase la rece avantajele şi dezavantajele.

Robert a râs. I-a luat din nou mâna şi din nou ea i-a permis asta. Oricine ar fi făcut ca ea, a zis el.

— N-aş fi făcut-o dacă noi am fi rămas prieteni, Robert.

— Atunci ar trebui să insist asupra faptului că eu port toată vina.

I-a simţit apăsarea degetelor în palmă. Oare ăsta era un semn, o declaraţie pe care ea altfel n-ar fi putut-o exprima? Foarte rar, după perioada şcolii, el o zărise în oraş, atunci când din întâmplare ieşeau amândoi în aceeaşi zi. În fiecare toamnă, mama lui mergea cu maşina până la ferma familiei Dallon, cu struguri şi mere. El ar fi putut-o însoţi, dar n-a vrut niciodată s-o facă, de teama renaşterii sentimentelor. Nunta fusese imposibil de evitat.

— Îmi pare rău că am spus toate astea, Robert.

— Pentru mine faptul că ai făcut-o înseamnă totul.

Din partea lui, mai existau lucruri pe care le-ar fi putut adăuga la ceea ce spusese ea: tristeţea şi nefericirea lui când maică-sa pălăvrăgea în mă-şină la întoarcerea acasă după nuntă; mâhnirea pentru că o privase în mod egoist de o festivitate care i-ar fi făcut plăcere; durerea şi mai mare imaginându-şi fericirea iradiantă a miresei. În vreme ce Mary Louise bea lichior de cireşe la barul lui Mebirney, ea era încă în gândurile lui, încă în rochia de nuntă, aşa cum o văzuse ultima oară. Se torturase în vreme ce Mary Louise, în prezenţa soţului ei deja adormit, se dezbrăca şi se strecura ameţită în patul nupţial. În vreme ce dormea, virginală şi singură, el coborâse în adâncurile cele mai amare ale melancolici.

— Ce ironie! a fost tot ceea ce a spus el cu privire la asta, vorbind încet, în cimitir.

— Eşti singura persoană din lume căreia i-aş fi spus.

A sărutat-o uşor, buzele lor abia atingându-se. Apoi s-a ridicat un pic şi a întins mâinile spre ea. Au mers înapoi spre casă fără să mai spună altceva. Amândoi erau posedaţi de o căldură care-i încânta, căldura secretelor în sfârşit împărtăşite, chiar dacă tot secrete rămâneau, intimitatea unui adevăr lăuntric.

Traversând panta câmpului, dincolo de care se aflau casa şi grădina, Robert a zis:

— Uite! A apărut!

În ziua aceea nu luaseră binoclul, dar Mary Louise putea vedea, chiar în locul unde priviseră adesea peştii trecând, forma gri, unghiulară a bâtlanului pe care speraseră de atâta vreme să-l zărească. Cu gâtul întins, îşi vâra ciocul lung în apă, pescuind păstrăvi, dar distanţa era prea mare pentru a le permite să observe dacă încercările lui erau încununate de succes. S-a bălăn-gănit apropiindu-se de apă, pe picioarele lui nefireşti, apoi s-a întors, şi-a întins aripile şi a zburat.

— Deşteaptă creatură! a zis Robert. În casă, i-a citit lui Mary Louise dintr-o enci-clopedie. Ceea ce văzuseră era un bâtlan comun, nu un Marele Alb sau un Violet: *Ardea cinerea*. Bâtlanul comun nu era rar, dar chiar şi aşa nu putea fi văzut prea des. Pescarii îl cam persecutau.

A pus cartea deoparte şi a început să caute o alta. Romancierul rus pe care îl prefera scrisese multe volume, i-a spus, dar el nu avea decât trei. A etalat aceste cărţi în faţa ei, fiecare deschisă la pagina de titlu, de parcă ar fi fost important ca ea să le vadă.

— De ce ai făcut asta, Robert?

— În cazul în care n-ai să te mai întorci.

— Bineînţeles că o să mă întore.

— Niciodată nu poţi fi sigur.

Cele trei volume au fost lăsate aşa cum le deschisese el, pe una dintre mesele pline de alte vrafuri de cărţi. Dacă nu din cauza a ceea ce fusese mărturisit, atunci din cauza a ceea ce urma să se întâmpâc, ea n-avea să se mai întoarcă.

— Ai fost atât de bun cu mine, Robert. Nici nu-ţi pot spune ce mult înseamnă să pot discuta cu tine.

— Pot să te sărut aici, Mary Louise? Măcar o dată?

— Da, poţi, a răspuns ea, fără cea mai mică ezitare.

De data asta, el a luat-o în braţe şi i-a apăsat buzele ceva mai mult, apoi i-a ţinut mâna pentru o clipă, după ce buzele lor s-au despărţit. I-a spus din nou că era f rumoasă.

— Dar nu sunt câtuşi de puţin, a început ea, aşa cum făcuse şi înainte.

— Ba eşti, a repetat el la rându-i.

Au luat ceaiul în bucătărie şi, după ce Mary Louise a plecat, Robert i-a dus o ceaşcă mamei sale, care culegea zmeură. Era destul, s-a întrebat el, faptul că-şi spuseseră toate acele lucruri? Oare tot ceea ce îşi împărtăşiseră echivala cu faptul că ea n-avea să se mai întoarcă? În vreme ce ajuta la culesul fructelor, ui Robert i s-a părut că brusca apariţie a verişoarei lui în viaţa sa făcuse încă de la început parte dintr-o alcătuire pe care conversaţia lor de astăzi o completase, odată cu rostirea adevărului. Era ca şi cum, dincolo de voinţa lor, declaraţia de afecţiune fusese prescrisă. Faptul că propria lui iubire dăinuise, în vreme ce a ei se diminuase, nu era decât o circumstanţă; cel puţin onoraseră ceea ce fusese. Dar putea el, se întreba acum, să ignore clipele unei după-amiezi?

În vreme ce mergea cu bicicleta pe drumul pustiu, Mary Louise a simţit la început că se îndepărta de o fantezie. Nu părea deloc real faptul că Robert îi luase mâna, că ea îi povestise atât de multe, că se sărutaseră de două ori. Şi, totuşi, toate astea se întâmplaseră. Ceea ce se întâmplase semăna cu adulterul; era o soţie păcătoasă.

Dar nu simţea niciun regret, nicio umbră a vinovăţiei. Toată după-amiaza strălucirea păcatului o posedase şi nici acum nu voia să se estom-peze. Ar fi vrut să-i simtă în veşnicie buzele calde, răcoarea mâinii într-a ei. Voia să-l audă din nou zicând, la fel de clar, că era frumoasă şi că o iubea. În tufişuri, văratica laba-ursului se ofilise, rămânând din ea doar lujerii fragili. Undeva, în apropiere, a cârâit o sperietoare de păsări, o dată şi încă o dată, sunetul diminuându-se pe măsură ce ea se îndepărta pe bicicletă. O femeie ce îşi tundea tufişul de cerceluşi din faţa casei i-a făcut cu mâna şi i-a spus că e o zi minunată.

— Da, minunată, i-a strigat Mary Louise la rândul ei,

amintindu-şi de cerceluşii din părul femeii îmbrăcate în negru. Minunată.

În acea noapte, cu câteva minute înainte de miezul nopţii, Robert a visat că el era cel care o însoţea pe verişoara lui în luna de miere. Cei trei bărbaţi care îi fuseseră descrişi stăteau pe un drum, iar pe o plajă largă, fără sfârşit, un stol de pescăruşi cobora spre marginea mării. Domnişoara Mullover i-a spus că n-avea voie să facă baie şi nici măcar să se bălăcească. „Eşti un copil *îngrozitor*”. *a* cer-tat-o domnişoara Mullover pe Berty Figgis. De îndată ce păsările au atins nisipul, s-a putut vedea că erau, de fapt, bâtlani.

El şi-a pus braţele în jurul taliei verişoarei sale şi, plimbându-se pe ţărm, au vorbit despre tatăl lui. În clipa aceea, Robert a murit.

Se plimbă prin grădină. Cel mai mult îi place în grădină, întotdeauna a fost aşa, de când a venit la azil. Cunoaşte numele fiecărei flori, are un strat care e numai al ei.

Nimeni nu ştie ce o să se întâmple cu locul ăsta, poate că nici nu contează. Poate faptu. l că un loc îşi schimbă destinaţia, că o casă ajunge ruine n-are nicio importanţă – un grăunte de nisip rostogolindu-se pe un ţărm, nimic mai mult. Chiar şi aşa, e trist că stratul ei de finri urma să fie înăbuşit de bălării.

Nu-şi ia medicamentele şi nici nu intenţionează s-o t’acă. N-o să iei; i nici măcar o dată. „Eşti obraznică”, a zis cândva domnişoara Foye, dar n-a spus-o privitor la medk amonte, deşi bănuieşte ceva. Domnişoarei Foye u plac pensionarele pentru care plăteşte cineva, îi place să vadă cum sosesc cecurile. Obraznică, în general, la asta s-a referit domnişoara Foye, la o tendinţă în sensul ăsta. Infirmierele o privesc când înghite, dar domnişoara Foye ştie că înghiţitul nu e chiar ceea ce pare. Şireată ca o vulpe, aşa este domnişoara Foye când e vorba de lucruri de genul ăst.a.

James Dallon umfla un cauciuc de tractor în curte, când un necunoscut s-a dat jos dintr-o dubă albastră şi a întrebat dacă aceea era casa familiei Dallon. Omul a spus ceva despre faptul că fusese chemat pentru zmeură şi ce mai rămăsese din mazăre, la casa mătuşii lui James, dar James nu ştia despre ce vorbea el. Apoi omul a spus că

are un mesaj. Nu a zâmbit. Nu părea fericit. James l-a invitat în bucătărie.

Mai târziu, în acea dimineaţă, doamna Dallon s-a dus cu maşina să-şi consoleze sora. Au stat împreună în bucătărie aproape toată ziua, doamna Dallon a pregătit ceai şi pâine prăjită după-amiaza şi a fiert un ou pentru fiecare. Voia să rămână acolo şi peste noapte, dar sora ei n-a vrut să audă. Au vorbit despre vremurile când erau tinere, înainte de a se căsători; despre momentul în care soţii au apărut pentru prima oară în viaţa lor şi despre vieţile diferite care au urmat. Au vorbit despre naşterea copiilor, cum Robert abia a supravieţuit. Au vorbit despre existenţa de care avusese parte.

Despre vizitele de duminică ale lui Mary Louise nu s-a pomenit niciun cuvânt, cu excepţia faptului că mătuşa a zis „Mary Louise a fost bună cu el”. Doamna Dallon a crezut că era vorba de trecut, când erau copii la şcoala domnişoarei Mullover. Mica neînţelegere a trecut neobservată.

În încăperea unde nepotul ei petrecuse majoritatea timpului i s-au arătat cărţile şi soldaţii de lângă fereastră„La cu tine nişte struguri”, i-a spus sora ei când s-a înseraf, împăcată cu o moarte despre care întotdeauna ştiuse că aşa va fi, iute şi neaşteptată.

— Ah, nu, dragă, a protestat doamna Dallon. Totuşi strugurii au fost cuieşi.

În casă a apărut reverendul Harrington, iar mai târziu, acelaşi cioclu care, cu ani în urmă, îl înmormântase pe tatăl lui Robert. Ataşamentul lui Robert faţă de cirmtirul părăsit nu era cunoscut, de vreme ce despre acest secret nu ştia decât veriaoara lui. Urma să-i fie săpat un mormânt lângă cel al tatălui său, în cimitirul bisericii de ţară unde de obicei? e ducea familia şi unde reverendul Harrington împărtăşca o dată pe lună şi oficia în fiecare dumimea, la şase şi jumătate, vecernia.

Existase o mare fericire în viaţa lui Robert, a consolat-o preotu! în bucătărie. Robert fusese amuzat de tot felul de lucruri. îi plăcea să râdă şi să se distreze. Toate astea făceau mai mult decât o viaţă mai lungă, şaizeci sau şaptezeci de ani petrecuţi în amărăciune şi

nemulţumire. Mamei, care rămăsese acum singură, i-a venit greu să se con-soleze cu asta, dar nu a arătat-o.

— Vreţi să luaţi câţiva ciorchini de struguri, domnule Harrington? s-a oferit ea, şi reverendul a piceat la rândul lui cu strugurii în maşină.

Doamnei Dallon i s-a părut ciudat faptul că mezina ei a leşinat atunci când i s-a spus despre moartea vărului ei, de vreme ce abia dacă îl cunoscuse – şi asta cu ani în urmă, la şcoală. Murise în somn, fără dureri, a relatat doamna Dallon, intrând în magazin pentru a aduce ştirea şi a oferi detalii despre înmormântare. Mary Louise s-a făcut albă ca varul. În clipa următoare, picioarele i-au cedat şi s-a prăbuşit în spatele tejghelei.

Elmer a venit repede din biroul lui şi, ajutat de domnul Renehan, chernat în grabă de alături, au cărat-o pe Mary Louise sus pe scări. Ea şi-a revenit pe drum şi s-a zbătut ca să stea în picioare, pe palierul primului etaj. A plâns în faţa lor la început, înainte de a întoarce spatele tuturor şi a se grăbi să urce scările la următorul etaj. Doamna Dallon voia să rămână cu ea şi, după ce s-a consultat cu Elmer şi surorile lui, a urcat la rândul ei. Dar uşa camerei despre care i se spusese că era dormitorul fiicei ei şi a lui Elmer era deschisă şi Mary Louise nu era acolo. Pentru cazul în care nu înţelesese bine ce i se spusese, doamna Dallon a încercat şi celelalte uşi, dar n-a găsit decât camere goale şi o scară îngustă, fără covor.

Între timp se făcuse ceaiul şi a fost chemat doctorul Cormican. Cumnatele lui Mary Louise au obligat-o pe doamna Dallon să se aşeze în camera cea mare din faţă, Elmer s-a întors să se ocupe de magazin şi să-l aştepte pe doctor, domnul Renehan şi-a exprimat condoleanţele sale doamnei Dallon pentru pierderea unui membru al familiei. Când ea tocmai le explica surorilor faptul că nepotul ei nu fusese niciodată sănătos şi că nu dusese o viaţă normală, s-au auzit paşii lui Mary Louise la etaj.

— O fi fost la spălător? a sugerat Rose. Matilda a spus şi ea ceva despre o anume perioadă a lunii.

Dar atunci când deschisese uşa către scările care duceau în pod,

doamnei Dallon i se păruse, deşi nu putea fi sigură, că auzise un scâncet îndepărtat deasupra ei. Cu siguranţă fiica ei nu fusese la spălător, a cărui uşă o verificase. O nedumerea faptul că, după ce leşinase atât de dramatic, Mary Louise alergase în pod. În clipa respectivă nu avusese impulsul de a urca scările prost luminate ale podului, dar acum dorea s-o fi făcut.

— Nu ştie că sunt aici, a spus ea când s-au auzit paşi care au traversat palierul şi au continuat să coboare. Mary Louise! a strigat ea, ieşind în grabă din cameră. Mary Louise!

Mary Louise ajunsese în hol. Cu chipul scăldat în lacrimi, a ridicat privirea. Îşi pusese nu pardesiu peste rochia albastră cu flori.

— N-am nimic, a zis ea, nu-ţi face griji.

— Trebuie să sosească doctorul.

— N-am nevoie de doctor.

A ieşit. O uşă a pocnit undeva în fundul holului. O clipă mai târziu, Rose a strigat din camera din faţă că Mary Louise plecase cu bicicleta. Încă mai ţinea marginea perdelei între degete şi doamna Dallon s-a apropiat de fereastră ca să vadă cu ochii ei. Dar Mary Louise dispăruse deja.

Vremea nu se schimbase. Cerul de toamnă timpurie, golit de nori, fusese la fel de palid atunci când ei se plimbaseră, cu două zile în urmă, pe câmp. Soarele nu-şi pierduse niciun pic din vigoarea de august, roua nopţii nu dăinuia nicio clipă mai mult.

Lujerii fragili de laba-ursului erau la fel, aceeaşi cârâitoare menită să sperie păsările răsuna în câmpul de porumb. Femeia care îşi îngrijea tufişul de cerceluşi nu era în faţa casei, dar ramurile şi frunzele ofilite se aflau încă răspândite pe drum. Acelaşi câine a fugit după bicicleta lui Mary Louise, un terrier bălţat, cu ochi vioi. Pe drumuri, trebuiau evitate aceleaşi gropi.

Şi totuşi, totul părea diferit. Vitalitatea se scursese din tot peisajul, la – aindu-l mohorât. Găsiseră patru ciuperci pe câmpul în pantă şi în bucătărie el le înşirase pe grătarul de lemn unde se scurgeau de obicei vasele: ea le-a avut în faţa ochilor.

S-a dus în cimitir şi s-a aşezat aşa cum stătuseră amândoi,

printre pietrele de mormânt ale familiei Attridgo. Oare asta era o pedeapsă pentru păcatul lor? Dacă era așa, nu părea drept, de vreme ce viața ei era un chin mai mare decât moartea lui. Nu voia să mai plece de acolo niciodată, să moară și ea în locul acela unde stătuseră amândoi.

— Te iubesc, Robert, a șoptit ea, știind ceea ce ea nu știuse în ultimele ore ale vieții lui. Te iubesc, a spus ea din nou. Lacrimi proaspete i-au apărut atunci, lacrimi cara au curs mai liber decât înainte. Și când, în cele din urmă, ea și le-a șters, s-a gândit:

Ar putea fi oare o greșeală? Oare nu auzise bine ceea ce îi spusese mama ei? Oare era doarbolnav? Oare mătușa Emmeline era cea care murise? Dacă era vorba de o eroare, dacă avea s-o ia din nou pe cărarea acoperită cu iarbă acum și avea să-l găsească jelindu-și mama în bucătărie, n-avea să-l mai părăsească niciodată. Avea să rămână în casă cu el, să aibă grijă de el, așa cum nicio ființă nu fusese vreodată îngrijită. Avea să se revanșeze, nimic nu i se va părea un sacrificiu, căci tot ceea ce-și dorea era să fie cu el, fiecare dintre ei parte a celuilalt.

Dar Robert era mort. Mama ei îi spusese acel lucru. Nu faci greșeli când relatezi despre moartea cuiva. Nu auzise greșit. Robert era mort și nu suferise. Era rece ca gheața deja, trupul lui era țeapăn și fără folos, amuzamentul dispăruse pentru totdeauna de pe chipul său.

Mary Louise a rămas în cimitir atunci când a venit asfințitul. Tremurând și dorindu-și moartea, a rămas și atunci când a căzut întunericul. Credea Că s-ar putea să nu părăsească niciodată cimitirul și n-a făcut asta decât odată cu primele raze ale dimineții.

Stratul ei de flori fusese întotdeauna îngrijit pentru el. Faptul că stătuse la azil îi permisese ca, fără ca cineva s-o ia la întrebări, să-și aleagă fără grabă plantele, să treacă prin încercările și erorile cultivării lor, să urmărească felul în care mugurii căpătau culoare, apariția petalelor.

— Ah, cred că va dispărea, răspunde țâfnos grădinarul, atunci când ea îl întreabă despre soarta stratului de flori. Nu este omul al cărui braț a fost rupt de către Sadie, care balansa un târnăcop. Mai

tânăr, nepotrivit cu locul, în orice caz, acela a plecat imediat. Omul ăsta e mai bătrân; fusese aici încă de la începutul şederii ei; nu-i de mirare că e îndurerat. Spune că azilul va fi transformat în hotel.

— Stratul meu de flori o să devină o amintire. Sper că vor păstra grădina.

— Am auzit un zvon cum că ar face pe locul ei o parcare.

Încet, ea se îndepărtează, imaginându-şi maşinile înşiruite, de diverse culori. Tessa Enright a vizitat-o o dată, acum o chema Hospel, era mama a patru copii şi soţia unui comerciant de midii. S-au plimbat tot pe aleile astea, în căldura după-amiezii şi brusc prietena ei i-a spus: „Sunt îndrăgostită”. Nu mai spusese nimănui altcineva. „Nimănui în afară de tine”. A plâns într-o batistă de dantelă liliachie. A spus că îi era ruşine că Mary Louise stătuse la azil timp de şaisprezece ani fără ca ea să o viziteze. Era îndrăgostită de un englez întâlnit într-o vacanţă la mare, în Franţa, unde se dusese cu familia. Soţul ei era bogat, aveau şi o femeie care supraveghea copiii. Englezul spusese că n-ar mai putea trăi fără ea. „Imaginează-ţi! Să spună aşa ceva atât de curând. Abia dacă mă cunoştea”. Tessa Enright nu se schimbase. Slabă ca un fus, cu pomeţi înalţi, părul ca mătasea arsă de soare. Ochii ei avuseseră întotdeauna o privire uimită, buzele erau uşor răsfrânte, dându-i o alură îmbufnată. N-ar fi venit s-o vadă metodată dacă n-ar fi căutat cu disperare o confidentă. Aici, mai degrabă decât oriunde altundeva, secretul ei avea să fie în siguranţă.

Singură în grădină, cincisprezece ani mai târziu, Mary Louise îşi aminteşte precis nuanţa liliachie a batistei ei. Era mai deschisă decât hainele cu care se asorta, bluza care se încheia la gât, fusta scurtă şi pantofii şic. Îşi arointeşte că îi povestise cum îl întâlnise pe comerciantul de stridii la o petrecere. Englezul era o persoană care avea ceva de-a face cu vapoarele, le expedia dintr-un port în altul, în numele altora. Mary Louise îşi imaginează bărbatul aşa cum şi-a imaginat-o pe Jeanne d’Arc, şi mai târziu pe tatăl vărului ei, apoi pe oamenii din romanele citite de el. Vede copiii prietenei ei puşi la punct de o bonă calmă. îi vede soţul. Plasează familia într-o sufragerie de hotel, printre chelneri care vorbesc franţuzeşte şi care toarnă vin cu

pricepere. Engleznt se apropie, cu un tricou şi un bluzon cu o emblemă, bine bronzat, cu un zâmbet aşternut pe chip. Ceva mai târziu, când sunt în intimitate, prietena ei îl ia în braţe, strecurându-şi mâinile sub bluzonul cu emblemă, degetele ei atingându-i muşchii spatelui.

Mary Louise se apleacă şi ridică o petală de trandafir de unde căzuse. Sub nicio formă nu este permis să rupi florile. Brid Beamish a făcut asta o dată şi nu i s-a mai dat voie să intre în grădină timp de şapte luni, şapte fiind numărul de flori culese. Petala n-are niciun miros, dar în palma ei pare la ffil de frumoasă ca orice altă floare pe care o atinsese, purpurie cu dungi albe. Plantase mai ales trandafiri în stratul care îi fusese repartizat, iar pe margim lăcrămioare. E bucuroasă că nu ea se căsătorise cu negustorul de stridii şi nu avea patru copii. E bucuroasă că n-a trebuit niciodată să-şi povestească intimităţile unei prietene din copilărie care este închisă undeva în siguranţă şi care oricum n-are cum să fie crezută.

Ceţurile toamnei au venit, lipindu-se de casele de pe strada Bridge, mânjind vitrinele magazinului cu picături şi pârâiaşe. Oraşul s-a îmbihat cu miros de fum de turbă, acru în aerul umed. Zilele s-au scurtat, prinse între anotimpuri, până ce a sosit noiembrie, anunţând iarna.

Pe la mijlocul lunii, pentru Mary Louise înmormântarea părea să se fi petrecut cu secole în urmă. Stătuse în mica biserică cu familia ei, în rândul din faţă, vizavi de prezenţa sohtară a mătuşii ei. Erau tot felul de oameni acolo, mai ales vecini, câţiva veniţi din oraş, domnişoara Mullover, familia Eddery, rude din alte ramuri ale familiei pe care nu-i mai văzuse înainte. Coşciugul a fost coborât în cimitirul din curtea bisericii; reveren-dul Harrington a oficiat slujba; câţiva pumni de pământ au fost aruncaţi pe suprafaţa lăcuită. Apoi nimeni n-a mai ştiut ce să facă: împrejurarea era tristă, o viaţă atât de scurtă, prea tristă pentru o ceremonie pompoasă. Totuşi, în cele din urmă, unii dintre cei prezenţi s-au reîntors la casa mătuşii.

De când murise vărul ei, primul gând care, în fiecare dimineaţă, îi acapara conştiinţa pe cale de a se trezi era că moartea se întâmplase cu adevărat. Robert, slab şi fragil la şcoală, nu mai exista. Robert,

zâmbind în încăperea dezordonată care îi plăcea atât de mult, era acum o himeră în mintea ei. O umbră a arătat către bâtlan şi s-a aplecat să culeagă ciuperci. O umbră a sărutat-o de două ori. Imaginile care se estompau nu erau la fel de bune ca nişte fotografii, dar, oricum, ea nu avea nicio poză de-a vărului ei.

Din cauza asta, într-o după-amiază de duminică de la mijlocul lui noiembrie, Mary Louise s-a dus cu bicicleta până la casa mătuşii. Nu prea ştia ce o să spună la sosire şi nici ce va găsi acolo. Se întreba dacă avea să fie bine primită.

De fapt, chiar aşa s-a întâmplat. Mătuşa ei era în grădină, smulgând din pământ fasolea căţărătoare care se ofilise. Purta cizme de cauciuc şi un trenci vechi. Lângă locul unde muncea, mocnea un foc.

— Mary Louise!

— Deranjez?

— Nu, nu, am ajuns la ultimul rând. A smuls ceea ce mai rămăsese şi a aruncat lujerii în foc. O treabă pe care n-o putea suferi, a spus, conducând-o în spatele casei.

— Mă întrebam… a început Mary Louise în bucătărie.

— Mă descurc binişor.

În bucătărie, Mary Louise a făcut ceaiul, în vreme ce mătuşa ei şi-a scos cizmele şi a atârnat fulgarinul deasupra căminului ca să se usuce.

— E bine că ai trecut pe la mine, Mary Louise.

— N-am avut niciodată ocazia să te consolez. S-a oprit, turnând apa fiartă în ceainic. Am avut nevoie de consolări pentru mine însămi.

— Nimic pe lume nu e o consolare mai mare decât faptul că tu şi Robert aţi fost prieteni în acele ultime câteva luni.

— Am ţinut foarte mult la Robert, mătuşă

Emmeline.

Mătuşa ei se dusese la chiuvetă să se spele pe mâini. A dat drumul la robinete, curăţindu-şi palmele cu o perie. Mary Louise a turnat ceaiul în cele două ceşti.

— Şi Robert a ţinut la tine, Mary Louise. Doar atât a fost spus, în mod clar, mătuşa nu ghicise profunzimea relaţiei dintre ei. În timpul

vieţii fiului ei, nici nu-i trecuse prin cap aşa ceva. Nu văzuse niciun motiv pentru care o afecţiune nevinovată n-ar trebui permisă într-o viaţă atât de săracă din punct de vedere emoţional.

— Am un tort pe care mi l-a trimis mama ta. A fost foarte drăguţă cu mine.

Un tort de fructe neînceput a fost pus pe o farfurie. Mary Louise sperase că-şi va putea mărturisi sentimentele, că mătuşa ei avea să înţeleagă şi să asculte. În schimb, femeia s-a apucat să taie felii din tort şi Mary Louise a simţit că subiectul trebuia schimbat. Faptul că ea şi Robert ţinuseră unul la altul era una, dar a vorbi despre iubire era cu totul altceva.

— Ori de câte ori o să ai chef, i-a spus mătuşa ei, să treci să mă vezi.

Invitaţia a mai îndulcit puţin atmosfera, dar Mary Louise simţea că o doare să fie din nou în acea casă şi ştia că nu-i va fi prea uşor să se întoarcă. Cimitirul abandonat şi biserica ruinată din care ieşeau trandafirii în miezul verii erau lucruri mai uşor de suportat. Acolo nu existau voci ce nu-şi aveau locul; nu ţi se cerea să fii politicos.

— Crezi că aş putea avea un desen de-al lui Robert?

— Ah, desigur. Hai să mergem să vedem. Cele trei cărţi erau deschise pe masă, aşa cum le pusese el. Batalioanele franceze şi germane erau angajate într-un conflict pe care el trebuie să-l fi aranjat după plecarea ei. În cameră se mai dereticase puţin, dar nu prea mult.

— Trebuie să-mi fac puţin curaj, a zis mătuşa, tonul ei dând în vileag faptul că îi era greu să îndeplinească această sarcină. Nu prea intru aici.

Mary Louise n-ar fi schimbat poziţia nici unui lucru, a nici unei cărţi, schiţe sau desen. N-ar fi schimbat cu niciun centimetru fotoliul lui de lângă foc. iarna ar fi aprins din nou căminul şi l-ar fi întreţinut în fiecare zi.

— E drăguţ din partea ta că-ţi doreşti un desen, a spus mătuşa ei, atunci când şi-a ales o schiţă cu nişte copaci iarna. Poţi să iei orice altceva doreşti.

Mary Louise s-a uitat în jur, dar nevoia de a nu deranja nimic a

copleşit-o din nou.

— Poate astea, a sugerat ea reticentă, indicând cele trei cărţi.

— Sigur, ia-le.

Au ieşit din cameră şi în bucătărie au mai băut o ceaşcă de ceai. O vreme, nu şi-au vorbit. Apoi, mătuşa ei a spus:

— Mama ta mi-a propus să mă duc să stau cu ei la Culleen. Ce părere ai despre asta, Mary Louise?

Vizitele ei de duminică în această casă aveau să fie date în vileag, i-a trecut prin cap. Contactul zilnic va da totul la iveală. Dar ceea ce contase în timpul vieţii lui acum nu mai avea importanţă. Chiar dacă mărturisirea ei de astăzi avea să ducă cu timpul la trezirea unor suspiciuni în mintea mătuşii ei, n-avea nicio importanţă. Nu-şi dorea decât să fi ştiut, în acea ultimă duminică, că îşi iubea vărul cu pasiunea pe care moartea a scos-o la iveală.

— O să te simţi cam singură dacă rămâi aici, mătuşă Emmeline.

— Păi, asta cred şi ei. Şi chiar aşa este. În clipa de faţă, aşa e, deşi poate că, în timp, mă voi obişnui.

— Ar fi înţelept s-o faci.

— Da, aşa e. Dacă Letty o să se mărite cu Dennehy, o să rămână liber dormitorul ăla.

Mare parte din casa ei aparţinea mai degrabă Băncii Irlandei. Şi-ar fi luat o povară de pe umeri dacă ar fi scăpat de ea. Partea de vest a acoperişului era în paragină, streşinile trebuiau înlocuite, ţevile erau vechi.

— Ţin la James, a spus ea. Mi-ar plăcea să am din nou în preajmă un tânăr.

Mary Louise putea discerne ce era în mintea mătuşii şi a părinţilor ei. Ideea care existase – acceptată aproape ca pe un fapt – că Letty şi James vor îmbătrâni împreună, acum că Mary Louise se căsătorise, nu mai părea să fie valabilă. Letty avea să se mărite probabil cu veterinarul, iar James să se însoare la rândul lui într-o zi. Cu un dormitor în plus, în astfel de împrejurări, era firesc să oferi adăpost unei rude apropiate.

— Nu sunt sigură, Mary Louise. Nu sunt sigură că n-aş deranja.

Mary Louise a negat din cap. Ăsta era ultimul lucru care s-ar putea întâmpla, a asigurat-o ea. Dacă i s-a făcut propunerca, însemna că întreaga familic discutase problema. Tatăl ei fusese de acord, ca şi James, l-ar căsătoria lui Letty era probabil stabilită.

— Da, cred că decizia e luată, a zis mătuşa.

— Eu nu ştiu nimic.

— Totdeauna se ţine secret, o vreme, ştirea despre căsătoriile mixte. Preotul lui Dennehy o să încerce s-o convertească pe Letty.

— Letty n-o să fie de acord niciodată.

— Preotul o să vrea să boteze totuşi copiii. Mary Louise a simţit că nimic din toate astea nu o priveau. În trecut, cu secole în urmă, Letty i-ar fi împărtăşit totul. Ar fi stat treze în dormitorul care în curând avea să rămână gol, şi Letty i-ar fi turuit toate detaliile poveştii ei de dragoste, circumstanţele cererii în căsătorie şi încercarea preotului paroh de a o convinge. Când se întâlnea cu Gargan, se întorcea în dormitor seara cu tot felul de informaţii, adesea trezind-o pe Mary Louise ca să i le spună: ce avansuri îi făcuse, ce îi mărturisise despre dorinţele lui din copilărie, confesiuni despre clienţii băncii, cine era solvabil şi cine nu. Acum se părea că sora ei urma să se mărite cu un om pe care Mary Louise îl văzuse doar o dată sau de două ori şi despre care Letty nu-i spusese până acum absolut nimic. După nuntă, totul la fermă avea să fie altfel: mătuşa Emmeline avea să se mute în dormitorul care fusese al lor, iar James să se însoare, probabil cu e fată din familia Eddery. Nimic din toate astea nu mai reprezenta lumea lui Mary Louise. Lumea ei era acum magazinul de textile şi locuinţa de deasupra lui, cumnatele şi soţul ei, încăperile din pod, amintirea iubirii vărului ei. se afla în oraşul în care năzuise atât să trăiască, cu aerul lui mirosind a fum de turbă şi oamenii interesaţi de aparenta ei sterilitate.

— Preoţii vor încerca totdeauna să boteze copiii în religia lor, a apus mătuşa. Aş zice că e de înţeles.

— Trebuie să mă întore. A ezitat. Presupun că nu există vreo fotografie de-a lui Robert de care te-ai putea lipsi.

Pentru prima oară, mătuşa ei a părut surprinsă. Apoi s-a îndepărtat şi s-a întors cu un album în care vreo duzină de fotografii

erau prinse între pagini. Niciuna nu era lipită.

— Cele cu Robert sunt preţioase pentru mine, a zis ea. N-am niciuna mai recentă.

Mary Louise le-a luat la rând. Robert bebeluş, la trei sau patru ani, Robert cu palton şi şapcă, aşa cum şi-l amintea ea din copilărie.

— Nu prea ne-am dus la fotograf, a zis mătuşa ei.

Mai existau şi alte fotografii; le-a privit şi pe-acestea – ale casei şi ale unor oameni pe care nu-i cunoştea, ale mătuşii ei când era fată, ale tatălui lui Robert, care purta mustaţă.

— Mulţumesc că mi le-ai arătat, mătuşă Emmeline.

Curând după ce a ieşit de pe alee, a auzit un ecou al vocii vărului ei.

J.într-o vară toridă a anului 1853, doi tineri stăteau la umbră. unui tei înalt, lângă râul Moscoua, nu departe de Kunţovo…”

Mary Louise avea dreptate când îşi imagina că oamenii din oraş erau interesaţi de faptul că n-avea copii. Se considera de asemenea că devenise cam ciudată, făcându-se adesea o legătură între aceste două aspecte. Femeile care intrau în magazin au observat la ea unele bizarerii şi au vorbit despre asta între ele. Au discutat şi în alte magazine – la Renehan, alături, la Foley şi în alte părţi. Au spus-o sporovăind, întrebând, prorocind, depinde cu cine stăteau de vorbă. Tânăra soţie părea ab-sentă; i te adresai şi adesea nici nu te auzea. Cereai şifon şi ea se întorcea şi îţi dădea eşantioanele de mătase. N11 mai era atât de prietenoasă ca înainte. Uneori abia dacă îţi surâdea şi, în clipa următoare, îşi amintea şi râdea cu exuberanţă.

Într-o zi, Letty a venit în magazin să-i spună surorii ei că se logodise cu Dennehy. A fost imediat izbită de ceea ce apoi avea să-i descrie mamei ei drept „atitudinea ciudată a lui Mary Louise”.

A întrebat dacă ar putea să urce la etaj câteva minute şi Mary Louise a condus-o în încăperea cea mare din faţă, o cameră în care Letty nu fusese niciodată înainte. S-au aşezat de fiecare parte a căminului. Dennehy cumpărase ferma şi clădirile anexe unde se duceau cu maşina în căutarea intimităţii. Letty a încercat să-şi amintească încăperile, măsurând în minte dacă vreuna dintre ele era la

fel de mare ca aceea în care se aflau. A ridicat în slăvi virtuţile logodnicului ei, dărui-rea lui şi tot ceea ce plănuiseră pentru viitor. A întors capul atunci când a spus că era cu adevărat îndrăgostită de el şi că aşa fusese din prima clipă când ieşiseră împreună. I-a transmis că Dennehy era nerăbdător să-i cunoască mai bine sora.

— N-a scos un cuvânt, a povestit mai târziu Letty. A stat acolo, fără să-şi schimbe aproape deloc expresia.

Aici cam exagera, dar afirmaţiile, oricum, reflectau fidel adevărul, de vreme ce luau în considerare propria surpriză a lui Letty.

— E bolnavă? a întrebat doamna Dallon. Letty a negat din cap. Sora ei nu era bolnavă, nici vorbă de aşa ceva.

— Ah, am observat şi eu, a zis doamna Dallon, amintindu-şi de vizita ei la familia Quarry, cu ocazia morţii nepotului ei.

Gândindu-se la asta ulterior, ajunsese la concluzia că purtarea lui Mary Louise avea de-a face cu faptul că nu cra gravidă încă. Tot mai mult, ciudăţenia mezinei sale – deprimarea transformată brusc în euforie, apoi tristeţea sinistră din ultima vreme – i se păruse doamnei Dallon a fi o conse-cinţă a acestui fapt. Nici ea şi nici soţul ei n-au găsit vreodată necesar să discute ori măcar să aducă vorba despre faptul cunoscut că, de generaţii, cei din familia Quarry făcuseră pasul spre căsătorie mai degrabă ca o necesitate decât ca o dorinţă. Mary Louise dorise să locuiască în oraş, aşa că alesese să iasă cu Elmer Quarry. Bătrânii Dallon, în intimitatea dormitorului lor sau singuri în bucătărie, când James era plecat să joace cărţi, iar Letty ieşea cu Dennehy, n-au discutat deschis con-secinţele acestor fapte şi nu şi-au pus problema fericirii în căsnicie a lui Mary Louise. Nu pronunţaseră cuvântul ăsta nici înainte de căsătorie. Şi n-au făcut-o nici după. Nu era un cuvânt care aparţinea în mod natural vocabularului lor. S-ar *H* simţit mai bine dacă Elmer Quarry ar fi fost mai tânăr sau dacă ar fi fost cineva mai potrivit pentru fiica lor. Dar au trebuit luaţi în considerare alţi factori. Era vorba de un pur ghinion faptul că deocamdată nu erau bunici.

— N-a spus că ar fi fost bucuroasă sau altceva, a continuat Letty. N-a făcut decât să dea din cap. I-am povestit despre casă şi nici măcar

nu m-a întrebat unde este.

— Poate că a fost dezamăgită că nu i-ai cerut să-ţi fie domnişoară de onoare?

— Nu poţi avea ca domnişoară de onoare o femeie căsătorită. I-am spus, dar apoi m-am întrebat dacă a auzit într-adevăr.

— Ar trebui să treacă pe la doctorul Cormican. În ziua de azi, se fac nişte teste.

— Nu cred că despre asta e vorba.

— Şi atunci, ce altceva?

— El bea.

— Cine?

— Elmer.

— Fii serioasă, Letty. Elmer nici nu pune gura. C'ei din familia Quarry n-au băut niciodată.

— S-a apucat de băut. Ştie tot oraşul.

Dacă Letty ar fi ştiut, ar fi putut adăuga că neaşteptata pasiune pentru whisky a lui Elmer Quarry era văzută în oraş ca fiind în legătură cu mariajul său lipsit de progenituri, despre care surorile lui sugerau de-acum în mod deschis că fusese o teribilă greşeală.

— În barul Hogan, a zis Letty. L-am văzut cu ochii mei acolo.

— Dumnezeule!

— Parcă ai vrea s-o zgudui când o vezi stând acolo fără să spună nimic. Dar în clipa următoare ţi-e milă de ea.

Doamna Dallon i-a repetat mai târziu întreaga conversaţie, cuvânt cu cuvânt, soţului ei. Nici el nu cunoştea faptul că Elmer Quarry se apucase să piardă vremea prin barul Hogan. Nimeni nu-i spusese despre asta la târgurile de vite, dar doamna Dallon a subliniat faptul că asta se întâmplase din cauză că era vorba de un subiect delicat.

— De îndată ce vor apărea copiii, totul se va aranja, a zis domnul Dallon.

— Mă rog lui Dumnezeu să fie aşa. Dar doamna Dallon n-a putut dormi în noaptea aceea. A stat acolo amintindu-şi detaliile naşterii lui Mary Louise, cât de târziu apăruse şi apoi copilăria uşoară pe care o avusese, în comparaţie cu cea a lui Letty şi James. Crescând, Mary

Louise fusese o fetiţă cu ochii mari, nu energică precum Letty şi nici repezită precum James. Uneori, reveria ei te irita. Uita de multe ori să facă anumite lucruri şi ai fi putut crede că o făcea în mod deliberat, dar niciodată nu era aşa. Pe urmă a fost ziua aceea, când căzuse prin trapa beciului exterior, zăcând pe paie o groază de vreme, înainte ca lătratul câinilor ciobăneşti să le atragă celorlalţi atenţia. Pe urmă, ziua în care domnişoara Mullover scrisese pe notiţa trimisă părinţilor la sfârşitul trimestrului că, în afirşit, fiica lor se putea concentra. Doctorul Cormican crezuse la un moment dat că ar putea avea probleme cu apendicul şi ei se îngrijoraseră cu privire la costul spitalizării, dar până la urmă se dovedise o alarmă falsă. Niciodată nu arătase mai radiantă decât în rochia de mireasă, cu vălul împrumutat de la Emmeline.

Doamna Dallon a adormit în zori. A visat, dar apoi nu şi-a mai amintit nimic, doar vag conştientă că Mary Louise, ca bebeluş, copil şi mircasă, trecuse din conştiinţa ei trează într-o nebuloasă de fantezie.

De Crăciun, Mary Louise a fost cu soţul şi cumnatele ei la biserică, iar apoi şi-au înmânat darurile, aşa cum o făceau prin tradiţie cei din familia Quarry, înainte de tăierea curcanului. În ianuarie, vremea s-a înrăutăţit, şi Mary Louise şi-a imaginat râul cu păstrăvi îngheţat bocnă, întrebându-se dacă bâtlanii plecau de-acolo iarna.

Rose şi sora ei au împărtăşit anumitor clienţi credinţa lor că cea care le era cumnată nu prea părea în toate minţile. Exista ceva straniu în familia aia, spuneau ele, James Dallon fiind departe de a fi sănătos la cap, ca şi vărul care murise de o boală ciudată. Tot mai mult, în anul cel nou, gândurile zilnice ale surorilor erau concentrate asupra cumnatei şi a influenţei nef aste pe care ea o avea asupra fratelui lor. Bârfind cu anumiţi clienţi, ele nu atingeau niciodată acest din urmă subiect, având sentimentul că era unul care făcea de ruşine familia.

„Ce-ar fi rău în asta?” a spus Matilda la începutul lui februaric, după ce luaseră în discuţie din nou – mai serios, de data asta – ideea de a vizita ferma familiei Dallon, pentru a-şi exprima îngrijorarea. Au mai dezbătut încă o săptămână şi pe douăzeci ale ale lunii au aranjat la garajul lui Kilkelly să fie duse cu maşina la Culleen, în ziua următoare.

Mary Louise a încetat să se mai ascundă şi acum urca în pod fără

să se mai furişeze, lăsând chiar deschisă uşa către scări. Sigur că au existat comentarii. Elmer a întrebat-o dacă nu cumva căuta ceva acolo, iar când Rose a ridicat problema în sufragerie, Mary Louise a răspuns că se ducea în încăperile din pod ca să fie singură. Începuse să închidă uşa camerei preferate şi, o dată, Matilda a încercat s-o deschidă, dar ea a ignorat zgomotul. „S-a întâmplat ceva, Mary Louise?” a strigat cumnata ei, dar ea n-a răspuns. Mutase totul în cealaltă cameră din pod, cu excepţia fotoliului pe care se aşeza. Dacă ei ar fi avut nevoie de ceva, îi putea trimite să caute dincolo.

Era destul de frig în podul ei, dar asta n-avea importanţă. Îşi aduna picioarele sub ea şi se gândea la vărul ei care zăcea în mormânt, cu oasele dezgo-lite şi carnea putrezind. îl învinuia pe Dumnezeu pentru asta. Acolo, în pod, şi-a făcut un duşman din Dumnezeu, pentru că tot ceea ce-i lăsase era ecoul vocii vărului ei – felul în care pronunţa anumite cuvinte, timbrul intonaţiei, imaginile pe care glasul lui le stârnea.

fAm visat că eram trist şi uneori am plâns. Dar printre lacrimi şi melancolie, inspirat de muzica versurilor sau frumuseţea serii, întotdeauna s-au ridicat, precum iarba la începutul primăverii, vlăstari de fericire…”

Iarăşi şi iarăşi, vocea lui repeta asta. Vocea ei acum i se alătura. Căci erau vorbe pe care ei trebuiau să le înveţe pe de rost, spusese el.

Ea îşi adună lucrurile, golită de emoţii. Câte femei veniseră şi plecaseră în treizeci şi unu de ani? Unele dintre ele muriseră, altele fuseseră transferate, pentru că aşa trebuia. Mâncarea îi fusese indiferentă timp de treizeci şi unu de ani, adesea chiar mai rău decât atât. iarna îi fusese frig din când în când, din cauza economiilor.

— O să fie bine, o consolează domnişoara Foye. Te vei descurca şi afară.

— Am crezut că o să mor aici.

— Nu vorbi aşa.

Domnişoara Foye îndepărtează gândul cu un zâmbet. îi trece prin cap că femeia asta a stat în azil mai mult decât oricare dintre celelalte. Ar putea să i-o spună, la modul sentimental, dar se decide să

n-o facă. Un astfel de gând ar putea s-o tulbure.

— N-am fi venit, în împrejurări obişnuite, a spus Rose.

— N-am vrut să venim, a subliniat Matilda.

— Nu, n-am vrut să venim deloc. Ne-am reţinut – ah, pentru câtă vreme, Matilda? Un an, poate?

— Un an bătut pe muchie.

Panica pe care primele cuvinte ale surorilor a declanşat-o în fiinţa doamnei Dallon nu s-a potolit încă. Chiar înainte să intre în casă, în vreme ce şoferul de la Kilkelly întorcea maşina în curte şi oprea apoi ca să le aştepte, ele au explicat motivul prezenţei lor neanunţate, repetând în mod diferit ceea ce relatase şi Letty: ceva se întâmpla cu Mary

Louise.

— N-a fost în apele ei, cu siguranţă. Chipul îngust, cenuşiu, al domnului Dallon s-a molipsit o clipă de îngrijorarea soţiei lui.

— Sigur, noi nu prea avem de unde să ştim ce înseamnă pentru ea să fie în apele sale, a zis Rose interpretând replica vorbă cu vorbă. Ceea ce vreau să spun, domnule Dallon, este că noi nu cunoaştem decât persoana pe care Elmer a adus-o în casă. Ca să fim sincere cu dumneata, a fost ciudată încă de la început.

— Deşi, desigur, domnule Dallon, nu la fel de ciudată cum este acum. Cel puţin, nu la prima vedere.

În mod discret, doamna Dallon a turnat ceaiul pe care îl făcuse şi chiar a întrebat dacă omul care aştepta în maşină n-ar vrea şi el o ceaşcă. Surorile au spus că nu era cazul să se deranjeze, dar domn-ai Dallon a avnt sentimentul că se impunea ca omului să i se ofere ceva şi i-a dus afară o ceaşcă. Cu-iiguranţă. Mary Louiye devenise mai tăcută, s-a gândit el ieşind din casă. Letty atinsese subiectul din nou cu o seară în urmă: oricine ar devem mai tăcut, spusese ea, dacă s-ar căsători cu un Quarry. Dar căsătoria avusesc loc cu multă vreme în urmă, a adăugat ea. De câte ori o vedea, Mary Louise era tot mai tăcută. Când el s-a întors în bucătărie, Rose tocmai spunea:

— Într-o seară, stăteam în camera din faţă. Avem acolo un aparat de radio. Elmer cumpără reviste, după ce ATE-ul termină cu ele.

Nu costă mai nimic. Le ţinem acolo, în camera din faţă, s-ar putea uita pe ele dacă ar vrea.

Domnul Dallon a observat că ochii soţiei sale erau dilataţi. Se holbau, uimiţi. Niciodată de când o cunoscuse nu-şi amintea să-i fi văzut o astfel de privire. Întorcându-se către el, a zis:

— Mary Louise stă tot timpul în podul ăla. Ţi-am spus că a urcat acolo în ziua când am trecut s-o văd. Se pare că se închide acolo.

— Şi pe urmă mai sunt şi alte lucruri, domnule Dallon. Tonul lui Rose era energic, pentru a-şi confirma spusele. După cum v-am mai spus.

— Dacă-i pui o întrebare, nu răspunde.

— De ce urcă în pod?

— Şi noi am întrebat-o asta, domnule Dallon. Elmer a întrebat-o de mai multe ori. N-a catadiesit să răspundă.

— Şi mai e ceva. Eu am anumite sarcini, Matilda la fel. Câteva ar trebui să fie sarcinile lui

Mary Louise. Am ajuns la această înţelegere, dar de fapt, dacă ar fi după ea, casa s-ar putea transforma şi-ntr-o groapă de gunoi.

— Groapă de gunoi?

— O mizerie, a explicat Rose. Dacă nu e în apele ei, nu ridică un deget. Pune pe masă farfurii nespălate. Găseşti pe ele grăsime şi murdărie, iar ea nici măcar nu clipeşte.

— Şi apoi, în magazin, domnule Dallon. Dacă vine cineva şi cere muşama, ea zice că nu ţinem aşa ceva. Când adevărul este că avem muşama de trei soiuri şi peste o duzină de modele.

— Ca să fim sincere, nu prea se vinde, îşi permite Rose o digresiune, deşi buzele îi rămân legate ca într-un nod. Nimeni nu mai cumpără azi muşama. Dar Elmer spune să n-o aruncăm, aşa că o ţinem acolo.

— Leri, de exemplu, am auzit-o spunând unui client că poate cumpăra muşama de alături, de la Renehan.

— Poate că Mary Louise n-a ştiut…

— Nu există marfă în magazin pe care să nu i-o fi arătat.

— Se închide singură într-una din camerele din pod, domnule

Dallon. Sunt o mulţime de lucruri pe care le-a mutat dintr-o cameră într-alta. Nu erau ale ei, de fapt, dar, mă rog, asta nu contează. Dacă baţi la uşă şi o întrebi cum se simte, nici măcar nu răspunde.

— Niciun cuvânt, a confirmat Matilda.

— Ne-am gândit, a reuşit doamna Dallon să îngaime, că Mary Louise a fost poate dezamăgită de faptul că n-are copii.

— S-ar putea spune că e o binecuvântare că nu are.

— Am să vă dau un exemplu, s-a oferit Matilda. Acum vreo săptămână, închideam magazinul şi 149

I-am spus: „Aşteaptă o clipă, Mary Louise, vreau să probez câteva dintre fustele care ne-au sosit azi-diminea-a”. Nu voiam decât să-mi spună părerea ei – uneori opinia altcuiva e mai bună ca a ta. Dar ea a rămas ţeapănă ca o statuie în capul scărilor care duc la birou, de parcă ar fi pus-o cineva la colţ, ca la şcoală. „Cum ţi se pare?” am întrebat-o, după ce am probat prima fustă. Era una în carouri albastru cu mov. Ştiţi ce răspuns am primit? Cei doi au făcut semn din cap că nu.

— Mi-a spus că arăt ridicol în fusta aia. Apoi s-a îndepărtat. *Ridicol*. Fără să ofere niciun motiv.

— Şi încă ceva, a reluat Rose lista criticilor. Avem un mic suport de ouă, din porţelan, rămas de la mama. Acum nimeni nu mai foloseşte suportul ăla în afară de mine. „Rose poate folosi suportul meu de ouă”, a spus mama cu o săptămână înainte de a muri. Într-o zi, am intrat în bucătărie şi ea ce făcea? Mânca un ou din suportul ăla.

— Uneori mănâncă în bucătărie, a explicat Matilda. Dacă e în toane, nici nu vrea să intre în sufragerie.

— „Ăsta e un suport de ouă deosebit, Mary Louise”, am spus, nu cu supărare, ci pe un ton calm. Am spus-o, chiar dacă o mai repetasem şi înainte. „Aş prefera să nu-l foloseşti, Mary Louise”, i-am zis.

Doamna Dallon era pe cale să spună că oricine putea uita o pretenţie de genul acela ori putea confunda un suport de ouă cu altul. A început să vorbească, dar Rose a scuturat din cap, întrerupând-o.

— O săptămână mai târziu, l-am găsit ciobit pe margine. Nici nu mai poţi să-l pui pe masă acum.

— Ce mă îngrijorează pe mine mai mult este faptul că se duce în

pod, a mărturisit doamna Dallon. Şi că mănâncă în bucătărie. De ce face asta?

— Asta e problema cu care ne confruntăm, a zis Matilda. N-ai cum să ştii de ce face una sau alta. De-aia am venit aici.

Doamna Dallon a întrebat ce părere avea Elmer.

— Elmer e teribil de îngrijorat, a replicat Rose. N-ai decât să-l priveşti ca să-ţi dai seama.

Nici aici, şi nicăieri în oraş, ele nu intenţionau să aducă vorba despre faptul că fratele lor se apucase de băut. Dacă ar fi scăpat de nevastă-sa, în câteva zile el şi-ar fi revenit complet, n-aveau nicio îndoială în privinţa asta. O să vină şi o să plece aşa cum făcea înainte de această legătură nefericită, fără să aducă în casă, ori de câte ori se întorcea, izul unei distilării. Un văl de uitare avea să fie pus peste perioada nefericită pe care o trăise.

— Dar, de fapt, ce Dumnezeu credeţi că se întâmplă cu Mary Louise? a exclamat doamna Dallon, agitată. Ce o tulbură?

— De aceea am venit aici, doamnă Dallon, a repetat Matilda. Ca să căpătăm ajutoru.1 dumneavoastră. Ne întrebăm, n-ar putea fi vorba de vreo problemă mentală?

— Mentală?

— Dacă aţi sta în casă zece minute cu ea, ăsta ar fi cuvântul la care v-aţi gândi. Vi se pare normal ca un om să-şi petreacă trei sferturi din zi în pod?

— Am crezut că se întâmplă numai seara.

— Serile, mai ales. Dar uneori o cauţi prin magazin şi ea nu e acolo. De fapt, aţi văzut cu ochii dumneavoastră.

— Şi duminicile, a intervenit Matilda. Toată dimineaţa de duminică. Şi asta nu o dată.

— Şi încă ceva. Pleacă după-amiaza cu bici-cleta şi ne facem griji dacă n-a căzut în vreo mlaş-tină sau mai ştiu eu ce. Se face nouă sau zece şi ea tot nu se întoarce.

— Trece pe la noi duminica, dar niciodată nu rămâne aşa de târziu.

— Nouă sau zece, nu-i aşa, Matilda?

— Pe puţin. Când serile sunt lungi, poate lipsi oricât.

— Într-o noapte, nu s-a mai întors deloc.

— Poftim?

Timp de o clipă, doamna Dallon a părut isterică. Soţul ei a ridicat o mână, de parcă ar fi vrut s-o calmeze.

— Poftim? a zis ea din nou, de data asta în şoaptă.

— În ziua în care aţi fost pe la noi, a ieşit din casă şi n-a mai apărut decât a doua zi la ora şase dimineaţa.

— Dar unde Dumnezeu a fost?

— Eram gata să anunţăm poliţia. „S-a dus la Culleen”, a spus Elmer.

— N-a fost aici.

— Păi, vedeţi? Ca să fim sincere, doamnă Dallon, a întem lot timpul îngrijorali. În starea în care se află, ar putea sfârşi oriunde cu bicicicta aia. În ziua de azi, se întâmplă lucruri îngrozitoare.

— N-am ştiut nimic din toate astea. Domnul Dallon a scuturat încet din cap, cu chipul marcat de îngrijorare.

— Pedalează aiurea prin ţinut. Dumnezeu ştie pe unde se duce. O dată chiar a trebuit să-l convingem pe Elmer să se ducă s-o caute.

Matilda n-a mai adăugat că ele îl văzuseră pe Elmer ducându-se drept la Hogan şi că nu se reîntorsese decât după zece, la o oră după sosirea lui Mary Louise. Niciuna dintre surori n-a dat la iveală faptul că Elmer declarase că soţia lui era singura care putea decide dacă avea chef sau nu să facă o plimbare cu bicicleta şi pentru câtă vreme. Rose a zis:

— „Eu n-aş cumpăra aşa ceva”, i-a spus doamnei Riordan în magazin. „Reverele largi nu vi se potrivesc”. Femeia pusese deja banii pe tejghea. Nu poţi ţine un magazin în stilul ăsta. Dacă Elmer ar şti măcar jumătate din ceea ce face, ar sări din papuci.

În clipa aceea, Matilda a adus vorba despre un aşezământ de care auzise, un azil pentru femei cu probleme mentale. Nu se interesaseră; cineva le spusese despre locul acela, fapt care în sine era semnificativ.

— E foarte bine întreţinut, a spus Rose. Are şi o grădină.

Mâncarea e de cea mai bună calitate.

— Dumnezeule!

Năucită, doamna Dallon s-a holbat la vizitatoarele ei-Sugestia era oribilă; gândul îi dădea fiori. Indiferent cât de ciudat se comporta Mary Louise, de ce să fie trimisă la un azil?

— Mary Louise nu e nebună, a protestat domnul Dallon. Nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

— Nu eu m-am gândit la locul acela, i-a rea-mintit Rose. O altă persoană a încercat să fie de ajutor.

— Cu siguranţă ar trebui văzută de doctorul

Cormican. S-a întors către soţia lui. O să mergem să discutăm cu doctorul Cormican.

Surorile, simţindu-se concediate de această decizie, s-au ridicat imediat. Dar, înainte de a pleca, Rose a adăugat:

— Bineînţeles, nimeni n-ar vrea ca sărmana femeie să fie închisă într-un asemenea loc, când ar putea fi îngrijită de ai ei. Nu putem pleca înainte de a spune asta.

— Ai ei?

— Mă gândeam la familia ei.

Rose a privit de jur-împrejurul bucătăriei.

— Într-un loc unde lucrurile îi sunt familiare. Înainte de cuvintele de rămas bun, nu s-a mai spus nimic. Maşina de la Kilkelly le-a dus pe surori înapoi în oraş. Soţii Uallon s-au pregătit pentru o vizită la doctorul Cormican.

Mai mult decât oricine altcineva, Bridget, directoarea hotelului Hogan, ştia tot ce se întâmplă în oraş. Observase cu interes, în ultimele optsprezece luni, intensificarea dependenţei de băutură a lui Elmer Quarry-Era un fenomen ciudat, o surpriză considerabilă faptul că un Quarry ajunsese să cadă într-un asemenea păcat, de vreme ce familia era cunoscută pentru lunga ei tradiţie de sobrietate. Bridget a fost de asemenea izbită de un alt obicei pe care îl căpătase Elmer Quarry, acela de a pleca din bar pe uşa care ducea în holul hotelului, unde se oprea câteva minute. Îl observase privind-o prin geamul de la recepţie, în vreme ce se prefăcea că admiră trofeele din capul scărilor sau că se

uită pe calendarul evenimentelor anului. Dacă din curiozitate ea îi apăreau în faţă, el făcea o remarcă despre vreme şi o întrebă de sănătate. Apoi îşi lua la revedere şi plecă.

Obişnuită, din cauza profesiunii, ca bărbaţii să-i acorde atenţie, direct sau pe furiş, Bridget ştia că bănuielile ei erau corecte. ieşirea din bar către stradă se făcea pe uşa cealaltă: nu exista niciun motiv ca un client al barului să treacă prin hotel. Şi exista o însuşire a privirii uşor grizate a lui Elmer Quarry care excludea orice îndoială:

când era băut bine, voia să-i arunce o privire. Lui Bridget nu-i păsa – dacă te-ar fi supărat chestii de-astea, puteai foarte bine să-ţi schimbi meseria. Dar se întreba ce era cu fata cu care se căsătorise Elmer Quarry, o puştoaică pe care îşi amintea că o văzuse nu demult cu ghiozdanul de şcoală. Auzise zvonul că nu-i putea fi prea uşor cu două baborniţe care îi suflau în ceafă; şi chiar mai rău, de când Quarry se apucase de băut şi începuse să se uite şi după alte femei.

— Ce părere ai despre Quarry? l-a întrebat într-o seară pe barman, venind la el după închidere.

Obişnuia să mai facă asta la sfârşitul programului – bea câte un păhărel de sherry, în vreme ce Gerry îşi termina paharul de bere din care sorbise toată seara.

— Se simte mai bine după ce dă pe gât două pahare.

Experimentat în astfel de chestiuni, Gerry era sigur pe ce spunea.

— Totuşi, l-a pălit cam brusc. Pe vremuri, nu bea decât apă minerală.

— Aşa se întâmplă de obicei cu holteii mai în vârstă.

Gerry a căzut pe gânduri. A savurat încă o înghi-ţitură de berc, apoi şi-a şters încet o rămăşiţă de spumă de pe buza de sus.

— Cei din familia Quarry se însoară doar ca să aibă moştenitori, a zis el.

— Ştiu asta.

— Ea a văzut despre ce era vorba înainte să facă pasul. Nu sunt chit, dacă ea nu-i poate îndeplini dorinţa?

— Mi-ar plăcea să fiu o muscă pe perete în casa aia.

— Ascultă ce-ţi spun. Într-un an, o să-şi revină. Mai târziu în seara aceea, în vreme ce se dezbrăca în cămăruţa ei de la ultimul etaj al hotelului, Bridget s-a tot gândit la Elmer Quarry şi la fata cu care se însurase. Mai ales în dormitorul lor i-ar fi plăcut să fie o muscă pe perete. Sau în mintea lui Elmer Quarry, ca să poată şti ce gândea atunci când stătea întins lângă tânăra lui nevastă şi de ce îşi pierdea vremea în holul hotelului. Dar în pat, după ce a stins lumina, a uitat despre cei doi Quarry şi s-a gândit la ajutorul de preot de care fusese îndrăgostită în tinereţe, tânărul transferat în cele din urmă la o altă parohie. „Am să renunţ pentru tine”, şoptise el, înainte ca pastorul Maguire să intervină.

— Ne-am gândit să vedem ce mai faci, i-a spus doamna Dallon lui Mary Louise, intrând în magazin. Oricum aveam treabă prin oraş.

— Nu te-am văzut cam de mult, a adăugat tatăl ei.

Din spatele tejghelei, tânăra le-a acceptat explicaţiile. I-a întrebat dacă n-ar vrea să urce şi i-a condus. Surorile i-au întâmpinat salutându-i din cap.

— E uriaşă încăperea asta, a zis domnul Dallon în camera cea mare din faţă.

Mary Louise a făcut ceai şi i-a servit.

— Am fost un pic îngrijoraţi în ceea ce te priveşte, i-a spus maică-sa.

— Îngrijoraţi? De ce?

Niciunul n-a răspuns, neştiind prea bine ce să spună. Doctorul Cormican le explicase că, dacă Mary Louise nu se plângea că se simte rău şi nu venea ea însăşi la el, nu putea fi de niciun ajutor. Puteau exista o mie de motive, a zis el, pentru care ea să aleagă să-şi petreacă timpul închisă într-o cameră. Oamenii au excentricităţi mai mari decât astea. „De ce nu vă duceţi să staţi de vorbă cu ea?” sugerase el.

— Te simţi bine, Mary Louise? a întrebat domnul Dallon. E totul în regulă cu tine?

— De ce n-ar fi?

— Ascultă, Mary Louise, a început mama ei, apoi s-a oprit. Ceea ce vrem să-ţi spunem e că… poate că te simţi cam singură, poate că-ţi

lipsesc familia şi ferma.

— Sunt măritată de doi ani şi jumătate.

— Chiar şi aşa, dragă.

— A spus cineva ceva?

— Ai o privire cam tristă.

— Nu mai vii să ne vezi duminicile. Ne e dor de tine, Mary Louise. Lui James îi e dor de tine. Şi Letty spunea mai deunăzi acelaşi lucru.

— În curând şi Letty o să se mărite.

— Da, e adevărat.

— Dacă e ceva care te neliniştește, Mary Louise…

— Nu-i nimic.

Au vorbit apoi despre altele, despre nunta lui Letty şi despre mătuşa Emmeline care urma să vină la Culleen, despre felul în care James făcea pe şeful familiei de la o vreme şi cât de încântaţi erau că el continua să fie plin de iniţiativă. În maşină, pe drumul de întoarcere, domnul Dallon n-a scos un cuvânt. Vizita îi schimbase dispoziţia. Se simţea stupid. Ar fi trebuit să prevadă că o căsătorie cu o asemenea diferenţă de vârstă n-avea să meargă ca pe roate: ar fi trebui să se opună. Dar n-o făcuse şi cu asta basta. Pierduse o grămadă de vreme ascultându-le pe surorile Quarry şi apoi aşteptase până ce doctorul Cormican a putut să-i primească, şi pe urmă pălăvrăgise, bând ceai în miezul dimineţii. Ceea ce-l enerva mai presus de toate era pierderea de timp.

— Sunt nişte cârcotaşe femeile alea, a conchis el. Doamna Dallon a aprobat din cap şi a fost de acord cu el. Dar chiar şi când vorbea, ea împărtăşea, fără să ştie, punctul de vedere al celor două surori potrivit căruia mariajul lui Mary Louise se dovedise a fi o greşeală gravă. Doamna Dallon n-avea să-şi mai modifice niciodată părerea asta.

Mary Louise nu s-a schimbat deloc. Se împăcase cu atitudinea lui Elmer şi a surorilor lui;

nu-i mai era teamă de limba ascuţită a celor două femei şi, cu multă vreme în urmă, încetase să-şi mai dorească să-i facă pe plac soţului ei. Deschidea ferenstra dormitorului lor mai larg acum, căci

duhoarea de whisky a respirației lui era atât de puternică în prima parte a nopții, încât o dată sau de două ori a simțit că amețește doar inhalând-o.

Deși mama ei adusese vorba pe departe despre bârfele care circulau, Mary Louise nu era conștientă de asta. Și nici nu știa că maică-sa era serios îngrijorată, imaginându-și cu tristețe fiica închisă într-o cameră din pod, nici că tatăl ei era furios pe el însuși fiindcă permisese o căsătorie care implica o asemenea diferență de vârstă. Tot mai mult, ea rămânea în bucătărie în timpul mesei, în ciuda protestelor lui Elmer care îi spunea că surorile lui se supără când face asta. Dar de ce să n-o facă? se gândea ea. Nu le putea suferi.

„Bersenev a luat o droșcăpe drumul înapoi spre Moscova și s-a dus să-l caute pe Insarov. Dar i-a trebuit multă ureme până să-l găsească pe bulgar, căci Insarov se mutase…”

Căutarea lui posomora obiectele din sufrageria familiei Quarry, tava urâtă pentru debarasat, dulapul, perdelele duble de dantelă și creton. Lui Mary Louise nu-i plăcea deloc sufrageria. Detesta covorul turcesc și tablourile maro, sarea și piperul din sertarul stâng al dulapului și mirosul de mâncare veche. Dar ascultând acum, în vreme ce mânca singură în bucătărie, auzea adesea zgomotul droșcăi lui Bersenev. Fără să închidă ochii, vedea fațada de cărămidă a casei unde locuia Insarov.

Elena Nicolaevna îl iubea pe Insarov, dar nu știa acest lucru. Elena era o fată înaltă, cu pielea măslinie și cu ochii cenușii, cu o fire ciudată. Ținuse la tatăl ei, apoi sentimentele i se răciseră, atașându-se în schimb de maică-sa. În cele din urmă, ac distanțase de amândoi. Mary Louise a încercat să-și imagineze. Nu i se întâmplase nimic de genul ăsta în copilărie. Prima ei amintire era cu Letty; stătea lângă păpușa surorii ei, pe mirişte, și Letty îi spunea că trebuie să rămână nemișcată, pentru că așa sunt păpușile. Letty se juca, pretizând că-i dă tot felul de lucruri să mănânce, la fel cum făcea și cu păpușa ei. Soarele îi încălzea fața și creștetul capului. Nu departe, o păsărică se așezase pe mirişte și Letty a încercat s-o aducă și pe ea lângă Mary Louise și păpușă, ca să le poată hrăni pe toate trei, dar pasărea a zburat. Când

s-a dus prima oară la școala domnișoarei Mullover, a fost cu brișca, James și Letty ținând hățurile pe rând. Au legat poneiul în curtea hotelului Hogan și apoi fratele și sora ei au luat-o de câte o mână. „M de la Măr”, a spus domnișoara Mullover, cu vârful indicatorului pe mărul rozaliu al schemei sale. „*C* de la Cizmă”. Domnișoara Mullover i-a dat să copieze litere. *Mary Louise*”, a zis ea, și i-a arătat fiecare literă, spunând că așa se scria numele ei. După prima zi, n-au mai fost la școală cu brișca. Mary Louise a stat pe bara bici-cletei lui James și l-a obligat să promită că n-o să meargă prea repede. Cu timpul, Mary Louise a învățat să meargă pe bicicleta lui Letty, iar Letty a moștenit-o pe cea a mamei lor. Vinerea, domnișoara Mullover întotdeauna le dădea mai multe teme decât în celelalte zile și frații ei se văitau tot drumul înapoi către fermă. Două strofe de poezie, zece probleme de ortografie, trei adunări, o compunere, înmulțiri, lecții de istorie sau geografie. Lunea, domnișoara Mullover era mereu cu capsa pusă, citind sarcastic, cu voce tare, câte o compunere mai proastă, pocnind peste mâini cu indicatorul. „Eșfei pedepsit, James”, spunea aproape întotdeauna lunea. „Până ce n-o să știi versurile alea perfect, n-o să ieși din clasa asta”. Când a auzit pentru prima oară povestea lui Jeanne d’Arc, Mary Louise și-a imaginat-o pe țărancă îngenunchind pe pământul arat și auzind vocile. Și-a imaginat-o așteptând, pe rug, privind cum se întețește focul sub ea. Uneori, băieții de la Frații Creștini strigau măscări când *cp. i* trei copii ai familiei Dallon treceau pe acolo cu bicicletele, numindu-i eretici și amenințându-i că vor arde în iad. James replica blând, iar Letty nici nu-i lua în seamă. „De ce o să ardem în iad?” a întrebat Mary Louise și Letty a spus că n-o să se întâmple așa.

Pentru că Robert nu venea niciodată la Culleen când mătușa Emmeline trecea pe la ei, Mary Louise n-a știut de existența lui până ce s-a dus la școală. „Sunt vărul tău”, i-a zis într-o zi în curtea școlii, și aceea a fost prima amintire pe care o avea cu el. Apoi a observat că el întotdeauna își termina transcrierea înaintea celorlalți și era cel mai bun la scris și la aritmetică. Mama ei i-a explicat ce însemna un văr. „E singurul copil al mătușu Emmeline”, i-a spus. Avea doisprezece ani

când s-a îndrăgostit de el.

Încuiată în pod sau ciucită printre mormintele familiei Attridge, Mary Louise savura intimităţile pe care moartea nu le putea atinge, la fel cum nu putea atinge povestea de iubire a Elenei şi a lui Insarov. Robert a primit o moştenire de la o 160

rudă îndepărtată a tatălui său: nu mai era sărac. A doua zi după ce Elmer a invitat-o pentru prima oară la cinematograful Electric, Robert a venit la fermă. „Nu”, a zis ea când Elmer a rugat-o să-l însoţească din nou şi s-a dus, în schimb, cu vărul ei, în căutarea bâtlanului. Când s-au căsătorit, au călătorit în Italia şi Franţa. Au stat pe terasă la o cafenea de lângă mare, privind lumea de pe prome-nadă, Robert îmbrăcat într-un costum deschis şi cu o pălărie asortată. El s-a aplecat peste masă ca s-o sărute, aşa cum a făcut-o prima oară în cimitir. Uşoare ca nişte fluturi, săruturile lui i-au dansat în susul şi josul braţelor, de la vârfurile degetelor până la umeri. Orchestra cafenelei a început să cânte. Au băut vin alb.

Fără să închidă ochii, Mary Louise putea vedea strălucirea jeturilor de gaz şi trăsurile ninse, frumos aliniate. Ruşi înalţi stăteau de vorbă în încăperi cu duşumele lustruite; de-a lungul pereţilor erau oglinzi şi mescioare ovale, acoperite de cati-fea cu franjuri aurii. Exista ceva ca o pâclă, în care se auzea vocea vărului ei, în care propria ei voce repeta nume ruseşti dificile şi în care ei înşişi treceau încolo şi-ncoace, ca nişte umbre uşor colorate.

Brid Beamish e prima care pleacă. Brid Beamish a primit mesaje de la U2.1 s-a spus că U2 avea necazuri. A tot ţinut legătura cu Poliţia, transmiţându-le că IRA îi căuta. Dave Lee Travis a vorbit personal cu ea, comunicându-i mesaje printre obişnuitele-i palavre de disc-jockey. Când tatăl ei a spus că nu vrea să mai audă numele lui Dave Lee Travis repetat în casă, ea a aprins o ţigară şi a aruncat-o în rezervorul cu benzină al Fordului său, A călătorit până la Lincolnshire în căutarea vieţii de cafenea şi a lipsit o lună. După aceea, a spus că intrase pe făgaş, *o* expresie care i-a nedumerit familia, până ce, într-un bar, cineva i-a spus tatălui ei ce însemna asta. Schizofrenie, a fost diagnosticul. Şi o uşoară erotomanie.

Bnd Beamish face cu mâna către grupul de femei. Stă lângă ușa deschisă a mașinii pe care tatăl ei a trebuit s-o cumpere atunci când ea i-a distrus Fordul. Tot. ul va fi perfect, numai să nu renunțe la medicație. Și privind-o, femeile cad de acord că arată mult mai bine acum decât în ziua în care sosise; nu era niciun motiv să se creadă că o s-o mai ia razna. „Noroc, dragă!” strigă nevasta spaniolă, iar bătrâna soră Hannah, care căpătase o mare afecțiune pentru Brid Beamish, devenindu-i confidentă, varsă câteva lacrimi.

Ușa mașinii pocnește; cauciucurile mușcă din pietriș.

— Înapoi la prostituție, prezice Micuța Sadie, cu vocea ei ascuțită.

Petrecerea de nuntă a lui Letty a fost foarte diferită de cea a lui Mary Louise. S-a ținut în restaurantul la care se referise Rose, atunci când vestea legăturii lui Letty a fost pentru prima oară menționată în sufrageria de deasupra magazinului. După cum afirmase Rose, cârciuma în chestiune era la o răscruce, o clădire lungă cu un singur etaj, care avea o reclamă de neon albastru cu galben, „Salonul Dennehy”. Tencuită cu mortar de prundiș cenușiu, era mai retrasă față de intersecția drumului, având în față un spațiu larg de parcare. Dennehy era cunoscut în zonă, clientela regulată constând doar din oameni de la țară. Harp Lager era cel care oferise literele de neon; în felul ăsta, îi făcea și el reclamă firmei sale.

După ceremonia nupțială, s-a aranjat ca Mary Louise și Elmer să fie luați cu mașina de Bleheen, care lucra la centrul de însămânțare artificială, un bărbat cu chip de dihor, de aceeași vârstă cu Elmer, care încă își căuta o soție potrivită. Conversația din mașină i-a amintit lui Mary Louise de discuția cu cei trei comeseni de la hotelul Ștrand, în seara propriei căsătorii. Ea s-a așezat în spate și nu s-a băgat în vorbă.

— Ah, e minunat că ați venit, i-a întâmpinat Letty, când au intrat în salon. Încă îmbrăcată în rochia de mireasă, Letty fuma o țigară.

— Ne-a făcut plăcere.

Timp de câteva săptămâni, plutise un nor de supărare în casă, pentru că Rose și Matilda nu fuseseră invitate la nuntă. Erau indignate de faptul că fuseseră omise, doar erau rude. Elmer a rugat-o pe Mary

Louise să stea de vorbă cu sora ei, dar ea a refuzat.

— Vreţi să beţi ceva, domnule Quarry? s-a oferit tatăl mirelui, din spatele barului. Ce să vă torn? Elmer a răspuns că i-ar plăcea nişte whisky.

— O ocazie şi jumătate, domnule, a adăugat el bine dispus. N-ar fi corect să-i spunem aşa?

— Bineînţeles, domnule Quarry. Băiatul e un norocos.

— Sigur că este.

Şi cu asta, schimbul de opinii s-a încheiat. Elmer s-a reîntors lângă Mary Louise. A dat mâna cu tatăl şi mama ei. A făcut iarăşi o remarcă cu privire la importanţa ocaziei.

— O dată în viaţă, Elmer, a spus domnul Dallon.

— E foarte adevărat, domnule.

Doamna Dennehy a venit şi le-a reamintit că băutura era din partea casei. Pentru o femeie de vârsta ei, se dăduse cu prea mult ruj, a observat Elmer. Şi, pe deasupra, unghiile îi erau purpurii. Era o femeie uriaşă, cu o voce metalică.

— Ce să v-aduc? a spus doamna Dennehy, ridicând din sprâncene şi privind cu ospitalitate de la un chip la altul.

Când alegerea a fost făcută, s-a îndepărtat ca să aducă băuturile. Elmer ar fi vrut s-o privească din spate, dar s-a gândit că e mai bine să n-o facă. Azis:

— N-a fost minunat că i-am putut oferi lui Letty materialul de rochie la preţ redus, domnule Dallon?

— A fost drăguţ din partea ta, Elmer.

— Ori de câte ori vă putem fi de folos într-o chestiune de genul ăsta, nu ezitaţi să treceţi pe la magazin.

Ceea ce putea face, îi spusese Rose, era să aducă măcar vorba despre felul în care fuseseră tratate rudele lui. Apăruse în biroul lui când el era ocupat până peste cap şi iar începuse să bombăne pe tema asta. Voise să afle reacţia lui Mary Louise la rugămintea lui de a interveni, şi el fusese nevoit să inventeze o scuză. „Sunt la fel de bine crescuţi ca nişte vagabonzi”, i-a spus sora lui pe un ton răstit, în cele din urmă. „Ce ţi-o fi trebuit să te aduni cu astfel de oameni?”

Era de folos faptul că mai aveau un ajutor în magazin şi în casă. I-a spus acest lucru, pentru că ăsta era felul de argumente pe care le înţelegea. Ar fi trebuit să fie bucuroase că au încă o pereche de mâini, a spus, dar Rose a ignorat complet replica. A adus vorba despre băutură. Tot oraşul vorbea, i-a zis.

Mai bea şi el câte un pahar din când în când. ieşea în oraş să mai stea de vorbă cu amicii, ca orice bărbat. Altminteri, cu cine să stea de vorbă, în atmosfera apăsătoare care se crea în sufragerie, de trei ori pe zi? Puteai petrece două ore jucând biliard la AŢE, fără să fii nevoit să deschizi deloc gura, în afară de faptul că-l salutai pe bătrânul administrator.

— Bei de stingi, i-a zis Rose.

Doamna Dennehy s-a reîntors cu o tavă cu pahare pentru Mary Louise şi părinţii ei. Era şi un pahar pentru ea însăşi, dar nimic pentru el.

— Să bem în cinstea însurăţeilor, a început doamna Dennehy, dar Elmer a întrerupt-o. Şătraş atenţia că el nu va putea să se alăture toastului, pentru că avea paharul gol. S-a ridicat să se ducă spre bar, dar doamna Dennehy a spus că nici nu vrea să audă de aşa ceva. I-a luat paharul şi l-a rugat să i-l ţină un moment pe al ei.

— Toată lumea să aştepte o clipă, a ordonat ea pe tonul ei bubuitor. Nimeni să nu bea o picătură până ce domnul Quarry nu va avea din nou paharul plin.

Nu-şi amintea s-o fi văzut vreodată în magazin. Ar fi observat-o, fără îndoială, datorită rujului şi a ojei. Brusc, şi-a amintit că intrase în camera din faţă când n-avea mai mult de cincisprezece ani, şi acolo dăduse peste o femeie cam de aceeaşi statură, probând un furou.

— O picătură de tărie!

I-a înmânat paharul şi el a observat că înăuntru era mai mult de o picătură. Toată lumea s-a alăturat toastului, cu excepţia lui Mary Louise, care s-a îndepărtat. Elmer s-a simţit stânjenit de faptul că ea a făcut asta, de faţă cu părinţii ei şi cu doamna Dennehy.

— Suntem încântaţi, doamnă Dennehy, a zis domnul Dallon.

Dar Elmer se îndoia: protestanţi dintotdeauna, sărmanii, de ce

ar fi fost încântaţi să-şi vadă nepoţii trecuţi la catolicism?

— Eu sunt foarte încântată! a exclamat doamna Dennehy. Dimensiunile dinţilor erau proporţionale cu restul. Când vorbea, deschidea gura foarte larg, ceea ce contribuia probabil la volumul vocii sale. îi puteai vedea până şi molarii.

— Aţi organizat un ospăţ minunat pentru nunta noastră, i-a spus Elmer soacrei lui, care părea să fie depăşită de evenimente. Aţi făcut minuni în ziua aia, doamnă Dallon.

A ascultat în vreme ce doamna Dallon îi spunea că şi nunta asta ar fi trebuit să aibă loc tot la Culleen, dar doamna Dennehy trecuse pe la ea cu o lună în urmă şi îi spusese că, fiindcă se aşteptau la foarte mulţi invitaţi, iar familia Dennehy avea la dispoziţie un spaţiu atât de mare şi lucrau în branşă, părea mai la îndemână să inverseze procedura obişnuită. Letty fusese şi ea de acord şi, până la urmă, doamna Dallon se lăsase înduplecată.

— Aţi fost de acord, desigur. În felul ăsta, aţi mai şi economisit ceva, nu-i aşa?

O euforie cunoscută îl cuprindea încet pe Elmer. Începuse să păstreze o sticlă de Jameson în seiful biroului său, pentru că orice bărbat, în anumite circumstanţe, are nevoie de un păhărel. Matilda folosise odată o expresie; *prins în capcană ca o veveriţă*, spusese despre Elmer. Se gândise la vremea când erau copii şi un bărbat intrase în magazin cu trei veveriţe închise într-o cuşcă, încercând să le vândă, fără să se priceapă la aşa ceva – aveau blana moale şi frumoasă, le tot spunea. Tatăl lor îi strigase pe copii să coboare, ca să poată privi de-aproape animalele, apoi îi făcuse vânt omului. După părerea lui Elmer, faptul că era prins în capcană nu era o descriere tocmai nepotrivită a situaţiei lui deplorabile, dar n-avea nicio intenţie să-i dea Matildei satisfacţia de a fi de acord cu părerea ei. E ridicol, spusese el, atunci când ea făcuse observaţia. O altă chestiune era că, atunci când beai un pahar sau două, puteai echilibra o asemenea situaţie neplăcută – un lucru pe care, de asemeni, l-ar fi putut spune Matildei.

— Boh se vând bine, a remarcat el către socrul lui. Cu cât se vinde acum unul de o sută?

— Săptămâna trecută, cu treizeci şi cinci.

— Nu e cazul să strâmbi din nas la o asemenea ofertă, domnule.

Doamna Dallon îl văzuse pe Elmer terminându-şi primul pahar care i se oferise mai repede decât ori-cine altcineva. Băuae deja trei sferturi din al doilea şi gâtul şi fruntea începuseră să-i strălucească. A aruncal o privire către bar, unde stăteau mirii şi câţiva oameni pe care nu-i cunoştea. Spre uşurarea ei, Dennehy părea să bea ceva asemănător cu un suc de fructe.

— N-am un bou de vânzare, l-a auzit doamna Dallon pe soţul ei. Din nefericire.

Ea şi-a reîndreptat atenţia către soţul fiicei ei mai mici. Conversaţia lui devenise incoerentă. Vorbea aiurea despre un ştiu ce bou care se vânduse la un târg, cu zece ani în urmă. Când doamna Dennehy fusese lângă ei, el i se uitase tot timpul în gură. La un moment dat, se dăduse mai în spate să o poată vedea în întreg ime.

— Cel mai bun preţ plătit vreodată în oraş, spunea el acum.

Dennehy, ţinând-o pe Letty-s talie, se g-îndea că fata avea stil. Nu se pierdea cu firea pe teritoriul familiei lui şi era cât se poate de calmă. Rochia i se potrivea de minune. Era verzuie cu fire strălucitoare, ce prindeau lumina când se mişca. Sub bust, prinsă în corset, purta broşa norocoasă oferita de el. Încă mai avea pe deget inelul de logodnă cu smarald.

— Salut, a zis cineva din spatele lui, aşa că el a trebuit să se întoarcă. Şi-a luat braţul de pe talia lui Letty şi i-a zâmbit lui Mary Louise. Bântuie peste tot, îi spusese Letty mai devreme, rugându-l să se poarte drăguţ cu ea.

— Bună, Mary Louise. Ce mai faci?

— Foarte bine. Tu?

— Nu m-am simţit mai bine niciodată. Ai ceva în paharul ăla?

— Oh, da, mulţumesc. 168

Letty îi spusese că voiajul de nuntă era deocamdată secret. Când încercaseră să se hotă-rască, ea adusese în discuţie câteva locuri despre care el nu auzise niciodată înainte. Lui i-ar fi plăcut Tramore şi până la urmă căzuseră de acord ca Tramore să rămână.

— Sper că-ţi place nunta, Mary Louise? Ea a dat din cap, cu o mişcare foarte uşoară şi o expresie solemnă. Arăta de parcă ar fi cântărit problema, de parcă s-ar fi întrebat dacă îi plăcea sau nu. Dennehy s-a simţit mai în largul lui, dar chiar şi aşa ar fi dorit ca viitoarea lui cumnată să fie mai deschisă. Comisese un act de nebunie când se căsătorise cu Elmer Quarry, îi spusese Letty şi, văzând-o, Dennehy se convinsese de acest adevăr. Protestantă sau nu, cu siguranţă ar fi putut face o partidă mai bună decât să ia un negustor de textile aproape de două ori mai în vârstă.

— Ai auzit că am cumpărat o casă la Rathtrim? a întrebat el.

— Mi-a spus Letty.

— Acum o amenajăm.

— Înseamnă că o să fie aşa cum îi place.

— Ah, nu e rea deloc.

El a mai băut puţin din sucul de ananas. îi pusese puţin gin deasupra ca să-i dea gust.

— Mai sunt încă vreo câteva lucruri de făcut. Constructorii o să lucreze în timp ce vom fi plecaţi.

— Sunt sigură că va fi gata când o să vă întoarceţi.

— Vai de ei dacă nu termină până atunci.

Barul s-a umplut. Doamnei Dallon i s-a alăturat sora ei, Emmeline, care a spus că nu cunoştea pe nimeni, cu excepţia celor din familia Eddery şi a domnişoarei Mullover. Letty invitase şi alţi cunoscuţi, a spus doamna Dallon, dar ei încă nu sosiseră. Se pare că urmau să vină cu aceeaşi maşină.

— Ţi se pare că Elmer e treaz? i-a şoptit surorii ei şi amândouă l-au privit o clipă. E) încă mai vorbea despre preţul vitelor. S-au mutat mai aproape, încă ascultându-l.

— Surorile tale sunt bine? I-a întrerupt doamna Dallon după o vreme. Era tipic din partea lor să nu apară la nunta lui Letty, ea deja îi spusese asta Emnielinei. Tipic să fie arogante.

Elmer a spus că surorile lui se simţeau bine. Niciuna dintre fetele astea nu fuseseră vreodată bolnave. În copilărie parcă avuseseră pojar, nu-şi mai amintea dacă fusese vorba de pojar sau vărsat de vânt,

dar niciodată nu răciseră. Puteau sta în magazin toată ziua, cu soba aprinsă, dar nu răceau niciodată, cu toţi microbii aduşi de clienţi. La fel şi cu indigestia. Nici nu ştiau ce înseamnă asta. Ceea ce nu putea spune despre el însuşi.

Doamna Dallon a aruncat o privire surorii ei şi apoi soţului. Nu-l mai auzise niciodată pe Elmer Quarry vorbind aşa, în magazin sau în altă parte.

După propria lui nuntă, se purtase cu o bună-cu-viinţă ireproşabilă.

— Mai beţi unul? a sugerat el, întinzând mâna după cele trei pahare. Doamna Dallon a pus mâna peste al ei. Era un sherry nu prea tare, dar un pahar părea destul.

— Eşti amabi), Elmer, a zis domnul Dallon. Să-ţi aducă şi ţie ceva, Emmeline?

— Ah, nu, mulţumesc.

— Merge pe trei cărări, a spus doamna Dallon, când Elmer s-a îndepărtat.

— Cu siguranţă că a băut vreo câteva, a fost de acord sora ei.

Domnul Dallon nu observase nimic nelalocul lui, dar auzind asta, şi-a dat seama că negustorul era mai expansiv decât de obicei. Nu-i prea venise 170

să creadă atunci când Letty îi spusese că ginerele lui se apucase de băutură.

În vreme ce aştepta să fie turnate băuturile, Elmer s-a gândit că nu exista niciun motiv pentru care n-ar trebui să se refere la atmosfera neplăcută de acasă, de vreme ce venise vorba despre Rose şi Matilda, iar conversaţia trebuia întreţi-nută. Fusese întrebat ce mai făceau şi nu exista niciun motiv să nu aducă vorba de subiect. O putea face atunci când urma să le înmâneze băuturile. Cel mai bun lucru ar fi să termine odată, să nu mai tărăgăneze.

— Cine n-a fost invitat? a spus doamna Dallon.

— Nu discutam despre surorile mele?

— Surorile tale au fost invitate, Elmer. Eu însămi am scris invitaţia.

El a negat din cap. Amândouă fuseseră extrem de iritate.

— Tu, Elmer, n-ai primit o invitaţie scrisă. Tu şi Mary Louise nu aveaţi nevoie de aşa ceva. Dar celorlalte rude ale noastre le-am scris.

— Au auzit şi ele despre asta. Numai că n-au primit nimic.

Ea îi dăduse invitaţia lui Mary Louise. Într-o duminică din martie, pentru că nu mai trecuse pe la fermă dinainte de Crăciun, Mary Louise sosise aşa cum avea obiceiul în trecut. Doamna Dallon scrisese invitaţiile chiar atunci şi îi dăduse una pentru Matilda şi Rose. Mary Louise spusese că ele nu pot participa la o nuntă catolică, dar luase totuşi plicul, promiţând că, oricum, avea să le invite.

— Îmi pare rău, Elmer. Te rog să le spui surorilor tale că-mi pare foarte rău. Invitaţia…

Doamna Dallon s-a oprit şi şi-a început din nou propoziţia.

— Invitaţia trebuie să se fi rătăcit într-un fel. E cât se poate de jenant.

— N-aş fi adus vorba despre asta, numai că s-au cam supărat.

Ascultând toate astea, domnul Dallon şi-a amintit că Rose sugerase ca Mary Louise să se reîntoarcă la Culleen, ca să fie îngrijită la casa de la fermă. Brusc, şi-a dorit ca acest lucru să se poată întâmpla, ca fata să fie salvată din ghearele surorilor lui Elmer. În mod clar, ea nu s-a putut decide să le dea invitaţia. Numai Dumnezeu ştia ce fel de viaţă ducea.

— V-a supărat că am adus vorba despre asta? Pântecele lui Elmer s-a legănat puţin, jumătatea de sus a corpului său părând să se încline de mai multe ori.

— N-aş fi făcut-o, numai că m-au înnebunit cu subiectul ăsta.

La celălalt capăt al salonului, Baney Neligan îngâna cuvintele unui cântec şi Dennehy făcea ce-i stătea în putinţă ca să-l împiedice să se dezlănţuie. Letty ceruse în mod categoric să nu cânte nimeni. Părinţii ei nu puteau să sufere chestia asta, spusese ea.

— Eşti căsătorită? a auzit pe cineva întrebând-o pe Mary Louise.

— Da, sunt.

— Eşti orb, Ger! a exclamat altcineva. Nu vezi că femeia are verighetă?

1 s-au oferit scuze şi apoi grupul şi-a schimbat locul. Dennehy a tot prezentat-o pe Mary Louise oaspeţilor, dar ea nu părea să aibă chef de conversaţie. Din colţul ochiului, putea observa că rămase se iarăşi singură, dar, spre uşurarea lui, a văzut că fratele ei şi fraţii Eddery se apropiau de ea.

— Norocosule!

Părintele Mannion, care oficiase ceremonia, i-a tras una peste umăr. Baney Neligan a început să cânte.

„Domnul Insarov este tânăr? a întrebat Zoia. Are o sută patruzeci şi patru de ani, a replicat Şubin”.

— De ce râzi, Mary Louise? a întrebat-o James şi ea a răspuns că doar zâmbea.

— Ce mai faci, Mary Louise? a întrebat-o unul din fraţii Eddery.

Fratele ei şi fraţii Eddery fumau. Sorbeau din nişte halbe, ţinându-le cu nonşalanţă, de parcă ar fi fost obişnuiţi cu stacane de mărimea aceea.

— Foarte bine, a zis ea.

— Doamne, n-o să uit niciodată!

Unul dintre fraţii Eddery şi-a amintit cum el şi fratele lui legaseră tinichelele de bara maşinii lui Kilkelly, în ziua nunţii lui Mary Louise.

Cei trei au râs. Cel mai tânăr dintre fraţii Eddery a întrebat-o dacă îi plăcea în oraş. El n-ar rezista deloc în oraş, s-ar simţi închis.

— Tu nu te simţi închisă? a întrebat fratele mai mare.

— Te obişnuieşti.

— Amicul Din Lafferty s-a reîntors din Birmingham.

Mary Louise a spus că probabil nici ei nu i-ar fi plăcut în Birmingham.

— Lafferty nu s-a putut obişnui deloc acolo. Când ea şi Elmer s-au întors din luna de miere, surorile lui i-au întâmpinat pe palierul de la primul etaj, Rose spunând că avea să pună imediat de ceai, fiindcă erau probabil morţi de sete, dar Elmer a dus-o mai întâi în dormitorul care fusese al părinţilor lui şi care avea să fie acum al lor.

Aerul era stătut acolo, ferestrele erau închise, patul dublu nu era

făcut.

— O să-ţi spună ele unde sunt aşternuturile, i-a zis şi, în sufragerie, le-a amintit surorilor lui că se va muta din vechea lui cameră, că pe viitor s-ar putea chiar s-o folosească în chip de debara.

— Îl cunoşti pe Din Lafferty? a întrebat-o cel mai mare dintre fraţii Eddery, şi ea a spus că-l ştia din vedere.

— Un nătăfleţ, a zis James. Ea s-a îndepărtat.

— Ai venit să-l vezi şi pe bătrân? Tatăl ei i-a zâmbit-Mama şi mătuşa ei fuseseră duse la etaj de doamna Dennehy, ca să admire darurile de nuntă. Elmer era la bar cu Bleheen.

— Mătuşa Emmeline s-a mutat deja? şi-a întrebat ea tatăl.

— Cât de curând.

— Se simte singură, acum că Robert a murit.

— Ah, casa aia veche e îngrozitoare pentru ea. Doar amintiri triste.

— Ce fel de om a fost cel cu care a fost mări-tată?

— Nu era bun de nimic.

— În ce scris? a întrebat Mary Louise.

— Câte a mai suferit, sărmana, din cauza lui! mai degrabă ar fi lăsat-o să moară de foame decât să renunţe la un pariu.

Ea i-a amintit tatălui ei că îi spusese cândva că omul despre care vorbeau avusese oarecare farmec. Dar acum n-a auzit niciun comentariu despre asta.

— N-aş da doi bani pe el, Mary Louise. A fost un tip îngrozitor.

— Robert n-ar fi fost Robert dacă nu şi-ar fi adus şi el contribuţia.

— Păi da, asta e adevărat, cred.

A observat o nuanţă de surpriză în vocea tatălui ei şi, timp de o clipă, Mary Louise a fost pe cale să-i spună că ea şi Robert se iubiseră, la început când erau copii şi apoi după ce se căsătorise. Tatăl ei avea să păstreze secretul, nedorind să creeze tulburări; aşa era el. I-ar fi putut povesti că Elmer venea în pat beat. I-ar fi putut spune motivul pentru care nu aveau copii. Tatăl ei ar fi păstrat şi secretul ăsta. Dar oare conta dacă el ar fi ştiut toate astea? Faptul că adevărul fusese împărtăşit?

Putea să nu conteze deloc, dar, în acelaşi timp, avea să-l întristeze.

— Sunt părintele Manion, a spus o voce, şi un preot a întins o mână către tatăl ei. Ce mai faceţi, domnule Dallon?

Preotul zâmbea, avea un chip mare, roz, copilăresc (deşi cra un bărbat între două vârste), gâtul şi fruntea trandafirii. A întins mâna şi către Mary Louise, iar ea i-a strâns-o.

— Ce mai faceţi, doamnă Quarry? a spus el. Nu putea suferi să i se spună astfel. De când cu înmormântarea, nu mai putea suferi asta. N-a ascultat atunci când preotul şi tatăl ei au început să discute pe un ton preocupat, tatăl ei dând mereu din cap, preotul atingându-i braţul din când în când. Uitându-se la materialul negru al veşmântului părintelui Manion, Mary Louise şi-a reamintit aşternutul întins pe pat, în acea primă seară în casa familiei Quarry, mâinile ei care îl netezeau. S-a învârtit în jurul patului, ca să-l bage sub saltea, apoi a pus un alt cearşaf, îndreptându-i şi acestuia cutele. Acum şi-a amintit răceala acelor cearşafuri când, mai târziu, ea şi Elmer s-au băgat în patul părinţilor lui, el în partea stângă, ea pe dreapta.

Zenaida bea toată ziua apă la gheaţă”, *a* spus vărul ei şi Mary Louise s-a îndepărtat ca să zâmbească. Bătrâna prinţesă s-a plâns că aşa de multă apă rece nu poate fi bună pentru o fată slabă de piept. Cât despre ea, avea o durere de dinţi…

— Trebuie să fii necăsătorită ca să fii domnişoară de onoare, i-a spus Letty. Ţi-am zis, nu-i aşa, Mary Louise?

— Da, mi-ai zis.

— Asta te-a supărat?

Mary Louise a spus că uitase deja de chestia aia. Angela Eddery, îmbrăcată în aceeaşi nuanţă verzurie ca şi Letty, era domnişoara de onoare, pentru că familia Eddery erau rude îndepărtate de-ale lor.

— Nu sunt supărată, a reasigurat-o Mary Louise pe sora ei.

— Eşti altfel decât te ştiam.

— Am să vin să te văd după ce o să te instalezi în casă.

— Te rog s-o faci, a îndemnat-o Letty, punând o mână pe braţul lui Mary Louise. Vino oricând doreşti.

Alte voci îl îngânau acum pe Baney Neligan. Cineva cânta la

pian; două fete începuseră să danseze. Bărbaţii se îngrămădeau de-a lungul barului, discutând şi râzând. Un poliţist în uniformă, abia coborât de pe bicicletă, cu pantalonii încă prinşi cu cleme, îl căuta printre oaspeţi pe domnul Dennehy, ca să-l salute. Doi copii de ţigan au încercat să intre în salon şi au fost iute daţi afară. Bărbaţi necunoscuţi o luau pe Letty de talie şi o sărutau. Doamna Dennehy făcea rondul oaspeţilor, anunţând că s-a întins o masă în sufragerie, la capătul coridorului, vizavi de toaleta doamnelor.

— Mi-l amintesc de la Fraţii Creştini, l-a informat părintele Mannion pe domnul Dallon, referindu-se la mire. Obişnuiam să trec pe acolo să le ţin câte o predică. Ginerele dumitale stătea la capătul unui rând.

Domnul Dallon a spus că i se părea interesant şi părintele Mannion a adăugat că acelea fuseseră zile de glorie.

— Ar fi mai bine să fac şi eu rondul, a zis. Trebuie să salut o mulţime de oameni.

Într-un dormitor de la etaj, doamna Dallon şi sora ei au examinat cadourile de nuntă care erau etalate pe cuvertura brodată a unui pat, pe masa de toaletă şi pe o masă mai mare. Erau farfurii şi cearşafuri, feţe de masă, scrumiere, vaze, ceşti, un ceainic electric, un fier de călcat, suporturi pentru farfurii, alte vase şi tacâmuri, un set pentru sare şi pipei”, un tip special de făcăleţ, un tirbuşon, diverse ustensile de bucătărie, tigăi, un covoraş de pus la uşă, castroane, boluri, căni, forme pentru copt şi un tablou înrămat al Fecioarei Maria, care încorpora şi Sfânta Inimă. Aceasta din urmă a ofensat-o pe doamna Dallon. Probabil un dar din partea cuiva care nu era la curent cu religia lui Letty sau de la cineva care considera că reproducerea e o necesitate în viitoru] cămin. Letty n-avea s-o agaţe pe perete, cu siguranţă că o va ascunde pe undeva.

— Ah, da, a spus în grabă doamna Dennehy, observând că atenţia doamnei Dallon fusese atrasă de tablou. E problematic, cu siguranţă.

— Sunt lucruri drăguţe, a continuat doamna Dallon.

Era hotărâtă să nu-şi dea la iveală neplăcerea. Se putea aştepta

oricând la astfel de momente stânjenitoare. Existau zone care trebuiau stabilite cu timpul, în orice căsătorie mixtă. N-avea rost să se prefacă.

— Nu sunt generoşi oamenii, doamnă Dallon? În dormitor şi-au făcut apariţia şi alte femei. Doamna Dallon şi sora ei au plecat. Pe palier, pe un raft din colţ, exista o statuie a unui sfânt, iar la parter un tablou ca acela pe care îl primise Letty, cu o lumină roşie pâlpâind dedesubt. Brusc, doamna

Dallon s-a trezit întrebându-se cu cine avea să se însoare James.

— Nu-i aşa că verdele o prinde bine pe Letty? Angela Eddery s-a apropiat de Mary Louise ca să-şi exprime admiraţia. Avea un mod de a face asta, de a vorbi pe tonuri şoptite, reverenţioase, cu dinţii ei compacţi îndreptaţi în afară, la câţiva centimetri de chipul persoanei căreia i se adresa. Respiraţia îi era caldă.

— Crezi că mie mi s-ar potrivi, Mary Louise? Lui Letty i se potriveşte, dar mă întrebam dacă mie mi-ar sta bine.

— Mary Louise, a spus o altă voce, acoperind-o pe a ei. Nu le-ai dat invitaţia aia lui Rose şi Matilda. De ce n-ai făcut-o, dragă?

Ea s-a străduit să explice. Mama ei i-a spus că, atunci când o deranja ceva, trebuia să vină la

Culleen şi să spună. Asta însemna casa părintească.

— Fără îndoială că aşa este, dragă, a subliniat mama ei, chiar dacă Mary Louise nu s-a gândit să nege această opinie.

Undeva în mulţime, ceva mai devreme, observase trăsăturile ridate ale domnişoarei Mullover. Bătrâna profesoară era o persoană căreia îi putea povesti totul, fără a-i provoca nicio tulburare, aşa cum s-ar fi întâmplat cu tatăl ei.

— Nu te-am văzut de mult, Mary Louise. Chipul însemnat de intemperii al mătuşii ei era şi el acolo. Ceea ce alesese să bea i-l împurpurase şi mai tare.

— Sper că o duci bine.

— Da. Ce se va întâmpla cu soldaţii, când o să vinzi casa? Cu cărţile şi celelalte lucruri?

A urmat un moment de tăcere. Apoi mătuşa ei a zis:

— Se vor vinde la licitaţie. Tatăl tău e de părere că o licitaţie ar fi

cel mai bun lucru.

Mary Louise s-a gândit la hainele lui Robert. Hainele unui decedat erau uneori date de pomană, dacă nu erau vândute din cauza lipsei de bani. N-ai cum să scoţi hainele la licitaţie, n-auzise niciodată de aşa ceva.

— Ce o să se întâmple cu ceasul lui?

— Am să-l păstrez eu, dragă, i-a răspuns mătuşa, zâmbindu-i.

Când se va ţine licitaţia? a întrebat Mary Louise şi mătuşa ei a răspuns că pe doi mai, dacă nu intervine nimic până atunci.

— Hainele lui o să le dai de pomană? întrebarea a părut să provoace consternare.

Mama ei a pus-o pe Mary Louise să o repete, ceea ce ea a şi făcut.

— Ştiu o familie săracă, a spus în cele din urmă mătuşa ei, capul de familie e şomer.

Pentru că Mary Louise a insistat să afle amă-nunte, ea a adăugat:

— Căsuţa aia sărăcăcioasă, zugrăvită în albastru, de pe şoseaua Clonmel.

Răspunzând invitaţiei doamnei Dennehy, unii dintre oaspeţi trecuseră prin sufragerie şi acum stăteau la mesele din bar, mâncând din farfurii de carton. Domnişoara Mullover, cu o porţie modestă de limbă şi salată, a văzut-o pe Mary Louise singură şi i-a făcut semn din celălalt capăt al încăperii. Zvonurile despre Elmer Quarry erau adevărate, se gândise ea doar cu o clipă înainte. Văzuse cu ochii ei în după-amiaza asta: privirea lui tulbure, pleoapele gata să se închidă. Atârna ca un sac, se gândise ea, sprijini de tejgheaua barului.

— Bună, Mary Louise.

De câte ori o întâlnea, părea mai reticentă. Trebuia să-i smulgă răspunsurile cu cleştele acum.

— Limba asta e delicioasă, a spus ea, dar recomandarea n-a stârnit niciun comentariu.

Apoi, de parcă i-ar fi citit gândurile, a răspuns la o întrebarc politicoasă despre ce mai face soţul ei, devenind brusc locvace. Elmer era un om inofensiv, a spus ea. Nu făcuse în viaţa lui vreun rău cuiva; niciodată nu se enerva, niciodată nu ţipa;

În mai toate privinţele, nu o deranja.

— Vă amintiţi, domnişoară Mullover, cum termina vărul meu întotdeauna primul transcrierile? Mâzgălea apoi pe coperta caietului. Vărul meu, Robert…

Domnişoara Mullover, surprinsă, nu-şi mai amintea.

— Ne iubeam, ştiţi, Robert şi cu mine. Când eram la şcoală, eram îndrăgostiţi. Încă mai eram, atunci când el a murit. Întotdeauna am aparţinut unuia altuia.

Mary Louise s-a dus către bar şi a întrerupt discuţia lui Elmer cu Bleheen, sugerând că ar trebui să plece acasă.

— Acasă e acolo unde ţi-e sufletul, a zis Elmer „amintindu-şi brusc expresia, una pe care maică-sa obişnuia s-o folosească.

Şi-a coborât vocea. O să explice întreaga tărăşenie, a spus. O invitaţie fusese trimisă, dar n-ajunsese niciodată la destinaţie. Avea să transmită scuzele mamei ei către Rose şi Matilda.

— Putem pleca acum, Elmer?

— În cazul ăsta, o să mai bem una mică pentru drum, a spus Bleheen, ridicându-şi paharul gol ca să-i fie umplut.

— Cinci mânuie, dragă, a intervenit Elmer, câtă vreme domnul Bleheen îşi încarcă bateriile.

Remarca n-a fost făcută ca o glumă, dar chiar şi aşa, omul care se ocupa cu însămânţarea artificială a râs.

— O să ne încărcăm bateriile toţi trei, a declarat el. Tu ce vrei să bei, dragă?

— Nu, mulţumesc, domnule Bleheen. Doamna Dennehy a apărut lângă ea, amintindu-i despre etalarea cadourilor de nuntă de la etaj.

— Mama ta a fost acolo, împreună cu mătuşa.

Nu vrei să urci şi tu să le vezi?

— Urcă şi distrează-te, dragă, a îndemnat-o

Elmer.

Dar Mary Louise a spus că ar fi mai bine să se întoarcă acasă. Avea să-i ceară mamei ei să-i descrie darurile de nuntă la vizita următoare.

— Nu-i aşa că sora ta a avut o petrecere pe cinste? a spus

Bleheen în maşină. Nu s-a făcut economie la nimic.

Elmer, aşezat în faţă lângă el, a fost de acord. Ceasul de la bordul maşinii arăta cinci şi cinci. De îndată ce vor auzi cheia în broască, ele aveau să apară pe palier, aşteptând, aşa cum prinseseră obiceiul să facă. Vor începe de îndată să spună că în casă miroase ca într-o distilărie, de parcă o persoană normală s-ar putea duce la o petrecere fără a aduce cu ea la întoarcere urme de sărbătoare.

Mary Louise avea să treacă pe lângă ele altfel decât obişnuia, fără să se mai simtă intimidată de prezenţa lor. El o să rămână câteva minute în hol şi apoi se va duce în birou. După vreo zece minute, se va strecura afară să dea o fugă până la Hogan.

— Te simţi bine, dragă?

A întors capul pe jumătate către soţia lui, dar ea nu părea să-l fi auzit.

Domnişoara Foye o sărută. El îi cară cele două valize. Familia Quarry sunt oameni cumsecade, o aude pe doamna Leavy spunând. Au această reputaţie. În timp ce ea aştepta în hol, doamna Leavy povestea alte întâmplări din trecutul azilului, relatând scene înfricoşătoare la care fuseseră martore ea şi prietena ei Elsie, când priviseră peste zidul de cărămidă.

Femeile îşi flutură mâinile, aşa cum au făcut-o şi către Brid Beamish. Căminele-azil au fost construite ca instituţii caritabile, aşa era moda milei pe atunci, cum sunt medicamentele acum. Le salută şi ea, fluturându-şi palma, şi coboară fereastra maşinii, făcând din nou cu mâna.

Mai ieşise şi înainte, de două ori: pentru înmormântarea tatălui ei şi, un an şi jumătate mai târziu, pentru cea a mamei ei. La ambele îşi adusese aminte de moartea vărului ei – nu că ar fi fost nevoie, dar cuvintele de adio erau aceleaşi, repetarea lor făcând-o să mediteze la faptul că morţii se transformă în nimic atunci când oboseşti să mai trăieşti pentru ei. Culegi şi alegi printre morţi;

viii sunt aruncaţi asupra ta.

— Mai sunt încă în viaţă? spune ea, spărgând brusc liniştea, o întrebare ce i-a răsărit în mod natural din gânduri.

— La cine te referi?

— La surorile tale.

Maşina răspunde la propriul lui şoc, cutremurându-se. O opreşte ca să-şi revină, trăgând pe marginea unui câmp. Se întoarce s-o privească.

— De ce n-ar mai fi în viaţă?

— Cu toţii murim la un moment dat.

— Bineînţeles că n-au murit.

— N-aveam de unde să ştiu.

— Ţi s-ar fi zis, dragă.

Nu spune că ar fi fost posibil să i se fi zis, dar să nu fi fost ea interesată. Nu spune nimic, ci ascultă, în vreme ce el o avertizează că va observa nişte schimbări în oraş şi în viaţa lui de zi cu zi.

— Îţi aminteşti ce ţi-am zis despre magazin? Ea se gândeşte o clipă, apoi recunoaşte că nu.

— L-am vândut familiei Renehan, acum nouă ani. Ei au unit cele două clădiri.

— Da, mi-amintesc asta.

Televiziunea îţi spune cum este lumea, vorba bătrânei Hannah, ce schimbări au mai avut loc.

Dacă te deranjezi să-i acorzi atenţie, televiziunea îţi spune tot ce vrei să afli.

— Casa de deasupra prăvăliei e la fel, zice el.

— Da, nu mă îndoiesc de asta.

Sora Hannah e înţeleapta. Viaţa unui om nu curge ordonat, susţine bătrâna Hannah; aleargă de colo-colo peste tot, intră şi iese prin timp-Prezentul abia dacă există; viitorul nici atât. Numai iubirea contează în fragmentele vieţii unui om.

În ziua licitaţiei, Mary Louise a ieşit cu bicicleta din oraş, chiar înainte de ora opt. Străzile erau liniştite. Doamna Renehan ieşise cu cockerul ei spaniel. Se auzea clopotul de la Biserica Maicii Domnului. Un camion cu butoaie era parcat la marginea oraşului, aşteptând să distribuie marfa, iar şoferul şi tovarăşul lui citeau ziarul în cabină. Brutăriile şi chioşcurile de ziare se deschiseseră. În vitrina de la Foley,

vânzătoarea cea mai în vârstă aranja frumos feliile de şuncă. Două călugăriţe se îndreptau către noua şcoală de la mănăstire, situată pe strada Clonmel.

Mary Louise se întreba dacă el ştia. În cazul în care credeai în rai, nu exista niciun motiv să presupui că el n-ar şti. Şi-l imagina urmărind-o cu o urmă de zâmbet, ştiind ce avea de gând să facă. Pe la şapte sau opt ani, maică-sa le luase pe ea şi pe Letty la licitaţia organizată după moartea bătrânului colonel Esdaile şi a soţiei lui. Şi-a amintit o statuie de marmură albă din grădină, o femeie drapată. „Nu mai există una la fel în Irlanda”, a strigat licitatorul. „Fiecare detaliu e la locul lui, până şi unghiile de la picioare”. Avea dreptate:

unghiile de la picioare erau dăltuite cu delicateţe, ea şi Letty se duseseră să verifice. Doamna Dallon sperase să cumpere un set care consta din frânghie de rufe, nişte perii de scândură şi o găleată, dar din nefericire licitatorul, grăbindu-se să termine, a făcut să-i crească preţul, scoţându-l la vânzare împreună cu alte două obiecte de gospodărie.

Dimineaţa era însorită şi plăcută. Primulele erau încă în floare. Mugurii împeat. riţau tufişurile. Mâţişorii atârnau din belşug pe noile mlădiţe.

În faţa lui Mary Louise, pe aleea verde, mergea o maşină. Se mişca încet, de parcă i-ar fi fost teamă de suprafaţa care nu-i era familiară. A privit-o îndepărtându-se de ea şi, în cele din urmă, parcând pe iarbă, în faţa casei. Abia dacă a întrezărit siluetele care au coborât din maşină. Când s-a apropiat, pe o placă de carton scria: *Parcaţi aici*.

— Vânzarea n-o să înceapă decât la două, domnişoară, i-a spus un bărbat, aflat în bucătărie. Stătea la masă cu încă un om şi cu un băiat. Pe masă erau un termos albastru şi trei ceşti fără farfurioare. Băiatul mânca o gogoaşă pe care o luase dintr-o pungă de hârtie ruptă, aflată lângă termos.

— Nu vreau decât să mă uit, a zis Mary Louise. Cei doi au părut cuprinşi de îndoială. Băiatul nu părea interesat. Bărbatul care-i vorbise a spus că obiectele puteau fi văzute începând de la ora zece. Aşa se

anunţase, ora zece, a adăugat el.

— Fac parte din familie, a explicat Mary Louise şi cei doi au părut uşuraţi.

— În cazul ăsta, dă-i înainte, a spus cel de-al doilea bărbat şi Mary Louise a trecut prin bncătărie.

Mătuşa Emmeline declarase că pentru ea va fi prea dureroasă licitaţia, aşa că nu va participa;

de aceea, Mary Louise bănuia că maică-sa nu va veni nici ea. Aveau să apară probabil şi alţi cunoscuţi, dar asta nu conta, cu condiţia *s'd* n-o deranjeze cu întrebările. A-urcat scările şi a deschis uşa de la prima cameră. În mod clar, fusese a mătuşii ei. Salteaua era strânsă pe pat, rulată şi legată cu o sfoară. Fiecare piesă de mobilier avea lipită pe ea un număr.

În camera vărului ei erau alte numere, cifre negre pe un mic dreptunghi albastru. Într-o ramă aurie foarte scorojită, un tablou de pe peretele din faţa patului purta cifra 91: ţărani îmbrăcaţi în costume demodate se îngrămădeau în jurul unei roţi de căruţă, care se rupsese datorită poverii. În apropiere, un câine fugea după un şobolan prin mirişte. Salteaua de pe patul ăsta era şi ea strânsă şi legată. O cană din porţelan şi ligheanul pe care era pusă aveau numărul 97. Suportul spălătorului – 96. A mai văzut un şifonier decolorat de soare şi o toaletă fără oglindă, pe podea, linoleum maro. Singura fereastră a încăperii dădea către un râu îndepărtat şi Mary Louise şi-a amintit că vărul ei îi spusese că zărise pentru prima oară bâtlanul din dormitorul lui. Deasupra căminului, de parcă el însuşi l-ar fi lăsat acolo, era un binoclu. Un dulap cu rafturi, construit între cei doi pereţi care formau colţul, era gol. La fel era şi şifonierul. Masa de toaletă avea un singur sertar, pe fundul căruia era pus un ziar vechi. Şi sertarul ăsta era gol, cu excepţia unui buton de guler şi a unei sticluţe cu cerneală; le-a luat.

La parter, în camera care îi fusese lui atât de dragă, hârtiile împrăştiate peste tot dispăruseră. Erau mai multe stive de cărţi legate. Soldaţii francezi şi germani, încă în miezul bătăliei, aşa cum îi lăsase el, aveau numărul 39. A tras sertare şi a căutat în dulapurile de mahon de fiecare parte a uşii, dar hârtiile vărului ei, desenele şi notiţele nu se

aflau acolo. Ea sperase să le găsească, legate într-un vraf ca şi cărţile – nu ca să fie scoase la vânzare, ci pur şi simplu puse deoparte. Mătuşa Emmeline le păstrase poate pentru ea; probabil le pusese în bagajul pe care îl luase la Culleen. Într-o zi, dacă mătuşa ei n-o să le mai vrea, o s-o roage să i le dea ei.

Ca să-i mai treacă vremea, Mary Louise s-a dus până la râu, dar astăzi nu se vedea niciun peşte. Au început să apară maşini pe alee, mai întâi una sau două, apoi mai multe. Ea s-a aşezat pe malul acoperit cu iarbă şi le-a privit cum întorceau la semnul de parcare şi cum din ele cobora lumea. Sunetul uşilor care se trânteau şi cel al vocilor pluteau până la ea. A luat-o înapoi către casă.

În timpul primelor săptămâni petrecute în casa de deasupra magazinului, Elmer se gândise s-o amuze demonstrându-i ingeniozitatea seifului din peretele biroului său. Nu avea cheie, s-a apucat el să-i explice, ci funcţiona printr-o anume combina-ţie. Prin rotire, se formau nişte cifre care dădeau un anumit număr. Se apăsa pe un mâner, apoi pe un al doilea, şi uşa seifului se deschidea. „Încearcă”, o invitase Elmer în joacă. Combinaţia numerelor îi rămăsese în memorie, îşi amintise adesea de ea, de parcă ştia că, într-o zi, avea s-o folosească.

Cu o seară înainte, când Elmer era plecat la Hogan şi cumnatele ei se culcaseră deja, ea a descoperit că se aflau acolo încasările pe o săptămână întreagă, iar într-o cutie de metal din spate, care ascundea sticla de Jameson şi un pahar, cra un teanc de bancnote de cinci lire, legate cu un elas-tic. A luat totul, cu excepţia monedelor: 403 lire, a numărat ea ulterior. Ceea ce n-avea să cheltuiască, intenţiona să pună la loc.

— Soldaţi de jucărie! Tonul licitatorului era nerăbdător şi vlăguit, aproape dispreţuitor. Un set de soldaţi multicolori! Cine vrea să înceapă cu oliră?

Nimeni n-a vrut. Mary Louise a cumpărat soldaţii cu zece şilingi.

Când Elmer a deschis seiful din perete, nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Avusese deja un şoc în ziua aceea – Rose îi spusese că soţia lui plecase cu bicicleta fără să-şi ia micul dejun. Când intrase în sufragerie,

la ora unu, i se spusese că ea nu se întorsese. Acum se părea că fusese şi jefuit.

Lăsând uşa seifului să atârne deschisă, el s-a aşezat la birou şi a încercat să reconstituie ce făcuse cu o zi în urmă. Oare îşi pusese economiile în altă parte? Mutase bancnotele din cutie, scoţându-le şi apoi uitând să le pună la loc? Uneori, înainte de a pleca la Hogan, era necesar să deschidă seiful şi să ia de-acolo câteva bancnote ca să aibă de cheltuială. Alteori, în timpul zilei, deschidea seiful pentru că se simţea obosit şi avea nevoie de un păhărel. Era oare posibil ca, în grabă, să fi uitat să-l închidă? izbutise cineva să intre în birou şi, observând seiful deschis, luase banii şi trântise uşa în urma lui? Dar nu exista niciun semn de efracţie, doar dacă cineva se căţărase, intrase pe fereastra casei şi apoi coborâse pe scări, sperând să găsească ceva de furat.

Uneori, dacă se simţea puţin obosit când se întorcea de la Hogan, se aşeza la birou şi trăgea un pui de somn. Când se trezea, zece minute mai târziu, adesea se simţea confuz, aşa cum s-ar simţi oricine după o scurtă aţipeală. Se ducea atunci în pat, dar când intra în birou dimineaţa observa că unele lucruri erau deranjate, de parcă ar fi pus mâna pe ele când era ameţit, uitând apoi care le era locul. Păstrase sticla şi paharul în seif, departe de ochi străini. Cumpărase paharul de la Renehan, ştiind că, dacă ar fi luat unul din bucătărie, s-ar fi observat imediat.

Poate că fusese acolo azi-noapte, când se reîntorsese. După ce moţăise puţin, poate că deschisese seiful şi uitase să-l închidă la loc. Ar fi putut chiar scoate banii ca să-i numere, ceea ce obişnuia să facă uneori. Poate că plecase şi lăsase sticla şi paharul pe birou.

Dar ele erau în spatele seifului, la locul lor. Simţind nevoia, Elmer şi-a turnat un pahar. Mâinile îi tremurau. Dacă ar fi existat o oglindă în birou, ar fi observat că faţa îi căpătase o nuanţă cenuşie acolo unde se golise de sânge.

A căutat prin birou, în locul unde-şi ţinea facturile. Aruncând o privire în magazin, ca să se sai-gure că surorile lui se aflau acolo şi erau ocupate, a ieşit din birou. A trecut fără zgomot prin magazia din

spatele prăvăliei şi a urcat în casă. A cercetat ferestrele de la primul etaj, dar n-a putut găsi nicio dovadă că cineva ar fi forţat intrarea. În dormitorul matrimonial, a căutat prin sertare şi în dulap, s-a uita chiar şi sub pat, în cazul în care, ameţit, ar fi pus banii deoparte. A căutat prin buzunarele costumelor.

În magazin – sub pretextul că încuietoarea se uzase – a cercetat uşile de la intrare, în speranţa că va găsi vreun semn. În magazie, a căutat peste tot – în spatele baloturilor de materiale, în spatele rafturilor, în Coşurile cu resturile de stofă. Uneori, atunci când trăgea câte o duşcă, punea paharul undeva în birou şi mai târziu nu-şi mai putea aminti unde. La fel păţea când cobora până în magazie ca să taie o mostră de material pentru noile comenzi. În cele din urmă trebuia să aprindă toate luminile ca să-l caute.

Elmer s-a reîntors în birou şi s-a aşezat din nou. A încercat să-şi amintească mişcările din seara precedentă. A încercat să-şi amintească dacă îşi turnase sau nu un păhărel atunci când venise acasă. Nimeni n-ar fi putiit forţa intrarea prin fereastra de la magazie din cauza gratiilor. Aruncase o privire şi la uşa din hol, dar n-a găsit nici acolo nimic.

— Aţi umblat la seif? a întrebat el în magazin, trei sferturi de oră mai târziu.

Aşteptase până ce o femeie care cumpăra lână pentru tricotat ieşise. Mai băuse vreo câteva pahare.

— Aţi deschis seiful?

Ştia că era cât se poate de improbabil. Una dintre ele punea totdeauna pe birou încasările din ziua respectivă. Nu-şi putea aminti dacă ele ştiau sau nu combinaţia.

— Ce? a întrebat Rose, deja alarmată.

— Au dispărut nişte bani din seif.

Mary Louise a tocmit doi oameni cu un camion, care se ofereau să ducă la domiciliu mobila care fubese cumpărată. Le-a dat numerele a ceea ce cumpărase: soldaţii şi mobila de dormitor. Ei au promis că vor sosi cu marfa în ziua următoare. A plecat cu bicicleta, încântată că izbutise să lase în siguranţă ceea ce cumpărase: îşi făcuse griji cu

privire la licitaţie, dar nimeni altcineva nu-şi dorise soldaţii, iar mobila era mai ieftina decât crezuse. La marginea oraşului, s-a dat jos de pe bicicletă în dreptul casei vopsite în albastru de care îi vorbise mătuşa ei, la nunta lui Letty. S-a prezentat unei femei palide, cu un copil în braţe.

— Cred că mătuşa mea v-a dat nişte haine.

— Dumnezeu s-o binecuvânteze, mi-a dat într-adevăr.

— N-ai vrea mai degrabă nişte bani?

— Bani? Despre ce bani e vorba?

— Dacă aş răscumpăra hainele alea de la dumneata, le-aş plăti ca noi.

Femeia, uşor alarmată, şi-a chemat soţul. Era un bărbat masiv, care a trebuit să se aplece pentru a evita pragul de sus al uşii. Chiar înainte de a afla ce dorea Mary Louise, suspiciunea soţiei lui l-a molipsit.

— Hainele ne-au fost dăruite.

— Ştiu asta. Am spus că sunt gata să răscumpăr câteva dintre ele. Orice vă e de prisos.

— Le ţinem pentru băieţi, când or mai creşte. Faptul că femeia nu pricepea o făcea să pară tâmpită. Copilu’] a început să plângă şi ea l-a trecut de pe un braţ pe altul.

— M-am gândit doar că banii v-ar folosi. E

vorba de vărul meu decedat. Nu vreau decât câteva amintiri.

Bărbatul a dat încet din cap. Se putea ajunge la o înţelegere, a zis el. S-a dat deoparte, şoptindu-i ceva soţiei. Mary Louise a intrat în căsuţă şi a ales câteva haine, pe care femeia i le-a împachetat într-un ziar. Pachetul a fost legat cu sfoara boceeluţei trimise iniţial de Emmeline. Casa mirosea a sărăcie. Copiii mai mari se holbau la Mary Louise de prin colţuri, din spatele unor scaune. În cele din urmă, le-a lăsat mai mulţi bani decât se învoiseră.

— N-o să reuşiţi să duceţi asta pe bicicletă, a prevenit-o femeia şi i-a mai adus nişte sfoară. Pachetul a fost pliat în două şi bărbatul l-a legat de portbagaj. O să-l poată duce, a zis el, dacă pedala cu grijă şi nu lăsa greutatea în plus s-o dezechilibreze.

— Nu erai în toate minţile?

Tonul lui Rose era strident, ascunzându-i tulburarea.

El n-a răspuns. Când începeau cu întrebările, te puteau înnebuni. Dacă n-ar fi fost atât de supărat, nu le-ar fi spus că în timpul primelor săptămâni de căsătorie, el îi arătase soţiei lui cum funcţiona mecanismul ingenios al seifului din perete, cu gândul s-o amuze.

— De data asta, chiar c-a făcut-o, a zis Matilda. Era şapte fără douăzeci; magazinul era închis de la ora şase. Era evident, tot repetau Rose şi Matilda, plecase pentru totdeauna. Urcaseră în grabă la etaj, să vadă dacă îşi împachetase lucrurile şi apoi aduseseră vestea, dezamăgite, că aparent n-o făcuse. Dar chiar şi aşa, ele au continuat să insiste că, de data asta, nevasta fratelui lor fugise de acasă.

Stăteau în biroul lui, Rose şi Matilda de fiecare parte a mesei, Elmer în picioare, lângă seiful deschis. Când au auzit zgomot în casă, toţi trei au ştiut că Mary Louise îşi pusese bicicleta în curte şi intrase prin uşa din spate. Ştiau că erau paşii ei. Rose a strigat-o.

— Am asta de înapoiat, a zis Mary Louise când a intrat în birou. A dat la iveală majoritatea bane-notelor care fuseseră în cutie. Restul banilor îi folosise, a explicat.

— I-ai folosit? a repetat Rose. *Folosit*? Atunci când a vorbit, vocea lui Elmer era răguşită. Şi-a întrebat soţia unde umblase toată ziua. Fuseseră teribil de îngrijoraţi cu toţii, a zis el.

— Am fost la licitaţia mătush mele. Am cumpărat câteva lucruri.

Elmer a întins mâna şi a luat bancnotele pe care ea le pusese pe birou. Elasticul era încă în jurul lor. Nu lipseau decât două.

— Ai furat bani din seif, a zis Rose. Elmer a început să protesteze, dar cuvintele au devenit o bâlbâială de neînţeles. Mary Louise a zis:

— N-aş spune că i-am furat, Rose.

— Ai furat bani din seif ca să te duci la o licitaţie.

— De ce nu mi-ai cerut mie?

Întrebarea lui Elmer era o şoaptă care abia s-a auzit în birou.

— Am făcut-o, numai că erai beat.

— Dumnezeule! a strigat Rose. Dumnezeule, ce poate să spună!

— E îngrozitor ce spui, a sărit Matilda. Nu cred nicio clipă că i-ai cerut.

— De fapt, i-am cerut de două ori. I-am cerut şi alaltăseară şi aseară.

— I-ai cerut când ştiai… Poate când dormea.

— Nu sunt nebună, Matilda. N-am obiceiul să vorbesc cu oamenii în somn.

— Ai tot felul de obiceiuri. Ai obiceiul să-i faci pe oameni să mănânce resturi de pe farfurii nespă-late. Să încui uşi şi să-ţi bagi nasul în lucruri care nu sunt ale tale.

— Dacă aş fi în locul tău, i-a zis Rose lui Elmer, aş lăsa treaba în seama poliţiei. Furtul e f un.

— Mobila pe care am cumpărat-o va sosi mâine, a zis Mary Louise. N-o să încurce pe nimeni.

Şi spunând asta, a ieşit din birou. Paşii i s-au auzit pe scări, o clipă mai târziu, şi apoi în bucătărie, care se afla parţial deasupra biroului.

— Ascultă, Elmer. Rose a vorbit încet şi răspicat, izolând în mod deliberat fiecare cuvânt. Fata asta e mai rău ca frati-su. Nu e în toate minţile, Elmer.

— Ne-a dat peste cap familia, a intervenit Matilda. Rose are dreptate, Elmer.

El n-a răspuns. Putea fi adevărat că ea îi ceruse banii. Putea s-o fi făcut şi, datorită mahmurelii, se putea să n-o fi auzit. îi dăduse combinaţia cu multă vreme în urmă. De vreme ce el nu fusese în stare s-o audă, ea îşi luase banii singură. Dumnezeu i ştie de ce îi dăduse de fapt cifrul.

— Familia şi căminul, a întărit Matilda. Nu exista zi să poţi respira în pace.

194!

— Uite în ce hal te-a adus, a zis Rose. Ai o sticlă şi un pahar în seiful ăla. Înainte nu exista aşa ceva. Te-a zăpăcit, de nu mai poţi gândi.

— La ce îi trebuie mobilă? Mobila noastră nu e destul de bună pentru ea?

— Nu vrea să mănânce cu noi, Elmer. Nici să stea cu noi în aceeaşi cameră. E de mirare că doarme în pat cu ţânc.

După ce Rose a spus asta, a urmat un moment de linişte, care a continuat apoi un minut şi încă unul. S-a prelungit şi ulterior.

— Ce-aţi vrea să fac? a întrebat Elmer în cele din urmă.

În dimineaţa următoare, Rose a văzut camio-nul cu mobilă parcând şi s-a repezit la cei doi bărbaţi când aceştia au intrat în magazin.

— N-are nimeni nevoie de mobilă! Duceţi-o înapoi de unde aţi luat-o, s-a răstit ea la ei.

Dar Mary Louise a ieşit de după tejghea şi i-a îndrumat pe oameni către uşa din spate a casei. Protestele lui Rose au fost ignorate, ca şi cele ale Matildei: Mary Louise se târguise cu cei doi cu privire la preţul transportului.

— Mi-e teamă că e tocmai sus, s-a scuzat ea. Oamenii n-au protestat. Sus sau jos, asta le era meseria.

— Ce le deranjează pe femeile alea din magazin? a întrebat unul dintre ei.

Mary Louise a explicat că la mijloc era o neînţelegere. Cumnatele ei nu ştiuseră că mobila fusese cumpărată. Şi aşa erau ele, cam repezite.

— Asta-i ultima picătură, a zis Rose, roşie la faţă, tunând şi fulgerând în birou. Ne umple podul cu gunoaie.

— Am vorbit cu ea aseară, Rose. I-am spus că sunteţi supărate.

— Şi la ce a folositP. Ce rost are să vorbeşti cu ea? Ţi-am spus ce ai de făcut.

— Nu pot face o asemenea nebunie, Rose.

— Nu-i decât o oră de mers cu maşina. Locul are şi grădină. O să stea acolo cu cei ca ea.

De-a lungul anilor, Elmer se obişnuise cu ceea ce considera a fi partea revoltătoare a surorilor lui. Fusese nutrită de un prozaism rigid şi de forţa prezenţei lor duble în casă. Când Rose, cu câţiva ani în urmă, a susţinut că n-ar trebui să-i plătească lui Hickey, constructorul, întreaga sumă pe care o cerea pentru că întârziase patru luni să-şi facă

treaba, fiind apoi nevoie să lucreze mai mult, Matilda a sprijinit-o fără nicio ezitare. Când Matilda a insistat ca domnişoara O'Rourke, de la şcoala tehnică, să fie obligată să accepte un pardesiu care fusese însemnat de ţigara ei, nici Rose n-a dat înapoi, chiar dacă pardesiul avea o culoare care nu i se potrivea deloc domnişoarei O'Rourke şi venise printr-un accident în contact cu ţigara pe care domnişoara o pusese o clipă pe tejghea. Existaseră multe circumstanţe asemănătoare, toate învârtindu-se în jurul faptului că, atunci când surorile simţeau că au dreptate, nu ezitau mei o clipă să ceară despăgubiri exagerate. Nu prea aveau răbdare când era vorba de moderaţie sau compromis. Nu le stătea în fire să umble cu mănuşi.

— Unul dintre bărbaţii ăia a adus o cutie plină cu jucării, a raportat Matilda, uitând de magazin în agitaţia ei.

— Poftim, Elmer. Nevastă-ta a dat în mintea copiilor.

— O cutie mare de carton, a zis Matilda, plină ochi.

Clopoţelul magazinului a sunat şi ambele surori s-au întors în grabă la datorie. În timpul ultimelor douăzeci şi patru de ore, agitaţia le cuprinsese şi ajunsese la un nou punct culminant. Era o agitaţie care începuse în clipa în care şi-au dat seama pentru prima oară că soţia fratelui lor făcea drumuri regulate în camerele din pod, se intensificase când au descoperit că mutase mai toate mobilele dintr-una în alta şi se închidea pe dinăuntru şi crescuse încă şi mai mult cu fiecare deviere ulterioară de la ceea ce surorile socoteau a fi un comportament normal. Dispariţia lui Mary Louise în ziua precedentă le încântase: nici în visele lor cele mai frumoase nu anticipaseră că ea va fura bani ca să cumperejucării la o licitaţie. Timp de o clipă, Matilda s-a întrebat dacă nu cumva cumnata ei nu dăduse naştere în secret vreunui copil pe care îl ţinea acum ascuns în camera din pod şi pentru care făcea cumpărături. Pe lângă cutia cu soldaţi viu colorаţi, Matilda observase că fuseseră cărate din camion un pat dezmembrat şi o saltea, ca şi alte mobile de dormitor. Dar ţipetele copilului s-ar fi auzit, mai ales noaptea, şi Mary Louise n-ar fi avut cum să-şi ascundă pântecul. Teoria a fost abandonată la fel de repede cum se născuse. Şi mai nebunesc, zău, s-a gândit Matilda, să-ţi cumperijucării pentru tine, la douăzeci şi

cinci de ani.

Paşii apăsaţi ai lui Elmer s-au auzit pe scările care duceau în pod. A bătut de mai multe ori în uşă. A încercat clanţa. De mai multe ori a strigat-o pe nume. Apoi s-a îndepărtat, coborând greoi.

Ea plănuia să cureţe coşul, ca să poată face un foc în cărmni] rmnuscul. Nu-i păsa că va trebui să care vreascuri şi cărbuni sau să cureţe cenuşa. Un foc ar mai încălzi aerul.

A desfăcut sfoara din jurul saltelei şi a pus-o pe patul pe care oamenii îl aduseseră sus şi îl montaseră. În toţi cei douăzeci şi patru de ani cât trăise, el stătuse întins pe acest pat. În toţi cei douăzeci şi patru de ani se trezise în fiecare zi cu ochii la imaginea căruţei cu fin şi a chnelui care urmărea un şobolan pe mirişte. În fiecare zi, el deschisese şi închisese uşile decolorate ale şifbnierului.

A pus butonul de guler pe toaletă, la vedere. A aranjat soldaţii pe podea, amintindu-şi cât mai exact poziţia lor iniţială. I-a atârnat hainele.

Rătăceşte prin oraş. După treizeci şi unu de ani, este o străină şi oraşul s-a schimbat, aşa a avertizat-o soţul ei. E mai animat, sunt mai multe maşini, oamenh sunt mai grăbiţi. Mărfurile din vitrine par mai interesante, brânzeturi şi vinuri franţuzeşti pe care nu le vedeai niciodată pe vreirturi, noi soiuri de dulciuri. Reclamele sunt diferite, bătrânul Electric a dispărut.

Priviri insistente îi sunt uneori aruncate. Nimeni n-o cunoaşte destul de bine ca s-o abordeze;

câţiva îşi amintesc; unele zvonuri spun că ar fi din oraş. Nu-i pasă deloc. Se gândeşte mai degrabă la locul pe care l-a lăsat în urmă. Ultima dintre maşini trebuie să fi sosit de-acum; cei cărora li s-a permis să plece vor fi plecat. Se spunea că cei turbulenţi aveau să fie mutaţi într-un azil de lângă Mullingar. Se gândeşte la asta; dacă pacienţii rămaşi au fost duşi, dacă toate discuţiile şi certurile au încetat, dacă ciocăniturile şi fluieratul muncitorilor au început. În curând, în acele încăperi vor dormi oameni care nu suferă de dementia *paralitica*, de impulsuri morbide sau melancolie, bărbaţi care şi-au petrecut ziua vânând sau pescuind şi femei visând lângă ei în cămăşi

de noapte de şifon. Maşini vor ocupa suprafaţa netedă rezervată parcărilor, câte una oprind chiar peste fostul ei strat de flori.

De aceea s-a reîntors: dă din cap pentru sine, pe strada Părintele Matei, amintindu-şi motivul. De aceea n-a făcut scandal, nu şi-a asumat riscul de a fi dusă la Mullingar, cu cei turbulenţi. Mâine va merge la cimitir.

„N-a fost din cauză că m-am dus acolo”, le-a spus ea surorii Hannah şi doamnei Leavy, lui Belle D şi tuturor celorlalte. „Nu din cauza asta a trebuit să părăsesc oraşul. A existat un alt motiv, un motiv mult mai rău”.

— Şobolani? a spus domnul Renehan.

— Avem şobolani în poduri.

— Şobolanii sunt cât se poate de neplăcuţi. Vă gândiţi la o capcană?

— Sau poate otravă. Ţineţi otravă, domnule Renehan?

— Bineînţeles. Rodenkil. Sau Ridenquiek. Ceva în genul ăsta ar rezolva problema rapid.

În magazin mai era şi Bleheen, cel care se ocupa de însămânţarea artificială; cumpăra cuie de la unul dintre băieţii lui Renehan. I-a zâmbit politicos lui Mary Louise şi ea şi-a amintit cum îi văzuse maşina făcând opturi pe drum, în seara nunţii lui Letty. A întrebat-o cum se mai simte şi i-a răspuns că totul e în regulă. Pe vremea când ea mergea la cinematograful Electric, Bleheen era şi el adesea acolo, fie singur, fie cu una dintre văduvele pe care le cultiva, în speranţa descoperirii unei neveste potrivite. Din motive numai de el ştiute, se limita doar la văduve.

— Şi un mic dispozitiv pentru scos sâmburii merelor, a zis el, după ce băiatul îi cântărise cuiele. Am o slăbiciune pentru compotul de mere, cu o picătură de cremă de ouă deasupra, i-a spus lui Mary Louise.

Ea a dat din cap. O femeie care cumpăra butoni de la magazinul lor îi spusese într-o zi că Bleheen nu se va însura niciodată. Putea duce la film toate văduvele din Irlanda, că până la urmă tot singur avea să rămână, prudent cum era şi cu tabieturile lui.

— Am avut un dispozitiv din a] a, a zis el, numai că l-am aruncat din greşeală, odată cu cojile de mere.

Mary Louise şi l-a imaginat gătindu-şi singur, curăţind mere şi cartofi. A continuat să vorbească despre probleme domestice. Ea nu-l asculta. „*S-au adunat cu toţii în salon. Arkadi a luat ultimul număr al unui ziar. Anna Sergheevna s-a ridicat şi, în clipa aceea, el a aruncat o privire spre Katia…*”

Era mai bine ca Bleheen să nu se însoare, dacă nu iubea pe nimeni. Avea dreptate să fie pretenţios, chiar dacă asta însemna că avua să rămână holtei. Brusc, Mary Louise s-a întrebat dacă mama şi tatăl ei se iubeau. Niciodată nu se gândiae la asta. Niciodată nu intrase în schema lucrurilor ca iubirea să fie cât de cât luată în considerare de părinţii ei.

— V-aş recomanda Rodenkil, a sfătuit-o domnul Renehan. Se vinde foarte bine.

Letty a rămas gravidă curând după căsătorie. Dennehy i-a cumpărat un automobil Morris Minor de ocazie; îi plăcea foarte mult casa în care se mutaseră. Toată viaţa fusese nevoită să aibă grijă de găini, să le hrănească şi să le caute de ouă: cât va mai trăi, a zis ea, nu mai intenţiona să ridice niciun deget pentru vreo găină, chiar dacă avea o mulţime prin curte. Soţul ei plănuia să ţină şi o vacă sau două, dar au convenit ca el să se îngrijească de toate animalele. Letty a făcut perdele şi huse pentru scaune la maşina de cusut pe care o primise de la părinţi ca dar de nuntă. Au cumpărat covoare şi cu asta au terminat decorarea casei. „Ai putea cultiva ceva acolo”, i-a sugerat mătuşa Emmeline, arătând către două vase albe, uitate de fiecare parte a uşii de la intrare. O săptămână mai târziu, mătuşa a apărut şi a petrecut câteva minute scobind pământul şi adăugând îngrăşământ. A găsit un petic năpădit de buruieni în spatele casei, unde cândva fusese grădina de legume. Şi aici a intervenit.

Îngrijorarea lui Letty cu privire la sora ei era singura umbră în euforia căsătoriei. Cu vremea, s-a mai estompat, revenind doar atunci când mai auzea vreo noutate printre zvonurile răspândite în oraş. Cunoscuse, încă din clipa în care avusese loc, detaliile vizitei surorilor

la Culleen; ştiuse de încercarea inutilă a părinţilor ei de a-i cere un sfat doctorului Cormican şi de conversaţia cu Mary Louise. De atunci, auzise despre cumpărăturile făcute la licitaţie şi auzise, de asemenea, că Mary Louise foarte rar mai servea în magazin. Nu ştia ce să mai creadă. Ca soră mai mare, ea împărţise cu fratele ei sarcina de a o supraveghea pe Mary Louise în copilărie. Încă îşi mai amintea senzaţia mânuţelor ci lipicioase într-ale ei. O consolase atunci când plângea; o mustrase la nevoie. Încă şi mai nefericită, şi-a amintit opoziţia ei cu privire la logodna lui Mary Louise cu Elmer Quarry. îi venise rău când auzise că negustorul îi invitase sora la cinematograful Electric. În noaptea nunţii – reflectând fără să ştie gândurile lui Robert – n-a putut să nu se gândească la ce îndura Mary Louise. Cu dinţii şi ochii lui mici, Elmer Quarry îi amintea de un pore. În dormitorul pe care îl împărţise cu sora ei de când se ştia, Letty plânsese amarnic în noaptea aceea.

Telefonul din casa lui Letty – o necesitate pentru soţul ei, datorită profesiei – era un fel de noutate pentru ea. La Cullcen n-avuseseră aşa ceva şi folosise foarte rar unul. Dar uite că aparatul era acolo, pe un raft, în hol, cu un creion şi un carneţel atârnând de un cârlig deasupra lui şi cartea de telefon pe un raft dedesubt.

Într-o dimineaţă, plictisită de atâta cusut, a telefonat la magazinul Quarry ca să-i amintească lui Mary Louise că încă nu-i făcuse vizita promisă.

— Alo, a răspuns Rose.

— Aş putea vorbi cu Mary Louise, vă rog?

— *Cine e la* telefon?

— Sora ei.

Letty a auzit respiraţia lui Rose şi, slab în fundal, sunetul clopoţelului de la intrarea în magazin.

— Sunt Letty.

— Ah, da.

Lui Rose nu-i convenea că trebuise să urce scările până în birou – Elmer nu era acolo – descoperind că fusese chemată doar din cauza cumnatei ei. Şi, mai ales, o deranja că era vorba de Letty, pentru că problema invitaţiei la nuntă încă nu fusese dată uitării.

— Mary Louise e pe acolo?

Rose a ezitat. Nu se grăbea să ofere vreo informaţie despre locul unde se putea afla Mary Louise, simţind nevoia să se mai gândească. În cele din urmă, a zis:

— Sora ta nu e aici.

— Cine e la telefon, Rose sau Matilda?

— Rose Quarry la telefon.

— Vrei să-i spui lui Mary Louise să mă sune? Numărul e 245. i

Rose s-a gândit să spună da şi apoi să uite s-o facă. Dar, sub imperiul unui impuls, s-a răzgândit. Azis:

— Nu prea o vedem pe sora ta în ultima vreme! 204

— A păţit ceva?

— Aş spune că da. I-ai putea informa pe părinţii tăi că lucrurile merg din rău în mai rău. Nu mai ştim ce să facem în halul în care a ajuns.

— Hal? Cehal, Rose?

— Trebuie să ţinem totul sub cheie. Ne ţinem poşetele încuiate tot timpul. A dat iama în seiful din birou.

Spre marea satisfacţie a lui Rose, la celălalt capăt al firului a urmat un moment de tăcere. În cele din urmă, Letty a spus:

— Despre ce vorbeşti, Rose?

— Am fi recunoscătoare dacă aţi păstra asta în familie, doamnă Dennehy.

Şi, apoi, Rose a pus receptorul în furcă. Elmer ceruse în mod expres ca problema banilor luaţi din seif să nu fie menţionată în afara casei, dar de vreme ce familia Dallon era la curent cu ciudă-ţeniile fiicei lor, probabil că n-aveau să acţioneze în niciun fel. Rose s-a reîntors în magazin şi i-a povestit conversaţia Matildei, care i-a spus că făcuse ceea ce trebuia.

Elmer a scuturat din cap. Nu existau şobolani în casă. Un motan care pierdea vremea prin grădină avea grijă de asta. În cel mai rău caz, mai puteau apărea, când şi când, câţiva şoareci pe care surorile lui îi prindeau în capcane.

— I-am vândut Rodenkil, a spus Renehan. Cred că a spus ceva

de pod.

Elmer a dat din cap vag, gestul implicând faptul că uitase de pod. În sinea lui, se îndoia că ar fi existat şobolani chiar şi acolo.

Renehan şi-a terminat paharul şi a părăsit barul Hogan. Elmer era încă singur, atunci când au intrat Letty şi soţul ei, un sfert de oră mai târziu. În spatele tejghelei, Gerry citea *Evening Herald*. În rest, barul era gol.

— Elmer, a zis Letty.

— Am puţină treabă aici, a început el.

— Vrem să discutăm despre Mary Louise. Dennehy a spus că se duce să aducă băuturile. Letty a luat-o înainte către o masă din colţ. „Şi ceea ce bea domnul Quarry”, l-a auzit Elmer pe

Dennehy comandând. În aceeaşi clipă, cumnata lui a deschis vorba:

— Am vrut să te prindem singur, Elmer. Am lăsat mesaje pentru Mary Louise, numai că ea nu mă sună.

— O să-i spun…

— Rose mi-a zis ceva despre un seif.

— De fapt, asta e o problemă de familie.

— Despre ce vorbea Rose, Elmer? Elmer a explicat că, de fapt, nu era mare lucru. Mary Louise, având în grabă nevoie de nişte bani, împrumutase o sumă din seiful din birou. O furtună într-un pahar cu apă.

— Rose a spus că amândouă sunt nevoite să-şi ţină poşetele încuiate.

Spre uşurarea lui Elmer, în clipa aceea a sosit Dennehy cu băuturile.

— Noroc, a spus el, ridicând paharul şi apoi aprinzându-şi o ţigară.

— Care-i problema cu Mary Louise, Elmer?

— Nu e nicio problemă. îi place să fie singură şi ăsta e un lucru pe care surorile mele nu-l înţeleg. îi place să iasă cu bicicleta şi îi mai place să aibă un teritoriu numai al ei. Asta-i tot.

— Surorile tale s-au dus la Culleen acum câteva luni. Au făcut

anumite afirmaţii despre Mary Louise.

— Ce fel de afirmaţii? 206

— Au spus că nu mai e în toate minţile. Elmer a tresărit. Şi-a terminat paharul şi i-a făcut semn lui Gerry să mai umple o dată toate cele trei pahare de pe masă. Observându-i gestul, Letty a scuturat din cap, Dennehy a aprobat.

— N-am ştiut asta, a zis Elmer.

— N-ai ştiut că au fost la Culleen?

— Să fiu sincer, nu.

— N-am mai văzut-o pe Mary Louise de la nunta noastră. N-avea nimic atunci. Cu excepţia faptului că nu prea mai e vorbăreaţă.

— Cu toţii am observat asta, Letty.

— Pe vremuri era mult mai vorbăreaţă. Nu erau niciun fel de şobolani în pod. Dacă ar fi fost, i-ai fi auzit mişunând deasupra capului. Din câte ştia el, tot oraşul era la curent cu faptul că nevastă-sa cumpărase otravă de şobolani.

— Părinţii mei au vrut s-o ducă la doctorul Cormican, a zis Letty.

— N-ar fi rău. Un control nu strică nimănui.

— Dar ea a spus că nu vrea.

— Lasă-mă să vorbesc cu ea, Letty.

— Sunt acasă toată ziua. Spune-i că aştept să mă sune.

Brusc, Letty s-a ridicat. Nu sorbise din pahar decât o dată sau de două ori. Cât au vorbit, a observat Elmer, a fost tot timpul încruntată, cu un mic rid de îngrijorare între sprâncene.

— Ne mai vedem, a zis el tare, pentru cazul în care Gerry ar fi putut rămâne cu impresia că se certaseră.

— Treci pe la noi, l-a invitat Dennehy, terminându-şi băutura în grabă. Letty n-a adăugat nimic.

Elmer s-a întors la bar şi a comandat un whisky dublu.

— Dumnezeule, nu e şocant? a remarcat Gerry, în vreme ce dădea restul unui client şi, pentru o clipă, EImer s-a gândit că el se referea la anumite aspecte ale conversaţiei care avusese loc în bar. Dar Gerry, cu un ochi încă în *Evp*. *ning Herald*, îi atrăgea atenţia asupra uciderii regelui Feisal al Irakului.

Nefiind interesat de acest subiect de pe alte tărâmuri, Elmer a deplorat totuşi evenimentul. Până la urmă, se gândea el, nu era vorba decât de faptul că surorile lui erau ofensate de comportamentul cumnatei lor. N-avusese niciun rost să meargă în vizită la familia Dallon şi să spună că Mary Louise nu mai era în toate minţile ori să aducă vorba despre banii împrumutaţi din seif. Adevărul era că Mary Louise trăia aşa cum dorea, ceea ce el încercase să-i explice şi lui Letty. Dormea în pod acum şi nu avea niciun motiv să n-o facă dacă asta îşi dorea.

Coşarul a aprins primul foc în cămin, ca să fie sigur că hornul trăgea bine. Mary Louise a adus cărbuni şi lemne din pivniţă. Prezenţa ei nu era necesară în magazin, pentru că erau puţini clienţi;

faptul că servise acolo făcuse parte din tabloul prefăcătoriei generale sau aşa i se părea. Zilele treceau una după alta acum, fără ca ea să vorbească nici cu Elmer, nici cu cumnatele. Dormind în pod, nu-i mai era ruşine când se trezea dimineţile. În bucătărie, ea spăla vasele tuturor A continuat să se ocupe şi de celelalte treburi gospodăreşti care îi fuseseră alocate, dar întotdeauna mânca singură. Ori de câte ori avea chef, ieşea din oraş cu bicicleta, ducân du-se mai ales la cimitir, uneori plimbându-se pe câmp, pe lângă casa mătuşii. Casa era goală acum! încă nu se vânduse.:

Adesea, se gândea că i-ar plăcea să fie mai singură decât era. Vocile cumnatelor şi a lui Elmer o oboseau. Ca şi târşâitul paşilor pe scări, clinchetul vaselor, sunetul clopoţelului de la intrarea în prăvălie. Ca să nu le mai audă, juca un joc care îi amintea de cele din copilărie: închidea ochii şi se vedea rătăcind din cameră în cameră, trecând prin dormitoarele cumnatelor, deschizând ferestrele salonului din faţă, schimbând înfăţişarea sufrageriei. Pe palierul de la primul etaj, exista un candelabru de sticlă roz-purpuriu. Mirosea a flori şi a lenjerie proaspăt călcată. Un bucătar îi aranja tigăile pe raftul din bucătărie; carnea de miel aştepta pe o masă lângă stive înalte de far-furii care zăngăneau atunci când era tocată varza. În curte, găinile coteodăceau, urmărite de cineva care intenţiona să le sucească gâtul.

Afară, obloane albastre acopereau ferestrele magazinului. Uşile

de la intrare erau închise şi zăvorâte. Undeva, în miezul tuturor lucrurilor, se afla vărul ei, a cărui prezenţă era la fel de delicată ca şi pregătirea încăperilor redecorate. Totul era fragil: se putea sparge uşor, precum porţelanul căzut pe lespezi. Domol, cu degetele în dreptul buzelor, ea şi vărul ei râdeau.

Oamenii nu mai aduceau vorba despre Mary Louise când discutau cu Elmer. În oraş se vorbea despre ea mai puţin ca odinioară, fiind acceptată ca o persoană excentrică. Era văzută în mod regulat pe bicicletă, înfofolită, cu un batic legat în jurul capului. În luna ianuarie a noului an – 1959 – ea şi-a vizitat sora, i-a admirat dotarea bucătăriei şi a ascultat-o în vreme ce-i povestea cum se simte ca femeie însărcinată. Mama ei, tot în ianuarie, a trecut iarăşi pe la magazin, unde a fost informată de Rose că Mary Louise nu mai catadiesea că servească acolo. Doamna Dallon a sunat la clopo-ţelul de la nea care ducea în holul casei, dar n-a primit niciun răspuns. S-a reîntors în prăvălie şi a cerut să-i vorbească lui Elmer, care a coborât din birou anevoie, părând nesigur pe picioare. A luat-o cu el în casă şi a rugat-o să aştepte în camera din faţă, unde Mary Louise a intrat câteva minute mai târziu. A zâmbit, părând normală, dar tăcută.

— Nu mai treci să ne vezi, i-a reproşat blând mama ei.

Mary Louise a promis că va trece duminica următoare, dar n-a făcut-o.

EImer încă îşi făcea griji cu privire la otrava de şoareci care fusese cumpărată. N-a adus vorba despre asta nici în faţa surorilor şi nici a altcuiva, dar a întrebat-o pe Mary Louise cu nonşalanţă despre prezenţa şobolanilor în podul unde îşi petrecea atât de mult timp.

— Cred că le-am venit de hac, a replicat ea. Rodenkilul pe care l-am pus s-a dovedit eficient.

A întrebat-o ce făcuse cu otrava care rămăsese şi ea a spus că încă o mai avea pentru cazul în care şobolanii ar fi revenit. Elmer a dat din cap:

nu era o idee bună, a sugerat el, putea pune mâna din greşeală pe otrava aia sau altcineva o putea lua fără să ştie ce e. Acum, că distrusese şobolanii, era mai bine s-o arunce; dacă rozătoarele

reveneau, puteau cumpăra alta. Mary Louise a continuat să dea din cap. A promis că va împacheta otrava rămasă şi o va arunca.

După vizita lui Mary Louise, îngrijorarea lui Letty nu a slăbit, însă de-acum se consolase cu schimbările prin care trecuse sora ei, acceptându-le pentru că nu putea face nimic altceva. Apoi a născut copilul, care i-a solicitat şi atenţia şi 210

gândurile. Se aşteptase ca Mary Louise să treacă pe la ea să vadă bebeluşul şi s-a întristat că n-a făcut-o. A fost botezat Ken Aloysius, Aloysius fiind cel de-al doilea nume tradiţional în familia Dennehy.

Rose şi Matilda aşteptau momentul potrivit. Erau încântate că Mary Louise nu mai servea în magazin. Fără ea, sufrageria era aproape ca pe vremuri. Şi totuşi, încă mai erau iritate de ceea ce Matilda descrisese cândva ca fiind „chipul ei ursuz”, zâmbetul care i-l marca atunci când i te adresai, dar care nu dura, fiind repede înlocuit de o privire moartă, de parcă nu se putea deranja să te asculte mai mult de un minut. Exista şi iritarea produsă de prezenţa ei în baie sau la toaletă, când ele aveau nevoie să le folosească, şi gestul retardat de a se închide în pod. Şi, mai presus de toate, era preţul îngrozitor plătit de fratele lor. Uneori, dimineţile, ochii lui erau atât de însângeraţi, încât credeai că nici nu mai putea vedea bine. Se îngră-şase; paloarea lui nu era sănătoasă. În curând, aveau să-i tremurc mâinile, ca bătrânului Crowe, care trecea pe la ei cu mere pădureţe, în fiecare toamnă. Neştiind nimic despre natura dependenţei fratelui lor, surorile credeau că atunci când soţia lui avea să fie returnată familiei ori închisă într-un azil potrivit, Elmer urma să-şi revină complet. O să treacă pe la sala AŢE să mai joace un biliard, în loc să-şi petreacă serile la Hogan. Va face plimbări vara, aşa, ca pe vremuri. Interesul lui în afaceri, care se redusese considerabil, avea să reînvie. Faptul că magazinul urma să vadă murind generaţia prezentă, trecând în mâinile unor rude îndepărtate din Athy, conta acum la fel de puţin ca înaintea întregului episod nefericit al căsătoriei. Era păcat totuşi că Elmer nu fusese capabil să vadă că exista un trio natural în magazin şi în casă.

Surorile aşteptau momentul potrivit, fiind sigure că, în orice zi de-acum, va exista o întâmplare similară cu furtu] banilor. Cu acea

ocazie, vinovatul s-ar putea să nu mai izbutească atât de uşor să iasă basma curată. Amândouă simţeau că, de vreme ce se stârniseră atâtea necazuri, era normal ca totul să se sfârşească odată.

Mary Louise nu mai avea accese de plâns în intimitate, aşa cum avusese în timpul primelor săptămâni şi luni ale pierderii suferite. I se părea că oasele şi carnea ei erau nişte vechituri, reale dar lipsite de interes.

— Bineînţeles că nu, a răspuns ea din nou, atunci când vărul ei a întrebat-o dacă adormise. Bineînţeles că nu, Robert.

Susan Emily, spuneau literele atinse de muşchi, *soţia lui Charles*. *În repaus acum în braţele raiului*. *Pace*. *Pace eternă*. Cuvintele se aflau acolo, sub o reţea de alte cuvinte, laolaltă cu bâzâitul albinelor. Când a închis ochii, în cimitir, turnuri şi pavilioane i-au apărut gravate pe fundalul pajiştii din pare. O faţă de masă era întinsă sub nişte tei bătrâni. „*Vizitiul şi o şeruitoare au adus coşurile din trăsură*…”

Vocea lui şi a ei venindu-i în întâmpinare era actul lor de iubire. Exista o puritate care o încânta pe Mary Louise, acum că se îndepărtase de cumnatele şi de soţul ei. Nu-şi dorea decât ca ceasul lui Robert să atârne pe peretele din pod, de cuiul care era deja acolo, lângă cămin. Şi dacă vreodată avea să se aştearnă liniştea în casă, avea să trimită invitaţii – tivite cu chenar aurit, pe care să fie, alături de al ei, şi numele vărului ei, o dată şi o oră, cu confirmare de primire în colţul din stânga sus. 212

Doamna Dallon a fost surprinsă şi încântată atunci când James a intrat în bucătărie, spunând că tocmai o văzuse pe Mary Louise venind dinspre coline, pedalând către casă. A împins ceainicul pe inelul încins al sobei şi l-a rugat pe James să-şi anunţe tatăl. Din lehamite şi oboseală, ajunsese să accepte, cel puţin în parte, lista de acuzaţii a surorilor Quarry. Nimic altceva nu mai putea fi făcut, nirme altceva nu mai putea fi zis: totul ar fi fost diferit, încă mai credea doamna Dallon, dacă s-ar fi născut un copil. Poate că într-o bună zi, se va întâmpla şi asta, dar acum era mai pesimistă decât în trecut.

— Stai jos, dragă. Îmi pare bine că te văd. Mary Louise şi-a scos haina. A răspuns la întrebările mamei, asigurând-o că se simte bine.

Doamna Dallon a tăiat felii de pâine neagră şi a pus pe masă unt şi lapte prins.

— Rătăcitoarea se întoarce, a spus domnul Dallon, scoţându-şi cizmele la uşă.

— Lui Letty i-ar face mare plăcere să te vadă. Doamna Dallon a vorbit cu grabă nervoasă, de parcă ar fi fost nerăbdătoare să şteargă cât de curând posibil tot ceea ce ar fi putut supăra în vorbele soţului ei. În dormitorul lor, ea dăduse glas în mod repetat temerii că, la un moment dat în trecut, Mary Louise se supărase. Poate că ei păruseră să ezite atunci când Elmer o ceruse în căsătorie. Letty îşi spusese părerea prea direct. Atitudinile astea poate o iritaseră şi, combinate cu atitudinile celor două cumnate intrigante, erau cauza izolării lui Mary Louise. Când Elmer a început să bea, sărmana fată simţise că nu se mai putea baza pe nimeni. Oricărei femei i-ar fi ruşine cu un soţ alcoolic.

— Am auzit că e linişte în perioada asta, a remarcat domnul Dallon, referindu-se la oraş.

A traversat bucătăria, numai în ciorapi. S-a aşezat şi a luat o felie de pâine.

— Nu prea e mare activitate.

Şi-a amintit-o stând lângă el, în curte, când avea unsprezece sau doisprezece ani, cu nişte mure pe care le culesese într-o veche cutie de dulciuri. îi vor da un halat alb când o să se ducă să muncească la drogherie, zicea. El nu era de acord cu argumentul că ea se simţise ofensată. După părerea lui, asta era – din partea nevesti-sii – doar căutarea unui factor consolator, orice explicaţie fiind mai bună decât niciuna. Dar când argumentul fusese rostit, el nu-l respinsese: dacă asta o liniştea oarecum, ce rău putea face?

— E din cauza vremurilor, s-a pronunţat el. Oamenii nu mai au bani.

L-a dezamăgit faptul că Mary Louise n-a răspuns. În curte, în ziua aceea de demult, ea flecărise un sfert de oră, povestindu-i despre lucrurile puse în vitrina drogheriei, parfumurile, pudrele şi rujurile, Coty, Pond's, Elizabeth Arden. Într-o seară caldă de septembrie, şi-a amintit el.

— George Eddery a plecat în Anglia, a spus doamna Dallon. Se pare că e comis-voiajor.

De data asta, Mary Louise a răspuns, dând uşor din cap, un zâmbet umbrit schimbându-i trăsăturile. O drogherie reprezentase toată viaţa orăşelului pentru ea, s-a gândit tatăl. Întotdeauna fusese atrasă de oraş, chiar din prima zi de şcoală. Totdeauna o încântase, chiar şi atunci când s-au plimbat prin el cu maşina într-o duminică şi totul era închis şi părea mort.

— Mătuşa Emmeline nu-i aici? a întrebat ea.

— S-a dus la Letty, a zis doamna Dallon. Mătuşa îi face lui Letty o grădină.

— Oare… a început Mary Louise şi apoi s-a oprit. 214

Ei au observat cum se răzgândeşte, lăsând nerostită propoziţia pe care o rostise.

— Aş vrea doar să arunc o privire în camera mea, a zis ea.

Chipurile lor au fost marcate de surpriză. Uimirea doamnei Dallon a devenit încruntare, dispărând apoi încet. Tăind o felie de pâine în două, soţul ei şi-a oprit o clipă mişcarea, apoi a continuat.

— Doar un minut, a zis Mary Louise, deschizând deja uşa care ducea spre scări. Au auzit zăvorul căzând la loc în spatele ei. Domnul Dallon şi-a împins ceaşca spre ceainic. Mecanic, doamna Dallon i-a umplut-o, Exista oare ceva, până la urmă, în ideea că Mary Louise ar trebui să se reîntoarcă la Culleen? Avea nevoie de îngrijire? Oare ea însăşi le spusese ceva cumnatelor ei? Oare de aceea dorea să-şi revadă dormitorul?

— Dacă o să se întoarcă, unde o să se ducă

Emmeline?

Domnul Dallon nu ştia despre ce vorbea soţia lui. Gândurile lui nu urmaseră acelaşi curs cu ale ei. L-a izbit ca fiind foarte straniu că Mary Louise dorea să viziteze o cameră pe care cândva o împărţise cu sora ei, acum ocupată de Emmeline. Nu putea găsi nicio explicaţie raţională pentru asta.

— S-ar putea, a continuat doamna Dallon, să vrea să-l părăsească.

— Peelmer?

— Pentru că bea. Şi ai putea s-o învinuieşti?

Cu femeile alea pe cap?

— Dar ne-ar fi zis. Ne-ar spune, nu-i aşa? N-ar urca pur şi simplu în camera lui Emmeline.

— Cred că ceea ce vrea să vadă este dacă ar putea locui amândouă în cameră. Precum ea cu

Letty odinioară.

— Nu i-am putea cere lui Emmeline…

— Ba am putea, dacă am fi nevoiţi. Emmeline le povestise că Mary Louise prinsese obiceiul să-şi viziteze vărul. Faptul a ieşit la iveală într-o seară când stăteau lângă sobă.

— Aţi ştiut asta? V-a spus-o vreodată? zisese

Emmeline şi ei au ascultat evocarea vizitelor de duminică.

Bunătatea întruchipată, a afirmat Emmeline. Soţii Dallon au rămas cu impresia că fusese oarecum cunoscut – deşi ei nu ştiuseră – faptul că Robert se apropia de sfârşitul vieţii şi că atenţiile fiicei lor fuseseră un act de omenie. „Şi ea se simţea singură”, a spus doamna Dallon, dar chiar şi aşa, a fost mândră că un copil de-al ei se purtase în felul acela. Singură sau ba, nu putea fi prea distractiv să-i ţii companie unui tânăr bolnav.

Când Mary Louise s-a întors în bucătărie, s-a îmbrăcat imediat. A scos dintr-un buzunar un batic în carouri albastru cu roşu ai l-a legat în jurul capului. James a intrat tocmai atunci, dar ea a zis că trebuie să plece. îi părea rău că nu putea rămâne să stea de vorbă cu el.

În pod, a atârnat ceasul şi lanţul în cuiul de lângă cămin. Vărul ei îi spusese că ceasul rămânea în urmă cu un minut pe zi. îi va face plăcere să-l fixeze în fiecare seară, înainte de a merge la culcare.

Le aude cum îl iau la trei păzeşte. Cine o să gătească pentru ea? Cine o să cureţe după ea? Ele n-au de gând s-o supravegheze când mănâncă. Niciuna dintre ele nu va supravieţui mai mult de o săptămână la cheremul unei nebune. În toţi aceşti ani, el a plătit pentru ca ea să trăiască în lux: nu e destul? Era o adevărată jignire. Era scandalos ce făcuse. Ele nu intenţionau să ridice un deget. De ce s-ar

obosi? Şi cum o să se descurce, în halul în care a ajuns?

— Este soţia mea, răspunde el.

— Şi noi o să tremurăm din cauza ei. Propriile tale surori, la bătrâneţe, bântuite de frică.

— Asta e. Se închid toate azilurile.

— O faci ca să ne desfizi.

Arată rău acum, e ras neglijent, are arsuri de ţigară pe haine şi gulerele cămăşii ponosite. Vinovăţia I-a făcut s-o aducă acasă; vinovăţia l-a făcut s-o viziteze şi să dea un ban pentru ca ea să nu fie nevoită să bea dintr-o cană de tablă. I-ar fi ruşine de el însuşi dacă ar lovi-o vreodată.

— Robert n-a fost îngropat în cimitirul care trebuie, îi spune ea, atunci când i se pare că e momentul potrivit. O să mă ajuţi să îndrept asta, Elmer?

El nu răspunde şi ea îi spune că nu l-a urât niciodată. îi spune că s-a gândit la el adesea, de-a lungul perioadei petrecute în azilul domnişoarei Foye. „Rugaţi-vă şi pentru alţii”, erau ele îndemnate. Şi ea s-a rugat pentru el.

— Îmi pare rău că ţi-am pricinuit necazuri, a zis ea, îmi pare rău că am complicat lucrurile.

Trezindu-se în miezul nopţii, Elmer s-a pomenit gândindu-se la Bridget, dormind în hotelul Hogan – la fel cum, atunci când era mic, şi le imaginase dormind pe doamna Fahy şi pe îngrijitoarea de la internatul şcoln din Wexford. Hainele directoarei hotelului se aflau pe un scaun în dormitorul ei, ciorapii deasupra. Deşi Elmer nu le spusese niciodată surorilor şi nu făcuse nicio aluzie faţă de soţia lui, fusese uşurat atunci când Mary Louise se hotărâse să doarmă în pod. Era mai mult loc în pat, puteai să tragi cuverturile în jurul tău când era frig şi nu trebuia să cedezi vreo părticică altcuiva. Una peste alta, îi convenea acest aranjament.

Elmer, tot când era copil, auzise adesea despre nevasta lui Hanlon, avocatul, care suferea de teama de a ieşi din casă. Era necesar ca un preot să vină s-o împărtăşească şi o coafeză să-i facă părul. Călugăriţa care se ocupa de biblioteca de la mănăstire îi adncea cărţi

de două ori pe săptămână. „Nefericita femeie, nu poate nici măcar să pună piciorul în grădină”, şi l-a amintit pe tatăl lui zicând în sufragerie. „Se pare că stă câte o oră în capul scărilor, nefiind în stare să se apropie de uşa de la intrare. Ţi se face milă de sărmanul Hanlon”.

Trecând pe lângă casa familiei Hanlon, Elmer o văzuse adesea pe nevasta avocatului stând la fereastra boltită a unei camere de la parter, privind vrăbiile de pe straturile de flori. „O slăbănoagă”, o descrisesc tată1 lui şi, din ceea ce a văzut, descrierea i s-a părut corectă. O apucase boala asta curând după căsătorie, şi Elmer s-a întrebat dacă nu cumva Mary Louise suferea de ceva similar, nu că îi era frică să iasă din casă, dar ceva asemănător.

„Niciun doctor n-ar putea trata o asemenea boală”, afirmase tatăl lui în sufragerie. „O boală de nervi, i-aş spune”. Domnului Quarry, la fel de pătrăţos şi de bondoc ca Elmer însuşi, îi plăcea să vorbească familiei despre astfel de subiecte de interes în sufragerie. Jumătate din educaţie, obişnuia el să spună, o primeşti acasă. Elmer ştia că tatăl lui ar fi declarat-o pe Mary Louise ca suferind, la rândul ei, de o boală nervoasă, şi se hotărâse să aibă expresia asta pregătită în cazul în care ar fi fost din nou abordat în legătură cu acest subiect de părinţii ei sau de sora aia înfumurată. Fusese lovit de acelaşi ghinion ca şi avocatul. Se căsătorise de bună-credinţă, oferindu-i un cămin unei fete sărace. L-ai fi putut pune pe doctorul Cormican să vină şi să plece în fiecare zi a săptămânii, şi tot degeaba. În casa familiei Hanlon nu intrase niciodată un medic, şi l-a amintit el pe taică-su povestind în sufragerie. Ar fi fost bani aruncaţi pe apa sâmbetei. Dezamăgirea pe care Elmer o trăise în timpul primei săptămâni de căsătorie petrecute la mare, perpetuarea sentimentului şi după întoarcerea lor îşi pierduse, în cele din urmă, din amărăciune. Descoperise că putea fi înăbuşită şi, chiar dacă uneori mai revenea, tot ce trebuia să facă era să deschidă seiful din birou şi să întindă mâna în spatele cutiei cu bani.

— Dumnezeule, ce-i asta? a strigat Matilda într-o seară, în sufragerie, ea înnd prima dintre ei trei care băgase în gură o chiftea. A scuipat-o imediat. Are un gust îngrozitor! a ţipat ea.

Rose, care făcuse chiftelele, s-a burzuluit. N-aveau nimic, a

susţinut ea. Mâncaseră din ele la prânz: ce mâncau acum erau cele care rămăseseră, uşor încălzite. A gustat ceea ce tocmai luase în furculiţă şi apoi a scuipat la rândul ei.

— S-au stricat, a zis Matilda.

— Cum puteau să se strice, pe o vreme ca asta? Elmer şi-a împins farfuria. Dacă chiftelele erau stricate, n-avea nicio intenţie să facă pe viteazul. Uneori, carnea pe care Rose o gătea pentru a doua sau a treia oară n-avea niciun fel de gust.

— Leri erau bune, a repetat Rose. Elmer a spus că ar întinde nişte brânză pe pâine, dacă mai aveau brânză.

— Muşchiul de vacă a fost proaspăt atunci când a fost adus? a întrebat Matilda, şi Rose a răspuns tăios „bineînţeles”. Acelaşi muşchi de vacă, plus un fileu, trimise de măcelar în fiecare vineri, erau fripte duminica, mâncate reci lunea, tocate pentru chiftele marţea. Ce rămânea din chiftele apărea pe masă din nou în fiecare miercuri seara. Toată viaţa lor fusese aşa; toată viaţa, membrii familiei Quarry consumaseră chiftelele de miercuri seara fără probleme.

— Au viermi? Matilda a sfărâmat cu furculiţa grămăjoara de carne şi cartofi. Am impresia că mi s-a mişcat ceva în gură.

Rose i-a spus să lase prostiile. Nu exista niciun vierme în chiftele. Fuseseră făcute ca întotdeauna, carnea şi cartofii tocate, legate cu o jumătate de ceaşcă de lapte şi gălbenuşul unui ou bătut.

Surorile au continuat să examineze mâncarea din, farfurii, scormonind cu furculiţele şi chiorându-se la carnea tocată şi învehşul crocant de ou şi pesmet. Prudentă, Rose a dus o bucăţică din această crustă la buze. Gustul era normal, a zis ea.

De vreme ce niciuna dintre surori n-a luat în seamă faptul că Elmer ceruse brânză, el s-a ridicat şi s-a îndreptat către dulap. În sertarul cel mare din mijloc a găsit o cutie rotundă de brânză topită Galtce. S-a întors la masă cu două triunghiuri şi a desfăcut învelişul de staniol.

— Uită-te la chestia asta verde. Vocea Matildei s-a ridicat din nou.

— Pentru Dumnezeu, ce-i asta, Rose? A întins farfuria. Rose a

continuat să-şi cerceteze propria chiftea, apoi le-a tăiat pe cele două din farfuria lui Elmer. O nuanţă vie de verde colora centrul fiecăreia.

— Mucegai de mâncare, a zis Matilda. De când erau cartofii?

Rose n-a răspuns. N-auzise niciodată expresia „mucegai de mâncare” şi a bănuit că Matilda o inventase. Dacă se stricaseră chiftelele, nu era vina ei. A tăiat o felie de pâine în jumătate şi a uns-o cu unt. Două chiftele fuseseră păstrate în bucătărie de Înălţimea Sa, aşa cum se întâmpla în fiecare vineri seara. Rose s-a întrebat dacă ea le mâncase. îi stătea în fire să nu observe gustul sau culoarea căpătată.

— Poţi să te otrăveşti cu mucegai de mâncare, a zis Matilda.

Ulterior, la Hogan, cuvintele acelea au avut un ecou neplăcut în mintea lui Elmer, care îl asculta pe Gerry povestind despre victoria unui ogar, cel mai iute animal de la Master McGrath încoace. A avut din nou imaginea chiftelelor pe farfuria din sufragerie. „I-am vândut Rodenkil”, şi-a amintit vocea lui Renehan.

Dacă ar fi existat şobolani în pod, s-ar fi ştiut, fără îndoială. Ea umbla prin toată casa, datorită bolii de nervi. Poate că pusese Rodenkil într-o ceaşcă şi o lăsase pe undeya din greşeală. N-ar fi fost greu ca Rose, dacă se grăbea sau nu era destulă lumină, să confunde ceştile. Elmer şi-a împins paharul către barman. S-ar isca o zarvă nemaipomenită dacă el ar îndrăzni să deschidă gura.

— E vorba de felul în care se cabrează la start, a zis Gerry. Ţâşneşte ca o bombă.

Elmer şi-a amintit de o altă femeie despre care vorbea tatăl lui în sufragerie, o femeie al cărei nume nu şi-l putea aminti, care locuia undeva pe dealuri. Obişnuia să adune aprinzătoare de foc. Din niciun motiv raţional, avea casa plină ochi cu astfel de aprinzătoare din ceară. Dacă ai fi aprins un chibrit în casa ei, spunea taică-su, ar fi fost toată o vâlvătaie în mai puţin da un minut.

În noaptea aceea, Elmer n-a mai zăbovit în holul hotelului, ci s-a grăbit să se întoarcă, după ce a mai băut un pahar. A aşteptat până ce şi-a auzit surorile urcând în camerele lor. Apoi s-a dus în bucătărie. A căutat în dulapuri, în cămara de alături şi în frigider. A ridicat farfurii de pe boluri şi borcane, a examinat pachete şi pungi de hârtie

neetichetate. În coşul de gunoi a găsit chiftelele contaminate, dar nicăieri nu a dat peste vreo cantitate de substanţă verde, uitată pe acolo.

Mişcându-se cu grijă ca să nu-şi trezească surorile, Elmer a coborât din nou scările, a intrat în magazin şi a urcat în birou. A deschis seiful, şi-a turnat un pahar de whisky. A rămas acolo o vreme, apoi, la fel de grijuliu ca înainte, a traversat casa şi a urcat în pod.

Mary Louise, care încă nu adormise, a auzit pe cineva bâjbâind la uşă. Clanţa s-a mişcat.

— Mary Louise, a şoptit vocea soţului ei. 222

Zgomotul i-a întrerupt o amintire plăcută. Un băiat într-o bluză dungată stătea în zăpadă, proprietăreasa şi fiica ei se îmbrăţişau în prag. Era clipa despărţirii. O sanie aştepta.

— Mary Louise, a repetat el. Mary Louise, eşti trează?

A ciocănit de mai multe ori în uşă, nu la fel de zgomotos cum se întâmplase ultima oară când venise în pod, ci discret, de parcă între ei ar fi existat vreun secret.

Mary Louise nu s-a mişcat din scaunul ei, de lângă tăciunn focului. Până la urmă, l-a auzit îndepărtându-se cu paşi uşori. Amintirea care o posedase n-avea să se mai întoarcă, oricât ar fi încercat s-o recheme. Aşa se întâmpla de obicei când intervenea ceva, când alte persoane se băgau în viaţa ei. A rămas lângă foc încă vreo douăzeci de minute, dar nu se mai putea gândi decât la drumul spre şcoală cu Letty şi James, cum îşi întindeau cărţile pe masa din bucătărie, cum recitau poezia care le fusese dată ca temă.

— Ascultă, a zis Elmer, luându-l pe Renehan deoparte, în magazinul de fierărie. Să nu-i mai vinzi Rodenkil lui Mary Louise.

Nevastă-sa devenise cam uitucă, a zis el: prinsese obiceiul să cam lase lucrurile pe te miri unde. Ar fi îngrijorat pentru cazul în care cineva ar folosi Rodenkilul şi ar uita să citească avertismentul de pe pachet.

— Ştiu ce vrei să spui, a zis Renehan. Punea etichete cu preţuri pe tigăi, când Elmer a întrebat dacă ar putea discuta între patru ochi cu el. Încă mai ţinea o tigaie în mână.

— Eşti un om cumsecade, a zis Elmer. În seara aceea, s-a zvonit în oraş că nevasta lui Elmer Quarry încercase să se sinucidă.

Având o noapte întreagă să se gândească la misterul chiftelelor, Rose şi Matilda au ajuns la aceeaşi concluzie: cineva pusese ceva în ele. Dacă chiftelele fuseseră gătite în casă, în exact aceeaşi manieră de o viaţă, şi nimic rău nu se întâmplase cu ele înainte, de ce s-ar fi întâmplat acum? Noaptea, amândouă îşi amintiseră un episod din trecut, de pe vremea când familia Quarry avea angajată o servitoare. Pe asta o chema Kitty, o „grăsancă”, aşa îi spunea mama lor, care fusese odată prinsă lingând zahărul din borcan. Orice dulciuri găsea, se servea fără să întrebe, până ce doamna Quarry a hotărât s-o facă să înceteze, ungând câteva prăji-turele cu săpun. Nimeni n-a spus nimic, dar după aceea, ea nu s-a mai atins niciodată de dulciuri.

— Înălţimea Sa, a zis Rose. Ce are de făcut toată ziua decât să se gândească la tot felul de drăcii, ca să ne enerveze?

A confirmat astfel gândul care îi trecuse prin cap şi Matildei, că Mary Louise, neavând ce face, a încercat să-şi irite soţul şi cumnatele, punându-le vreo substanţă neplăcută la gust în mâncare. După părerea Matildei şi a lui Rose, asta nu era decât încă o dovadă a dorinţei de a indispune: şervete ude leoarcă atârnând în cămară, când ar fi trebuit să atârne pe frânghia de deasupra sobei, furculiţe puse aiurea, în alt compartiment decât ar fi trebuit, în sertarul cu tacâmuri, cana albastră pentru lapte pusă pe un raft, în loc să stea atârnată, zdrobitorul de cartofi lăsat la întâmplare, cărbuni şi surcele cărate în pod, paşi deasupra capetelor lor, secole petrecute în baie, priveliştea plimbărilor ei pe bicicletă de-a lungul şi latul oraşului, ca să aibă lumea ce vorbi.

— Ea şi-a prăjit un ou, şi-a amintit Rose. A ştiut că nu e cazul să se atingă de chiftele.

I-au prezentat concluziile astea fratelui lor, lăsând magazinul de izbelişte, lucru pe care, înaintea sosirii lui Mary Louise în casă, nu l-ar fi făcut niciodată. Cu siguranţă ceva fusese pus în chiftele, a zis Rose. Poate vreun soi de laxativ, ceva care să provoace jenă şi iritare. Matilda i-a amintit lui Elmer despre servitoarea care obişnuia să fure dulciuri. Atunci au fost luate măsuri. Care era diferenţa în cazul de faţă?

Servitoarea fusese vinovată de furt şi se luaseră măsuri. Şi acum trebuiau luate măsuri.

— Fără nicio umbră de îndoială, a zis Rose.

— Chiftelele erau pe o farfurie de supă în frigi-der, Elmer, acoperite cu altă farfurie. Le-a scos şi a pus ceva înăuntru.

I-au privit chipul. El a pălit. Vârful limbii i-a umezit buzele, trecând încet dintr-un colţ în altul al gurii. Îşi scosese haina, aşa cum făcea uneori în birou. Vesta de dedesubt era încheiată la toţi nasturii, cu un creion şi un pix vârâte în buzunarul de sus.

— Există oameni care trăiesc şi respiră doar ca să fie o pacoste pentru ceilalţi, a zis Rose.

Au adus vorba despre şervete, furculiţe, zdrobitorul de cartofi şi cana cea albastră pentru lapte. Elmer a încercat fără succes să le întrerupă. Nu-şi mai puteau ţine capul sus, a zis Matilda. Nu mai puteau intra în vreun magazin din oraş fără să se aştearnă liniştea.

— Am să vorbesc cu Mary Louise, a promis Elmer.

— La ce bun? Tonul Matildei era periculos de sarcastic. Îţi răceşti gura de pomană.

Elmer îşi simţea cămaşa lipindu-se de spate. Începuse să transpire, de îndată ce le auzise spunând că în mâncare fusese pus ceva în mod deliberat.

Ridicase o mână ca să-şi şteargă broboanele de transpiraţie care i se adunaseră pe frunte, sperând ca ele să nu le observe. Putea simţi transpiraţia caldă şi umedă şiroind pe picioare şi la subraţ. Schimbase combinaţia seifului după incidentul cu banii. Nu le spusese, ca nu cumva să-l întrebe care era noul cifru. Păstra sticla de Jameson culcată, ca să nu poată fi văzută cu uşurinţă în spatele cutiei cu bani, dar chiar şi aşa, era mai bine ca nimeni să nu aibă acces la seif. Dacă aveau să aducă vreodată vorba despre sticlă, era pregătit să spună că o ţinea acolo încă de când trăia tatăl lor, păstrată pentru cazul în care cineva ar fi leşinat în magazin.

— Să-i spun să coboare? s-a oferit Rose. Să urc şi să-i spun că vrei să stai de vorbă cu ea?

Elmer a început să-şi descheie nasturii de la vestă. S-a oprit

pentru că-şi simiea degetele tremurând şi ştia că ele ar fi observat. Dacă o hoală de nervi o făcuse pe nevasta avocatului să-i fie frică să se apropie de uşa de la intrare, nu era exclus ca o persoană să-şi poată imagina că o far-furie cu chiftele urma să fie atacată de şobolani care nu existau. Dar cum Dumnezeu ar putea măcar să încerce să explice aşa ceva?

— Lăsaţi-o în pace! a zis el.

— S-o lăsăm *vi\pace 7* Dar, Elmer, n-a mai fost pace în casă, încă din seara în care ai dus-o pe fata asta la film.

— Să-i spun că vrei să vorbeşti cu ea? a insistat Rose.

— Am să urc eu însumi, a zis Elmer, Dar nimeni nu i-a răspuns când a încercat clanţa de la uşa podului, a ciocănit şi, în cele din urmă, a bătut cu pumnul. N-avea cum să se ascundă. Apoi s-a uitat în curte şi a descoperit că bicicleta ei nu era acolo. În magazin, le-a împărtăşit informaţia şi surorilor lui. Dacă o auzeau întorcându-se, le-a cerut să-l anunţe.

Gondola era silenţioasă pe apă, piatra clădirilorjilavă şi de un verde cleios. Mai târziu, a fost refluxul şi marea albastră s-a prelins mohorâtă, lăsând pe nisip, în retragere, scoici şi iarbă de mare. Te uitai înapoi şi vedeai cupolele umflate ale bisericilor, ale statuilor înălţându-se spre cer…

Ea a întors paginile încolo şi încoace, deschizând cartea la întâmplare. A privit în vreme ce Elena Nicolaevna, care nu dormise toată noaptea, îşi ţinea genunchii la piept, odihnindu-şi capul pe braţe. A privit în vreme ce Elena Nicolaevna s-a dus spre fereastră şi şi-a lipit fruntea dureroasă de geam, ca s-o răcorească.

„… *Ploaia care a început cu câţiva stropi a devenit u. n perete de apă, strălucind în vreme ce cădea din cer, la fel de neagră ca noaptea. Elena Nicolaeuna s-a adăpostit într-o capelă luminată.* O *cerşe*toare *aştepta…*”

Printre pietrele de mormânt, ea şi-a aranjat părul, şi-a pus puţin ruj pe buze, zâmbindu-i reflexiei din oglinda pudrierei.

La Culleen, o vreme, nu s-a simţit lipsa ceasului. Au scotocit prin sertare, au mişcat mobila din loc, pentru cazul în care căzuse pe

undeva. Credinţa generală era că, până la urmă, o să apară.

Dar n-a apărut şi, într-o după-amiază, când doamna Dallon spăla ouă la chiuvetă, şi-a amintit senzaţia de surpriză pe care o avusese atunci când Mary Louise declarase pe neaşteptate că vrea să-şi revadă camera. Afirmaţiile făcute de Rose şi Matilda s-au reîntors năucitor şi, brusc, încă ţinând un ou în palmă, doamna Dallon a simţit că i se face rău. Valuri de greaţă i-au trecut prin stomac. A crezut că o vor lăsa picioarele şi că va leşina.

— Am venit să o văd pe Mary Louise, a anunţat ea câteva ore mai târziu, la Quarry.

În loc de răspuns, Rose a aruncat o privire de-a lungul tejghelei, către locul unde Matilda înfăşura la loc un balot de satin.

— Am sunat la intrare, a spus doamna Dallon, dar nu mi-a răspuns nimeni.

— Fiica dumitale s-ar putea să fi plecat cu bici-cleta, doamnă Dallon. iar dacă e acasă, mă îndoiesc c-ar putea auzi soneria de acolo, din pod.

Prin geamurile ferestrei biroului, doamna Dallon putea zări capul pătrăţos al ginerelui ei, aplecat deasupra mesei unde lucra. De acum, ştia singură care era drumul din magazin în casă.

— Am să urc să văd dacă nu cumva e înănntru. Nici Rose şi nici Matilda n-au încercat s-o oprească. N-avea decât să vadă şi singură, s-au gândit amândouă în acelaşi timp. N-avea decât să urce scările, să bată şi să vadă că nu-i răspunde nimeni.

Dar doamnei Dallon i s-a răspuns. De îndată ce a vorbit, cheia s-a întors în broască şi uşa s-a deschis. Mary Louise era îngrijit îmbrăcată, cu o fustă bleumarin şi o bluză împodobită cu o broşă dăruită cândva de doamna Dallon.

— Bună, Mary Louise.

— Hai să coborâm.

A scos cheia din broască şi a încuiat uşa pe dinafară. În camera din faţă, Mary Louise a întrebat-o pe mama ei dacă n-ar vrea o ceaşcă de ceai.

— Nu, nu, dragă.

— Toată lumea e bine la Culleen? 228

— Da, Mary Louise, suntem bine cu toţii.

— Mă bucur.

Doamna Dallon a ezitat. Nu se simţea în largul ei, stând pe marginea unui fotoliu rigid; şi se simţea şi mai stânjenită de nonşalanţa lui Mary

Louise, de stăpânirea ei de sine.

— În ziua aia când ai venit la Culleen, Mary

Louise… Acu' o vreme?

Mary Louise a dat din cap.

— Ai urcat în camera mătuşii tale. Mary Louise s-a încruntat. A scuturat din cap. Apoi încruntarea i-a dispărut, la fel de repede cum apăruse. A făcut un gest cu mâinile, arătând că nu-şi amintea să fi urcat în camera mătuşii. Oricum n-avea importanţă, implica de asemenea gestul.

— E vorba că am răscolit toată casa după un ceas pe care ea îl avea acolo. Un ceas care a fost cândva al lui Robert.

Mary Louise a dat din cap cu înţelegere.

— Nu l-ai văzut în ziua aia, dragă? Un ceas cu lanţ?

— El ar fi vrut să mi-l dea mie. Dacă ar fi ştiut că o să moară, mi l-ar fi dat mie.

Aceeaşi stare de rău prin care trecuse când spăla ouăle a năpădit-o din nou pe doamna Dallon. A simţit o jenă înţepătoare în mai multe zone din corp. Tot era bine că stătea jos.

— Ai luat tu ceasul, dragă? Mary Louise a spus că se uitase după ceas şi că, în cele din urmă, deschisese un sertar de la toaletă şi îl găsise.

— Ceasul acela nu-i al tău, Mary Louise. Aparţine mătuşii Emmeline.

— De fapt, a aparţinut tatălui lui Robert. A fost singurul lucru de valoare pe care l-a lăsat. Nu prea putem pune la socoteală soldaţii.

De vreme ce nici doamna Dallon, nici sora ei nu participaseră la licitaţie, ele nu ştiau de cumpărăturile făcute de Mary Louise. Când mama ei s-a arătat acum uimită de referinţa la soldaţi, Mary Louise i-a

explicat imediat. Cumpărase soldaţii şi mobila din dormitoru] vărului ci, i-a spus. N-a menţionat faptul că răscumpărase şi hainele de la nevasta şomerului, pentru că, în acea clipă, lucrul acela nu părea relevant.

— Ah, Mary Louise! Ah, dragul meu copi1! Nesigură pe picioare, doamna Dallon s-a ridicat şi s-a îndreptat spre locul unde stătea Mary Louise, între ferestre. A îmbrăţişat-o. A mângâiat-o pe păr. Trebuia să-şi reţină lacrimile şi a fost surprinsă să descopere – dându-se câţiva paşi înapoi şi suflându-şi nasul – că fiica ei era stăpână pe ea, de fapt zâmbea, de parcă ar fi fost amuzată.

— Nu ţi-e bine, copilă.

Mary Louise a negat. A repetat că vărul ei i-ar fi dăruit ceasul, dacă ar fi ştiut că urma să moară în noaptea aceea. Ei vorbiseră adesea despre tatăl lui. Adesea se întrebaseră ce fel de om fusese, de fapt.

— Mary Louise!

Doamna Dallon s-a aşezat din nou. N-o să mai ies niciodată din camera asta, s-a gândit ea. N-o pot părăsi. Nu pot pleca. Înţepăturile îi dispăruseră din umeri. Nu-i mai era rău la stomac, dar pe tot corpul simţea o răceală, de parcă prin sânge i-ar fi curs gheaţă.

— Nişte nume caraghioase, a spus Mary Louise. Letty a ales nişte nume caraghioase. Kevin Aloysius.

— Dar nu despre asta vorbeam, dragă.

— Păi, vezi?

Ulterior, doamna Dallon i-a repetat surorii şi soţului ei fiecare propoziţie rostită de Mary Louise.

Şi-a amintit inflexiunile vocii, zâmbetul ei, felul în care a rămas în picioare, între cele două ferestre, în încăperea cea mare din faţă, faptul că nu păruse să observe bizareria conversaţiei, în care se sărea de la una la alta. Ştirea cea proastă nu i-a fost împărtăşită şi lui James, de vreme ce se considera că era prea tânăr şi nimeni nu părea capabil să-i spună cu suficiente menajamente. În seara aceea, niciunul dintre soţii Dallon n-a putut adormi. Tăcuţi, au rămas întinşi în dormitor, în încăperea în care toate celelalte griji ale familiei fuseseră discutate de-a lungul anilor. Doamna Dallon încă mai putea auzi sunetul

traficului de pe stradă, în vreme ce fiica ei continua să vorbească, spunând că se simţea bine şi făcând comentarii despre numele alese pentru copilul lui Letty.

— Sunt îngrijorat, a spus Elmer sosind la Culleen într-o maşină de la Kilkelly, în după-amiaza zilei următoare. S-a întâmplat un lucru îngrozitor.

El se referea la otrăvirea chiftelelor; şi soţii Dallon, care îşi imaginaseră că nimic mai rău nu se putea întâmpla decât subtilizarea ceasului, şi-au dat seama repede că greşiseră. Ca să evite să-i îngrijoreze şi mai tare, Letty nu le spusese nimic despre acuzaţia că Mary Louise furase bani din seif. Au auzit despre asta acum. Au auzit despre mobila care fusese adusă în casă.

— Ele pot exagera, a fost de acord Elmer. Rose şi Matilda pot face afirmaţii extravagante. Aşa că la început nu prea mi-a venit să le cred, dar după aia a trebuit s-o fac.

În bucătărie, toată lumea a înţeles, îngrozită, despre ce era vorba. Fragmente izolate au început să se lege, precum piesele dintr-un joc de puzzle.

— Pentru Dumnezeu, dar care a fost cauza? a murmurat domnul Dallon.

Întrebarea era prea complicată pentru ca Elmer să poată răspunde. Ar fi vrut să spună că se însurase cu Mary Louise de bună-credinţă, că el era ultima persoană care să umble de colo-colo, să facă cercetări cu privire la viitoarea soţie. Însă a rămas tăcut.

— Dar de ce? a şoptit doamna Dallon. De ce să facă una ca asta, cu otrava de şobolani?

— Şi pe deasupra, de ce să cumpere mobilă, când casa e plină, doamnă Dallon? Va trebui să vă puneţi şi această întrebare.

N-a venit vorba despre ceas. Se părea că ceasul era o problemă a familiei Dallon. Cunoaşterea acestui fapt n-avea de ce să-l intereseze încă pe ginere.

— Surorile mele nu ştiu despre ce v-am povestit, a zis Elmer. Ele ştiu despre bani, dar nu şi altceva. Nu cred că ar mai fi aşa discrete dacă ar afla.

— Am vorbit cu doctorul Cormican, după ce surorile dumitale au venit aici, acum o vreme, a zis domnul Dallon.

— Am auzit că au trecut pe aici.

— Au venit şi ne-au spus tot felul de lucruri. Elmer a oftat uşor. A zis:

— Va trebui să iau nişte măsuri.

— Ce măsuri? a întrebat doamna Dallon, pe un ton brusc ridicat.

— Ele au ghicit că Mary Louise a fost cea care a pus ceva în chiftele. Numai că nu ştiu despre ce e vorba. Nu se mai poate trăi în siguranţă în casă.

— Ce măsuri vei lua? a repetat doamna Dallon. Elmer n-a răspuns.

— Ce a spus doctorul Cormican, doamnă Dallon?

— A spus că dacă Mary Louise ar fi bolnavă, cineva ar trebui să trimită după el.

— Atunci asta am să fac.

Când maşina a ajuns la periferia oraşului, Elmer l-a rugat pe şofer să oprească. A plătit şi a intrat în prima cârciumă care i-a ieşit în cale, un loc unde nu mai fusese niciodată. Era sordidă, mohorâtă şi pustie, dar se potrivea cu starea lui de spirit. Nu voia să fie nevoit să discute cu nimeni şi nimeni să nu-l strige pe nume.

La Culleen, când James a intrat în bucătărie, după o zi de muncă, i-a găsit pe părinţii lui şi pe mătuşa Emmeline stând în jurul mesei. L-a surprins faptul că erau cu toţii acolo, tocmai la ora aceea, că nu se ocupau de sarcinile lor obişnuite. Când a intrat el, discuţia lor, purtată pe un ton aproape şoptit, a încetat imediat.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat James, dând drumul ambelor robinete de la chiuvetă şi săpunindu-şi mâinile sub apă.

— Mary Louise nu se simte bine, James, a zis tatăllui.

— Are gripă?

— Mary Louise face tot felul de lucruri ciudate.

Suntem foarte îngrijoraţi.

— Ce lucruri ciudate?

James s-a întors de la chiuvetă, lăsând robinetul să curgă, cu apa

picurându-i de pe mâini pe dalele podelei. Atunci a văzut că maică-sa avea lacrimi în ochi. Mătuşa Emmeline arăta şi ea de parcă ar fi plâns. Tatăl lui avea colţurile gurii lăsate.

— Ce fel de lucruri ciudate?

Atunci i-au spus, cerându-i mai întâi să se aşeze. În seara aceea, domnul Dallon s-a dus să-i vorbească lui Letty.

Singură în căsuţa ei, domnişoara Mullover s-a trezit amintindu-şi de fascinaţia lui Mary Louise, pe când era copil, pentru Jeanne d'Arc. Oare greşise, se întreba ea acum, pentru că nu găsisc o semnificaţie mai adâncă în asta? Când Mary Louise i-a mărturisit, la nunta surorii sale, că fusese îndrăgostită de vărul ei la vremea când el a murit, domnişoara Mullover se întrebase dacă nu cumva confesiunea care îi fusese făcută atât de brusc nu aparţinea acelui tărâm al imaginarului. În mai multe rânduri de atunci, se tot întrebase, sfârşind întotdeauna la fel de nelămurită-Sigură era de faptul că mariajul de convenienţă care avusese loc între o tânără fată şi un negustor de ţesături putea fi acum discutat la fel ca şi alte câteva căsătorii din oraş: acela al cuplului care comunica prin intermediul câinelui, acela al soţiei care dansa în secret la salonul Dixie, mariajul distribuitorului de pâine, care fugise cu o vagabondă, recunoscând apoi că greşise. Căsătoriile se destrămau din tot felul de motive, dar probabil că n-aveai cum să ştii niciodată de ce, decât dacă erai direct implicat. Nu că ar fi contat dacă alţii ar fi ştiut sau nu, îşi spunea domnişoara Mullover, şi totuşi nu se putea abţine să nu se întrebe despre viitorul lui Elmer Quarry şi al lui Mary Louise.

— Ai făcut un lucru îngrozitor, Mary Louise.

— Îngrozitor?

— Ai pus în mâncare otravă de şoareci, a spus Elmer.

Ea a zâmbit. *N-o să mai fiu răutăcioasă*, scrisese ea de o sută de ori, după episodul cu viermii din banca lui Possy Luke. Trebuie să ştii să te strecori, altfel va trebui să iei totul de la capăt. Tessa Enright nu recunoscuse.

— Ne-ai fi putut omorî, a zis el.

— Da.

El se hotărâse: îşi putea da seama din privirea lui. Totul era acolo, în ochii lui, chiar şi o umbră de durere.

— Da, a spus ea din nou. Da.

S-a gândit să-l întrebe dacă o s-o lase să-şi ia lucrurile cu ea, dar n-a făcut-o. Era sigură că o s-o lase, ceasul şi hainele cel puţin, cărţile şi butonul de guler.

— M-am întors în oraş.

— Te-ai întors pentru că te simţi mai bine acum, dragă. Din cauza medicamentelor. Ce-a fost a fost.

— M-am întors din cauza mormântului.

— Nu te poţi atinge de un mormânt. Trebuie să-l laşi aşa cum e.

— Lucrurile se pot schimba, dacă vrei. El ţine mâna pe clanţă. Mai mult decât orice, Elmer are nevoie de ceva de băut. E o nevoie imperioasă; abia dacă se mai poate ţine pe picioare. A urcat la ea cu tava şi Mary Louise i-a zâmbit, reţinându-l ca să-i vorbească despre cimitir, un subiect pe care îl mai abordase.

„Las-o să stea tot în pod, dacă aşa vrea”, l-a sfătuit domnişoara Foye şi el a aranjat totul în timp util, pregătind chiar şi patul.

— Trebuie să plec acum, a zis el.

— Poţi deschise un mormânt. Poţi muta rămăşiţele pământeşti. Nu e caraghioasă expresia asta.

Elmer? Să te referi la o fiinţă umană ca fiind nişte rămăşiţe?

— Bineînţeles, dar ce rost ar avea, dragă? Prima oară când a vizitat-o la azil, ea i-a spus că cineva cu un nume pe care el nu I-a putut reţine încetase să mai ţină un jurnal. O linie groasă neagră fusese trasată şi cu asta basta. El a întrebat-o dacă era vorba despre ea însăşi, neliniştit la gândul că vreun jurnal ar putea fi lăsat la întâmplare, dar ea nu a răspuns.

— Eu şi cu Robert ne-am iubit, spune ea.

— Mănâncă tot ce e în farfurie, înainte să se răcească. Şi pe urmă ia-ţi pastilele. Pune tava afară, am s-o iau eu mai târziu.

— N-arr nevoie de pastile, Elmer.

— Ba da, trebuie că le iei. Nu ele te-au făcut bine?

— Nu trebuie decât să muţi rămăşiţele pământeşti dintr-un

cimilir în altul. Vreau să fiu îngropată cu el, Elmer.

Surorile s-au decis nici să nu pună piciorul pe scările podului. Au refuzat până şi să-i ungă vreo felie cu unt. Au spus că dacă ea se va apropia de cămară, ele vor pleca din casă. „Aro să-i dau eu de mâncai e”, le-a întrerupt el şi, de când ea se reîntorsese, aşa procedase, ducându-i sus tot ce rămânea, prăjindu-i oua şi şuncă dacă era necesar.

— Am nişte treburi în oraş, spune el, nu pot întârzia.

— Nu vreau decât să fiu îngropată cu el.

— O să mă ocup şi de asta, dar acum ia-ţi pastilele.

— Vrei să mă duci cu maşina ca să-ţi arăt unde e cimitirul?

— Prima oară când voi fi liber, o să mergem amândoi acolo.

— E locul unde este îngropată familia Attridge.

— Îl ştiu foarte bine.

Dorinţa de a fi departe, în barul de la Hogan, s-a transformat într-o suferinţă care îi cuprinde acum tot corpul. Cu acea primă ocazie în care a vizitat-o, a întrebat-o: „Ei, cum te mai simţi, dragă?” Ea a scuturat din cap, vorbind despre o cerşetoare, care avea premoniţii. Mai târziu, în alte vizite, el i-a adus ştiri din oraş, cum Foley fusese transformat într-o autoservire, cu coşuri de sârmă, cum Sarsfield, de pe strada Lower Bridge, a fost primul bar unde s-a instalat un Lelevizor.

— Vreau asta cu adevărat, imploră ea. E singurul lucru pe care îl vreau.

— Nu-i nicio problemă, dragă.

După ce avea să fie închisă la azil, va fi ca şi cum ar fi murit. Sosirea ei în casă le tulburase liniş-tea şi ele şi-au imaginat un nou început pentru ei trei; dar după zece luni, el s-a interesat la garajul lui Kilkelly şi apoi a cumpărat o maşină doar pentru ca, de două-trei ori pe an, să o poată vizita. Ele n-au urcat în maşină nici măcar o dată. N-au văzut, nici măcar de la distanţă, aşezământul unde ea a fost dusă.

— Haideţi să facem o plimbare cu maşina, le invita el. Dar niciuna dintre ele nu se sinchisea să răspundă.

Ele stau în camera cea mare din faţă, al cărei tapet de hârtie cenuşiu n-a fost schimbat niciodată, încăperea unde fratele lor n-a

intrat de aproape treizeci de ani. Se descurcă greu cu revolta pe care le-o provoacă prezenţa cumnatei lor. Sunt prea bătrâne acum pentru vigoarea unor astfel de sentimente. Rose are şaptezeci şi patru, Matilda, şaptezeci şi trei. „Tâmpitule”, a strigat Rose, când el a spus prima oară că ea se vindecase datorită unor medicamente minune. El a repetat ceea ce îi fusese spus, cuvinte precum „îngrijire”, „datorie”, „comunitate”. Sunau ridicol, venind de la un bărbat în toată firea. Era un om terminat, de ani de zile. Până atunci, ele îşi folosiseră energia protestând, în încercarea de a mai păstra ce rămăsese. Acum ce mai conta? Magazinul dispăruse şi, odată cu el, statutul lor în oraş. Adesea, el nu-şi mai pune cravată. L-au văzut ieşind pe uşa din hol în vechii

lui papuci de fetru. De parcă ar hrăni un câine, adună resturile de la masă şi duce tava pe scările podului sau sparge neglijent gălbenuşul oului atunci când îl prăjeşte, fără să observe cojile care cad în tigaie.

— Tâmpitule, spune Rose din nou, făcând afirmaţia cu răceală, pe un ton golit de emoţia care, cu ani în urmă, l-ar fi făcut ascuţit. Spune asta des.

— Are un frate şi o soră, îi aduce aminte Matilda, la fel de des. Nu aici trebuie să stea. Cine zice că trebuie să stea aici?

— E soţia mea.

Aceste replici şi alte fragmente de conversaţie sunt rememorate în încăperea cenuşie din faţă, dar nu sunt elaborate în alte conversaţii şi nu se gândeşte nimeni la ele cu voce tare. Amintirile pun stăpânire pe cele două bătrâne, sporindu-le amărăciunea. Sunt ecouri ale unor vremuri care ar fi putut atât de uşor şi de firesc să continue: el fusese singurul bărbat din viaţa lor, când părea clar că nimeni altcineva nu aştepta să le transforme vieţile. Imaginea lor făcându-i dulciuri sau fripturi, cârpind şi reparându-i hainele, schimbându-i aşternuturile, cadourile oferite şi primite de Crăciun, el în biroul său, ele ocupându-se de clienţi în magazin: cândva, ca o promisiune, existase posibilitatea existenţei perpetue a tuturor acestor lucruri. Fuseseră destul de modeste, Dumnezeu ştie, nu ceruseră prea mult.

James, la Culleen, ar vrea să lase ferma mai departe unuia dintre fiii lui, dar niciunul nu şi-o doreşte. James s-a însurat cu Angela Eddery şi amândoi sunt dezamăgiţi de refuzul copiilor, dar nu o arată. Asta nu-i viaţă, la Culleen, aşa au spus toţi băieţii, lucru care îl uimeşte pe James, pentru că întotdeauna a existat o viaţă înainte. „Cel puţin o să ne întreţină pe noi”, îi aminteşte Angela, şi sunt amândoi de acord că asta e o binecuvântare pentru care ar trebui să fie recunoscători.

Curând după întoarcerea lui Mary Louise, Angela aduce vestea în bucătărie, la Cullcen, spuiiind că a văzut-o pe strada Bridge. A recunoscut-o după o ezitare iniţială şi ar fi vorbit cu ea dacă n-ar fi existat acea clipă de îndoială. Când şi-a revenit, Mary Louise trecuse mai departe.

— Presupun că va trece şi pe aici.

James pare mai dezinteresat decât este în realitate, vorbele sunt alese prea neglijent.

— Sigur că poate să vină, James! Cât de des doreşte.

De-a lungul anilor, Angela a avut la Culleen momente şi bune şi rele. Adesea, când se simţea rău, se gândea la Mary Louise şi era recunoscătoare măcar pentru starea oi mentală. O dată, ea şi James au vizitat-o, dar apoi el a zis că nu mai vrea să repete experienţa. James întotdeauna a fostjenat de nefericirea surorii lui şi Angela este conştientă că acest lucru a fost probabil sesizat de Mary Louise. N-o să vină] a Culleen, intuieşte Angela, şi are senzaţia că îl poate linişti pe James în privinţa asta. Alege să n-o facă.

Când Dennehy a moştenit zona de la răscrucea Ennistane, a renunţat să-şi mai practice meseria de veterinar. Ei şi Letty au vândut casa pe care o reconstruiseră la vremea căsătoriei lor şi şi-au mutat familia în clădirea unde se afla şi cârciuma. Obosit să mai fie trezit în mijlocul nopţii ca să vadă de vreun animal bolnav, Dennehy s-a apucat cu mulţumire de viaţa de cârciumar şi Letty s-a bucurat de venitul mai substanţial pe care l-a adus această schimbare.

— Ar trebui să stea cu noi, a spus ea atunci când externarea surorii ei a fost adusă în discuţie pentru prima oară.

Dennehy n-a avut nicio obiecţie – casa era mare, cârciuma

aglomerată, indiferent cât de ciudată ar fi o femeie, era greu s-o observi într-un asemenea loc.

— Ar fi trebuit să vină aici, repetă Letty, când Mary Louise se afla deja acasă de ceva vreme. Două zile mai târziu, trece să-și vadă sora ca să-i facă propunerea. „La noi va găsi un cămin”, o asigurase pe domnișoara Foye, în vizitele ei, ca și pe Mary Louise. Cârchrma spațioasă, plină de zgomot, cu tot acel du-te-vino și o familie întreagă de nepoți și nepoate, e cu siguranță mai potrivită decât compania lui Elmer Quarry. Cu ani în urmă, Letty ajunsese la o concluzie personală, pe care o împărtășise numai soțului ei: Mary Louise fusese înnebunită de prezența hidoasă a lui Elmer Quarry în patul ei. Cererile lui o înspăimântaseră și o dezgustaseră într-un asemenea grad, încât îi afectaseră rațiunea. Ea putea înțelege asta, a susținut Letty. Trebuia doar să ți-l imaginezi pe Elmer Quarry gol în dormitorul tău și ți-ai dori să închizi ochii pe vecie. Mary Louise fusese întotdeauna prea inocentă, prea încrezătoare și retrasă ca să îndure așa ceva. Elmer avea păr abundent în urechi și în nări, niște fire țepene, care te făceau să-ți vină rău dacă le vedeai de-aproape. Chipul i se umezea de sudoare – îți dai seama, să te atingă așa ceva! S-a apucat de băut, fiindcă Mary Louise nu și-a mai putut deghiza la un moment dat dezgustul.

— Oh, locul meu e aici, insistă Mary Louise-Am să vin des în vizită.

Ca și Angela, letty știe că ea nu o va face.

Cum să deranjezi un mormânt? Cum să scoți oasele mortului și, fără niciun motiv serios, să le muți cinci mile mai departe, într-un cimitir părăsit de ani de zile? în barul de la hotelul Hogan, Elmer își pune aceste întrebări, cugetând la ceea ce le provocase. Vărul despre care i-a vorbit ea fusese un nefericit cu o inimă firavă, nimeni nu se aștepta să trăiască prea mult. Cu o săptămână în urmă, ea își făcuse drum prin iarba înaltă și îi arătase un colț din vechiul ciniitir, unde ea și vărul ar trebui îngropați. îi intrase în cap că existase ceva între ei.

— Mai umple o dată paharul, dacă ești drăguț. Elmer își împinge paharul peste suprafața familiară a barului și Gerry îl apucă într-un gest la fel de cunoscut. Are un mod ciudat de a ține paharele de la o

vreme, cu degetele îndoite ca niște gheare datorită artritei.

— E adevărat ce-ți spun, domnule Quarry. Vor să introducă sistemul cu sens unic.

— Vorbești serios?

— Da, domnule. Au făcut deja planurile.

— O să aducă ponoase comerţului.

— Bineînţeles. Dar n-ai ce să mai faci. Elmer dă din cap. Oraşul este aglomerat, fără îndoială, dar un sistem de trafic pe un singur sens ar face mai mult rău decât bine. Dă din nou din cap, subliniindu-şi opinia.

— S-a adaptat, domnule? încearcă barmanul să se intereseze, câteva clipe mai târziu.

— Da, Gerry, s-a adaptat bine.

Când se duce sus cu tăvile, ea îi vorbește despre ruși. Ştie exact toate numele, greu de spus de unde. Ar costa o avere să dezgroape rămăşiţele pământeşti şi o întreagă bătălie cu autorităţile. Dacă te apuci să pui pe roate aşa ceva, nici nu ştii unde o să ducă. A fost fraierit o dată, ca să facă un gest creştinesc; a fost fraierit când i-au povestit despre eficacitatea medicamentelor, se cam îndoia că o femeie care vorbeşte despre ruşi şi despre deschiderea mormintelor era din nou normală. Adevărul e că îi dau afară pe nebuni din motive economice. El ar fi trebuit să ştie că, până la urmă, totul se reduce la bani.

— Am văzut-o plimbându-se acum o săptămână, continuă barmanul să sporovăiască. Părea foarte în formă.

— Se simte bine, Gerry, foarte bine. Într-un acord tacit, nici Elmer şi nici familia Dallon nu au dat vreodată la iveală adevărul cu privire la otrava de şobolani. În oraş, se credea în general că soţia lui Elmer Quarry a fost dusă la azil pentru că nu mai putea fi stăpânită, ceea ce era destul de adevărat. La vremea respectivă, s-a zvonit că ea se juca cujucării şi îşi imagina că era atacată de şobolani. În mai multe ocazii, încercase să se otrăvească. Cumpărase haine de la săraci, când avea la parter un întreg magazin de haine.

— Asta-i minunat, domnule.

— Sigur că este, Gerry.

O s-o ia din nou cu maşina mâine şi o să-şi ude turul pantalonilor pe iarbă. Le supără să-l vadă ducând-o cu maşina, mai ales că nu ştiu unde merg. Uneori îi face plăcere să le supere.

— Ai aflat cum se procedează cu un singur mormânt? l-a întrebat ea azi-dimineaţă şi el a promis că se ocupă deja de chestiune.

Când Elmer pleacă din bar, o face prin uşa care iese în stradă, nu mai trece prin holul hotelului, cum avea cândva obiceiul. Bridget a ieşit la pensie cu mai mulţi ani în urmă, dar chiar înainte de asta, Elmer nu se mai obosise să zăbovească prin hol.

Din nou, e singură în biserică, o siluetă abia vizibilă în colţul stranci. Două culori – negru şi maro – sunt potrivite cu gust în haina ei, care are gulerul de blană ridicat. Nuanţele se repetă în pantofii moi, din piele de căprioară. Primele riduri ale bătrâneţii i se strecoară în jurul ochilor şi gurii, dar frumuseţea observată doar de vărul ei n-a părăsit-o încă. O înfăţişare de madonă, spusese el în noaptea în care a murit, în timp ce visa.

— Amin, murmură ea, cu degetele subţiri lipite de frunte şi ochii închişi.

Preotul din altar este înalt, un tânăr încă necăsătorit, recent moştenitor a cinci parohii mari. În fiecare duminică, de la ora opt până la căderea nopţii, el face turul auditoriului său răzleţ, răspân-dind Evanghelia pe multe mile, printre cei tot mai puţini. Adesea, femeia asta, până nu de mult socotită nebună, este singura ocupantă a stranelor.

— *„Luminează-ne întunericul…”*, se roagă el încet. Nuanţe de gri şi roşcat, de albastru şi galben strălucesc estompat în fereastra din spatele lui, ornamente în volute, coş de nuiele şi scutece. Nu se cântă niciun imn când ea e singură, psalmul nu mai e intonat. În locul unei predici, cei doi conversează. *pacea lui Dumnezeu care e dincolo de orice înţelegere…”*

Ea îşi aminteşte cum, în copilărie şi adolescenţă, slujbele de la biserică erau singuru’) prilej de socializare şi cum, după ce se căsătorise, i-au oferit ocazia de a se întâlni cu familia ei, Au început să-i placă pentru ele însele abia în timpul anilor cât a fost internată.

— A fost foarte frumos, îl complimentează ea pe cleric. Minunat.

— Îmi pare bine că vii atât de des.

— Mă gândeam la domnişoara Mullover, în timpul *Te Deum-vim* nostru. Nu ştiu de ce.

Profesoara predase cu mult înainte ca el să se ducă la şcoală, însă adesea, în aceste ocazii de duminică, venea vorba despre ea. Într-o clasă, doi copii se privesc curioşi, anticipând uşor iubirea care avea să se nască: din nou imaginea ia formă în mintea lui.

— Întotdeauna m-a surprins faptul că ea nu a ghicit. Că n-a ştiut că noi aparţineam unul altuia.

El dă din cap, fără să arate că ar fi înţeles, făcând gestul doar pentru că se impunea un răspuns.

— Robert şi cu mine am aparţinut unul altuia înainte să putem respira, înainte ca fiecare dintre noi să afle că celălalt există.

— Mi-ai spus.

— Oare aşa începe iubirea, să-i aparţii celuilalt fără să o ştii? Când priveşti înapoi, aşa se pare.

El dă iarăşi din cap, confirmând experienţa ei mai vastă. Sub stiharul lui, ridică din umeri, gest care îi reflectă sincer nesiguranţa.

— Dumnezeu îngăduie: crezi că despre asta e vorba?

— Posibil.

— Şi probabil nu e permis ca altcineva să poată ghici?

— Poate că nu.

Îşi trage stiharul peste cap. E ca şi cum ar sta de vorbă cu un copil. Faptul că spune fără ocolişuri ce i se întâmplă poate avea legătură cu faptul că a stat închisă, un obicei pe care l-a preluat de la tovarăşele ei. Necunoscând-o dinainte, nu poate ghici cu uşurinţă.

— A cumpărat o maşină ca să mă poată vizita. îi cer mai puţin când îl rog să se îngrijească de morminte. E totuşi prea mult?

El îşi împăturește veşmântul pe braţul stâng, netezindu-i cutele şi privindu-le cum se refac. Ea i-a povestit despre romanele lui Turgheniev, citite printre pietrele funerare. I-a povestit că, timp de opt ani, a aruncal medicamentele prescrise la toaletă, că nici acum nu le ia, fiindcă nu-i a în necesare. În vreme ce stă în strană zâmbindu-i, viaţa ei

pare la fel de miaterioasă ca o faptă a lui Dumnezeu, cu inocenţa şi hibirea ei nemărginită. Cu ultima-i biată dorinţa destinată să nu-i fie împlinită. Mâhnirea născută în el de aceste gânduri se transformă într-o durere cunoscută: contemplarea vieţii acestei femei îi poate clinti credinţa mai sigur decât toate bisericile goale.

— Pot să iau împărtăşanie?

Asta o să-l întârzie puţin, dar n-o poate refuza. Îşi pune iarăşi stiharul, descuie pâinea şi vinul, pe care le drămuieşte şi i le oferă.

— *Fă asta*, murmură el*, în amintirea m.e.a*.

Ea îşi aminteşte de vărul ei citind fragmentul despre moartea unui pescar. Îşi aminteşte de soţul ei aducându-i tablete de ciocolată când venea în vizită, Crunchie şi Caramel Crisp. Şi-l aminteşte spunându-i că revopsise în albastru lemnăria din faţă a magazinului. „E mai bine să rămânem la albastru”, a explicat el. Aşa cra tradiţia. „Am auzit că sora ta e din nou însărcinată”, mai spune el. Cumpărase ciocolata de la Foley.

Urmează o rugăciune finală, o şoaptă care îi aminteşte de o briză. Dacă aşa crede de cuviinţă, pescarul păstrează în apă peştele prins şi el înoată încă, deşi este în plasă.

— Trebuie să pice acum, spune preotul, dar ascultă, în vreme ce ea îi povesteşte despre pescarul lui Turgheniev. Invitaţia în lumea unui romancier fusese modul vărului ei de a-i face curte. Atât se pricepuse. Atât cât putea ea accepta, Totuşi, pasiunea a venit, precum moartea în cele din urmă. Timp de treizeci şi unu de ani, ea se agăţase de un refugiu în care legătura ei de dragoste se putea dezvolta, un azil ferit care-i oferise sanctuar. Timp de treizeci şi unu de ani a trecut drept nebună şi a fost împăcată.

— Mă îmbrac pentru el, spune ea. Mă fardez în cimitirul nostru. E bine că mă pot găti din nou pentru el.

Preotul zâmbeşte, amintindu-şi cum a auzit-o chicotind când i-a povestit că nu deschisese niciodată cutia cu Rodenkil. Încă râzând, i-a spus că scrisese cândva, de o sută de ori, *Nu trebuie să fiu răutăcioasă*. Cumpărase Rodenkilul de la prietenul soţului ei cu un scop anume. Însemnase chiftelele cu cerneala verde Stephen, pe care o luase din

dormitorul vărului ei.

— Oamenii cred ce e mai rău despre tine, a conchis ea, adăugând apoi că nu prea poţi să-i învinuieşti.

— Îmi pare rău că v-am reţinut, se scuză ea, înainte de a se întoarce să plece. Sunt o pacoste bătrână.

O urmăreşte în timp ce se îndepărtează. Înfloritoare – gândul îl izbeşte pentru o clipă. Cu pantofii ei drăguţi şi haina maro cu negru, o siluetă fragilă şi totuşi înfloritoare în iubirca ei. Oare îi spune lui Elmer Quarry că se gătește pentru vărul ei? El îi plătește hainele fără să pună întrebări, pentru că nu vrea să se gândească la nimic din toate astea? Oare o iubire ca a ei înspăimântă puţin pe toată lumea?

— La revedere, strigă preotul după ea, şi ea se întoarce, îi face cu mâna şi apoi dispare.

Singur în biserica rece, el o vede din nou timp de o clipă, elevă, privind peste bănci către fragilul ei văr. În dormitor, ea atinge butonul de guler cu buzele şi scoate din sertarul de la toaletă sticluţa cu cerneală Stephen. Încălzite de razele soarelui, degetele ei urmăresc literele de pe piatra funerară a familiei Attridge; în căsuţa zugrăvită în albastru se târguieşte pentru hainele vărului ei. Aranjează soldaţii în bătălia pe care nu o înţelege;

atârnă ceasul în cuiul de lângă cămin. Vocile lor se unesc, împletindu-se, citind despre ruşi.

Ea le va supravieţui celor din familia Quarry, se gândeşte preotul şi o vede altfel: bătrână şi singură, bântuind din cameră în cameră, în casa de deasupra magazinului. „Am aranjat totul”, promite propria lui voce, măcar atât poate face.

Urmează înmormântarea şi apoi îndrăgostiţii se odihnesc împreună.

În colecţia Biblioteca Polirom au apărut:

Honoré de Balzac – *Proscrișii și alte povestiri din* Comedia umană Émile Zola – *Prada* Mihai Eminescu – *Opera poetică* A.S. Puşkin – *Talismanul* (poezii) Nikos Kazantzakis – *Zorba Grecul* F.M, Dostoievski – *Idiotul* Konrad Lorenz – *Și d vorbea cu patrupedele, cu păsările și cu peștii. Așa a descoperit omul câinele*

Gustave Flaubert – *Doamna Bovary* Boris Pasternak – *Doctor Jivago*

Dulcea mea Doamnă/*Eminul meu iubit* – Corespondenţă inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle

Jean-Paul Sartre – *Adevăr şi existenţă* Rainer Maria Rilke – *Elegiile duineze*. *Sonetele către Orfeu* Rabindranath Tagore – *Gitanjali*. *Jertfa lirică*

Dante – *Diuina Comedie* Jean-Paul Sartre – *Carnete dintr-un război anapoda*

Oscar Wilde – *Decăderea minciunii*. *Eseuri* Miguel de Cervantes – *Nuvele exemplare* (2 vol.)